

Številka: IPP 007-1/2025
Ljubljana, 7. 7. 2025
EVA: 2025-2030-0001
GENERALNI SEKRETARIAT VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE gp.gs@gov.si
ZADEVA: Predlog Zakona o kazenski obravnavi mladoletnikov (EVA 2025 2030-0001) – predlog za obravnavo
1. Predlog sklepov vlade:
<p>Na podlagi drugega odstavka 2. člena Zakona o Vladi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 24/05 – uradno prečiščeno besedilo, 109/08, 38/10 – ZUKN, 8/12, 21/13, 47/13 – ZDU – 1G, 65/14, 55/17 in 163/22) je Vlada Republike Slovenije na svoji ... seji ... sprejela naslednji</p> <p style="text-align: center;">SKLEP</p> <p>Vlada Republike Slovenije je določila besedilo Predloga Zakona o kazenski obravnavi mladoletnikov (EVA 2025-2030-0001) in ga pošlje v obravnavo Državnemu zboru Republike Slovenije.</p> <p style="text-align: right;">Barbara Kolenko Helbl generalna sekretarka</p> <p>Sklep prejmejo:</p> <ul style="list-style-type: none">- Državni zbor Republike Slovenije,- Ministrstvo za pravosodje,- Služba Vlade RS za zakonodajo.
2. Predlog za obravnavo predloga zakona po nujnem ali skrajšanem postopku v državnem zboru z obrazložitvijo razlogov:
3.a Osebe, odgovorne za strokovno pripravo in usklajenost gradiva:
<ul style="list-style-type: none">- mag. Nina KOŽELJ, generalna direktorica Direktorata za kaznovalno pravo in človekove pravice, Ministrstvo za pravosodje,- Peter PAVLIN, vodja Sektorja za kaznovalno pravo in človekove pravice, Ministrstvo za pravosodje,- Janja PLEVNIK, sekretarka v Sektorju za kaznovalno zakonodajo in človekove pravice, Ministrstvo za pravosodje.
3.b Zunanji strokovnjaki, ki so sodelovali pri pripravi dela ali celotnega gradiva:

/
4. Predstavniki vlade, ki bodo sodelovali pri delu državnega zbora:
<ul style="list-style-type: none"> - Andreja KATIČ, ministrica za pravosodje, - mag. Andreja KOKALJ, državna sekretarka, Ministrstvo za pravosodje, - mag. Nina KOŽELJ, generalna direktorica Direktorata za kaznovalno pravo in človekove pravice, Ministrstvo za pravosodje, - Peter PAVLIN, vodja Sektorja za kaznovalno pravo in človekove pravice, Ministrstvo za pravosodje, - Janja PLEVNIK, sekretarka v Sektorju za kaznovalno zakonodajo in človekove pravice, Ministrstvo za pravosodje.
5. Kratek povzetek gradiva:
<p>Predlog Zakona o kazenski obravnavi mladoletnikov (v nadaljnjem besedilu: predlog zakona) pomeni realizacijo drugega odstavka 5. člena Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 54/15, 6/16 – popr., 38/16, 27/17, 23/20, 91/20, 95/21, 186/21, 105/22 – ZZNŠPP, 16/23 in 107/24 – odl. US; v nadaljnjem besedilu: KZ-1), ki je napovedal sprejem posebnega zakona o kazenski odgovornosti mladoletnikov. Poleg tega predlog zakona celovito, na enem mestu, ureja vse posebnosti glede kazenskopravne obravnave mladoletnikov, tako na področju materialne kazenske zakonodaje, kazenske procesne ureditve kot tudi na področju izvrševanja kazenskih sankcij.</p> <p>Številne rešitve v predlogu zakona pomenijo odziv na opozorila strokovnjakov glede težav pri delu z mladoletniki, ob hkratnem upoštevanju priporočil mednarodnih strokovnjakov Sveta Evrope za izboljšanje slovenskega mladoletniškega kazenskopravnega sistema in direktiv EU, ki urejajo to področje, zlasti Direktive (EU) 2016/800 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. maja 2016 o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku (v nadaljnjem besedilu: Direktiva EU 2016/800).</p> <p>Predlog zakona ureja posebnosti kazenske odgovornosti mladoletnika. Zaradi večjih možnosti individualizacije pri izrekanju vzgojnih ukrepov je razširjen nabor navodil in prepovedi, prav tako pa je razširjena možnost določitve navodil in prepovedi tudi na primere, ko je sicer mladoletniku izrečen zavodski vzgojni ukrep – doslej je bila ta možnost predvidena le v primeru izreka nadzorstva organa socialnega varstva. Podrobneje je urejeno odločanje o kazenskih sankcijah za kazniva dejanja v steku.</p> <p>Nekatere ključne rešitve so namenjene predvsem pospešitvi postopkov proti mladoletnikom in zagotavljanju pogojev, da se čim bolj zgodaj ugotovi težave in potrebe mladoletnika, na katere se je treba v postopku odzvati za to, da se prepreči ponavljanje kaznivih dejanj in zagotovi najboljše možnosti za reintegracijo mladoletnika. V ta namen so postopki proti mladoletnikom predvideni kot prednostni, individualna ocena mladoletnika pa se mora izdelati čim bolj zgodaj v postopku. Tako bo že državni tožilec pred sprejetjem odločitve o nadaljnjem poteku postopka proti mladoletniku praviloma moral pridobiti individualno oceno. Predvidena je ustanovitev posebnega centra za mladoletnike, ki bo izdelal individualno oceno mladoletnika, zlasti kadar bo verjetno, da ima mladoletnik kompleksnejše težave in je za ugotovitev stanja in pripravo predloga obravnave mladoletnika potreben tim strokovnjakov. Center bo pristojen tudi za izdelavo individualne ocene in predloga programa obravnave za potrebe postopka pred družinskim sodiščem, kadar bo potekal postopek odločanja o ukrepih za varstvo koristi otroka, ki naj bi storil hujše protipravno dejanje z znaki kaznivega dejanja, ko še ni dopolnil 14 let. Pri tem pa zakon zahteva, da se v skladu z zahtevami načela sorazmernosti posegov v človekove pravice v vsakem konkretnem primeru oceni, v kakšnem obsegu in kako podrobno individualno oceno mladoletnika je treba izdelati. Predlog zakona nadalje uvaja skupno usposabljanje vseh strokovnjakov, ki kakorkoli sodelujejo pri obravnavi mladoletnikov, s čimer se bo med drugim zagotovilo učinkovitejše sodelovanje med njimi.</p>

Predvidene so tudi izboljšave pri izvrševanju kazenskih sankcij za mladoletnike. Tako na primer delo v prevzgojnem domu ne bo več temeljilo na vzgojnem programu, temveč na multidisciplinarnem programu obravnave, ki ga bo pripravila skupina strokovnjakov z vseh ključnih področij, na katerih je mladoletniku treba zagotoviti pomoč in obravnavo. Tudi pri samem izvrševanju vzgojnega ukrepa oddaje v prevzgojni dom je izrecno predvideno sodelovanje različnih strok.

6. Presoja posledic za:

a)	javnofinančna sredstva nad 40.000 EUR v tekočem in naslednjih treh letih	DA
b)	uskklajenost slovenskega pravnega reda s pravnim redom Evropske unije	NE
c)	administrativne posledice	NE
č)	gospodarstvo, zlasti mala in srednja podjetja ter konkurenčnost podjetij	NE
d)	okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki	NE
e)	socialno področje	NE
f)	dokumente razvojnega načrtovanja: <ul style="list-style-type: none"> – nacionalne dokumente razvojnega načrtovanja – razvojne politike na ravni programov po strukturi razvojne klasifikacije programskega proračuna – razvojne dokumente Evropske unije in mednarodnih organizacij 	NE

7.a Predstavitev ocene finančnih posledic nad 40.000 EUR:

Predlog zakona v večjem delu povzema že uveljavljene rešitve, ki so doslej urejene v KZ, ZKP in ZIKS-1.

Dodatne finančne posledice bodo povezane vsaj z naslednjimi ukrepi in aktivnostmi:

1. Z razširitvijo dosedanjega multidisciplinarnega usposabljanja za sodnike, državne tožilce, odvetnike in poravnalce ter policiste še na druge strokovnjake, ki sodelujejo pri obravnavi mladoletnikov, to je na strokovne delavce na centrih za socialno delo, zaposlene v strokovnih centrih, zavodih za usposabljanje, prevzgojnem domu, zavodu za prestajanje kazni mladoletniškega zapora in kazni zapora, ter zdravstvene delavce.

Čeprav so se določena usposabljanja na tem področju v preteklosti že izvajala, bo sprememba imela za posledico dodatne stroške. Ti bodo večji zlasti v prvih treh letih po sprejemu zakona, ko je načrtovanih več izvedb osnovnih usposabljanj z namenom usposobitve večjega števila udeležencev, nato pa se bo število osnovnih usposabljanj ustalilo na potrebe, povezane z novimi zaposlitvami oziroma prerazporeditvami, redna (nadaljevalna) usposabljanja pa bodo potekala predvidoma enkrat na leto.

Stroški so torej povezani z izvedbo usposabljanj, zlasti s honorarji za predavatelje, po potrebi najemi prostorov itd. in po preliminarni oceni znašajo 20.000 evrov za izvedbo posameznega osnovnega usposabljanja v trajanju predvidoma šest dni in 10.000 evrov za izvedbo posameznega rednega usposabljanja v trajanju enega dne.

2. Z ustanovitvijo in pilotnim delovanjem Centra za mladoletnike – projekt se financira iz kohezijskih sredstev.

3. Z zagotavljanjem nameščenja mladoletnikov v mladinsko stanovanje po koncu prestajanja vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom. – preliminarno se stroški predvidevajo v višini najemnine za občinsko stanovanje in delo vzgojitelja v mladinskem stanovanju.

4. Z zagotavljanjem multidisciplinarne obravnave mladoletnikov v Prevzgojnem domu - dodatna zaposlitev vsaj enega delovnega terapevta in psihologa.

5. Z zagotavljanjem dodatnih strokovnih delavcev na centrih za socialno delo.

I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu				
	Tekoče leto (t)	t + 1	t + 2	t + 3
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) obveznosti za druga javnofinančna sredstva				
II. Finančne posledice za državni proračun				
II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:				
Novi prihodki	Znesek za tekoče leto (t)		Znesek za t + 1	
SKUPAJ				
OBRAZLOŽITEV:				
I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu /				
II. Finančne posledice za državni proračun Prikazane morajo biti finančne posledice za državni proračun, ki so na proračunskih postavkah načrtovane v dinamiki projektov oziroma ukrepov:				

<p>II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene: /</p> <p>II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo: /</p> <p>II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna: /</p>	
<p>7.b Predstavitev ocene finančnih posledic pod 40.000 EUR: /</p> <p>Kratka obrazložitev</p> <p>Predlog zakona ne bo imel finančnih posledic niti do 40.000 evrov.</p>	
<p>8. Predstavitev sodelovanja z združenji občin:</p>	
<p>Vsebina predloženega gradiva (predpisa) vpliva na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pristojnosti občin, - delovanje občin, - financiranje občin. 	<p>NE</p>
<p>Gradivo (predpis) je bilo poslano v mnenje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Skupnosti občin Slovenije SOS: NE - Združenju občin Slovenije ZOS: NE - Združenju mestnih občin Slovenije ZMOS: NE <p>Predlogi in pripombe združenj so bili upoštevani: /</p> <p>Bistveni predlogi in pripombe, ki niso bili upoštevani: /</p>	
<p>9. Predstavitev sodelovanja javnosti:</p>	
<p>Gradivo je bilo predhodno objavljeno na spletni strani predlagatelja:</p>	<p>NE</p>
<p>Predlog zakona (s takratnim naslovom Zakon o obravnavanju mladoletnikov zaradi kaznivih dejanj) je bil 8. januarja 2025 poslan v mesec dni trajajočo javno razpravo. Objavljen je bil na portalu e-demokracija in posredovan številnim drugim strokovnjakom in organizacijam, ki sodelujejo pri obravnavi otrok. Preko 30 različnih subjektov je podalo pripombe.</p> <p>Glede na izjemno interdisciplinarnost področja so odzive podali subjekti z različnih področij delovanja, ki so vključeni v obravnavo mladoletnikov - državni organi, javni zavodi, različna združenja, nevladne organizacije, pa tudi posamezniki.</p> <p>Največ pripomb se je nanašalo na takratni drugi odstavek 51. člena predloga zakona, ki je določal, da se postopek ugotavljanja okoliščin protipravnega dejanja z elementi nasilja, za katero je predpisana kazen zapora osem ali več let, ki ga je osumljen otrok, ki še ni dopolnil 14 let, dokonča po tem zakonu, ne sme pa se izreči kazenska sankcija ali uporabiti omejevalni ukrep. Večina deležnikov je predlagala črtanje te določbe v celoti kot neustrezno zaostrovanje obravnave otrok, mlajših od 14 let, kot neprimerno z vidika razvojne stopnje otroka in kot škodljivo zaradi negativnih učinkov kazenskega postopka na razvoj otroka.</p> <p>Številne pripombe so se nanašale na določbe v zvezi z izdelavo individualne ocene mladoletnika in v zvezi z vlogo in ključnimi elementi delovanja centra za mladoletnike, kar je pričakovano, saj gre na tem področju za pomembne spremembe in novosti v primerjavi z dosedanjo ureditvijo.</p>	

Večina subjektov, ki so podali pripombe, je pozdravila rešitve, ki prispevajo k skrajšanju rokov za posamezna procesna opravila.

Več pripomb se je nanašalo med drugim tudi na opredelitev in uporabo pojmov mladoletnik, mlajši polnoletnik, na opredelitev namena kazenskih sankcij, na predvidena multidisciplinarna usposabljanja in usposobljenost strokovnjakov, odložitev kazenskega pregona brez soglasja oškodovanca in tudi na sodelovanje staršev v različnih fazah postopka.

Ministrstvo za pravosodje je prejete pripombe proučilo in pripravilo prenovljen predlog zakona. Upoštevan je bil tudi predlog sodstva za poenostavitev naslova zakona, ki bo tudi mladoletnikom lažje razumljiv.

10. Pri pripravi gradiva so bile upoštevane zahteve iz Resolucije o normativni dejavnosti:	DA
11. Gradivo je uvrščeno v delovni program vlade:	DA

Andreja KATIČ
ministrica

Priloge:

- predlog sklepa Vlade RS,
- predlog zakona,
- MSP test.

Datum:
Številka:

Na podlagi drugega odstavka 2. člena Zakona o Vladi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 24/05 – uradno prečiščeno besedilo, 109/08, 38/10 – ZUKN, 8/12, 21/13, 47/13 – ZDU – 1G, 65/14 in 55/17) je Vlada Republike Slovenije na svoji ... seji ... sprejela naslednji

SKLEP

Vlada Republike Slovenije je določila besedilo Predloga Zakona o kazenski obravnavi mladoletnikov (EVA 2025-2030-0001) in ga pošlje v obravnavo Državnemu zboru Republike Slovenije.

Barbara Kolenko Helbl
generalna sekretarka

Sklep prejmejo:

- Državni zbor Republike Slovenije,
- Ministrstvo za pravosodje,
- Služba Vlade RS za zakonodajo.

PREDLOG ZAKONA O OBRAVNAVANJU MLADOLETNIKOV ZARADI KAZNIVIH DEJANJ (EVA: 2025-2030-0001)

I. UVOD

1. OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJEM PREDLOGA ZAKONA

1.1. Izhodišča veljavne ureditve

Obravnavanje mladoletnikov zaradi kaznivih dejanj vsebinsko urejajo štiri zakoni.

Kazenski zakonik iz leta 1994 (v nadaljevanju: KZ)¹ se v skladu s prehodnimi določbami Kazenskega zakonika iz leta 2008 (v nadaljevanju: KZ-1)² uporablja do uveljavitve novega zakona, ki bo urejal obravnavanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj. Z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakonika – KZ-1B³ je bil spremenjen 375. člen KZ-1, ki ureja prehodni režim glede uporabe KZ. Tako se v skladu s 375. členom KZ-1 do sprejetja novega zakona iz drugega odstavka 5. člena KZ-1 za mladoletnike uporabljajo določbe drugega odstavka 70. člena, določbe 71. do 94. člena, določbe, ki se nanašajo na mladoletniški zapor v petem odstavku 47. člena, v prvem, drugem in četrtem odstavku 49. člena, ter določbe tretjega odstavka 100. člena, prvega odstavka 102. člena, točke 3) četrtega odstavka 103. člena, šestega odstavka 109. člena, drugega odstavka 113. člena in 115. člena KZ. Te določbe zlasti urejajo posebne kazenske sankcije za mladoletnike in pogoje za njihovo izrekanje ter opredeljujejo starost kot pomemben pogoj za izrekanje posameznih vrst kazenskih sankcij.

Posamezne določbe splošnega dela KZ-1, se v skladu s prehodnim režimom uporabljajo za mladoletnike, kolikor ne nasprotujejo določbam KZ.

Zakon o kazenskem postopku (v nadaljevanju: ZKP)⁴ ureja posebnosti postopka proti mladoletnikom v posebnem poglavju, ostale določbe zakona pa se smiselno uporabljajo za mladoletnike, če ne nasprotujejo določbam posebnega poglavja. Za mladoletnike se ne uporabljajo določbe ZKP o predobravnavnem naroku, sporazumu o priznanju krivde in napovedi pritožbe. Z novelo ZKP iz leta 1998 (ZKP-A)⁵ je bila uvedena možnost poravnavanja, z novelo iz leta 2004 (ZKP-F)⁶ pa je bila za mladoletnike znatno razširjena možnost uporabe tega instituta in instituta odloženega pregona. ZKP je bil v zadnjih letih še dvakrat pomembneje spremenjen zaradi implementacije Direktive (EU) 2016/800 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. maja 2016 o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku (v nadaljnjem besedilu: Direktiva (EU) 2016/800). Prvič z novelo ZKP-O⁷ in drugič z novelo ZKP-P⁸, z obema pa so se pomembno okrepile procesne pravice mladoletnikov. Spremenjene so bile določbe o pravici do zagovornika, nadgrajena je bila pravica do spremstva mladoletnika in njegove obveščenosti ter obveščenosti njegovih staršev ali skrbnika, urejena je bila pravica do individualne ocene, dopolnjene določbe o zagotovitvi ustrezne obravnave v času izvrševanja pripora, pravica do zdravniškega pregleda med odvzemom prostosti, uvedeno je bilo

¹ Kazenski zakonik (Uradni list RS, št. 95/04 – uradno prečiščeno besedilo in 55/08 – KZ-1).

² Kazenski zakonik (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 54/15, 6/16 – popr., 38/16, 27/17, 23/20, 91/20, 95/21, 186/21, 105/22 – ZZNŠPP, 16/23 in 107/24 – odl. US).

³ Zakon o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 91/11).

⁴ Zakon o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 176/21 – uradno prečiščeno besedilo, 96/22 – odl. US, 2/23 – odl. US, 89/23 – odl. US in 53/24).

⁵ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 72/1998).

⁶ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 43/2004).

⁷ Uradni list RS, št. 200/20 z dne 29. 12. 2020.

⁸ Uradni list RS, št. 53/24 z dne 28. 6. 2024.

usposabljanje sodnikov, državnih tožilcev, policistov, poravnalcev in zagovornikov, ki sodelujejo v postopkih proti mladoletnikom.

Sistem kazenskih sankcij za mladoletnike in njihovo izvrševanje se pomembno razlikujeta od sistema in izvrševanja kazenskih sankcij za polnoletne storilce.

Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (v nadaljevanju: ZIKS-1)⁹ vsebuje posebne določbe, ki urejajo izvrševanje kazenskih sankcij za mladoletnike, hkrati pa določa smiselno uporabo drugih določb tega zakona za izvrševanje kazni mladoletniškega zapora in vzgojnega ukrepa oddaje v prevzgojni dom. V zadnjem času je bil ZIKS-1 glede obravnave mladoletnikov spremenjen z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (Uradni list RS, št. 83/24 z dne 27. 9. 2024 – ZIKS-1I), ko je bila črtana možnost, da se mladoletniku izreče disciplinski ukrep oddaje v samico. Za izvrševanje vzgojnega ukrepa oddaje v vzgojni zavod velja zakon, ki ureja nameščanje in obravnavo v strokovnih centrih (v nadaljnjem besedilu: ZOOMTVI)¹⁰ in zakon, ki ureja nameščanje in obravnavo v zavodih za usposabljanje (Zakon o socialnem varstvu). Način dela z mladoletniki v teh institucijah je načeloma enak, ne glede na podlago za namestitve, razlikuje pa se izvajanje nadzora nad izvrševanjem namestitve (zavod mora o izvrševanju vzgojnega ukrepa poročati sodišču najmanj vsakih šest mesecev, pri čemer ima možnost sodišču predlagati spremembo ali ustavitev izvrševanja vzgojnega ukrepa; sodišče najmanj vsakih šest mesecev preverja, ali naj se vzgojni ukrep še izvršuje, ali naj se spremeni ali pa njegovo izvrševanje ustavi; sodnik za mladoletnike lahko mladoletnika tudi obišče v zavodu) in trajanje – kazenska zakonodaja določa najdaljše dopustno trajanje zavodskega vzgojnega ukrepa (tri leta), pri čemer sodišče ne določi vnaprej, koliko časa naj vzgojni ukrep traja, temveč izvrševanje vzgojnega ukrepa ves čas nadzoruje in naknadno odloči, kdaj naj se njegovo izvrševanje ustavi. Pomembno vlogo pri izvrševanju kazenskih sankcij za mladoletnike pa ima zlasti center za socialno delo, ki izvršuje vzgojne ukrepe (npr. nadzorstvo centra za socialno delo), sklene ustrezne dogovore za izvršitev posameznih nalog v okviru vzgojnega ukrepa navodil in prepovedi (npr. za delo v splošno korist) in ukrene ter pripravi vse potrebno za namestitve mladoletnika v ustrezen zavod na podlagi sklepa sodišča, s katerim je izrečen zavodski vzgojni ukrep. Poleg tega je pristojen za delo z družino in reintegracijo mladoletnika.

Pri izvrševanju mladoletniških kazenskih sankcij torej poleg sodišča, ki nadzoruje izvrševanje, sodelujejo številne institucije, ki delujejo v okviru različnih ministrstev:

- V okviru Ministrstva za pravosodje oziroma njegovega organa v sestavi (Uprava RS za izvrševanje kazenskih sankcij) delujeta Prevzgojni dom Radeče¹¹ in Zavod za prestajanje kazni mladoletniškega zapora in kazni zapora Celje¹²
- V okviru pristojnosti Ministrstva za vzgojo in izobraževanje deluje devet strokovnih centrov za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov v čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami (nekdanji vzgojni zavodi, sedaj strokovni centri);^{13, 14}

⁹ Uradni list RS, št. 110/06 – uradno prečiščeno besedilo, 76/08, 40/09, 9/11 – ZP-1G, 96/12 – ZPIZ-2, 109/12, 54/15, 11/18, 200/20 – ZOOMTVI, 141/22 in 83/24.

¹⁰ Uradni list RS, št. 200/20.

¹¹ Nameščanje na podlagi:

- Kazenskega zakonika (vzgojni ukrep oddaje v prevzgojni dom)

- V praksi pa se izreka tudi začasni ukrep namestitve v prevzgojni dom (kot podlaga se navaja 481. v zvezi s 471. členom Zakona o kazenskem postopku).

¹² Nameščanje na podlagi:

- Kazenskega zakonika – mladoletniški zapor

- Zakona o kazenskem postopku - pripor

¹³ Nameščanje na podlagi:

- Družinskega zakonika – kot ukrep za varstvo koristi otrok (lahko že na podlagi začasne odredbe, kadar je mladoletnika nujno umakniti iz družine)

- Kazenskega zakonika – izvrševanje vzgojnega ukrepa oddaje v vzgojni zavod

¹⁴ V osrednjeslovenski in gorenjski regiji: Strokovni center Logatec, Strokovni center Kranj in Strokovni center Frana Milčinskega Smlednik.

- V okviru pristojnosti Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti delujejo Centri za socialno delo,
- V okviru pristojnosti Ministrstva za solidarno prihodnost delujejo Centri za usposabljanje, delo in varstvo (v nadaljnjem besedilu: CUDV)¹⁵
- V okviru pristojnosti Ministrstva za zdravje bi moral delovati poseben forenzični oddelek za mladoletnike, ki pa vse doslej ni bil ustanovljen. Nameščanje za potrebe psihiatričnega zdravljenja med izvrševanjem vzgojnega ukrepa oddaje v prevzgojni dom in kazni mladoletniškega zapora se izvaja na Forenzičnem psihiatričnem oddelku Maribor za odrasle¹⁶. V Enoti za intenzivno otroško in mladostniško psihiatrijo – Univerzitetna psihiatrična klinika se zagotavlja bolnišnično psihiatrično zdravljenje otrokom in mladostnikom, ki so nameščeni v strokovne centre (v letu 2023 je bilo 115 hospitalizacij iz strokovnih centrov). Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Ljubljana sodeluje v postopku – posreduje podatke o mladoletnikovem stanju na področju duševnega stanja, nudi storitve zdravljenja. Centri za duševno zdravje otrok in mladostnikov (CZDOM) so v procesu oblikovanja, njihovi timi še niso dokončno formirani, hkrati so za vključitev v zdravljenje izjemno dolge čakalne dobe. Oblikovani so bili protokoli sodelovanja s strokovnimi centri. Za zagotavljanje zdravstvene oskrbe v PD Radeče je urejeno pogodbeno sodelovanje z Zdravstvenim domom Radeče.¹⁷

V osrednjeslovenski, jugovzhodni, zasavski in spodnjeposavski regiji: Strokovni center Višnja Gora, Strokovni center Malči Beličeve Ljubljana in Strokovni center Mladinski dom Jarše;

V podravske, pomurske, savinjske in koroške regiji: Strokovni center Mladinski dom Maribor, Strokovni center Enota Dom pri Osnovni Šoli Veržej;

V goriški, obalno - kraški in primorsko - notranjski regiji: Strokovni center Planina.

¹⁵ Nameščanje na podlagi:

- Družinskega zakonika in socialne zakonodaje

- Kazenskega zakonika - izvrševanje vzgojnega ukrepa oddaje v zavod za usposabljanje

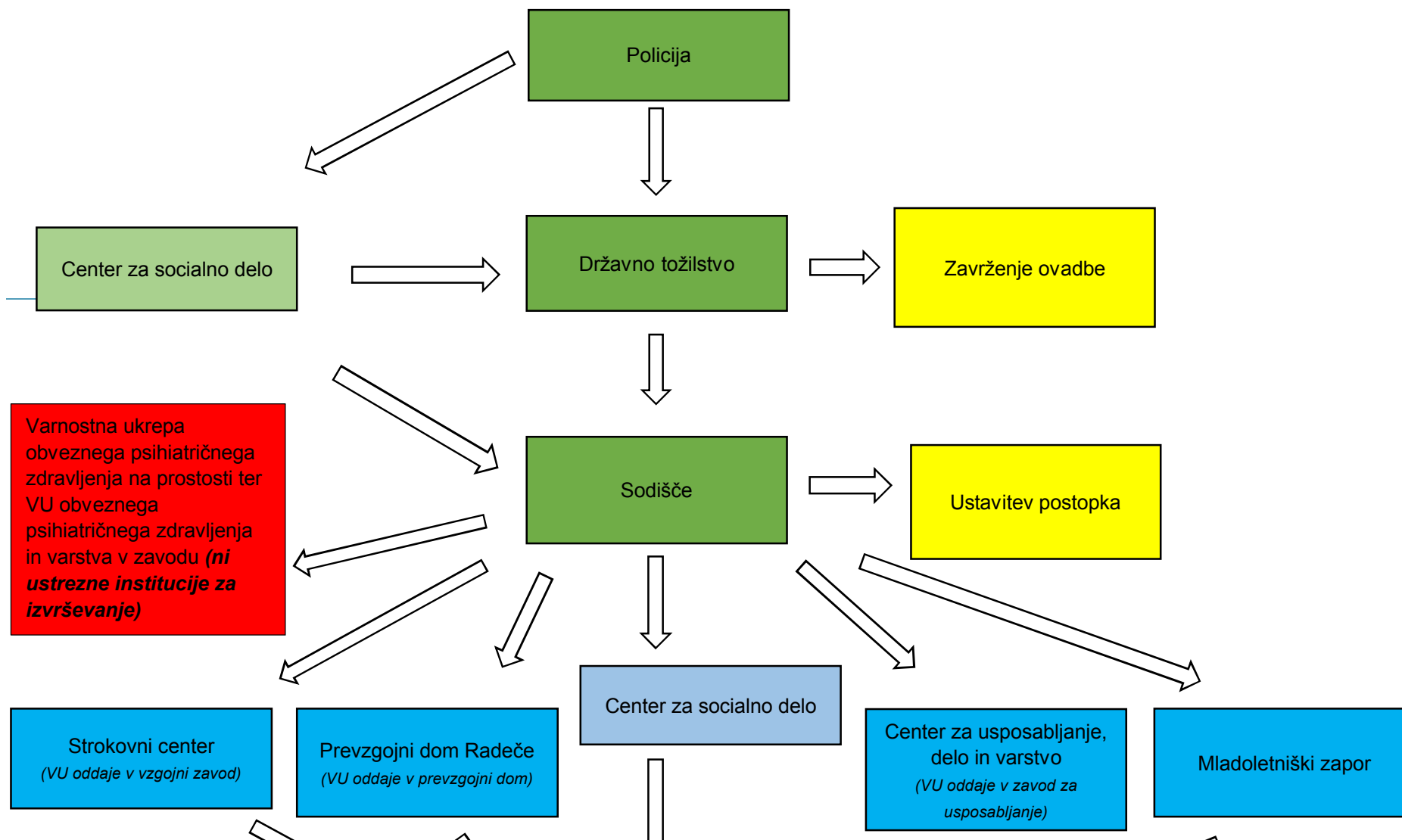
Minister za delo, družino in socialne zadeve je s sklepom imenoval CUDV Črna na Koroškem kot edini CUDV, kjer se lahko izvršuje vzgojni ukrep.

¹⁶ V letu 2023 je bilo 12 hospitalizacij v skupnem trajanju 50 dni.

¹⁷ Zdravnik – dvakrat tedensko, skladno z dogovorom; Psiholog - od meseca februarja 2024 ponovno opravlja zunanja sodelavka – psihologinja, v zavod prihaja redno, vsak teden; zobozdravstvena oskrba v ZD Radeče; omogočena je ginekološka ambulanta; Psihiatrična oskrba je mladoletnikom zagotovljena praviloma dvakrat mesečno - nudi jo zunanji psihiater. V primeru potrebe po urgentnih psihiatričnih obravnavah je medicinska sestra ZD Radeče v telefonskem kontaktu s psihiatrom.

Institucionalna shema - obravnava mladoletnikov zaradi kaznivih dejanj

1.2. Razlogi za sprejem predloga zakona

1.2.1. Splošno

Sprejem posebnega zakona za mladoletnike narekuje KZ-1, ki ureja le kazensko odgovornost polnoletnih storilcev (drugi odstavek 1. člena), v skladu z drugim odstavkom 5. člena pa kazensko odgovornost mladoletnikov določa poseben zakon.

Slovenija je sedANJI sistem obravnavanja mladoletnikov zaradi kaznivih dejanj, katerega temeljna usmeritev je z različnimi ukrepi zagotoviti pomoč mladoletnemu storilcu kaznivih dejanj, oblikovala leta 1959 v skladu s takratnimi usmeritvami v razvitih evropskih državah. Ta sistem je brez večjih sprememb v veljavi še danes. Edina pomembnejša sprememba na področju kazenskih sankcij za mladoletnike, ki jo je prinesel KZ iz leta 1994, je uvedba novega vzgojnega ukrepa navodil in prepovedi kot posledica krize nezavodskih vzgojnih ukrepov. Ta kriza se je odražala v izrazitem porastu deleža izrečenih ukorov v strukturi izrečenih nezavodskih vzgojnih ukrepov v osemdesetih in devetdesetih letih prejšnjega stoletja, bila pa je predvsem posledica nezadostnega nabora nezavodskih vzgojnih ukrepov, nezaupanja v vzgojni ukrep nadzorstva organa socialnega varstva in razumevanja, da se zavodski vzgojni ukrepi lahko izrečejo le kot skrajno sredstvo.¹⁸

Drugačen pristop pri obravnavi mladoletnikov in s tem tudi poseben zakonodajni okvir v prvi vrsti narekujejo specifične značilnosti razvojnega obdobja mladostništva. Značilnosti tega razvojnega obdobja izvirajo predvsem iz asimetričnega razvoja možganskih centrov odgovornih za kognitivne in čustvene procese, kar se odraža med drugim tudi kot impulzivno vedenje, bolj intenzivno čustvovanje, slabše predvidevanje dolgoročnih posledic, rizično vedenje ter konflikt z okolico. Glede na navedeno je odklonsko vedenje v tem razvojnem obdobju pogostejše in do neke mere celo pričakovano, vendar z ustreznim nadaljnjim razvojem večinoma preneha, zato je pri odzivu na takšno vedenje potrebna posebna previdnost. Mladostništvo označuje tudi razvoj kognitivnih sposobnosti, razvoj formalnologičnega mišljenja, postkonvencionalnega moralnega presojanja in strukturiranje samopodobe. S sociološkega vidika predstavlja mladostništvo vraščanje posameznika v družbo. Zato je ravno v tem obdobju mogoče na osebo z ustreznim individualiziranim pristopom, ki zagotavlja pomoč pri naslavljanju težav, s katerimi se sooča na različnih področjih življenja in krepitev varovalnih dejavnikov, izrazito pozitivno vplivati na njegov razvoj in reintegracijo.

Sprejem posebnega zakona torej narekuje specifičen pristop k obravnavanju mladoletnikov zaradi kaznivih dejanj, ki se že v izhodišču razlikuje od pristopa k obravnavanju polnoletnikov. Pomembne vsebinske razlike so na vseh treh ključnih področjih kazenskopravne ureditve, torej kazenskem materialnopravnem področju, kazenskem procesnem in na področju izvrševanja kazenskih sankcij. Veljavna zakonodaja zaradi navedenih posebnosti namenja mladoletnikom posebna poglavja znotraj splošnih zakonov (KZ, ZKP, ZIKS-1), kar pa ne odraža v ustrezni meri dejstva, da gre za posebno vejo kazenskopravnega urejanja, ki je po svoji naravi izrazito

¹⁸ Podrobneje o tem v študiji Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, 2010 (v nadaljevanju: Študija 2010), str. 7. Študija je dostopna na spletni strani: <https://e-uprava.gov.si/download/edemokracija/datotekaVsebina/53741?disposition=inline>.

multidisciplinarna in torej terja sodelovanje različnih strok, če naj se zagotovi delovanje mladoletniškega kazenskoopravnega sistema na način, ki bo v korist mladoletnikov. Slednja je temeljno vodilo tako pri oblikovanju sistemskih rešitev kot tudi pri odločanju v konkretnih postopkih ter pri obravnavi mladoletnikov in delu z njimi. Delovanje mora biti usmerjeno k rehabilitaciji in reintegraciji mladoletnikov.

Doslej sta bila pripravljena dva osnutka predloga zakona. Konec leta 2010 je Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani pripravil Analizo stanja in osnutek Zakona o obravnavanju mladoletnih prestopnikov, ki je poleg obravnave zaradi kaznivih dejanj urejal tudi obravnavo mladoletnih oseb zaradi prekrškov, vendar ni bil deležen zadostne podpore. Ob izvedbi analize stanja, ki je bila podlaga navedeni osnutek predloga zakona je bilo ugotovljeno, da je sistem obravnave mladoletnikov dober, da pa potrebuje spremembe v smeri še večje individualizacije in večjega poudarka alternativnim načinom obravnavanja.

Konec leta 2019 je Ministrstvo za pravosodje poslalo v medresorsko in strokovno usklajevanje predlog Zakona o obravnavanju mladoletnih storilcev kaznivih dejanj (v nadaljevanju: predlog ZOMSKD). Nadaljnja obravnava tega predloga zakona je zastala, pripombe v tej fazi usklajevanja, ki so se zlasti nanašale na težave institucionalne narave, so namreč pokazale, da sistem kazenskoopravne obravnave mladoletnikov kot celota ne ustreza več potrebam sodobnega časa in da je za ustrezno izvedbo prenove sistema potrebna analiza, ki bi pokazala vrzeli in pomanjkljivosti v veljavni ureditvi in praksi obravnave mladoletnikov ter s pomočjo priporočil strokovnjakov in tudi preko primerov dobre prakse iz tujine nakazala možne smeri sprememb.

V letih 2022 in 2023 je bila zato v okviru skupnega projekta Sveta Evrope in Evropske komisije »Izboljšanje mladoletniškega kazenskoopravnega sistema in okrepitev izobraževanja ter usposabljanja zaporskega osebja v Sloveniji – Komponenta I« (v nadaljnjem besedilu: projekt SE in EK) izvedena celovita analiza stanja na tem področju. Zajemala je analizo predloga ZOMSKD upošteva tudi veljavni zakonodajni okvir, analizo 170 sodnih in 149 tožilskih spisov v zadevah proti mladoletnikom ter primerjalni pregled dobrih praks. Celovita analiza sistema je zajeta v štirih obsežnih poročilih,¹⁹ ki vsebujejo številna priporočila za izboljšanje mladoletniškega kazenskoopravnega sistema v Republiki Sloveniji. Medresorska delovna skupina, imenovana v okviru projekta SE in EK in v kateri so sodelovali predstavniki vseh deležnikov, ki sodelujejo pri obravnavi mladoletnikov, je izmed vseh priporočil izbrala 18 tistih, za katere je ocenila, da so izvedljiva in bodo dejansko prispevala k izboljšanju obravnave mladoletnikov v Sloveniji.

Rezultati analize so pokazali na razkorak med teorijo in normativnim okvirom na eni ter prakso na drugi strani. Eno izmed priporočil, ki so jih podali mednarodni in domači strokovnjaki Sveta Evrope pa je bilo, da naj se čim prej pripravi nov predlog zakona, ki bo upošteval predloge za izboljšave predloga ZOMSKD, podane v okviru projekta SE in EK.

Glede na vse navedeno je Ministrstvo za pravosodje pristopilo k pripravi novega predloga Zakona o obravnavi mladoletnikov zaradi kaznivih dejanj (v nadaljevanju: predlog ZOMZKD). Pri tem je poskušalo v čim večji meri upoštevati tako ugotovitve iz omenjene analize stanja ter priporočila tujih in domačih strokovnjakov Sveta Evrope, kot tudi opozorila deležnikov na težave v praksi obravnavanja mladoletnikov zaradi kaznivih dejanj. Pri tem velja poudariti, da je oblikovanje sistemskih rešitev posebej zahtevno zaradi izrazito interdisciplinarne narave tega področja, ki

¹⁹ Poročila, ki so dostopna na spletni strani »<https://www.coe.int/en/web/children/-improving-the-juvenile-justice-system-in-slovenia>«:

1. Nacionalna raziskava in analiza vrzeli (v nadaljnjem besedilu: nacionalna raziskava);
2. Mednarodna raziskava in analiza vrzeli (v nadaljnjem besedilu: mednarodna raziskava);
3. Analiza tožilske in sodne prakse, povezane z mladoletniškim kazenskoopravnim sistemom, s poudarkom na mladoletnih storilcih kaznivih dejanj (v nadaljnjem besedilu: analiza tožilske in sodne prakse);
4. Primerjalna študija evropskih standardov in obetavnih praks (v nadaljnjem besedilu: primerjalna študija).

terja skupno sodelovanje več resorjev in strok in zaradi razhajanj med stališči resorjev, zlasti pa med strokovnjaki z različnih področij, o najustreznejših pristopih. Poseben izziv pomeni tudi razumevanje pojma multidisciplinarna obravnava in različnost pristopov pri njeni implementaciji.

1.2.2. Statistični podatki

a) Obseg in struktura mladoletniške kriminalitete

Analize kažejo na razmeroma nizek odstotek mladoletniške kriminalitete v Sloveniji in na njegovo upadanje do leta 2021, nato pa je sledil porast v letih 2022 in 2023. Nadaljevanje trenda naraščanja kaže tudi poročilo Policije za prvo polletje leta 2024. Iz navedenega poročila je razvidno, da je bil delež mladoletniške kriminalitete v celotni kriminaliteti v prvem polletju 2024 3,2-odstoten, med kaznivimi dejanji mladoletniške kriminalitete pa je bilo največ, 36,7 odstotka, tatvin. Nasilništva in groženj je bilo v prvem polletju 2024 največ v zadnjih petih prvih polletjih. Število lahkih telesnih poškodb, ki so jih povzročili mladoletniki, pa je na ravni polletja 2023.

Graf 1: Gibanje mladoletniške kriminalitete v obdobju od leta 2000 do 2023:

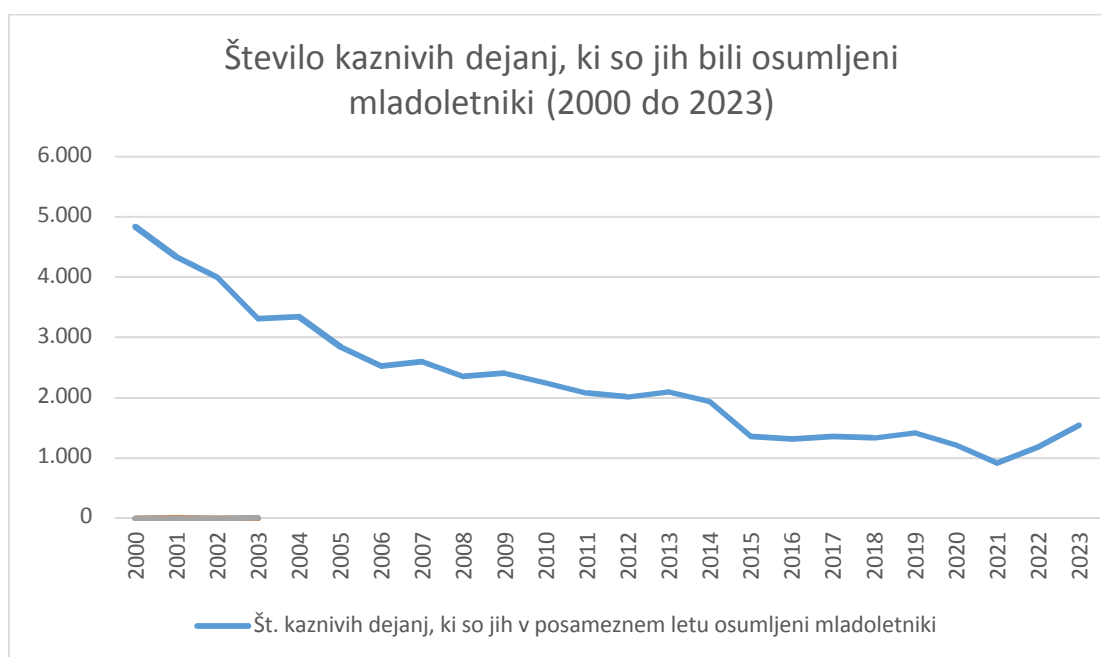

Tabela 1: Delež mladoletniške kriminalitete v Sloveniji

Leto	Odstotek ml. osumlencev glede na št. vseh osumlencev	Št. kaznivih dejanj, ki so jih osumljeni ml.	Odstotek kaznivih dejanj, ki so jih osumljeni ml. glede na št. vseh kaznivih dejanj
2000	15,7	4.847	7,2
2001	13,7	4.344	5,8

2002	11,9	4.007	5,5
2003	11,4	3.308	4,3
2004	10,3	3.349	3,9
2005	9,3	2.847	3,4
2006	8,7	2.527	2,8
2007	8,6	2.596	2,9
2008	8,4	2.352	2,9
2009	8,0	2.414	2,7
2010	7,2	2.254	2,5
2011	6,9	2.080	2,3
2012	6,5	2.015	2,2
2013	5,9	2.102	2,2
2014	5,7	1.942	2,2
2015	5,2	1.359	1,9
2016	5,1	1.319	2,1
2017	5,8	1.362	2,3
2018	5,8	1.337	2,4
2019	5,5	1.424	2,6
2020	5,2	1.219	2,3
2021	4,3	927	2,1
2022	3,7	1.188	2,4
2023	7,4	1.552	2,9

(Vir: Policijski podatki).

Tabela 2: Število osumljenih oseb (fizične statistične) starih med 14 in 18 let po izbranih v obdobju 2013-2023²⁰

Čle n	Naslov KD	201 3	201 4	201 5	201 6	201 7	201 8	201 9	202 0	202 1	202 2	202 3
115	Uboj	1	1	3	1	1	2	1		1		
116	Umor		2	1	2		1			2	1	
122	Lahka telesna poškodba	105	88	86	68	79	89	87	68	57	78	121
123	Huda telesna poškodba	10	11	14	15	6	24	11	8	9	13	12
124	Posebno huda telesna poškodba			1			1	1			2	
126	Sodelovanje pri pretepu		3	2	4		2					
127	Ogrožanje z nevarnim orodjem pri pretepu ali prepiru	3	4	5	1		7	3				
133	Protipraven odvzem prostosti	2	4	1	1	3	1	1		1		
135	Grožnja	6	9	12	29	42	44	46	47	43	71	131

²⁰ Vir: Priprava podlag za poročilo Sveta RS za otroke in družino: otroci in mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami, Končno poročilo, IRSSV, december 2024 (str. 24, 25).

170	Posilstvo	4	4	6	6	5	9	2	8	3		
171	Spolno nasilje	4	8	3	3	1	1	5	5	4	9	13
173	Spolni napad na osebo, mlajšo od petnajst let	16	8	8	9	27	12	32	22	23	28	33
176	Prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva	1		12	25	20	26	48	65	73	49	60
191	Nasilje v družini	40	34	25	28	16	19	22	17	8	10	8
206	Rop	65	37	41	25	23	41	70	58	35	30	39
213	Izsiljevanje	44	26	12	12	27	22	23	22	16	20	32
296	Nasilništvo	60	133	73	56	60	85	117	144	77	140	215
299	Preprečitev uradnega dejanja ali maščevanje uradni osebi	17	10	6	8	5	6	7	11	8	10	8
300	Napad na uradno osebo, ko opravlja naloge varnosti	7	1	4	2	1	1	6	1	5		

Inštitut RS za socialno varstvo (v nadaljevanju: IRSSV) v svoji raziskavi stanja na področju obravnave otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami,²¹ ugotavlja, da centri za socialno delo, strokovni centri in drugi, ki delajo z omenjeno populacijo (npr. svetovalni centri za otroke, mladostnike in starše ter osnovne šole) izpostavljajo porast nasilja med otroki in mladostniki in da naraščanje nasilnih oblik vedenja pri otrocih in mladostnikih potrjujejo tudi podatki policije. IRSSV tudi navaja, da po pripovedovanju njihovih sogovornikov v raziskavi prevladuje medvrstniško nasilje, ki se v največji meri odvija preko spleta ter tudi kot izsiljevanje, grožnje, medtem ko fizično nasilje med vrstniki, po njihovem mnenju, ne narašča. Obenem naj bi naraščale tudi stiske, avtoagresija, panični napadi, komorbidnost. Po ugotovitvah IRSSV podatki policije prav tako potrjujejo naraščanje nasilnih oblik vedenja pri otrocih in mladostnikih. Gre predvsem za kršitve, kot so lahka telesna poškodba, grožnja, spolno nasilje, spolni napad na osebo, mlajšo od 15 let, prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva ter nasilništvo. Ostale oblike kršitev v zadnjih desetih letih ne naraščajo oziroma celo upadajo (na primer nasilje v družini, izsiljevanje).

Sklepno:

Podatki za leti 2023 in 2024 torej kažejo rast števila kaznivih dejanj mladoletnikov, podatki zadnjih let pa tudi spremembo v strukturi kaznivih dejanj s povečevanjem deleža določenih kaznivih dejanj z elementi nasilja. Kot opozarjajo strokovnjaki, pa je statistične podatke o gibanju kriminalitete treba razlagati previdno in ob tem upoštevati tudi spremembe socialno-ekonomskih

²¹ Priprava podlag za poročilo Sveta RS za otroke in družino: otroci in mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami, Končno poročilo, IRSSV, december 2024 (v nadaljevanju: Končno poročilo IRSSV 2024), str. 24.

okolščin, družbene občutljivosti na nekatere vrste vedenja ter nacionalnih in lokalnih praks na področju policijskega dela.²² Ne glede na izpostavljene dileme o tem, v kolikšni meri gre za dejansko povečan obseg mladoletniške kriminalitete, pa je treba upoštevati, da je kazenskopravni odziv »ultima ratio« – zakonodajna intervencija v smislu represije bi morala biti zadnja možnost, če je etično upravičena in drugi ukrepi ne delujejo. Navedeno velja zlasti v smislu, da odziv v smeri širjenja dometa kazenskega prava (nižanje starosti za kazensko odgovornost) in določanje strožjih sankcij za kazensko odgovorne mladoletnike ni pravi odgovor na opisana dogajanja v družbi. Razlogov je, poleg načela »ultima ratio«, več. Neučinkovitost kazni je bila dokazana s številnimi raziskavami,²³ glede na razvojne značilnosti mladostnikov pa to zanje velja še toliko bolj. Številne raziskave tudi kažejo, da je rehabilitacija cenejša od kaznovanja in da je nagrajevanje prosocialnega vedenja bolj učinkovito kot sankcioniranje antisocialnega.²⁴ Navedeno govori v prid temu, da je treba izboljšati način obravnave mladoletnikov v okviru mladoletniškega kazenskopravnega sistema v smeri čim hitrejšega in vsebinsko ustreznega, individualiziranega odziva v posameznih primerih kaznivih dejanj, da se zagotovi mladoletnikom, ki so vstopili v kazenskopravni sistem, uspešna reintegracija in da se prepreči povratništvo. Z opisanimi gibanji v obsegu in strukturi mladoletniške kriminalitete pa se je treba spopadati zlasti s preventivnimi ukrepi, ki so zunaj dometa kazenskega prava.

b) Način obravnavanja zadev mladoletniške kriminalitete

Statistični podatki kažejo na relativno stabilne deleže zavrženj od leta 2015 dalje. Iz Skupnih poročil o delu državnih tožilstev za leti 2010²⁵ in 2013²⁶ je razvidno, da je bil pred letom 2014 delež zavrženj kazenskih ovadb proti mladoletnikom na letni ravni nižji (pod 50%). Leta 2014 je delež zavrženj narasel na 54%, leto kasneje (2015) pa že na 61% in je od tega leta dalje relativno stabilen. Giblje se med 58% in 63% (tabela št. 4). Večji odstop navzdol je mogoče zaznati v letu 2020 (51%) in navzgor v letu 2022 (68%). Oba odstopa je najverjetneje mogoče pripisati okoliščinam pandemije Korona virusa. Tudi v letu 2024 je delež zavrženj relativno visok (63%), pri čemer je kar 423 ovadb (33%) zavrženih iz drugih razlogov (zlasti ker ni utemeljenega suma in ko je že od policije prejeto poročilo na podlagi 10. odstavka 148. člena ZKP).²⁷

Hkrati je mogoče v letu 2023 zaznati porast števila zahtevkov za pripravljalni postopek in posledično v letu 2024 tudi porast števila predlogov za izrek vzgojnega ukrepa in kaznovanje. Po podatkih na dan 30. 4. 2025 je bilo v Prezgojni dom Radeče nameščenih 27 mladoletnikov, od tega jih je bilo samo v letu 2025 nameščenih 12, kar je daleč največ v zadnjih šestih letih.

Tabela 3: Število mladoletnikov, nameščenih v Prezgojnim domu Radeče v obdobju 2010 – 2025²⁸

²² Glej npr. »Analiza tožilske in sodne prakse, povezane z mladoletniškim kazenskopravnim sistemom, s poudarkom na mladoletnih storilcih kaznivih dejanj (Rezultat 2)«, pripravljene v okviru projekta SE in EK, (v nadaljevanju: Analiza tožilske in sodne prakse), str. 7.

²³ Npr. James Bonta, D. A. Andrews, The Psychology of Criminal Conduct, str. 252 in nasl.

²⁴ Prav tam, str. 257, 258.

²⁵ Skupno poročilo o delu državnih tožilstev 2010: »... zoper mladoletnike je delež zavrženih ovadb ostal enak, in sicer 45 %« (str. 20).

²⁶ Skupno poročilo o delu državnih tožilstev 2013:

»... delež zavrženih ovadb proti mladoletnikom se je v primerjavi z letom 2012 (41 %) znižal na 38 % (870 ovadenih mladoletnikov).« (str. 20) in

»Pri mladoletnikih je delež zahtevanih pripravljalnih postopkov, ker so obvezni, ustrezno višji (847 oziroma 37 %), a nižji kot v letu 2012 (1.002 oziroma 43 %). V 581 primerih (v letu 2013 je bilo takšnih 25 %, v letu 2012 pa 16 %) rešenih kazenskih ovadb proti mladoletnikom, ovadba ni bila zavržena, niti niso bili zahtevani pripravljalni postopki, ampak se je kazensko ovadbo rešilo na drug način.« (str. 21) (Op.: Iz letnega poročila za leto 2013 ni razvidno, na katere »druge načine« so rešene kazenske ovadbe. Lahko bi šlo na primer za odstop zadeve, združitve zadeve ipd.)

²⁷ Skupno poročilo o delu državnih tožilstev 2024, str. 26.

²⁸ Vir: Prezgojni dom Radeče, 9. 5. 2025

Leto	ŠTEVILO SPREJEMOV			ŠTEVILO ODPUSTOV			Povprečno število	Število na dan 31.12.**
	M	Ž	SKUPAJ	M	Ž	SKUPAJ		
2010	13	0	13	10	1	11	26,1	25
2011	17	0	17	18	0	18	27,5	27
2012	12	0	12	19	0	19	21,6	23
2013	13	0	13	11	0	11	23,0	20
2014	15	0	15	18	0	18	17,7	15
2015	14	1	15	13	0	13	17,9	19
2016	22	1	23	19	1	20	19,4	25
2017	10	0	10	12	0	12	24,4	24
2018	8	2	10	8	0	8	27,0	26
2019	8	1	9	12	1	13	22,8	22
2020	5	0	5	13	2	15	16,4	14
2021	9	1	10	9	0	9	12,4	12
2022	4	0	4	4	1	5	12,5	13
2023	5	0	5	4	1	5	11,9	12
2024	11	1	12	8	0	8	13,2	17
2025*	8	4	12	2	1	3	20,9	26

* Podatki za leto 2025 do dne 30.4.2025

**Število mladoletnikov v zavodu, brez mladoletnikov, ki so na ta dan na begu

Tabela 4: Razlog zavrženja ovadb proti mladoletnikom v obdobju 2014-2023 - število in delež²⁹

	Vse rešene ovadbe	Št. zavrženih ovadb (delež)	Po poravnavanj u ali odloženem pregonu (delež od zavrženih)	Majhen pomen dejanja in načelo sorazmernosti (delež od zavrženih)	Smotrnost (delež od zavrženih)	Umik predloga oškodovanca (delež od zavrženih)	Zastaranje (delež od zavrženih)	Zavrženje iz drugih razlogov* (delež od zavrženih)
2014	1.832	987 (54%)	122 (12%)	434 (44%)	35 (4%)	146 (15%)	3	247 (25%)
2015	1.498	915 (61%)	142 (16%)	402 (44%)	41 (4%)	102 (11%)	0	228 (25%)
2016	1.335	768 (58%)	102 (13%)	298 (39%)	28 (4%)	147 (19%)	3	190 (25%)
2017	1.144	669 (58%)	142 (21%)	258 (39%)	14 (2%)	77 (12%)	2	176 (26%)
2018	1.283	779 (61%)	106 (14%)	289 (37%)	13 (2%)	107 (14%)	0	264 (34%)
2019	1.475	854 (58%)	145 (17%)	327 (38%)	21 (2%)	133 (16%)	0	228 (27%)
2020	1.468	753 (51%)	99 (13%)	245 (33%)	22 (3%)	133 (18%)	0	253 (34%)
2021	1.187	721 (61%)	88 (12%)	205 (28%)	27 (4%)	135 (19%)	1	265 (37%)
2022	1.400	947 (68%)	107 (11%)	287 (30%)	32 (3%)	280 (30%)	0	241 (25%)
2023	1.906	1.125 (59%)	115 (10%)	300 (27%)	40 (4%)	303 (27%)	3	364 (32%)
2024	1.995	1.265 (63%)	185 (15%)	294 (23%)	94 (7%)	268 (21%)	1	423 (33%)

*Zlasti ker ni utemeljenega suma in ko je že od policije prejeto poročilo na podlagi 10. odstavka 148. člena ZKP.

²⁹ Vir: Skupna poročila o delu državnih tožilcev po posameznih letih (2014-2024).

Tabela 5: Odločitve državnih tožilcev o ovadbah, za katere je bila vložena zahteva za uvedbo pripravljalnega postopka³⁰

	Prejete ovadbe proti ml.	Vse rešene ovadbe proti ml.	Št. zahtevkov za priprav. postopek (in % od vseh rešenih ovadb)	Št. predlogov za ustavitev postopka po zaključenem priprav. postopku (in % od vseh rešenih ovadb)	Št. predlogov za izrek ukrepa in kaznovanje (in % od vseh rešenih ovadb)
2014	1.719	1.832	845 (46%)	297 (16%)	505 (28%)
2015	1.328	1.498	570 (38%)	317 (21%)	440 (29%)
2016	1.258	1.335	556 (42%)	223 (16%)	399 (30%)
2017	1.121	1.144	472 (41%)	141 (12%)	317 (28%)
2018	1.314	1.283	491 (38%)	156 (12%)	240 (19%)
2019	1.527	1.475	601 (41%)	190 (13%)	328 (22%)
2020	1.428	1.468	684 (47%)	137 (9%)	359 (24%)
2021	1.103	1.187	434 (37%)	229 (19%)	363 (31%)
2022	1.553	1.400	435 (31%)	208 (15%)	285 (20%)
2023	2.070	1.906	738 (39%)	172 (9%)	370 (19%)
2024	2.138	1.995	710 (36%)	246 (12%)	432 (22%)

Tabela 6: Odločitve o predlogu za izrek sankcije v obdobju 2014-2023³¹

	Sodne odločbe				Izrečene sankcije		
	Skupaj sodne odločbe	Sklep o izreku VU	Sodba	Sklepi o ustavitvi postopka	Izrečene kazni	Izrečeni zavodski vzgojni ukrepi	Izrečeni nezavod. vzgojni ukrepi
2014	612	354	9	247	9	47	351
2015	631	287	2	384	2	24	260
2016	454	277	7	171	8	26	317
2017	384	232	4	148	4	23	266
2018	283	182	2	100	3	14	198
2019	315	220	2	93	3	12	260
2020	274	169	1	104	3	16	187
2021	368	229	2	140	7	21	255
2022	333	187	1	148	11	9	221
2023	336	211	3	121	4	13	260

Tabela 7: Mladoletniki (znani storilci), ki jim je bil izrečen vzgojni ukrep ali kazen³²

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kazniv o dejanje - skupaj	Glavna sankcija - skupaj	319	315	319	269	226	220	193	238	194	188
	Mladoletniški zapor	1	2	2	3	1	-	-	-	2	-
	Vzgojni ukrepi (skupaj)	313	313	317	266	224	220	193	238	192	187
	Vzgojni ukrep - ukor	33	36	33	31	32	27	25	16	13	23

³⁰ Vir: Skupna poročila o delu državnih tožilcev za posamezno leto (2014-2023).

³¹ Vir: Skupna poročila o delu državnih tožilcev za posamezno leto (2014-2023).

³² Vir: Statistični urad RS.

	Vzgojni ukrep - navodila in prepovedi	42	30	70	76	61	50	36	58	37	31
	Vzgojni ukrep - nadzorstvo organa socialnega skrbstva	201	223	188	136	114	131	116	145	132	123
	Vzgojni ukrep - oddaja v vzgojni zavod	26	13	13	13	14	10	12	12	8	5
	Vzgojni ukrep - oddaja v prevzgojni dom	9	10	13	10	3	2	4	7	2	3
	Vzgojni ukrep - oddaja v zavod za usposabljanje	2	1	-	-	-	-	-	-	-	2
	Ni izrečen vzgojni ukrep ali kazen	5	-	-	-	1	-	-	-	-	1

V okviru projekta SE in EK so bili pridobljeni statistični podatki o odločanju v mladoletniških kazenskoopravnih zadevah, opravljena je bila analiza 170 sodnih in 149 tožilskih spisov v teh zadevah ter opravljeni razgovori z deležniki na okroglih mizah. Analiza rezultatov je pokazala na določene značilnosti odločanja državnih tožilstev in sodišč v teh zadevah, ter na nekatere pomanjkljivosti, pri čemer se le nekatere nanašajo na veljavno zakonsko ureditev oziroma (ne)ustreznost analiziranega predloga ZOMSKD.

Za proučevanje trendov glede odvrčanja kazenskega pregona v primerjavi z uvedbo kazenskega pregona v štirih okrožjih, ki jih je zajela analiza spisov, ter glede tega, katere vrste odvrčanja kazenskega pregona prevladujejo in zakaj prevladujejo, so raziskovalci v okviru priprave »Analize sodne prakse, povezane z mladoletniškim kazenskoopravnim sistemom, s poudarkom na mladoletnih storilcih kaznivih dejanj (Rezultat 2)« od Vrhovnega državnega tožilstva Republike Slovenije pridobili statistične podatke o pravnomočnih tožilskih odločitvah v mladoletniških kazenskih zadevah v Celju, Kopru, Ljubljani in Mariboru v obdobju 2015–2019.³³

Na podlagi zbranih statističnih podatkov, pregleda posameznih tožilskih in sodnih zadev ter razgovorov s strokovnjaki so raziskovalci identificirali pomanjkljivosti na sistemski, izvedbeni in normativni ravni.

- Na splošno pozdravljajo pogosto uporabo odvrčanja kazenskega pregona proti mladoletnikom in menijo, da ga je treba dodatno vzpodbujati, hkrati pa bi bilo treba podatke o

³³ Podatki, na katerih temeljijo zaključki, so vsebovani v: »Analiza tožilske in sodne prakse, Preglednica 4: Odvrčanje kazenskega pregona na tožilski ravni (2015–2019), str. 36.

tem evidentirati, da bi lahko spremljali in raziskovali uspešnost tega instituta. Potrebni je več raziskav o razmerju med odvrčanjem kazenskega pregona na tožilski ravni in sodnimi ustavitvami postopkov na podlagi načela smotrnosti. Politika sankcioniranja, ki jo izvajajo slovenska okrožna sodišča, je po oceni strokovnjakov ustrezna. Kot izziv izpostavljajo vzgojni ukrep namestitve v zavod za usposabljanje, ki prinaša nekaj konceptualnih in praktičnih težav ter varnostna ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja na prostosti/v zavodu, ki sta redko izrečena in izpostavljena praktičnim težavam. Kritični so glede uporabe postopkov poravnavanja, ki se po različnih okrožjih izvaja neenako, kar lahko privede do neenake obravnave. Po njihovi oceni bi država morala zagotoviti zadostno število in enakomerno razporejenost poravnalcev, ki bi morali biti specializirani za obravnavo mladoletnikov. Strokovnjaki prav tako opozarjajo, da so potrebne nadaljnje raziskave organizacije tožilstva v mladoletniških kazenskih zadevah in delovanja centrov za socialno delo zaradi oblikovanja najustreznjšega načina, na katerega bi državni tožilci pravočasno pridobili potrebne informacije o mladoletniku. Premisliti bi bilo treba o vlogi centrov za socialno delo pri svetovanju sodstvu glede najustreznjšega vzgojnega ukrepa za posameznega mladoletnika ob upoštevanju organizacijskih težav, ki jih trenutno pestijo.

- Kar zadeva tožilsko in sodno prakso, raziskovalci priporočajo poenotenje prakse pri opredeljevanju obsega dela v splošno korist v okviru odloženega pregona, ukrepi bi morali biti izbrani glede na mladoletnikove individualne potrebe, pri nalaganju nalog, povezanih s plačilom denarnih zneskov, pa bi bilo treba več pozornosti nameniti mladoletnikovemu premoženjskemu stanju in njegovemu socialno-ekonomskemu ozadju. Tožilci in sodniki bi morali v svojih pravnomočnih odločitvah razlikovati med zavrženji ovadb oziroma ustavitvami kazenskega postopka na podlagi načela smotrnosti na eni in iz razloga, ker izvrševanje vzgojnega ukrepa že poteka, na drugi strani, ter svoje odločitve o odvrčanju kazenskega pregona ustrezno obrazložiti in individualizirati.
- Na normativni ravni bi bilo treba podaljšati roke za izpolnitev naloge delo v splošno korist in v izjemnih okoliščinah omogočiti poravnavanje, odložen kazenski pregon in zavrženje na podlagi načela smotrnosti na nekatera kazniva dejanja, za katera je v KZ predpisana kazen zapora vsaj petih let. Sodišča podpirajo nova in/ali podrobnejša navodila ali prepovedi, ki bi lahko omogočila boljšo individualizacijo sankcij zoper mladoletnike.

c) Trajanje postopkov proti mladoletnikom po posameznih fazah postopka

Tabela 8: Povprečno trajanje postopkov od zaznave kaznivega dejanja do zadnjega zaključnega dokumenta policije na treh policijskih upravah^{34,35}

³⁴ Vir: Policija. Metodološka pojasnila:

Prikazano je število obravnavanih kaznivih dejanj v zvezi katerih je bila podana kazenska ovadba ali poročilo v dopolnitev kazenske ovadbe po letih zaznave, podaje prvega in zadnjega zaključnega dokumenta. Prikazani podatki ne vsebujejo podatkov o kaznivih dejanjih v zvezi katerih je Policija podala poročilo pristojnemu državnemu tožilstvu, t.j. v primerih, če na podlagi zbranih obvestil in dokazov, ni bilo podlage za kazensko ovadbo. Statistični podatki se dnevno spreminjajo, zato prihaja do statističnih razlik v pripravah podatkov. Policija statističnih zbirk podatkov ne zamrzuje, ampak so vsi statistični podatki za vsa leta zajeti na določeni dan. To pomeni, da so za statistične podatke upoštevani vsi popravki in morebitni poznejši vnosi, ki niso bili upoštevani v prejšnjih statističnih poročilih. Vsi prikazani statistični podatki, so bili pridobljeni na dan 3. 12. 2024.

Prikazani podatki so bili ročno obdelani za potrebe prikaza trajanja preiskave kot je bilo zahtevano v zaprosilu. Datumsko neskladja in napake so bile ročno popravljen/odpravljene na najbližji ustreznemu datum, zaradi česar podatki več ne predstavljajo avtentičnega izpisa iz policijskih evidenc.

V prikazu so zajeti podatki o policijski upravi obravnave (dosjeja) kaznivega dejanja, datumu zaznave, datumu prvega zaključnega dokumenta in datumom zadnjega zaključnega dokumenta. Pri izračunu dni med posameznimi datumi je bila uporabljena formula »DAYS«.

Na podlagi teh podatkov je Ministrstvo za pravosodje izračunalo povprečno trajanje postopkov.

³⁵ Tabela prikazuje samo podatke treh policijskih uprav, izbrane so bile policijske uprave z najkrajšim povprečnim trajanjem postopka (PU Novo Mesto), z najdaljšim povprečnim trajanjem (PU Koper) in najbolj obremenjena (PU Ljubljana), izračunano na podlagi podatkov, pridobljenih s strani policije.

	Povprečno trajanje postopka od zaznave do prvega zaključnega dokumenta (v dnevih)	Povprečno trajanje postopka od zaznave do zadnjega zaključnega dokumenta (v dnevih)
PU Koper	142	295
2014	1256	1858
2015	2063	2063
2016	515	860
2017	225	371
2018	98	218
2019	158	358
2020	103	396
2021	97	169
2022	132	250
2023	62	91
PU Ljubljana	105	178
2015	1458	1458
2016	918	918
2017	198	284
2018	116	175
2019	84	149
2020	122	208
2021	107	175
2022	102	216
2023	54	93
PU Novo mesto	60	133
2016	724	724
2017	174	251
2018	59	171
2019	63	151
2020	65	135
2021	44	97
2022	63	141
2023	48	96

Tabela 9: Povprečno trajanje postopkov na državnem tožilstvu (v dnevih) ³⁶

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Skupna vsota
OBTOŽNI AKT ALI PREDLOG ZA VU ALI KAZ.								

³⁶ Na podlagi podatkov, pridobljenih od Vrhovnega državnega tožilstva je v tabeli prikazano povprečno trajanje postopkov na treh okrožnih državnih tožilstvih. Izbrana so bila okrožna državna tožilstva z najkrajšim povprečnim trajanjem postopka (ODT Slovenj Gradec), z najdaljšim povprečnim trajanjem (ODT Celje) in najbolj obremenjeno okrožno državno tožilstvo (ODT Ljubljana).

ODT Celje	82	80	84	67	63	71	85	75
ODT Ljubljana	51	38	34	31	35	44	45	39
ODT Slovenj Gradec	12	13	18	15	16	24	23	18
ZAHTEVA ZA UVEDBO PRIPRAVLJALNEGA POSTOPKA								
ODT Celje ³⁷	265	142	187	182	201	155	172	186
ODT Ljubljana	82	82	84	58	77	122	122	90
ODT Slovenj Gradec	73	23	55	18	32	63	58	53

Tabela 10: Povprečno trajanje postopkov na okrožnih sodiščih³⁸

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Vrsta zadeve	Povprečni čas reš. (v mes.)						
Kmp, Kazenske zadeve zoper mladoletnike - pripravljalni postopek							
OZ v Krškem	1,5	2,2	2,0	2,5	2,0	3,5	7,5
OZ v Ljubljani	6,3	7,3	9,2	11,3	9,8	5,7	6,8
OZ v Novem mestu	2,6	2,4	3,7	3,3	1,4	2,3	2,8
Km, Kazenske zadeve zoper mladoletnike - postopki pred senatom							
OZ v Krškem	3,6	1,4	1,8	5,7	2,3	3,6	5,4
OZ v Ljubljani	5,2	4,9	6,8	7,5	11,3	11,8	16,7
OZ v Novem mestu	2,4	1,6	1,8	1,9	1,3	2,0	1,5

Opozoriti je treba, da je sporočilnost podatkov iz tabel 8 do 10 omejena iz več razlogov. Policijski podatki so bili zbrani ročno, pri čemer lahko po opozorilih policije pogosto prihaja do napak. Poleg tega gre v vseh treh fazah postopkov za povprečno trajanje, kar ima ravno tako zgolj omejeno vrednost, pri čemer je treba upoštevati, da lahko na povprečno vrednost močno vpliva morebitno manjše število večjih odstopanj v času reševanja, ki so lahko odraz posebnih okoliščin v konkretnem primeru in ne nujno odraz sistemskih težav. Ne glede na navedeno pa so ti podatki pomembni za primerjavo med posameznimi državnimi tožilstvi in okrožnimi sodišči in, skupaj z rezultati analize tožilske in sode prakse, ki jih na kratko povzemamo v nadaljevanju, kažejo na to, da postopki proti mladoletnikom trajajo predolgo in da so v tej smeri potrebni sistemski ukrepi.

Podrobnejši podatki o trajanju postopkov in analiza vzrokov izhaja iz analize tožilskih in sodnih spisov (str. 140 in nasl.). Med postopki proti mladoletnikom, zajetimi v vzorcu, jih je 69 % trajalo več kot eno leto, 21 % pa od šest mesecev do enega leta. Le 9 % postopkov proti mladoletnikom, zajetih v vzorcu, se je končalo v manj kot šestih mesecih. Skupno trajanje kazenskega postopka proti mladoletniku je bilo določeno od trenutka, ko je storil kaznivo dejanje, do trenutka, ko je

³⁷ Podatki o postopkih odvratanja kažejo, da se ODT v Celju največkrat izmed vseh državnih tožilstev odloča za odstop zadeve v odloženi pregon, kar lahko vpliva na povprečno trajanje postopkov proti mladoletnikom.

³⁸ Na podlagi podatkov MP je v tabeli prikazano povprečno trajanje postopkov na treh okrožnih sodiščih. Izbrana so bila okrožna sodišča z najkrajšim povprečnim trajanjem postopka (OZ Novo mesto), ki je hkrati drugo najbolj obremenjeno z mladoletniškimi zadevami, sodišče z najdaljšim povprečnim trajanjem (OZ Ljubljana), ki je hkrati najbolj obremenjeno okrožno sodišče in tretje najbolj obremenjeno z mladoletniškimi zadevami (OZ Krško).

sodišče postopek ustavilo ali ko se je začel izvajati izrečen vzgojni ukrep ali sankcija. V 77 % primerov je policija odkrila kaznivo dejanje v enem tednu po mladoletnikovem kaznivem dejanju. Zato so se postopki proti mladoletnikom pogosto formalno začeli kmalu po tem, ko so storili kaznivo dejanje.³⁹

Kot razloge za dolgo trajanje postopkov strokovnjaki med drugim navajajo slabo organizacijo dela sodišča (v 45 % primerov), v nekaterih primerih sodišča niso mogla zaslišati mladoletnika, ker je pobegnil iz vzgojnega zavoda, do zamud pa je prihajalo tudi zaradi združevanja kazenskih postopkov. Včasih so sodišča odložila pripravljalni postopek za celoten čas med 15. julijem in 15. avgustom. Tovrstne zamude so izpostavljene kot problematične, saj bi morali biti kazenski postopki proti mladoletnikom prednostni in obravnavani kot nujni, podobno kot postopki v pripornih zadevah. Drugi razlogi za dolgotrajnost pripravljalnega postopka so bili: težave z vročanjem sodnih pisanj pričam, število prič, ki jih je treba zaslišati, čakanje na informacije od centrov za socialno delo, težave z vročanjem sodnih pisanj mladoletniku, zapletenost zadeve, čakanje na izvedensko mnenje, število mladih prestopnikov, ki jih je treba zaslišati, in odvzem otroka iz domačega okolja. Državno tožilstvo je v več kot polovici primerov potrebovalo več kot en mesec za vložitev predloga za ustavitev postopka ali za izrek vzgojnega ukrepa oziroma za kaznovanje. Ugotovljeno je bilo, da v nobenem primeru, zajetem v vzorcu, sodnik ni zaprosil za podaljšanje roka za razpis seje ali glavne obravnave. Vsaj 63% sej senata ali glavnih obravnav je trajalo več kot mesec dni, včasih je sodišče za razpis seje ali glavne obravnave potrebovalo tri mesece. Vsaj v 36 % primerov je od pravnomočnega izreka sankcije do začetka njenega izvrševanja preteklo več kot mesec dni.

Kot bistveni razlog za predlogo časa trajajoče postopke strokovnjaki navajajo to, da državna tožilstva in sodišča nimajo specializiranih državnih tožilcev in sodnikov, ki bi obravnavali samo mladoletniške zadeve. Specializacija je v okviru celovite analize, tudi po pregledu mednarodnih standardov na tem področju priporočena kot eden pomembnejših ukrepov za pospešitev postopkov.

Iz analize tožilskih in sodnih spisov izhaja ugotovitev, da Zakon o sodiščih (ZS) »zahteva, da so sodniki na specializiranih oddelkih polno obremenjeni. Ker je kazenskih postopkov proti mladoletnikom manj kot kazenskih postopkov proti odraslim, sodniki za mladoletnike, tudi če bi bili organizirani v okviru specializiranih oddelkov, ne bi dosegli polnega obsega pripada zadev. Vendar pa ta dojemanja izhajajo iz splošnega nesporazuma o tem, kaj je polni obseg pripada zadev. Kazenski postopki proti mladoletnikom se nadaljujejo tudi po tem, ko sodišče sprejme pravnomočno odločbo. Sodniki morajo po tem, ko mladoletniku izrečejo sankcijo, preverjati, kako potekajo vzgojni ukrepi ali kazni. Prav tako morajo biti sodniki za mladoletnike ves čas postopka, najbolje pa tudi med izvrševanjem kazenske sankcije, v stiku z mladoletnikom, starši, centri za socialno delo in šolami. Potrebujejo pravno znanje in poznavanje mladoletnikovih posebnih potreb, razvoja, duševnega zdravja itd. ter se morajo nenehno razvijati na področju psihologije, nevrologije, izobraževanja in socialnega dela. Delo z mladimi je na nekaterih področjih zato bolj zahtevno in/ali vsaj bistveno drugačno od dela z odraslimi. To razliko bi bilo treba upoštevati tudi, ko želijo sodniki za mladoletnike napredovati na pritožbeno ali vrhovno sodišče. Sodniki za mladoletnike menijo, da v svoji karieri ne napredujejo enako kot drugi sodniki na kazenskem področju.

Zato je specializacija sodišč ali oddelkov za mladoletnike bistvenega pomena. Vendar pa se stopnje mladoletniške kriminalitete v posameznih okrožjih razlikujejo. Ker bi to lahko pomenilo, da nekatera okrožna sodišča ne bi imela dovolj zadev, so sodniki na okrogli mizi predlagali

³⁹ Analiza tožilskih in sodnih spisov, str. 145.

mobilne sodnike, kar ne bi bilo v nasprotju z otrokovo koristjo. V otrokovo korist je, da postopek proti njemu poteka v njegovi skupnosti.«⁴⁰

č) Dodeljevanje zadev

Kot ena izmed glavnih ovir za specializacijo se navaja majhno število zadev proti mladoletnikom. Na večini okrožnih sodišč namreč letni pripad zadev proti mladoletnikom ne zadošča za oblikovanje oddelka, ki bi lahko obravnaval samo zadeve proti mladoletnikom. Glede na trenutno organizacijo dela po posameznih državnih tožilstvih in okrožnih sodiščih se določenemu manjšemu številu državnih tožilcev in sodnikov poleg drugih zadev dodeljujejo tudi mladoletniške zadeve. Na nobenem izmed državnih tožilstev in okrožnih sodišč ni državnega tožilca in sodnika, ki bi obravnaval izključno zadeve proti mladoletnikom. Na nekaterih okrožnih državnih tožilstvih in okrožnih sodiščih so organizirani oddelki, ki se ukvarjajo z zadevami proti mladoletnikom, vendar se noben izmed teh oddelkov ne ukvarja zgolj z mladoletniškimi zadevami. Tako je na primer na Okrožnem državnem tožilstvu v Ljubljani organiziran oddelek za mladoletniško, družinsko in spolno kriminaliteto. Na okrožnem sodišču v Ljubljani ni oblikovan poseben oddelek, z letnim razporedom dela pa se določenim sodnikom dodeljujejo zadeve s področij mladoletniške, družinske in spolne kriminalitete in na ta način sodišče sledi organizacijskim rešitvam državnega tožilstva. Okrožno državno tožilstvo v Celju ima oblikovan oddelek za mladoletnike in nasilje v družini. Okrožno sodišče v Celju takega posebnega oddelka nima.

Podatki Vrhovnega sodišča za obdobje 2018 do 2024 kažejo, da se na Okrožnem sodišču v Novi Gorici, ki ima skupno 10 sodnikov, mladoletniške zadeve dodeljujejo praviloma enemu sodniku za mladoletnike, drugemu pa le v primeru izločitve prvega. Na Okrožnem sodišču v Novem mestu, ki ima najkrajši povprečni čas reševanja, so se v obdobju od 2018 do 2024 mladoletniške zadeve dodeljevale skupno 6 sodnikom. V letu 2018 so se dodeljevale trem sodnikom, v letu 2019 dvema sodnikoma, v letu 2020 trem sodnikom, pri čemer je bila enemu sodniku dodeljena le ena zadeva, v letih 2021 in 2022 je bila večina mladoletniških zadev dodeljena enemu sodniku, še enemu sodniku pa je bila dodeljena ena mladoletniška zadeva na leto. V letu 2023 so se mladoletniške zadeve dodeljevale štirim sodnikom, v letu 2024 pa trem. Na Ljubljanskem okrožnem sodišču so se v obdobju zadeve od 2018 do 2024 mladoletniške zadeve dodeljevale skupno 11 sodnikom, še en sodnik je na izpisku sodnikov za mladoletnike zaradi nerešene zadeve iz obdobja pred letom 2018. V letu 2018 so se dodeljevale sedmim sodnikom, pri čemer je bila dvema sodnikoma dodeljena le po ena mladoletniška zadeva, v letu 2019 osmim sodnikom, v letih 2020, 2021 in 2022 sedmim sodnikom. V letu 2023 so se mladoletniške zadeve dodeljevale osmim sodnikom, v letu 2024 pa šestim.

Podatki Vrhovnega državnega tožilstva za obdobje 2018 do 2024 kažejo, da je način dodeljevanja mladoletniških zadev različen med državnimi tožilstvi. Tako se na primer na ODT Slovenj Gradec skozi celotno obdobje, na katerega se nanašajo podatki, mladoletniške zadeve dodeljujejo predvsem enemu državnemu tožilcu, ravno tako na ODT Nova Gorica (razen v letu 2024, ko so se zadeve dodeljevale bolj enakomerno med večje število državnih tožilcev) medtem ko se na ODT Ptuj, ki je primerljive velikosti, zadeve dodeljujejo bolj enakomerno med večje število državnih tožilcev, je pa v treh letih zaznati, da je bilo nekoliko večje število zadev dodeljenih enemu državnemu tožilcu (2018-2020) in v enem letu dvema državnima tožilcema (2023).

d) Spremljanje izvrševanja vzgojnih ukrepov

⁴⁰ Analiza tožilskih in sodnih spisov, str. 154 in 155.

V okviru analize tožilskih in sodnih spisov so se pokazale številne težave pri spremljanju izvrševanja vzgojnih ukrepov. Pregled sodnih spisov je pokazal, da so izrečeni nezavodski in zavodski vzgojni ukrepi včasih trajali dlje od zakonsko dovoljenega najdaljšega obdobja. Nekateri mladoletniki so torej bili v vzgojnih zavodih ali prevzgojnim domu nameščeni dlje, kot je to zakonsko dopustno. To se je najpogosteje zgodilo zaradi organizacijskih težav sodišč in zamud pri spremljanju izvrševanja ukrepov ter opravljanju zaključnih sej za formalen zaključek izvrševanja ukrepov. Nezavodski in zavodski vzgojni ukrepi so presegli predpisano trajanje v 8 % oziroma 24 % primerov. Poleg tega so sodišča redko spremenila izrečena navodila in prepovedi, tudi če so poročila centrov za socialno delo pokazala, da mladoletnik ni sodeloval. Dodatne težave pri izvrševanju vzgojnih ukrepov je predstavljalo dejstvo, da je bilo nekaterim mladoletnikom izrečenih več kazenskih sankcij, saj sodišča niso upoštevala pravil o izrekanju vzgojnih ukrepov v primeru steka kaznivih dejanj.⁴¹

Tudi te ugotovitve govorijo v prid specializaciji na način, da bi sodniki obravnavali samo mladoletniške kazenske zadeve, poleg tega pa bi bilo treba pri oceni obremenitve sodnikov upoštevati pomembno vlogo sodnikov v fazi izvrševanja mladoletniških kazenskih sankcij.⁴²

1.2.3. Izvrševanje kazenskih sankcij

Analiza mladoletniškega kazenskopravnega sistema v Sloveniji je pokazala na številne težave pri izvrševanju kazenskih sankcij za mladoletnike. Gre zlasti za organizacijske težave pristojnih institucij, pomanjkanje ustreznega kadra ter pomanjkanje ustreznih usposabljanj, programov obravnave in prezasedenost nekaterih institucij. Poleg tega določenih institucij kljub zakonski ureditvi, ki jih predvideva, še vedno ni (npr. forenzični psihiatrični oddelek za mladoletnike). Zaradi vsega navedenega se vzgojni ukrepi včasih začnejo izvrševati predolgo po pravnomočnosti sklepa,⁴³ mladoletnikom, ki imajo kompleksne težave, zlasti na področju duševnega zdravja, težave z odvisnostmi ipd., pa ni mogoče zagotoviti ustreznih obravnave.⁴⁴ Poleg tega se sodišča pogosto ne odzovejo, oziroma se ne odzovejo dovolj hitro, ko se pokaže potreba po spremembi izrečenega vzgojnega ukrepa.⁴⁵

1.2.4. Individualna ocena mladoletnika

Eden izmed pomembnejših sklopov analize sistema v okviru projekta SE in EK se nanaša vprašanja glede izdelave individualne ocene mladoletnika.

Analiza tožilskih in sodnih spisov je pokazala, da v spisih ni znakov, da bi državni tožilec od staršev zahteval informacije o mladoletniku ali da bi družino, socialne delavce ali druge strokovnjake poklical na sestanek. Kar v 93 % preusmerjenih zadev državno tožilstvo ni pridobilo poročila centra za socialno delo, policija pa v 97 % zadev pred vložitvijo ovadbe proti mladoletniku ni pridobila poročila centra za socialno delo ali ga poslala državnemu tožilstvu skupaj z ovadbo. Iz poročila izhaja zaključek, da »posledično proučeni tožilski spisi niso vsebovali veliko informacij o otrokovih osebnih ali družinskih okoliščinah. Čeprav so bili nekateri državni tožilci prizadevni pri pridobivanju poročil organov socialnega varstva, večina ni bila taka.«⁴⁶ Poročilo centra za socialno delo je večinoma pridobilo šele sodišče v okviru pripravljalnega postopka.

⁴¹ Analiza tožilskih in sodnih spisov, str. 161 in nasl.

⁴² Prav tam, str. 183.

⁴³ Prav tam, str. 174.

⁴⁴ Prav tam, študija primera 7, str. 178 in nasl.

⁴⁵ Prav tam, str. 183.

⁴⁶ Prav tam, str. 95.

Sodišča so v okviru pripravljalnega postopka v 97 % pregledanih zadev pridobila poročilo centra za socialno delo,⁴⁷ ki pa so bila kvalitativno zelo različna.⁴⁸

Sodišča in državni tožilci so redko pridobivali informacije od mladoletnikove šole ali drugega vzgojnega zavoda, v katerem mladoletnik ni bil nameščen (9% pregledanih spisov). Kadar pa so pridobivala te podatke, so šole sodiščem običajno predložile informacije o mladoletnikovem izobraževanju, občutljivosti in osebnih značilnostih, čustvenih in vedenjskih težavah ter posebnih vzgojno-izobraževalnih potrebah. Včasih so poročila šol vsebovala informacije o otrokovem socialnem in družinskem položaju, kriminalni preteklosti, družinskem nasilju in starševskem zanemarjanju.

Številne raziskave kažejo, da imajo mladostniki, ki so v stiku s kazenskoopravnim sistemom, zelo pogosto neugodne izkušnje v otroštvu,⁴⁹ da imajo pogostejše težave na področju duševnega zdravja, duševnega razvoja, kot siceršnja populacija mladostnikov. Tudi v sodnem vzorcu je imelo 16 % mladoletnikov težave z duševnim zdravjem, 17 % mladoletnikov težave z duševnim razvojem, 5 % jih je imelo osebnostne motnje, 44 % jih je imelo čustvene in vedenjske težave, 28 % pa druge ugotovljene težave.⁵⁰

Zgodnje ugotavljanje težav in potreb mladoletnika je ključno za ustrezno obravnavo mladoletnika. Zato je izjemnega pomena, da se individualna ocena mladoletnika izdela čim bolj zgodaj v postopku, da je njena podrobnost prilagojena okoliščinam konkretnega primera in da se ustrezno upošteva pri odločanju o nadaljnjem poteku postopka proti mladoletniku, o zagotovitvi morebitnih posebnih ukrepov, ki so potrebni, da lahko mladoletnik aktivno sodeluje v postopku, pri odločanju o sankciji in pri njenem izvrševanju. Zato je nujna ustreznejša ureditev instituta individualne ocene mladoletnika.

1.2.5. Povzetek rezultatov analiz stanja mladoletniškega kazenskoopravnega sistema in priporočila

Izsledki analize v okviru projekta SE in EK kažejo predvsem naslednje:

1. Postopki proti mladoletnikom trajajo predolgo. Na odklonsko vedenje mladoletnika je mogoče pozitivno vplivati le, če je odziv dovolj hiter in torej sledi čim hitreje po dogodku;
2. Postopki odvratanja morajo tudi dejansko in ne le na načelni ravni imeti prednost pred kazenskim pregonom, pri tem pa je treba zagotoviti enakost pri obravnavi mladoletnikov;
3. V postopku se prepozno identificira potrebe mladoletnika, na katere se je treba ustrezno odzvati. Ustrezne podatke o navedenih okoliščinah mora imeti državni tožilec najkasneje takrat, ko odloča o usodi oziroma smeri nadaljnega postopka, poleg tega je državni tožilec tisti, ki lahko predlaga odreditev začasnih ukrepov, kadar se pokaže, da je tak ukrep nujen, prav tako mora biti seznanjen s tem, ali in v kakšni meri je mladoletnik zmožen sodelovati v postopku in razumeti potek postopka ter svoje pravice. Prav tako so ti podatki nujni ob odločanju o izreku sankcije ter tudi v fazi izvrševanja kazenske sankcije. V ta namen je treba pripraviti individualno oceno mladoletnika, katere podrobnost je odvisna od okoliščin konkretnega primera;

⁴⁷ Prav tam, str. 100.

⁴⁸ National Research and Gap Analysis (Output 1), str. 39 do 42.

⁴⁹ Association between childhood adversity and use of the health, social, and justice systems in Denmark (DANLIFE): a nationwide cohort study Bertina Kreshpaj, Leonie K Elsenburg, Signe Hald Andersen, Tjeerd Rudmer De Vries, Karsten Thielen, Naja Hulvej Rod (Lancet Public Health 2025; 10: e29–35 Published Online December 13, 2024 [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(24\)00242-1](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(24)00242-1) (<https://www.thelancet.com/action/showPdf?pii=S2468-2667%2824%2900242-1>))

⁵⁰ Podrobneje prav tam, str. 189 in naslednje.

4. Ni zagotovljena ustrezna specializacija sistema, akterji pri obravnavi mladoletnikov nimajo zadostnih specialističnih znanj;
5. Multidisciplinarna usposabljanja so zagotovljena le nekaterim strokovnjakom, ki sodelujejo pri obravnavi mladoletnikov, morala pa bi biti zagotovljena vsem;
6. Številne institucije, ki obravnavajo mladoletnike, zaradi kadrovske podhranjenosti ne morejo ustrezno opravljati svojih nalog, še zlasti pa to velja za CSD;
7. Pri izvrševanju zavodskih sankcij je bil sistem ozke specializacije institucij glede na »posebne potrebe« mladoletnika prepoznan kot neustrezen. Pri večini mladoletnikov, ki so nameščeni v institucije, je izražena kompleksna problematika, ki sega na več različnih področij, njena obravnava pa terja sodelovanje različnih strok zlasti s področja vzgoje in izobraževanja, duševnega zdravja in sociale. Zato je potrebna drugačna zasnova programov obravnave, po principu nudenja celotne pomoči na enem mestu, namesto da se mladoletnika pošilja od vrat do vrat, pri čemer so poseben problem tudi čakalne dobe v zdravstvu.

Priporočila domačih in tujih strokovnjakov v okviru projekta se nanašajo tako na zakonsko ureditev, kot tudi na njeno izvajanje. Ker je bil v okviru projekta analiziran predhodni predlog zakona (predlog ZOMSKD), gredo priporočila v smeri dopolnitve, popravkov in preoblikovanja členov navedenega zakona. Nekatera izmed izbranih 18 priporočil se delno ali v celoti nanašajo na zakonsko ureditev. V nadaljevanju navajamo vseh 18 priporočil, izbranih s strani medresorske delovne skupine, oblikovane v okviru omenjenega projekta. Kot je že bilo pojasnjeno, so medresorsko delovno skupino sestavljali predstavniki vseh ključnih resorjev in strok, ki obravnavajo oziroma se tako ali drugače vključujejo v obravnavo mladoletnikov.

1. Priporoča se, da se 6. člen v osnutku ZOMSKD ohrani, preoblikuje njegov naslov in zagotovi, da je v njegovi vsebini izrecno naveden (poleg vzgojnega) reintegracijski namen sankcij in drugih ukrepov.
2. Priporoča se, da se v besedilu ZOMSKD in v podzakonskih predpisih in splošnih aktih jasno določi in poudari specializacija sistema mladoletniškega kazenskega pravosodja.
3. Priporoča se, da se osnutek ZOMSKD spremeni bodisi s preoblikovanjem 10. člena bodisi s sprejetjem druge določbe, da se zagotovi jasna določitev pravice do individualne ocene, katere rezultat bo podlaga za vse odločitve organov pred, med in po postopku. Poleg tega je treba ustrezno preoblikovati in uskladiti tudi druge določbe osnutka ZOMSKD, ki so povezane z individualno oceno, ter dodatno pojasniti vlogo centrov za socialno delo.
4. Priporoča se, da se pripravijo smernice za usklajeno izvajanje individualnih ocen in da multidisciplinarne skupine strokovnjakov in s sodelovanjem različnih organov razvijejo ustrezna orodja za izdelavo individualne ocene, ki pokrivajo širok spekter vprašanj duševnega zdravja, pri čemer se prilagodijo dobre prakse, ki jih v zvezi s tem ponuja nizozemski sistem.

Pri razvoju takšnih orodij za individualne ocene bi se bilo treba posvetovati tudi z mladoletniki, da bi jih prilagodili različnim starostnim skupinam in osebnim značilnostim/okolščinam. Glede na uspeh modela Barnahus v Sloveniji bi lahko dobre prakse individualnega ocenjevanja črpali tudi od tam in iz orodij, razvitih v tem okviru. Nacionalne primere in smernice o individualnem ocenjevanju, razvite na mednarodni ravni in navedene v tem oddelku II študije, je treba uporabiti kot referenčne vire, na katerih je mogoče graditi.

5. Priporoča se, da se jasno opredeli pristojni organ za določitev zavoda, v katerega je treba namestiti mladoletnika na podlagi 18. člena osnutka ZOMSKD. Priporoča se tudi, da je vsaka odločitev o namestitvi mladoletnika v vzgojni zavod rezultat ocene, opravljene na podlagi multidisciplinarnega pristopa, kot je ocena diagnostičnega centra.
6. 32. člen osnutka ZOMSKD bi bilo treba revidirati in sprejeti podzakonski predpis z namenom opredelitve strogih meril, na podlagi katerih se lahko izjemoma dovoli varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja, ter zagotoviti ustrezno usposabljanje sodnikov, da se zagotovi, da bo tak ukrep izrečen na način, ki bo skladen s pravicami mladoletnikov, in ne bo

pomenil diskriminacije mlade osebe zaradi njenih dejanskih ali domnevnih težav z duševnim zdravjem.

7. Priporoča se tudi, da se osnutek ZOMSKD glede na obstoječo sekundarno zakonodajo spremeni tako, da se zagotovi, da kakršne koli izjave ali priznanja, ki jih da mladoletnik, ali obremenilne informacije, pridobljene od mladoletnika v okviru postopkov odvracanja kazenskega pregona, niso priznane kot dokaz proti mladoletniku v katerem koli poznejšem kazenskem postopku.
8. V osnutku ZOMSKD bi moralo biti določeno, da mora sodnik redno obiskovati mladoletnika v priporu.
9. Priporoča se, da se 64. člen osnutka ZOMSKD revidira in sprejme podzakonski predpis, ki bo zagotovil jasne smernice o pogojih, pod katerimi se lahko uvedejo omejevalni ukrepi za mladoletnike, obtožene storitve kaznivega dejanja, za katere se šteje, da potrebujejo takojšnjo zaščito ali pomoč. Navodila bi morala zlasti obravnavati: a) vrsto pomoči (kot je psihosocialna pomoč itd.) b) potrebo po zagotavljanju pomoči mladoletniku v zgodnji fazi, še pred pripravljanim postopkom c) dolžnost, da imajo potrebe po zaščiti mladoletnika prednost pred začetkom morebitnega kazenskega postopka proti njemu d) dolžnost, da ima odstranitev vseh oseb, ki predstavljajo nevarnost za mladoletnika, iz družinskega okolja prednost pred odstranitvijo mladoletnika iz njegovega družinskega okolja. Pri vsaki ustrezni odločitvi je treba upoštevati mladoletnikove individualne potrebe in oceno tveganja.
10. Priporoča se okrepitev in izboljšanje sodelovanja med obstoječimi institucijami in oddelki ter, da se jim zagotovijo posebna znanja in veščine, ki bodo prispevale k njihovi specializaciji.
11. Potrebne so nadaljnje raziskave za razjasnitev in razumevanje aktivne ali pasivne vloge centrov za socialno delo v sodnih postopkih proti mladoletnim storilcem v skladu s 458. členom ZKP ali 43. členom osnutka ZOMSKD. Izdelati je treba priporočila in protokole za opredelitev števila, strukture in kakovosti poročil centrov za socialno delo, da bi postala boljša podlaga za individualizacijo sankcij s strani sodišča. Vlogo socialnih delavcev, zaposlenih na sodišču, je treba premisliti tako, da bodo njihovi razgovori s starši mladostnika prispevali k poročilom centrov za socialno delo in jih ne bodo podvajali.
12. Kadar različna okrožna sodišča ali sodniki istega okrožnega sodišča vodijo ločene postopke, včasih istočasno izrečejo dva ali več vzgojnih ukrepov zoper isto mladoletno osebo. Kadar sodišče v istem postopku odloča o dveh kaznivih dejanjih in želi izreči sankcijo, mora uporabiti pravila za izrekanje sankcij za kazniva dejanja v steku, prilagojena vzgojnim ukrepom. Kadar postopki tečejo ločeno, mora enotno sankcijo izreči sodišče, ki je izreklo najstrožji vzgojni ukrep ali zadnje izreklo sankcijo enake strogosti, pri čemer pomotoma ni uporabilo določb za vzgojne ukrepe v steku. To sodišče mora tudi spremljati izvajanje izrečenega enotnega vzgojnega ukrepa.
13. Pri nalaganju dela v korist skupnosti kot naloge v okviru odloženega pregona je treba dati poudarek na enakost praks glede trajanja dela in števila delovnih ur.
14. Pri poravnavi škode in prispevku v korist javne ustanove ali v druge predpisane namene v okviru odložitve kazenskega pregona bi bilo treba več pozornosti nameniti mladostnikovemu dohodku ali štipendiji ter njegovemu socialno-ekonomskemu položaju.
15. Da bi se izognili težavam pri ponovnem vključevanju v družbo po koncu sankcije zoper mladoletnega storilca kaznivega dejanja in zmanjšali tveganje ponovitve kaznivega dejanja, se predlaga, da bi se v vsaki novi zakonodaji lahko določilo, da se vsem mladoletnim storilcem kaznivih dejanj, tudi tistim, ki so prestajali kazen v prevzgojnem domu, po koncu ukrepa ponudi možnost namestitve v posebna stanovanja.
16. Priporoča se ustanovitev specializiranih oddelkov za mladoletnike na okrožnih sodiščih. Ti oddelki bi obravnavali zadeve v zvezi s kaznivimi dejanji mladoletnikov in bi bili lahko pristojni tudi za zadeve, v katerih so otroci žrtve kaznivih dejanj (to bi lahko veljalo za kazniva dejanja iz nekaterih poglavij kazenskega zakonika, na primer za poglavja IXX, XXI, XXXV, ali pa za določena kazniva dejanja). Če specializiranih oddelkov za mladoletnike ni mogoče ustanoviti,

se priporoča imenovanje potujočih specializiranih sodnikov za mladoletnike, ki bi imeli redni sodni dan v vsakem okrožju.

17. Priporoča se, da se v zavodih za mladoletnike po zgledu Nizozemske ustanovijo specializirane enote za mladoletnike z duševnimi, čustvenimi in vedenjskimi težavami, ki so storili hujša kazniva dejanja in se štejejo za kazensko odgovorne, zato niso izključeni iz pravosodnega sistema.
18. Prav tako se priporoča, da pristojni organi ustanovijo diagnostični center in dobro razmislijo o njegovi natančni vlogi in odgovornosti. Razjasniti bi bilo treba razmerje med strokovnimi centri v ZOOMTVI in diagnostičnimi centri, kot ga predvidevata ZKP in osnutek ZOMSKD.

1.2.6. Dodatna opozorila domačih strokovnjakov, ki sodelujejo pri obravnavi mladoletnikov, o težavah na tem področju

Predstavniki strokovnih centrov so večkrat opozorili, da kazenski postopki trajajo predolgo. Kadar je mladoletnika treba umakniti iz njegovega dotedanjega okolja, se zaradi predolgo trajajočih kazenskih postopkov centri za socialno delo obrnejo na družinska sodišča, da izdajo začasno odredbo kot podlago za namestitev v strokovni center. Kazenski postopki se v takih primerih pogosto ustavijo iz razloga smotrnosti, kar je problematično z več vidikov. Mladoletnik dobi napačno sporočilo, namestitev v strokovni center pa se pogosto izkaže za neustrezno.⁵¹

Po mnenju strokovnjakov, ki v okviru posameznih institucij izvršujejo mladoletniške kazenske sankcije v Republiki Sloveniji ni na voljo ustreznih (multidisciplinarnih) programov obravnave, ki bi bili prilagojeni potrebam mladoletnikov s hudimi in kompleksnimi težavami. Se pa stališča razlikujejo glede tega, v katerih institucijah bi bilo treba zagotoviti izvajanje takih programov obravnave. Zlasti glede zdravljenja oziroma obravnave mladoletnikov s hujšimi težavami na področju duševnega zdravja v stroki ni soglasja glede pristopov in načinov zagotavljanja najustreznejše obravnave. Tudi v zvezi s potrebo po ustanovitvi diagnostičnega centra se v strokovni javnosti razlikujejo pričakovanja oziroma razumevanje glede oblike in pristojnosti te institucije. Po mnenju nekaterih bi morala imeti tudi možnost nameščanja za potrebe opazovanja mladoletnika v postopku izdelave individualno obravnave mladoletnika, medtem ko drugi menijo, da bi bil ustrežnejši ambulantni pristop.

2. CILJI, NAČELA IN POGLAVITNE REŠITVE PREDLOGA ZAKONA

Glede na zaznane težave v praksi in glede na priporočila stroke, je Ministrstvo za pravosodje pristopilo k pripravi predloga zakona, ki ne ureja le kazenske odgovornosti mladoletnikov, temveč na enem mestu ureja vse posebnosti obravnave mladoletnikov zaradi kaznivih dejanj.

2.1 Cilji

Glavni cilji predloga zakona so predvsem:

1. na enem mestu in pregledno urediti vse posebnosti kazenskopravne obravnave mladoletnikov (materialno in procesno področje ter področje izvrševanja kazenskih sankcij);
2. dosledno spoštovanje pravic mladoletnikov pri njihovem obravnavanju;
3. določnejša ureditev nekaterih institutov, ki so v trenutno veljavni zakonodaji podnormirani;

⁵¹ Na primer v okviru posveta »Pomanjkljivosti v sistemu pomoči otrokom in mladostnikom v stiski - poziv strokovnih centrov k ukrepanju«, ki je bil 11. 11. 2024 izveden v Državnem svetu.

4. implementacija priporočil mednarodnih in domačih strokovnjakov v okviru projekta SE in EK, skladno z uveljavljenimi mednarodnimi standardi;
5. pospešitev kazenskih postopkov proti mladoletnikom;
6. zagotovitev vsebinsko ustrežnejše obravnave mladoletnikov.

Celovito obravnavanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj v samostojnem zakonu bo dodatno omogočilo, da bo v ospredje vseh postopkov bolj postavljena največja korist mladoletnika in njegovi interesi ter zagotavljanje vzgoje, prevzgoje in optimalnega razvoja glede na njihove sposobnosti, medtem ko ostaja kaznovalni namen v ozadju. Model »najboljšega interesa otroka« in paternalistični pristop sta bolj izpostavljena. Ta temelji na razumevanju, da so delinkventna dejanja mladoletnikov mnogokrat povezana predvsem z neprimernimi družinskimi in socialnimi razmerami ter težavami na področju duševnega zdravja, država pa v obliki svojih intervencij teži k odpravljanju vzrokov odklonskih dejanj in ne h kaznovanju. Namen je oblikovati učinkovitejši sistem obravnavanja mladoletnih storilcev kaznivih dejanj.

2.2 Načela

Predlog zakona temelji na splošno in mednarodno uveljavljenih načelih za obravnavanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj:

- načelo nediskriminacije (2. člen Konvencije o otrokovih pravicah);
- načelo otrokove koristi (3. člen Konvencije o otrokovih pravicah);
- pravica do življenja, preživetja in razvoja (6. člen Konvencije o otrokovih pravicah);
- pravica biti slišan (12. člen Konvencije o otrokovih pravicah);
- pravica do dostojanstva (prvi odstavek 40. člena Konvencije o otrokovih pravicah);

Ta načela so vtkana v številne določbe tega predloga zakona. Zlasti pa izhajajo iz temeljne zahteve tega zakona, da je treba v postopkih proti mladoletnikom čim bolj zgodaj ugotoviti vse tiste okoliščine na strani mladoletnika, ki so pomembne za ugotovitev morebitnih posebnih ranljivosti mladoletnika in za opredelitev njegovih potreb, ki jih je tekom postopka treba nasloviti. Te posebne ranljivosti in potrebe mladoletnika pa morajo pristojni organi upoštevati pri odločanju o tem, ali naj se postopek proti mladoletniku sploh uvede, ali oziroma kakšne ukrepe je treba sprejeti za to, da se mladoletniku zagotovi dejansko in ne zgolj formalno sodelovanje v postopku, njegova pravica biti slišan, ali naj se glede mladoletnika uporabijo v postopku morebitni posebni ukrepi, namenjeni varstvu njegovih koristi, ali je ustrezno uporabiti omejevalne ukrepe, pri izbiri sankcije in med izvrševanjem morebitnih ukrepov in sankcij, ki se izrečejo mladoletniku.

Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah v prvem odstavku 3. člena določa, da morajo biti pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki, bodisi da jih vodijo državne bodisi zasebne ustanove za socialno varstvo, sodišča, upravni organi ali zakonodajna telesa, otrokove koristi glavno vodilo. Družinski zakonik na primer govori o »načelu otrokove koristi«. Predlog zakona pa določa načelo »varstva koristi mladoletnika«, glede na to, da predlog zakona ureja položaj mladoletnikov kot ožje kategorije glede na konvencijsko opredelitev pojma »otrok«. Hkrati zavezuje vse, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku, da morajo ves čas postopka ravnati tako, da v prvi vrsti spoštujejo njegovo dostojanstvo in v postopku vedno ravnati še posebej skrbno, hitro in obzirno ter upoštevati individualne lastnosti mladoletnika - njegovo starost, psihosocialno funkcioniranje, morebitno posebno ranljivost, da se v največji meri preprečijo negativni učinki kazenskega postopka. Delno je ZKP to načelo zajel že v drugem odstavku 453. člena, vendar ga je vezal le na procesna dejanja, pri katerih je navzoč mladoletnik. Z Zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o kazenskem postopku⁵² pa se dodaja nov 18.a člen, v skladu s katerim morajo policija,

⁵² Uradni list RS, št. 22/2019 z dne 5. 4. 2019 – novela ZKP-N.

državno tožilstvo, sodišče in drugi državni organi, strokovnjaki, izvedenci, sodni in drugi tolmači ter poravnalci med predkazenskim in kazenskim postopkom še posebej skrbno in obzirno ravnati z oškodovanci, osumljenci, obdolženci in obsojenci, kadar je to potrebno zaradi njihove ranljivosti, kot na primer starosti, zdravja, nebogljenosti, ali druge podobne okoliščine. Ta člen se torej nanaša tudi na mladoletnike kot posebej ranljivo skupino. Kljub temu pa predlagatelj ocenjuje, da je treba posebej skrbno in obzirno ravnanje z mladoletniki opredeliti kot temeljno načelo tudi v tem zakonu, in pri tem posebej izpostaviti tudi splošno dolžnost spoštovanja človekovega dostojanstva, čeprav je spoštovanje človekovega dostojanstva kot pravno-etični temelj v središču ustavnega reda Republike Slovenije in temeljna vrednota, ki naj prežema ves pravni red, na katerega so pri svojem delovanju vezani vsi državni organi.

Sorazmernost pri obravnavi mladoletnikov pomeni, da morajo vsi organi pri odločanju in opravljanju vseh dejanj glede mladoletnih storilcev kaznivih dejanj, poleg starosti, psihosocialnega funkcioniranja, okolja in razmer, v katerih živi, morebitne posebne ranljivosti ter namena kazenskih sankcij in drugih ukrepov iz tega zakona, upoštevati tudi težo in naravo kaznivega dejanja. V okviru kazenskega prava se v skladu z načelom *ultima ratio* obravnavajo le najhujše kršitve družbenih norm, ki odražajo večjo potrebo po posredovanju države pri mladoletnikovi vzgoji. Ta razlog izgubi na pomenu, če upoštevamo stališče, da zgolj iz teže storjenih kaznivih dejanj ni mogoče sklepati na obliko in intenzivnost potrebne pomoči mladoletniku v njegovem razvoju. Vendar je intenzivnost ukrepov vendarle omejena s težo izvršenih ravnanj, kot odraz zahteve po sorazmernosti pri obravnavi mladoletnikov. Zahteva po sorazmernosti pa je vtkana tudi v druge določbe tega zakona, npr. določbe o kriterijih za izbiro vzgojnega ukrepa, za odločanje o priporu itd.

Med temeljne določbe je uvrščena tudi določba o subsidiarnosti kazenskega pregona, ki izrecno poudarja, da imajo pri obravnavi mladoletnih storilcev kaznivih dejanj postopki odvracanja prednost pred kazenskim pregonom, kar so državni tožilci dolžni upoštevati pri obravnavanju vsake zadeve.

Predlog zakona ohranja najnižjo starost za kazensko odgovornost pri 14 letih. Kljub nekaterim, ne tako redkim predlogom, da naj se ta starostna meja zniža, predlog zakona sledi pozivu Odbora Združenih narodov za človekove pravice, da države, ki imajo npr. minimalno starost kazenske odgovornosti višjo od 12 let, te ne znižujejo in s tem prispevajo, da so otrokove pravice in pravna jamstva polno spoštovani s tem, da je otrok obravnavan izven kazenskega postopka.

2.3 Poglavitne rešitve

Predlog zakona pri urejanju navedenega področja izhaja tudi iz mednarodnih dokumentov in zagotavlja naslednje rešitve:

1. Drugače ureja namen obravnavanja mladoletnikov (izrekanja vseh ukrepov in njihovo izvrševanje) tako, da gre v smeri celovite pomoči mladoletniku na vseh področjih, na katerih ima težave, ki ogrožajo njegov zdrav razvoj in ne kaznovanje. Izbor in izvrševanje vseh ukrepov zato temelji na mladoletnikovem psihosocialnem funkcioniranju, njegovi duševni razvitosti in potrebi po pomoči, pri čemer so vsi ukrepi omejeni tudi s težo storjenega kaznivega dejanja (sorazmernost pri uporabi ukrepov);
2. Za uresničitev tega namena dopolnjuje in spreminja sistem kazenskih sankcij in drugih ukrepov;
3. Postopkom odvracanja kazenskega pregona daje prednost pred formalnim kazenskim postopkom;
4. Mladoletnikom se le izjemoma in za najkrajši potreben čas izrečejo ukrepi (sankcije, omejevalni ukrepi med postopkom), s katerimi se jih izloči iz njegovega okolja.

5. Ureja razmerje med ukrepi za varstvo koristi otrok po Družinskem zakoniku in ukrepanjem po tem zakonu.
6. Mladoletniku mora biti izrečena kazenska sankcija, ki najbolj ustreza njegovim individualnim potrebam po pomoči in nadzoru in takoj, ko je namen sankcije dosežen, mora biti njeno izvrševanje ustavljeno ali mora biti nadomeščen z ustreznjšim ukrepom, če se izkaže, da izrečeni ukrep ni ustrezen.
7. Da se mladoletniku lahko zagotovi obravnava, ki je v največji možni meri prilagojena njegovim potrebam, mu mora biti zagotovljena pravica do individualne ocene, katere obseg in podrobnost je odvisna od okoliščin posameznega primera, po potrebi pa se izdelava celovita multidisciplinarna ocena s strani skupine strokovnjakov, posebej usposobljenih za izdelavo take individualne ocene;
8. Da lahko organi, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku, svoje odločitve prilagodijo individualnim potrebam mladoletnika, se zagotavlja dovolj širok nabor različnih ukrepov z dovolj široko diskrecijo, da jih lahko dejansko uporabijo glede na ugotovljene potrebe mladoletnika.
9. V postopku proti mladoletniku in pri izvrševanju mladoletniških kazenskih sankcij sodelujejo osebe z dodatnimi znanji s področja mladoletniškega odklonskega vedenja in pravic otrok (usposabljanje sodnikov, sodnikov porotnikov, državnih tožilcev, odvetnikov, policistov, poravnalcev, strokovnih delavcev na centrih za socialno delo, v strokovnih centrih, v prevzgojnem domu, zavodu za prestajanje kazni mladoletniškega zapora ter usposabljanje zdravstvenega kadra).

a) Predstavitev predlaganih rešitev

Področje urejanja kazenske odgovornosti in kazenskih sankcij:

- povečuje se nabor kazenskih sankcij (dodatna navodila in prepovedi) in omogoča večjo fleksibilnost pri izbiri sankcije (možnost določitve navodil in prepovedi tudi v primeru, ko je sicer mladoletniku izrečen zavodski vzgojni ukrep – doslej je bila ta možnost predvidena le v primeru izreka nadzorstva centra za socialno delo);
- posebej so opredeljeni pogoji za izrekanje varnostnih ukrepov obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu ter obveznega psihiatričnega zdravljenja na prostosti ter najdaljše dopustno trajanje teh ukrepov;
- določene se ureja način izrekanja kazenskih sankcij za kazniva dejanja v steku in določa daljše dopustno trajanje vzgojnega ukrepa v nekaterih primerih ponavljanja kaznivih dejanj. Čas, ko je mladoletnik na begu iz zavoda, se po predlogu zakona ne šteje več v čas najdaljšega dopustnega trajanja vzgojnega ukrepa.

Kazenski postopek:

- postopki proti mladoletnikom so opredeljeni kot prednostni;
- čim bolj zgodaj v postopku je treba pridobiti individualno oceno mladoletnika, katere obseg in podrobnost sta odvisna od okoliščin konkretnega primera;
- predvideno je skupno usposabljanje vseh strokovnjakov, ki kakorkoli sodelujejo pri obravnavi mladoletnikov;
- glede na zaznane težave pri nameščanju mladostnikov v strokovne centre se ureja razmerje med odločanjem o ukrepih za varstvo koristi otrok na podlagi družinskega zakonika in odločanjem v kazenskih postopkih.

Področje izvrševanja kazenskih sankcij:

- določbe, ki omogočajo, da bo zavod, v katerem se bo izvrševal zavodski vzgojni ukrep, že ob namestitvi oziroma v čim krajšem času po namestitvi razpolagal z vsemi potrebnimi podatki o okoliščinah na strani mladoletnika, ki so pomembne za pripravo osebnega

načrta mladoletnika, pri njegovi pripravi pa bo sodeloval tudi strokovnjak centra za mladoletnike.

- nov organ - strokovni svet bo pripravil multidisciplinarni program obravnave mladoletnikov v prevzgojnem domu ter druge strokovne podlage za ustrežnejšo obravnavo mladoletnikov v prevzgojnem domu in v mladoletniškem zaporu;
- prevzgojni dom mladoletnika, ki se po koncu izvrševanja vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom ne more vrniti v domače okolje, z njegovo privolitvijo vključi v mladinsko stanovanje.

- variantne rešitve, ki so bile proučevane, in utemeljitev predlagane rešitve: /

Po prečiščenju predloga zakona za medresorsko usklajevanje

b) Način reševanja:

- vprašanja, ki se bodo urejala s predlaganim zakonom:

- vprašanja, ki se bodo urejala z izvršilnimi predpisi, in seznam izvršilnih predpisov, ki bodo prenehali veljati: /

- vprašanja, ki se bodo urejala drugače, navedite kako (npr. s kolektivnimi pogodbami): /

- vprašanja, v katera ni mogoče poseči s predpisi: /

- vprašanja, ki jih ni treba več urejati s predpisi: /

- vprašanja, ki se bodo urejala s predpisi ter v zvezi s katerimi so bili predhodno opravljeni poskusi in testi, da se ugotovi, ali je ukrepanje primerno: /

c) Normativna usklajenost predloga zakona:

- z veljavnim pravnim redom:

Predlog zakona je skladen z določbami Ustave s področja kazenskega prava in z načeli splošnega dela KZ-1, z ZKP in z ZIKS-1.

- s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in mednarodnimi pogodbami, ki zavezujejo Republiko Slovenijo:

Predlagane spremembe in dopolnitve so v skladu z veljavnimi načeli mednarodnega prava in mednarodnimi pogodbami, ki zavezujejo Republiko Slovenijo.

- s predpisi, ki jih je tudi treba sprejeti oziroma spremeniti in »paketno« obravnavati: /

č) Usklajenost predloga zakona:

- s samoupravnimi lokalnimi skupnostmi:

- s civilno družbo oziroma ciljnim skupinami, na katere se predlog zakona nanaša (navedba neusklajenih vprašanj):

- s subjekti, ki so na poziv predlagatelja neposredno sodelovali pri pripravi predloga zakona oziroma so dali mnenje (znanstvene in strokovne institucije, nevladne organizacije in posamezni strokovnjaki ter predstavniki zainteresirane javnosti):

3. OCENA FINANČNIH POSLEDIC PREDLOGA ZAKONA ZA DRŽAVNI PRORAČUN IN DRUGA JAVNA FINANČNA SREDSTVA

Celovita in podrobna ocena finančnih posledic predloga zakona bo pripravljena po končanem strokovnem in medresorskem usklajevanju.

- **ocena finančnih sredstev za državni proračun:**

- **ocena drugih javnih finančnih sredstev:**

- **predvideno povečanje ali zmanjšanje prihodkov državnega proračuna:**

- **predvideno povečanje ali zmanjšanje obveznosti za druga javna finančna sredstva:**

- **predvideni prihranki za državni proračun in druga javna finančna sredstva:**

- **sredstva bodo zagotovljena z zadolževanjem (poroštva):**

Zaradi predloga zakona ni potrebno zadolževanje.

- **v naslednjem proračunskem obdobju bodo sredstva zagotovljena:**

4. NAVEDBA, DA SO SREDSTVA ZA IZVAJANJE ZAKONA V DRŽAVNEM PRORAČUNU ZAGOTOVLJENA, ČE PREDLOG ZAKONA PREDVIDEVA PORABO PRORAČUNSKIH SREDSTEV V OBDOBJU, ZA KATERO JE BIL DRŽAVNI PRORAČUN ŽE SPREJET

Predlog zakona ne predvideva porabe proračunskih sredstev v obdobju, za katero je bil proračun že sprejet.

5. PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH IN PRILAGOJENOSTI PREDLAGANE UREDITVE PRAVU EVROPSKE UNIJE

- **prikaz ureditve v pravnem redu EU:**

Direktiva (EU) 2016/800 EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA z dne 11. maja 2016 o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku.

– prikaz ureditve v najmanj treh pravnih sistemih držav članic EU:

I. Splošno:

Nemčija⁵³

Nemški kazenski sistem je značilen predstavnik zaščitniškega modela obravnavanja mladoletnikov. V ospredje so postavljene otrokove pravice, medtem ko jo kaznovalni namen potisnjen v ozadje. Interes otroka in paternalistični pristop sta se uveljavila v vseh fazah kazenskega postopka. Delinkventna dejanja mladoletnikov so povezana z neprimernimi družinskimi in socialnimi razmerami. Država v obliki svojih intervencij teži k zmanjševanju vzrokov odklonskih dejanj in ne h kaznovanju.

V okviru mladoletniškega kazenskega zakona »JGG – Jugendgerichtsgesetz« in mladoletniškega socialnega zakona »JWG – Jugendwohlfahrtsgesetz«, ki se je kasneje moderniziral in preimenoval v »Kinder und Jugendhilfegesetz« ima Nemčija dualističen pristop k obravnavanju mladoletnikov. Gre za prepleten, koherenten sistem formalnih in neformalnih ukrepov. V skladu z zaščitniškim modelom delujejo v mladoletniškem kazenskem sistemu specializirani sodniki za mladoletnike in specializirani tožilci za mladoletnike, ki s svojo strokovnostjo in posebno usposobljenostjo skrbijo za učinkovito obravnavanje mladoletnikov. Postopki obravnavanja so za javnost zaprti, saj je zaščita mladoletnikovih pravic in izogibanje stigmatizaciji bistvo zaščitniškega sistema.

V primeru storitve kaznivih dejanj se uporablja kazenski zakonik za mladoletnike (JGG), katerega uporaba temelji na načelu sorazmernosti in »minimalni intervenciji«, kar pomeni, da se najtežji ukrepi (pripor, zapor, itd.) uporabljajo samo v najhujših primerih in po načelu sorazmernosti. Kazen zapora se uporablja kot zadnje sredstvo (»ultima ratio«). Poudarek je dan ukrepom odvratanja in drugim alternativam, institucionaliziranje v zavodih pa naj bi bilo enako kot kazen zadnje sredstvo za doseganje ciljev resocializacije. JGG je na podlagi zaščitniškega modela uvedel nove oblike skupnostnih ukrepov: socialne treninge, mediacijo, opozorilo, delo v korist skupnosti, globo, institucionaliziranje od enega do dveh tednov v posebnih mladoletniških prevzgojnih domovih, itd. Med nove oblike skupnostnih sankcij sodi tudi tako imenovani »družbeni nalog oziroma naročilo«, s čimer je želel zakonodajalec preprečiti pavšalno obravnavanje mladoletniških primerov s strani organov socialnega varstva. Mladoletniški zapor se izreka samo v primerih, ko z izobraževanjem in vzgojnimi ukrepi ni bilo mogoče doseči svojega namena, Mladoletnikom (14-17 let) se lahko izreče kazen zapora od šest mesecev do pet let, v primeru hujših kaznivih dejanj, za katere je predpisana kazen nad 10 let zapora, pa je maksimalna kazen zapora 10 let. Tudi za mlajše polnoletnike (18-20 let) je maksimalna kazen zapora 10 let.

Poljska:

⁵³ Viri:

- https://www.bmj.de/DE/themen/rehabilitierung_resozialisierung/Jugendstrafrecht/jugendstrafrecht_node.html;
- Odgovor države na vprašanja v okviru mreže Legicoop;

Na Poljskem se je zaščitniški model obravnavanja mladoletnih storilcev kaznivih dejanj uveljavljal postopoma. Poudarek ukrepov je na izobraževanju in prevzgoji mladih prestopnikov. Leta 1982 je bil na podlagi paternalističnega zaščitniškega modela sprejet Mladoletniški zakon »Juvenile Act (JP)«, katerega glavni namen je bil, da se z metodami in ukrepi poskrbi in zaščiti otroke, ki so zaradi zanemarjanja starševske vzgoje izvrševali protipravna dejanja. Zakon poleg ukrepov proti mladoletnim storilcem kaznivih dejanj zajema tudi druge oblike mladoletniških delinkventnih dejanj. V ospredje je postavljena otrokova korist in odgovornost družine za mladoletne prestopnike. Na podlagi sprejetega zakona in ideje zaščitniškega modela so na Poljskem ustanovili tudi posebna sodišča, imenovana »družinska sodišča«.

Odgovornost za kazniva dejanja je na Poljskem postavljena na 17 let. Osebe, ki dopolnijo 17 let, se po kazenskem zakonu štejejo za polnoletne, zato jih obravnavajo redna kazenska sodišča. »Družinska sodišča« pa so pristojna za obravnavo vseh mladoletnih storilcev kaznivih dejanj, kot tudi delinkventnih dejanj mladoletnikov, ki še niso dopolnili 17 let. Sodniki družinskih sodišč so podvrženi posebnim socialnim, psihološkim ter drugim potrebnim izobraževanjem z namenom omogočanja bolj strokovnega in učinkovitega dela z mladoletniki. V poljskem sistemu imajo sodišča centralno vlogo in imajo bistveno več pristojnosti od tožilca, katerega prisotnost v postopkih niti ni nujno obligatorna.

Glede sankcij poljski sistem pozna vzgojne, medicinske in prevzgojne ukrepe. Izobraževalni in medicinski ukrepi se uporabljajo za vse mladoletnike med 13 in 16 letom starosti, pod pogojem, da so njihova dejanja le odklonske in ne kazenske narave. Prevzgojni ukrepi pa se uporabljajo za vse mladoletnike med 13 in 17 letom starosti, katerih storjena dejanja imajo znake kaznivega dejanja. Vzgojni ukrepi so: ukor, nadzorstvo staršev, opravičilo, delo v korist skupnosti, obiskovanje izobraževalne institucije, prepoved vožnje motornega vozila, oddaja v vzgojni dom, oddaja v rejništvo, namestitve v prevzgojne domove. Institucije, ki izvajajo takšne ukrepe, so financirane tako s strani države kot tudi zasebnih ustanov (cerkev, fundacije za pomoč otrokom, itd.). V izreku sodbe čas izvajanja medicinskih in vzgojnih ukrepov ni določen – izvajajo se dokler je to za mladoletnika potrebno. Kljub temu se z izvajanjem preneha z 18 letom starosti, razen v izjemnih primerih. Družinsko sodišče lahko ukrepe kadarkoli spremeni ali nadomesti z bolj primernim ukrepom.

Poljska nima posebnega zapora za mladoletnike, ima pa znotraj zaporov posebno prirejene oddelke za mladoletnike. Kazen zapora se izreka le kot »*ultima ratio*« in še to v primerih, ko z drugimi ukrepi ni bilo mogoče zagotoviti mladoletnikove rehabilitacije.

V primeru najhujših kaznivih dejanj lahko družinska sodišča obravnavo mladoletnikov prenesejo na redna kazenska sodišča za polnoletne. Pri tem je mladoletniku lahko izrečena največ dvo-tretjinska kazen, ki je predpisana za storjeno kaznivo dejanje. Edina omejitev, ki jo v teh primerih zakon pozna je, da mladoletnika pred rednim kazenskim sodiščem ni mogoče obsoditi na dosmrtno kazen zapora.

Finska:

Obstajajo različne civilne organizacije, ki si prizadevajo za izboljšanje pravic otrok, ki so v stiku z zakonom. Pobude nevladnih organizacij (NVO) vključujejo usposabljanje za mediacijo za strokovnjake, ki delajo z otroki, in zagotavljanje pravnega svetovanja o zadevah s področja otroškega in družinskega prava občinskim socialnim službam in drugim organom, ki se ukvarjajo z otroškim pravosodjem. Seznam ustreznih nevladnih organizacij bo na voljo na zahtevo.

Na Finskem kazenski postopek za mladoletnike temelji na sodelovanju šestih akterjev: policije, tožilstva, mediatorjev, probacijske službe, organov socialnega varstva in sodišč. Policija ima že v

začetni fazi obravnavanja mladoletnikov pomembno vlogo, saj je v tesni povezavi z organi socialnega varstva. Njihova pglavitna vloga je predvsem obveščanje in seznanjanje centrov za socialno delo o vseh postopkih, v katere so vpleteni mladoletni prestopniki. Poleg splošnih pooblastil ima policija tudi možnost aktivnega sodelovanja pri napotitvi na mediacijo.

Tožilstvo ima glede odločanja o uvedbi sodnega postopka diskrecijsko pravico. Posebej je poudarjeno načelo hitrosti postopka. Tožilec mora pred uvedbo obtožnega akta predhodno razmisliti o možnosti uporabe alternativnih ukrepov odvrčanja (odstop od pregona in napotitev na mediacijo). Odstop od pregona opravi tožilec v svoji pisarn v obliki ustnega pogovora in ustnega opomina. Mediacija je ena izmed temeljnih oblik odvrčanja od kazenskega pregona. Uspešna mediacija pa ne pomeni avtomatične izogitve kazenskemu postopku, saj je njegovo nadaljevanje odvisno tudi od teže storjenega dejanja. Glavni namen mediacije je predvsem prekinitev kriminalne kariere mladoletnika.

Finska ima svojevrsten sistem sankcioniranja, v katerem so sankcije razdeljene glede na njihovo invazivnost (odstop od pregona, opomin, odložitev pregona, globa, pogojna kazen, zapor). Znotraj posamezne kategorije obstajajo določene alternative, ki so določene glede na povzročeno škodo, predhodno obsojenost, stopnjo krivde oz. prispevek h kaznivemu dejanju ipd. Za mladoletnike se uporabljajo določene prilagoditve sistema za polnoletnike.

Tožilstvo mora na podlagi načela legalitete zastopati vse primere, pri katerih bo mogoče na podlagi zadostnega števila dokazov, potrditi osumljenčevo krivdo. Za mladoletnike je strogost tega načela omehčana z možnostjo odstopa od pregona. Pogojna kazen se lahko naloži za dobo 2 let. Pogojna obsodba do 8 mesecev se lahko pretvori v delo v korist skupnosti (od 20 do 200 ur). Mladoletnim storilcem kaznivih dejanj se ne more izreči kazen dosmrtnega zapora. Finska nima posebnih zaporov z mladoletnike, ima pa znotraj zaporov posebne oddelke za mladoletnike, kjer se izvajajo posebni programi, ki so namenjeni pridobivanju raznovrstnih znanj ter spretnosti.

Latvija:

Kazenski zakonik (v nadaljevanju: KZ) vsebuje posebne določbe o kazenski odgovornosti, ki veljajo izključno za mladoletne osebe. Te določbe so zajete v VII. poglavju KZ z naslovom "Posebnosti kazenske odgovornosti mladoletnika". V skladu z namenom kaznovanja, določenim v zakonu, mora biti resocializacija mladoletnika prednostni cilj.

Zakon o kazenskem postopku (v nadaljevanju: ZKP) določa, da je treba v vsakem kazenskem postopku zagotoviti varstvo človekovih pravic. 12. člen ZKP določa, da je treba kazenske postopke, ki vključujejo mladoletnike, voditi ob upoštevanju starosti, zrelosti in posebnih potreb mladoletnika. Poleg tega je v postopkih zoper mladoletnike zagotavljanje primerne trajanja postopka pomembnejše kot v primerljivih postopkih zoper odrasle (14. člen ZKP). 83. člen ZKP daje mladoletnikom posebno pravico, saj določa, da je sodelovanje zagovornika obvezno, kadar ima mladoletnik pravico do obrambe. 108. člen ZKP določa, da je pravna pomoč za mladoletne žrtve in njihove zastopnike obvezna v kazenskih postopkih za kazniva dejanja, ki vključujejo nasilje s strani osebe, od katere je mladoletnik materialno ali drugače odvisen, ali za kazniva dejanja zoper moralo ali spolno nedotakljivost. Zakon hkrati določa možnost, da ima mladoletna oseba, ki je storila kaznivo dejanje, v kazenskem postopku svojega predstavnika ali zaupnika (89. člen ZKP). 96.¹ člen ZKP uvaja institut „posebno varovane žrtve“, med katere spadajo tudi mladoletniki. Za procesna dejanja zoper mladoletnike velja poseben postopek in red, ki zagotavlja dodatna jamstva. Na primer, 152. člen ZKP določa posebnosti zaslišanja mladoletnika – to mora biti avdio in video snemano. Trajanje zaslišanja brez soglasja mladoletnika ne sme presegati šestih ur v obdobju 24 ur, vključno s premori. Zaslišanje izvaja preiskovalec, ki ima specializirano znanje za delo z mladoletniki.

Zastopnik mladoletnika ima pravico sodelovati pri zaslišanju, če mladoletnik temu ne nasprotuje. Ta oseba lahko z dovoljenjem preiskovalca postavlja vprašanja zaslišani osebi.

Pri uporabi prisilnih procesnih ukrepov zoper mladoletnike velja, da je treba upoštevati posebna pravila. 244. člen, odstavek 2¹ ZKP določa, da se pripor zoper mladoletnika lahko uporabi le kot skrajno sredstvo, po preučitvi možnosti uporabe drugih varnostnih ukrepov. Pri izbiri ukrepa, ki pomeni odvzem prostosti, je poleg pogojev iz prejšnjih odstavkov treba upoštevati tudi starost mladoletnika, potencialna tveganja za njegov telesni, duševni in socialni razvoj, ter njegovo sposobnost vključevanja v družbo. Če ima mladoletnik status osumljenca, se pravila glede njegove pridržanja, pogojev in postopkov razlikujejo od pravil, ki veljajo za odrasle. Člen 277 ZKP določa pogoje pridržanja za odrasle, medtem ko 278. člen ZKP določa pogoje za mladoletnike. 273. člen ZKP določa, da pridržanja ni dovoljeno uporabiti za mladoletnike, nosečnice in ženske v poporodnem obdobju, če so osumljene ali obdolžene kaznivega dejanja. Če je oseba osumljena ali obdolžena kaznivega dejanja iz malomarnosti, se pripor ne uporabi, razen če je pod vplivom opojnih sredstev povzročila smrt druge osebe. Če je oseba osumljena naklepnega kaznivega dejanja manjšega pomena, se pripor lahko uporabi le, če je izpolnjen eden od naslednjih pogojev:

1. oseba je kršila pogoje drugega varnostnega ukrepa;
2. oseba je kaznivo dejanje storila, medtem ko je bila osumljena ali obdolžena hujšega ali posebej hudega kaznivega dejanja.

II. Kratek pregled ureditev glede starostne meje za kazensko odgovornost:⁵⁴

V **Bolgariji** je mladoletnik ki je dopolnil 14 let, ni pa še dopolnil 18 let, kazensko odgovoren, če se izkaže, da je mogel razumeti naravo in pomen storjenega dejanja ter usmerjati svoje ravnanje. Mladoletniki, ki še niso dopolnili 14 let, niso kazensko odgovorni. Zanje se lahko uporabijo ustrezni vzgojni ukrepi. Trenutno v tej državi ni razprav o znižanju starostne meje za kazensko odgovornost mladoletnikov, ni pa tudi bilo vloženih zakonskih predlogov s tem v zvezi.

V **Grčiji** mladoletniki, stari od 12 do 15 let, ne morejo biti kazensko odgovorni. Če v tem starostnem obdobju storijo dejanje z znaki kaznivega dejanja, se jim lahko izrečejo le vzgojni ali terapevtski ukrepi. V letu 2024 je vlada predstavila osnutek nekaterih sprememb Kazenskega zakonika, med drugim tudi glede minimalne starosti za kazensko odgovornost, ki naj bi bila 14 let. Strokovnjaki so se na predlog vlade odzvali z mešanimi občutki. Po dosegljivih podatkih grška vlada še ni vložila konkretnega zakonskega predloga.

V **Nemčiji** je meja za kazensko odgovornost otrok določena pri 14 letih. V javnosti se zlasti po posameznih odmevnih primerih hudih dejanj, ki jih zagrešijo mladoletniki, pojavijo pozivi, da bi to mejo znižali na 12 let. Tovrstni predlog zakona stranke AfD iz leta 2023 pa v Bundestagu ni bil sprejet. Na drugi strani obstajajo tudi ideje, da bi se mejna starost povišala na 16 let.

Na **Nizozemskem** kazenski pregon zoper otroke, mlajše od 12 let, ni mogoč. Za mladoletnike med 12. in 17. letom se uporablja zakonodaja za mladoletnike, sodišče pa se lahko odloči, da jo uporabi tudi za polnoletne storilce med 18 in 23 let. Tudi na Nizozemskem obstajajo razprave o povišanju starostne meje za kazensko odgovornost otrok na vsaj 14 let. Svet za kazensko pravo in zaščito mladoletnikov kot neodvisno posvetovalno telo nizozemske vlade je leta 2018 o tem pripravil obsežno študijo, na podlagi katere je predlagal povišanje minimalne starosti vsaj na 14 let. Obravnaval jo je tudi parlament, vendar kljub priporočilom Sveta starostna meja na Nizozemskem ni bila zvišana.

⁵⁴ Povzeto po raziskavi Državnega zbora Republike Slovenije z naslovom »Kazenska odgovornost mladoletnikov, primerjalni pregled«, ki sta jo pripravila Marjana Križaj in Janez Blažič (maj 2025).

Na **Poljskem** je na prvi pogled določena visoka meja za kazensko odgovornost otrok: 17 let. Vendar pa se po veljavnem Kazenskem zakoniku lahko v določenih primerih preganja tudi 15-letnike, in sicer za nekatera najhujša kazniva dejanja (npr. umor, posilstvo, naklepna huda telesna poškodba); po spremembi zakona iz leta 2022 pa tudi 14-letnike za kvalificirane oblike umora. V obeh primerih izrečena kazen ne sme presegati dveh tretjin zgornje meje zakonsko predpisane kazni. Izven teh primerov se za mladoletne kršitelje uporablja Zakon o pomoči in o socialni rehabilitaciji mladoletnikov, ki ureja vzgojne in terapevtske ukrepe že za desetletnike (kršitve raznih družbenih pravil, t. i. demoralizacija) oz. trinajstletnike, če gre za kazniva dejanja.

Na **Portugalskem** mladoletniki, mlajši od 16 let, ne morejo biti kazensko odgovorni. Mladoletnikom, starim od 12 do 16 let, pa se lahko izreče vzgojni ukrep na podlagi Zakona o vzgojnih ukrepih, ki predvideva kot najstrožji ukrep namestitvev v vzgojnem centru. Na Portugalskem trenutno ne potekajo širše razprave o spreminjanju spodnje meje kazenske odgovornosti, ni pa bilo tudi konkretnih zakonodajnih pobud.

V **Romuniji** mladoletnik, ki še ni dopolnil 14 let, ni kazensko odgovoren. Mladoletnik med 14. in 16. letom starosti pa je kazensko odgovoren v primeru, če se dokaže, da je dejanje storil preudarno oz. preiščeno, torej da je lahko razumel posledice svojega ravnanja. Ob sprejemanju Kazenskega zakonika je bila sicer predlagana spodnja meja kazenske odgovornosti pri 13 letih, vendar je na koncu prevladala odločitev za spodnjo mejo pri 14 letih. V tej državi trenutno ni obsežnejših razprav ali konkretnih predlogov za spremembo zakonodaje na tem področju.

V **Srbiji** ni mogoče izreči kazenskih sankcij mladoletniku, ki ob storitvi dejanja še ni dopolnil štirinajst let. Po tragičnem dogodku v letu 2023, ko je 13-letni učenec s strelnim orožjem ubil devet otrok in varnostnika v osnovni šoli v Beogradu, pa je to sprožilo številne odzive v javnosti, med drugim tudi zahteve po znižanju starosti za kazensko odgovornost otrok. Del strokovne javnosti se je že prej zavzemal za tako rešitev, drugi del pa se z njo ni strinjal. Trenutno ni podatkov o konkretnih predlogih zakonskih sprememb za znižanje starostne meje kazenske odgovornosti.

V **Španiji** noben otrok ne more biti kazensko odgovoren za dejanje, ki ga je storil, ko je bil mlajši od 14 let, vendar se lahko za te otroke, ki storijo dejanje, po zakonu opredeljeno kot kaznivo dejanje, uporabijo zaščitni ukrepi. V španski javnosti se občasno pojavljajo predlogi za znižanje starostne meje kazenske odgovornosti otrok. Starostna meja za kazensko odgovornost otrok na Švedskem je 15 let. Tudi tam se pojavljajo ideje, da bi starost znižali, in sicer na 14 let. Posebna vladna poročevalka je pripravila predlog za znižanje na 14 za nekatera hujša kazniva dejanja, če je predpisana zaporna kazen zapora vsaj 4 leta. Pravosodni minister pa ne izključuje možnosti, da bi mejo kazenske odgovornosti znižali za vsa kazniva dejanja. Številne politične stranke temu nasprotujejo.

V **Švici** je meja določena pri 10 letih, do leta 2011 je bila 7 let. Občasno poslanci vlagajo pobude za strožje sankcije, ki pa niso uspešne. Julija letos bo začel veljati varnostni ukrep odvzema prostosti in terapije v posebnem zavodu po prestani zaporni kazni za mladoletnike, ki so zagrešili umor in obstaja resna ponovitvena nevarnost.

V **Združenem kraljestvu** so med posameznimi njegovimi deli razlike. V Angliji, Walesu in na Severnem Irskem je za kazensko odgovornost določena minimalna starost 10 let. Odbor za pravosodje britanskega parlamenta je vladi naložil, naj spremlja izkušnje drugih držav in mu poroča o razlogih za mejo 10 let. Vlada je na poziv odbora odgovorila leta 2021, da starostne meje ne bo spreminjala, neuspešni pa so bili tudi posamezni poskusi člana Lordske zbornice za dvig na 12 let. Na Škotskem pa so starost z zakonom iz leta 2019 dvignili z 8 na 12 let, kar je

največ v Združenem kraljestvu. Številne nevladne organizacije in svetovalna skupina, ki pripravlja poročilo za parlament o izvrševanju zakona, pa predlagajo dvig starostne meje na vsaj 14 let.

Na **Finskem** je meja odgovornosti za kaznivo dejanje 15 let. Obravnavanje v primerih otrok pod to starostjo prevzamejo organi socialnega varstva. Poleg tega pa imajo nekoliko drugačno obravnavo kot odrasli storilci tudi storilci v starosti od 18 do 20 let, saj za njih obstajajo določeni privilegiji, kot na primer možnost hitrejšega zaprosila za predčasni pogojni odpust.

III. Posebnosti ureditve kazenske odgovornosti mladoletnikov glede na splošno kazensko odgovornost polnoletnih oseb:

Nemčija.⁵⁵

V skladu s 3. členom Zakona o mladinskih sodiščih (Jugendgerichtsgesetz – JGG) je mladoletnik – to je oseba, ki je v času kaznivega dejanja dopolnila štirinajst let, vendar še ni dopolnila osemnajst – kazensko odgovoren, če je v času storitve dejanja dosegel raven moralne in duševne zrelosti, ki mu omogoča, da razume protipravnost svojega dejanja in da ravna v skladu s tem razumevanjem. Kazenska odgovornost za mladoletnike mora biti torej pozitivno ugotovljena.

Poleg moralne in duševne zrelosti, ki jo je treba za mladoletne osumljence pozitivno ugotoviti v skladu s prvim stavkom 3. člena JGG, veljajo za mladoletnike enako kot za odrasle tudi drugi pogoji za kazensko odgovornost, določeni v splošnem kazenskem pravu (zlasti člani 20 in 21 StGB).

Sodnik lahko odredi enake ukrepe kot družinsko sodišče za vzgojo mladoletnika, če zaradi nezrelosti ni kazensko odgovoren.

Nizozemska:

Ni posebnosti glede kazenske odgovornosti, razlikujejo se le sankcije in ukrepi v primerjavi z odraslimi. Poleg tega je v kazenskih postopkih mladoletnikom namenjena večja posebna pozornost, kot to določa Direktiva 2016/800.

Poljska:

Za kazensko odgovornost mladoletnikov veljajo posebni dodatni pogoji:

- Mladoletniki, stari 15 let ali več, so lahko kazensko odgovorni za določena huda kazniva dejanja, navedena v členu 10 § 2 in 2a Kazenskega zakonika, vendar le, če sodišče presodi, da njihova zrelost in osebne okoliščine upravičujejo, da se z njimi ravna kot z odraslimi.
- Mladoletniki, stari med 14 in manj kot 15 let, so lahko kazensko odgovorni le za točno določena huda kazniva dejanja (navedena v členu 10 § 2a) in le, če obstaja utemeljena domneva, da vzgojni ali drugi ukrepi ne bi zadostovali za njihovo prevzgojo.

Zato obstaja izpodbojna domneva, da mlajši mladoletniki načeloma niso sposobni storiti kaznivega dejanja, razen če sodišče na podlagi razvoja mladoletnika in okoliščin primera ne presodi drugače.

⁵⁵ Viri:

- Odgovor države v okviru mreže Legicoop in
- Zakon o mladinskih sodiščih (Jugendgerichtsgesetz – JGG).

IV. Izdelava individualne ocene:

Nemčija:

Da bi zagotovili, da so tako postopek kot tudi pravne posledice usmerjene v glavni cilj vzgoje in preventive v skladu z 2. členom (1) Zakona o mladinskih sodiščih (JGG), je bistvenega pomena, da se čim prej ugotovi posamezna stopnja razvoja mladoletnega obtoženca in njegova življenjska situacija, ter da se ti dejavniki upoštevajo v postopku.

Za to nalogo je primarno odgovorna služba za pomoč mladinskemu sodišču, ki jo zagotavljajo organi za mladinsko pomoč v sodelovanju z združenji za mladinsko pomoč. Služba za pomoč mladinskemu sodišču mora biti vključena v vse postopke zoper mladoletnike in mora biti o začetku postopka obveščena čim prej, najpozneje pa takrat, ko je mladoletnik pozvan na prvi zaslišanje kot obtoženec (členi 38(6) in 70(2) JGG).

Predstavniki službe za pomoč mladinskemu sodišču poudarjajo nadzorne, socialne in druge vidike, ki so pomembni glede na cilje in naloge mladinskega varstva v postopkih pred mladinskim sodiščem (člen 38(2) JGG). V ta namen podpirajo sodelujoče organe z raziskovanjem osebnosti, razvoja ter družinskega, socialnega in ekonomskega ozadja mladoletnika, ter podajo izjavo o morebitni posebni ranljivosti in o ukrepih, ki bi jih bilo treba sprejeti.

Služba za pomoč mladinskemu sodišču mora čim prej posredovati informacije o rezultatih preiskave državnemu tožilstvu, praviloma še pred vložitvijo obtožnice (člen 46a JGG). Poročilo se lahko med postopkom tudi posodobi. Predstavniki službe za pomoč mladinskemu sodišču načeloma sodeluje pri glavni obravnavi (člen 38(4) JGG).

V Nemčiji je torej izdelava individualne ocene mladoletnika integralni del kazenskega postopka. Socialni delavci in psihologi sodelujejo s pravosodnimi organi pri ocenjevanju socialnega okolja, psihološkega stanja in potreb mladoletnika. Ta ocena vpliva na odločitve o nadaljnjih ukrepih, kot so izobraževalni programi ali druge oblike podpore, s ciljem rehabilitacije in ponovne integracije mladoletnika v družbo.

Nizozemska:

V primeru aretacije mladoletnika policija že opravi manjšo individualno oceno. Ko tožilstvo odloči, da bo mladoletnik kazensko preiganjan, „Svet za varstvo otrok“ (Raad van de Kinderbescherming) prejme nalogo, da pripravi individualno oceno. To oceno uporablja tudi preiskovalni sodnik (ki odloča, ali naj mladoletnik ostane v priporu) ter sodeči sodnik pri izrekanju kazni.

Individualna ocena mladoletnega osumljenca se osredotoča na ugotavljanje dejavnikov, ki so privedli do kaznivega dejanja, ter na potrebe in tveganja mladoletnika. V ta namen se uporabljajo standardizirana orodja za ocenjevanje, ki pomagajo pri oblikovanju prilagojenih intervencij. Cilj je preprečiti ponovitve kaznivih dejanj z obravnavo specifičnih potreb mladoletnika.

Švedska:

Na Švedskem je poudarek na multidisciplinarnem pristopu pri ocenjevanju mladoletnih storilcev. Vključeni so strokovnjaki iz različnih področij, kot so socialno delo, psihologija in izobraževanje, ki skupaj ocenjujejo mladoletnika. Ta celostna ocena omogoča razvoj individualiziranih načrtov obravnave, ki vključujejo tako podporo kot tudi morebitne sankcije, prilagojene potrebam mladoletnika.

Poljska:

Individualna ocena mladoletnika je ključna faza v postopkih zoper mladoletnike. Izvede se v zgodnji fazi postopka, običajno še pred odločitvijo družinskega sodišča, ali bo uporabilo vzgojne ukrepe ali primer odstopilo kazenskemu sodišču.

Ocena se osredotoča na psihološko in moralno zrelost mladoletnika – ne zgolj na njegovo starost. Temelji na strokovnih mnenjih (zlasti psihologov in psihiatrov) ter vključuje analizo intelektualnega razvoja mladoletnika, razumevanja družbenih norm, sposobnosti presojanja posledic svojih dejanj in njegovega vedenjskega ozadja.

Družinsko sodišče je tisto, ki začne postopek ocene in odredi socialno poizvedbo (ki jo opravi probacijski delavec) ter strokovne ocene.

Latvija:

V skladu z določbami 29. in 39. člena Zakona o kazenskem postopku (ZKP) imata preiskovalec ali tožilec pravico zahtevati ocenjevalno poročilo državne probacijske službe v zvezi z mladoletnikom, ki je obdolžen storitve kaznivega dejanja, če takšno poročilo prej še ni bilo zahtevano. V skladu s 15. členom Zakona o državni probacijski službi mora državna probacijska služba na zahtevo sodišča ali tožilca predložiti ocenjevalno poročilo o obdolžencu v kazenskem postopku. Postopek priprave ocenjevalnega poročila, obseg informacij, ki jih je treba vključiti, in postopek njegove predložitve določi vlada (kabinet).

V. Kazenske sankcije, ki se lahko izrekajo mladoletnikom:

Nemčija:

Zakon o mladinskih sodiščih (JGG) določa bistveno bolj raznolike pravne posledice / sankcije kot pravo kazenskega pregona za odrasle, ki je večinoma omejeno na denarne kazni in zaporno kazen. Ob upoštevanju posebne razvojne situacije mladih naj bi to omogočilo ustrezen in učinkovit odziv v posameznih primerih, in sicer z vidika posebnega preventivnega in vzgojnega usmerjenega cilja mladinskega kazenskega prava (2. člen (1) JGG).

Pravne posledice, ki jih lahko izreče mladinsko sodišče, predvsem vključujejo:

- Vzgojne ukrepe (členi 9 in naslednji JGG), ki vplivajo na način življenja mladoletnika in so namenjeni spodbujanju in zagotavljanju njegove vzgoje (npr. udeležba na tečaju socialnih veščin, programih za obvladovanje agresije, izvedba mediacije med žrtvijo in storilcem).
- Disciplinarne ukrepe (členi 13 in naslednji JGG), katerih namen je ozavestiti mladoletnika, da mora prevzeti odgovornost za povzročeno škodo, vendar še ne pomenijo kazni za mladoletnike (npr. opravljanje določenih nalog, plačilo določenega zneska dobrodelni organizaciji, vendar tudi do štiri tedne mladinskega pridržanja).
- Po potrebi se lahko izreče tudi kazen za mladoletnike – oblika priporne kazni, ki je posebej urejena in prilagojena za mladoletnike, v trajanju najmanj šest mesecev in največ deset let (členi 17 in naslednji JGG).

Le kazen za mladoletnike se šteje za kazensko sankcijo v pravem pomenu besede.

Nizozemska:

Mladoletnik je lahko obsojen na zaporno kazen, delo v korist skupnosti (vzgojno ali delovno) in denarno kazen. Poleg kazni imamo tudi ukrepe, ki se uporabljajo za zdravljenje določene motnje.

Mladoletnik je lahko podvržen varnostnemu ukrepu obveznega psihiatričnega zdravljenja v zdravstveni ustanovi. Ukrepe se imenuje 'PIJ-maatregel'. To je mogoče, če individualna ocena pokaže določene motnje, ki so pripeljale do storitve kaznivega dejanja. Zdravljenje se izvaja v določenih posebnih enotah znotraj mladinskih prevzgojnih zavodov.

Poljska:

Mladoletniki, mlajši od 17 let, praviloma niso podvrženi kazenskim sankcijam. Namesto tega lahko družinska sodišča v skladu z Zakonom o mladoletniškem pravosodju izrečejo vzgojne, terapevtske ali druge ukrepe.

Vendar pa lahko mladoletniki, stari 15 let ali več (v zelo omejenih primerih pa že od 14. leta starosti), ki storijo huda kazniva dejanja, navedena v členu 10 §2–2a Kazenskega zakonika, prejmejo običajne kazenske sankcije, vključno z zaporom (vendar ne z dosmrtno zaporno kaznijo).

Latvija:

Mladoletnik je lahko podvržen eni izmed naslednjih glavnih kazni:

- odvzem prostosti,
- nadzor pod pogoji preizkusne dobe (probacija),
- delo v splošno korist (delo v skupnosti),
- denarna kazen.

Poleg glavne kazni se lahko mladoletniku izrečejo tudi naslednje stranske kazni:

- nadzor v okviru preizkusne dobe,
- omejitev pravic,
- izgon iz Republike Latvije.

Drugi odstavek 65. člena Kazenskega zakonika (KZ) določa, da trajanje zaporne kazni za osebo, ki je kaznivo dejanje storila pred dopolnjenim osemnajstim letom, ne sme preseči deset let. Za posebej huda kazniva dejanja kazen ne sme preseči petnajstih let. Vendar pa za manj huda in huda kazniva dejanja, ki niso povezana z nasiljem, grožnjami z nasiljem ali niso povzročila resnih posledic, zaporna kazen ne sme presegati petih let.

Kar zadeva denarno kazen kot obliko kazni, je treba poudariti, da se lahko izreče samo mladoletnikom, ki imajo lastne dohodke. Za mladoletnike se lahko denarna kazen giblje od ene do petdesetih povprečnih mesečnih minimalnih plač, določenih v Republiki Latviji.

Pomembno je omeniti, da latvijsko kazensko pravo pozna poseben pravni institut, določen v 66. členu KZ – izrek vzgojnih ukrepov popravljalne narave mladoletnikom. Ob upoštevanju posebnih okoliščin kaznivega dejanja in informacij o osebnosti storilca, ki lahko zmanjšajo njegovo odgovornost, lahko sodišče mladoletnika oprosti izvršitve kazni in uporabi zakonsko predpisane vzgojne popravljalne ukrepe. Če pa mladoletnik ne izpolnjuje obveznosti, ki mu jih je naložilo sodišče v času trajanja izrečene sankcije, se kazen vseeno izvrši.

Prav tako je treba omeniti, da je eden izmed načinov zaključka predkazenskega postopka z oprostivjo kazenske odgovornosti naslednji: preiskovalec z odobritvijo pristojnega tožilca ali

tožilec ima pravico ustaviti kazenski postopek in gradivo posredovati za uporabo obveznih popravljalnih ukrepov (glej drugi odstavek 379. člena ZKP).

Zakon »O uporabi vzgojnih prisilnih ukrepov za otroke« določa vrste teh ukrepov in postopek njihove uporabe. V skladu z 2. členom navedenega zakona se vzgojni prisilni ukrepi lahko uporabijo za otroka, ki je storil dejanje ali prekršek, za katerega je predpisana kazenska ali upravna odgovornost (v nadaljevanju: »dejanje ali prekršek«). Vzgojni prisilni ukrepi se lahko uporabljajo za otroke, stare od 11 do 18 let, razen če zakon ne določa drugače. 4. člen zakona dodatno pojasnjuje, da se vzgojni prisilni ukrepi lahko uporabijo za otroke, ki so storili:

- kaznivo dejanje, pri čemer jih je sodišče oprostilo izvršitve kazni,
- dejanje iz Kazenskega zakonika (KZ), za katero je bila kazenska zadeva zaključena in gradivo poslano sodišču,
- dejanje iz KZ, za katero je pooblaščen uradnik ugotovil, da ga je storil otrok, mlajši od 14 let, ter se odločil, da ne bo začel kazenskega postopka in bo gradivo poslal v uradni nadzor,
- dejanje (na splošno).

Vrste kazni so določene v 36. členu Kazenskega zakonika, zato je uporaba vzgojnih prisilnih ukrepov urejena s posebnim zakonom »O uporabi vzgojnih prisilnih ukrepov za otroke« in se ne šteje za kazen.

V skladu z nacionalnim kazenskopravnim okvirom je oseba, ki je dopolnila starost za kazensko odgovornost – torej 14 let – in je storila kaznivo dejanje, kot ga določa Kazenski zakonik (KZ), vendar trpi za duševno motnjo in je bila razglašena za pravno neprištevno ali z zmanjšano kazensko odgovornostjo, lahko podvržena obveznim zdravstvenim ukrepom. V skladu s 69. členom KZ lahko sodišče izreče obvezne zdravstvene ukrepe, določene z zakonom, osebam, ki so kaznivo dejanje storile v stanju pravne neprištevnosti, ali pa osebam, ki so po storitvi kaznivega dejanja ali po izreku sodbe zbolele za duševno boleznijo, zaradi katere niso več zmožne razumeti ali obvladovati svojega ravnanja, če zaradi narave kaznivega dejanja in svojega duševnega stanja predstavljajo nevarnost za družbo. Vrsto obveznega zdravljenja in zdravstveno ustanovo, v kateri naj se zdravljenje izvaja, določi sodišče ob upoštevanju konkretne duševne bolezni in narave kaznivega dejanja. Če je zdravljenje predvideno v psihiatrični bolnišnici (ali oddelku), vrsto ustanove določi zdravstvena ustanova.

Če oseba zboli za duševno boleznijo po storitvi kaznivega dejanja ali po izreku sodbe, in ji bolezen onemogoča razumevanje ali nadzor lastnega ravnanja, lahko sodišče po okrevanju izreče kazensko sankcijo, če ni potekel zastaralni rok in ne obstajajo drugi pravni razlogi za oprostitev kazenske odgovornosti ali kazni.

Izrek obveznega zdravstvenega ukrepa lahko sodišče prekliče ali spremeni v milejšega, če se ugotovi, da je oseba ozdravela, se ji je zdravstveno stanje izboljšalo, ali se je duševno stanje spremenilo do te mere, da ne predstavlja več nevarnosti za družbo. Nasprotno pa lahko sodišče odredi strožji ukrep, če oseba ne upošteva pogojev predhodno izrečenega obveznega zdravljenja.

70. člen KZ določa, da se obvezni zdravstveni ukrepi lahko izrečejo tudi osebam, ki so kazniva dejanja storile v stanju zmanjšane kazenske odgovornosti. Če je takšna oseba obsojena na zaporno kazen, se zdravljenje izvaja v ustanovi, kjer prestaja kazen. Če je oseba obsojena brez odvzema prostosti, sodišče odredi zdravljenje v psihiatrični ustanovi v kraju njenega prebivališča.

VI. Specializacija in usposabljanje:

Nemčija:

Poseben preventivni in vzgojno usmerjeni cilj nemškega mladinskega kazenskega prava (2. člen (1) JGG) se dodatno izraža tudi v zakonski zahtevi po posebni usposobljenosti sodnikov, ki delujejo na mladinskih sodiščih, in mladinskih tožilcev.

V skladu s 37. členom (1) JGG morajo imeti sodniki, ki sodijo na mladinskih sodiščih, in tožilci, ki obravnavajo zadeve, povezane z mladoletniki, ustrezne pedagoške spretnosti in usposabljanja ter izkušnje z vzgojo in izobraževanjem mladoletnikov. Imeti morajo znanja s področij kriminologije, pedagogike in socialne pedagogike, pa tudi mladinske psihologije. Ta določba je namenjena predsednikom krajevnih in deželnih sodišč, ki so odgovorni za kadrovsko zasedbo, ter vodjem državnih tožilstev.

V okviru zveznega sistema Nemčije je naloga posameznih zveznih dežel, da spodbujajo pridobivanje potrebnih kvalifikacij za sodnike mladinskih sodišč in mladinske tožilce. V ta namen sodne uprave in pravosodne uprave zveznih dežel včasih ponujajo posebne uvodne tečaje in nadaljnja usposabljanja, ki se lahko razlikujejo glede na vsebino, ciljno skupino, obseg in organizacijsko enoto, ki jih izvaja.

Nemška sodna akademija (Deutsche Richterakademie) – nadregionalni izobraževalni center, ki ga skupno podpirata zvezna in deželna vlada – redno organizira dogodke, osredotočene na usposabljanje sodnikov in tožilcev za delo z mladoletniki. Poleg tega je najpomembnejše strokovno združenje na področju mladinskega kazenskega prava v Nemčiji – Nemško združenje za mladinska sodišča in mladinsko pomoč pri sodiščih (Deutsche Vereinigung für Jugendgerichte und Jugendgerichtshilfen e.V. – DVJJ) – razvilo program usposabljanja, ki ga lahko zahtevajo pristojni organi posameznih zveznih dežel.

Na področju policije so zakonodajna in upravna pooblastila v okviru zveznega sistema Nemčije prav tako predvsem v pristojnosti 16 zveznih dežel. V skladu s točko 1.2 Policijskega službenega pravilnika 382, ki je bil enotno uveden v vseh zveznih deželah, morajo biti za delo z mladoletniki dodeljeni posebej usposobljeni policisti (t. i. mladinski referenti). Za konkretne vsebine in usmeritve usposabljanja so pristojne zvezne dežele.

Nizozemska:

Policisti imajo posebno usposabljanje na policijski akademiji, tožilci in sodniki pa posebna obvezna usposabljanja v okviru svojega izobraževanja oziroma šolanja. Zaposleni v zaporih, ki delajo z otroki, morajo imeti določeno izobrazbo, enako velja za osebe, ki delajo z mladoletniki v okviru dela v skupnosti. Vsak ima obvezno usposabljanje, ki je specifično za njegovo delo in se med seboj razlikuje.

Poljska:

Z mladoletniki v pravosodnem sistemu delajo usposobljeni strokovnjaki.

Policisti opravijo tako imenovani »specialistični tečaj o taktičnih vidikih obravnave primerov z mladoletniki«, ki ga organizira Urad za preventivo in cestni promet Generalne policijske uprave. Usposabljanje vključuje teoretični in praktični del ter je namenjeno policistom iz preventivnih in kriminalističnih enot. Kandidati morajo imeti varnostno dovoljenje in izkušnje pri delu z mladoletniki.

Sodniki, ki obravnavajo zadeve z mladoletniki, morajo vsakih štiri leta opraviti obvezno usposabljanje (v obsegu najmanj 10 ur). To usposabljanje organizira Državna šola za sodstvo in tožilstvo ali druga institucija pod nadzorom Ministrstva za pravosodje. Poudarek je na sodelovanju z mladoletniki, prepoznavanju znakov zlorab ter zaščiti otrokovih pravic.

Tožilci se lahko udeležijo podobnih usposabljanj, vendar zanje to ni obvezno.

Finska

Finska nima ločenih specializiranih sodišč ali drugih institucij za otroško pravosodje kot so tožilstva za otroke ali policijske postaje za otroke. Nekateri strokovnjaki, vključno z pripadniki policije, so posebej usposobljeni za ravnanje z otroki. Prav tako vladni zakona št. 177/2018 (v zvezi z izvajanjem Direktive EU 2016/800) določa, da odbor za izobraževanje v pravosodju izvaja usposabljanje za sodnike in javne uslužbence za pravno pomoč v zvezi z v zvezi z obravnavo in pravicami osumljenih otrok. Finska ima varuha človekovih pravic za otroke katerega vloga je zagotoviti, da zakonodajalci spoštujejo status in pravice otrok in družbeni odločevalci.

6.1 Presoja administrativnih posledic

a) v postopkih oziroma poslovanju javne uprave ali pravosodnih organov:

- ***razlogi za uvedbo novega postopka ali administrativnih bremen in javni interes, ki naj bi se s tem dosegel:***

Predlog zakona spreminja postopek izdelave individualne ocene mladoletnika, prenaša ga v zgodnejšo fazo postopka in ne uvaja nobenih novih postopkov ali administrativnih bremen.

- ***ukinitev postopka ali odprava administrativnih bremen:***

Predlog zakona ne ukinja postopkov, s predvidenim elektronskim vročanjem in drugimi ukrepi za pospešitev postopkov pa bo zmanjšal potrebo po večkratnem dopolnjevanju in posodabljanju individualne ocene mladoletnika in ponavljanju narokov za glavne obravnave, kar bo prispevalo k zmanjšanju administrativnih bremen.

- ***spoštovanje načela »vse na enem mestu« ter organ in kraj opravljanja dejavnosti oziroma izpolnjevanja obveznosti:***

Ustanovitev Centra za mladoletnike in način njegovega delovanja bosta omogočala, da bo v primerih kompleksnejših težav mladoletnika celovita individualna ocena izvedena na enem mestu in s strani vseh ustreznih strokovnjakov, prav tako pa bo že v okviru izdelave individualne ocene mladoletnika pripravljen tudi predlog programa obravnave mladoletnika. Zaposleni v Centru za mladoletnike pa bodo sodelovali tudi pri pripravi osebnega načrta mladoletnika, kadar bo le ta nameščen v institucijo, zaradi česar ne bo potrebno ponovno pridobivanje informacij od mladoletnika, razen v obsegu, nujnem zaradi posodabljanja individualne ocene.

Prav tako bo v Prevezgojnem domu na enem mestu zagotovljena celovita multidisciplinarna obravnava mladoletnika.

V predlogu zakona je na ta način zaradi zagotavljanja koristi mladoletnika poudarjeno načelo »vse na enem mestu«.

- **podatki oziroma dokumenti, ki so potrebni za izvedbo postopka in jih bo organ pridobil po uradni dolžnosti, ter način njihovega pridobivanja:**

Center za mladoletnike bo pooblaščen za pridobivanje podatkov o okoliščinah na strani mladoletnika, ki jih bo dobival neposredno od mladoletnika in njegovih staršev ter od drugih pristojnih organov, ki imajo podatke, potrebne za izdelavo celovite individualne ocene. Pridobival jih bo z zaprosilom pristojnim organom in organizacijam.

- **ustanovitev novih organov, reorganizacija ali ukinitve obstoječih organov:**

Predlog zakona predvideva ustanovitev Centra za mladoletnike in strokovnega sveta ter reorganizacijo Prezgojnega doma Radeče.

- **ali bodo zaradi izvajanja postopkov in dejavnosti potrebne nove zaposlitve, ali so izvajalci primerno usposobljeni, ali bodo potrebna dodatno usposabljanje ter finančna in materialna sredstva:**

Zakon predvideva dodatna usposabljanja.

- **ali se bodo zaradi ukinitve postopkov in dejavnosti zmanjšala število zaposlenih ter finančna in materialna sredstva:**

Predlog zakona ne ukinja nobenega postopka.

b) pri obveznostih strank do javne uprave ali pravosodnih organov:

- **dokumentacija, ki jo mora stranka predložiti, povečanje ali zmanjšanje obsega dokumentacije z navedbo razlogov:**

Zaradi določb Predloga zakona se ne bo povečal ali zmanjšal obseg dokumentacije, ki bi jo morala stranka predložiti.

- **stroški, ki jih bo imela stranka, ali razbremenitev stranke:**

Predlog zakona ne predvideva povečanja stroškov strank ali njihove razbremenitve.

- **čas, v katerem bo stranka lahko uredila zadevo:**

Predlog zakona ne vpliva na čas urejanja zadev strank.

6.2 Presoja posledic za okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki, in sicer za:

Določbe Predloga zakona ne prinašajo posledic za okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki.

6.3 Presoja posledic za gospodarstvo, in sicer za:

Določbe Predloga zakona ne prinašajo posledic za gospodarstvo.

6.4 Presoja posledic za socialno področje, in sicer za:

- ***zaposlenost in trg dela:***

S Predlogom zakona ne bodo nastale neposredne posledice za zaposlenost in trg dela.

- ***sodno varstvo in učinkovito sodno varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin:***

S predlaganimi spremembami bo zagotovljeno učinkovitejše sodno varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

6.5 Presoja posledic za dokumente razvojnega načrtovanja, in sicer za:

Določbe Predloga zakona ne prinašajo posledic za dokumente razvojnega načrtovanja.

6.6 Presoja posledic za druga področja:

Določbe predloga zakona ne prinašajo posledic za druga področja.

6.7 Izvajanje sprejetega predpisa:

a) Predstavitev sprejetega zakona:

- ***ciljnim skupinam (seminarji, delavnice):***

Sprejeti zakon bo predstavljen vsem poklicnim skupinam, ki sodelujejo pri obravnavi mladoletnikov - državnim tožilcem in sodnikom, policistom in poravnalcem, zdravstvenim delavcem, zaposlenim na področju izvrševanja kazenskih sankcij za mladoletnike, strokovnim delavcem na centrih za socialno delo, v strokovnih centrih, nekaterih posebnih socialnovarstvenih zavodih in odvetnikom, ki zastopajo mladoletnike.

- ***širši javnosti (mediji, javne predstavitve, spletne predstavitve):***

Predlog zakona je bil že v fazi javne razprave in kasneje hkrati s strokovnim in medresorskim usklajevanjem objavljen na spletnem portalu »e-demokracija«. V zadnjem letu dni so bili izvedeni številni sestanki in posveti glede obravnavane tematike.

Drugačna predstavitev sprejetega zakona širši javnosti ni potrebna.

b) Spremljanje izvajanja sprejetega predpisa:

- ***zagotovitev spremljanja izvajanja predpisa,***
- ***organi, civilna družba,***
- ***metode za spremljanje doseganja ciljev,***
- ***merila za ugotavljanje doseganja ciljev:***

Ministrstvo za pravosodje bo v skladu s svojimi pristojnostmi spremljalo izvajanje predpisa na podlagi objavljene sodne prakse ter v sodelovanju s pristojnimi organi na podlagi njihovih ugotovitev pri izvajanju določb v praksi. Del sprememb kazenske zakonodaje je namreč vedno povezan z ugotovitvami v praksi (policije, državnega tožilstva in sodišča pri obravnavi konkretnih zadev). Prav tako je za področje kazenske zakonodaje pomemben razvoj obravnavanega področja v mednarodnem pravnem redu in pravnem redu Evropske unije, saj mednarodni

dokumenti in dokumenti Evropske unije zaradi načela zakonitosti v kazenskem pravu v notranjem pravnem redu ne morejo biti neposredno uporabljivi.

– **časovni okvir spremljanja za pripravo poročil:**

Glede na vsebino Predloga zakona ne bo potrebna priprava poročil. Če bodo v praksi ugotovljene pomanjkljivosti predlaganih določb, bo Ministrstvo za pravosodje to ugotovilo v sodelovanju s pristojnimi organi.

– **roki za pripravo poročil o izvajanju zakona, doseženih ciljih in nadaljnjih ukrepih:**

Glede na vsebino predloga zakona poročila o izvajanju zakona in doseženih ciljih niso potrebna.

6.8 Druge pomembne okoliščine v zvezi z vprašanji, ki jih ureja predlog zakona:

Zunanji strokovnjaki oziroma predstavniki pristojnih organov so sodelovali v medresorski delovni skupini in v strokovnem usklajevanju predloga zakona, za kar niso prejeli plačila.

Pravne osebe kot take niso sodelovale pri pripravi Predloga zakona.

7. PRIKAZ SODELOVANJA JAVNOSTI PRI PRIPRAVI PREDLOGA ZAKONA:

Datum pošiljanja v strokovno usklajevanje: 4.7.2025

V razpravo so bili vključeni predstavniki naslednjih organov:

- Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani,
- Pravna fakulteta Univerze v Mariboru,
- Evropska pravna fakulteta,
- Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani,
- CNVOS – Krovna mreža slovenskih nevladnih organizacij,
- Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije,
- Vrhovno sodišče Republike Slovenije,
- Odvetniška zbornica Slovenije,
- Generalna policijska uprava,
- Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij in
- Uprava za probacijo.

Mnenja, predlogi in pripombe z navedbo predlagateljev:

(bo dodano po strokovnem usklajevanju)

8. PODATEK O ZUNANJEM STROKOVNJAKU OZIROMA PRAVNI OSEBI, KI JE SODELOVALA PRI PRIPRAVI PREDLOGA ZAKONA, IN ZNESKU PLAČILA ZA TA NAMEN:

Zunanji strokovnjaki oziroma predstavniki pristojnih organov so sodelovali pri izvedbi analize stanja, ki je bila ena izmed strokovnih podlag za pripravo predloga zakona ter v javni razpravi in v strokovnem usklajevanju Predloga zakona.

Analiza stanja je bila izvedena in financirana v okviru skupnega projekta Sveta Evrope in Evropske komisije v sklopu mehanizma Tehnične pomoči. Predlog dela določb, ki se nanašajo na ustanovitev in delovanje Centra za mladoletnike, je bil oblikovan v okviru medresorske delovne skupine, ki jo je za pripravo izhodišč za spremembe Zakona o duševnem zdravju imenovala ministrica za zdravje. V preostalem delu gre za pripombe in predloge v postopkih usklajevanja predloga predpisa, za katere niso bila izvedena nikakršna plačila.

Pravne osebe kot take niso sodelovale pri pripravi Predloga zakona.

9. NAVEDBA, KATERI PREDSTAVNIKI PREDLAGATELJA BODO SODELOVALI PRI DELU DRŽAVNEGA ZBORA IN DELOVNIH TELES:

- Andreja KATIČ, ministrica za pravosodje,
- mag. Andreja KOKALJ, državna sekretarka, Ministrstvo za pravosodje,
- mag. Nina KOŽELJ, generalna direktorica Direktorata za kaznovalno pravo in človekove pravice, Ministrstvo za pravosodje,
- Peter PAVLIN, vodja Sektorja za kaznovalno pravo in človekove pravice, Ministrstvo za pravosodje,
- Janja PLEVNIK, sekretarka v Sektorju za kaznovalno pravo in človekove pravice.

II. BESEDILO ČLENOV

ZAKON O KAZENSKI OBRAVNAVI MLADOLETNIKOV (ZOKOM)

I. poglavje SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen (vsebina)

(1) Ta zakon ureja:

- posebnosti glede kazenske odgovornosti oseb, ki so storile kaznivo dejanje, ko so že bile stare 14 let, niso pa še dopolnile 18 let, in kazenske sankcije zanje;
- posebnosti glede postopka proti osebam, ki naj bi storile kaznivo dejanje, ko so že bile stare 14 let, niso pa še dopolnile 18 let;
- posebnosti glede izvrševanja kazenskih sankcij, izrečenih osebam iz prve alineje tega odstavka;
- posebnosti glede sodelovanja v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije, kadar se sodelovanje nanaša na osebe iz prve ali druge alineje tega odstavka.

(2) Ta zakon določa tudi obseg, v katerem se uporablja za osebe, ki so bile ob domnevni storitvi oziroma storitvi kaznivega dejanja mladoletne, pa so pred uvedbo kazenskega postopka, med kazenskim postopkom ali med izvrševanjem izrečene sankcije že dopolnile 18 let, ter za osebe, ki so bile ob domnevni storitvi oziroma storitvi že polnoletne, niso pa še dopolnile 21 let.

2. člen (pomen izrazov v tem zakonu)

(1) Mladoletnik, ki označuje mladoletnika in mladoletnico, je tisti, ki naj bi oziroma je storil kaznivo dejanje, ko je že bil star 14 let, ni pa še dopolnil 18 let.

(2) Mlajši mladoletnik, ki označuje mlajšega mladoletnika in mlajšo mladoletnico, je tisti, ki naj bi oziroma je storil kaznivo dejanje, ko je že bil star 14 let, ni pa še dopolnil 16 let.

(3) Starejši mladoletnik, ki označuje starejšega mladoletnika in starejšo mladoletnico, je tisti, ki naj bi oziroma je storil kaznivo dejanje, ko je že bil star 16 let, ni pa še dopolnil 18 let.

(4) Mlajši polnoletnik, ki označuje mlajšega polnoletnika in mlajšo polnoletnico, je tisti, ki naj bi oziroma je storil kaznivo dejanje, ko je že bil star 18 let, ni pa še dopolnil 21 let.

(5) Psihosocialno funkcioniranje je način delovanja in zmožnost prilagajanja mladoletnika v različnih okoliščinah in vidikih njegovega življenja. Odraža se v njegovem načinu mišljenja, čustvovanja in vedenja.

(6) Individualna ocena mladoletnika je ocena, v okviru katere se zberejo podatki o mladoletnikovi starosti, njegovem psihosocialnem funkcioniranju, okolju in razmerah, v katerih živi, njegovem zdravstvenem stanju, morebitni posebni ranljivosti in o drugih okoliščinah, pomembnih za opredelitev potreb mladoletnika, ki vplivajo na odločanje glede uvedbe kazenskega postopka, glede njegovega sodelovanja v postopku, uporabe začasnih ukrepov za varstvo koristi

mladoletnika in drugih ukrepov po tem zakonu, izbire kazenske sankcije in glede izvrševanja začasnih ukrepov za varstvo koristi mladoletnika in drugih ukrepov ter kazenskih sankcij. Individualna ocena mladoletnika vsebuje tudi oceno tveganja glede ponavljanja kaznivih dejanj.

(7) Izraz nezavodski vzgojni ukrep se uporablja kot skupen izraz za ukor, navodila in prepovedi ter nadzorstvo centra za socialno delo.

(8) Izraz zavodski vzgojni ukrep se uporablja kot skupni izraz za namestitvev v strokovni center, namestitvev v prevzgojni dom in namestitvev v zavod za usposabljanje.

(9) Izraz zavod, v katerem se izvršuje zavodski vzgojni ukrep, se uporablja za splošno označbo zavodov, v katerih se izvršujejo zavodski vzgojni ukrepi, kadar gre za skupno pravilo, ki se nanaša na vse zavodske vzgojne ukrepe.

(10) Strokovni center je zavod, v katerem se izvršuje vzgojni ukrep namestitvev v strokovni center in je opredeljen v zakonu, ki ureja obravnavo otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju kot zavod za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, ustanovljen za vzgojo in izobraževanje otrok s čustvenimi in vedenjskimi motnjami ter težavami.

(11) Prevzgojni dom je javni zavod, ustanovljen kot notranja organizacijska enota Uprave Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij (v nadaljnjem besedilu: uprava), v katerem je mladoletnikom odvzeta prostost, ob hkratnem okrepljenem nadzoru pa jim je zagotovljena strokovna pomoč in stalno vodstvo strokovnjakov.

(12) Zavod za usposabljanje je zavod, v katerem se izvršuje vzgojni ukrep namestitvev v zavod za usposabljanje, in je opredeljen v zakonu, ki ureja socialno varstvo, kot zavod za izvajanje institucionalnega varstva za otroke, mladostnike in odrasle osebe do 26. leta starosti z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju.

(13) Zavod za mladoletnike je zavod za prestajanje kazni mladoletniškega zapora in pripora, ki je ustanovljen kot notranja organizacijska enota uprave.

(14) Center za mladoletnike je javni zavod ali organizacijska enota javnega zavoda, ustanovljen kot multidisciplinarni center, ki je v primerih in pod pogoji, določenimi v tem zakonu, pristojen za izdelavo individualne ocene mladoletnika in za opravljanje drugih nalog v skladu s tem zakonom.

(15) Predlog programa obravnave mladoletnika je predlog centra za mladoletnike o oblikah in metodah dela z mladoletnikom, o oblikah sodelovanja ter metodah dela s starši mladoletnika glede na ugotovljene potrebe mladoletnika. Predlog programa obravnave mladoletnika je podlaga za izdelavo osebnega načrta po tem zakonu, individualiziranega programa po zakonu, ki ureja obravnavo otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi motnjami ter individualnega načrta po predpisih, ki urejajo institucionalno varstvo otrok in mladostnikov z motnjami v duševnem razvoju.

(16) Osebni načrt je individualiziran program izvrševanja vzgojnega ukrepa namestitvev v prevzgojni dom ali izvrševanja kazni mladoletniškega zapora, ki se na podlagi individualne ocene mladoletnika izdelava za čas izvrševanja sankcije in po odpustu, s ciljem, da se mladoletnika usposobi za življenje na prostosti, v skladu z družbenimi normami in s ciljem odprave tveganja za ponavljanje kaznivih dejanj.

(17) Individualizirani program je program, kot je opredeljen v zakonu, ki ureja obravnavo otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju.

(18) Individualni načrt je načrt, kot je opredeljen v predpisih, ki urejajo institucionalno varstvo za otroke, mladostnike in odrasle osebe do 26. leta starosti z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju.

(19) Ožji družinski član je oseba, ki je kot ožji družinski član opredeljena v zakonu, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij.

(20) Protipravno dejanje je dejanje, ki ima znake kaznivega dejanja in je v nasprotju s pravom.

3. člen **(uporaba določb drugih zakonov)**

(1) Glede vprašanj, ki jih ta zakon ne ureja, se uporabljajo določbe splošnega dela kazenskega zakonika, določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, in določbe zakona, ki ureja sodelovanje z državami članicami Evropske unije, če ne nasprotujejo določbam tega zakona. Glede vprašanj, ki jih ta zakon ureja delno, se določbe zakonov iz prejšnjega stavka uporabljajo, če ta zakon tako določa. Določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, o predobravnavnem naroku, sporazumu o priznanju krivde in napovedi pritožbe, se v postopku proti mladoletniku ne uporabljajo.

(2) Določbe zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij, se uporabljajo, če ta zakon tako določa.

(3) Določbe zakona, ki ureja obravnavo otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju in zakona, ki ureja obravnavo otrok in mladostnikov v centrih za usposabljanje, varstvo in delo, se uporabljajo glede vprašanj, za katera ta zakon tako določa.

(4) Ta zakon se uporablja za kazniva dejanja, kot jih določa kazenski zakonik.

4. člen **(varstvo koristi mladoletnika)**

(1) V postopku proti mladoletniku vsi organi, ki v njem sodelujejo, upoštevajo mladoletnikovo korist.

(2) Organi, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku, odvetnik, tolmač, poravnalec, izvedenec in drugi strokovnjaki, ravnajo še posebej hitro, skrbno in obzirno, spoštujejo mladoletnikovo dostojanstvo, upoštevajo njegovo starost, psihosocialno funkcioniranje in morebitno posebno ranljivost, da postopek ne bi škodljivo vplival na njegov razvoj.

(3) Organi, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku, s primernimi ukrepi preprečujejo vsako nedisciplinirano vedenje mladoletnika.

5. člen **(sorazmernost pri obravnavi mladoletnika)**

Organi, ki obravnavajo mladoletnika, ves čas postopka poleg njegove starosti, psihosocialnega funkcioniranja, okolja in razmer, v katerih živi, morebitne posebne ranljivosti ter namena

kazenskih sankcij in drugih ukrepov iz tega zakona, upoštevajo tudi težo in naravo očitane kaznivega dejanja.

6. člen
(namen kazenskih sankcij in drugih ukrepov)

Namen kazenskih sankcij in drugih ukrepov po tem zakonu je, da se mladoletniku glede na njegove potrebe in ob spoštovanju njegovega dostojanstva, z varstvom, s celovito strokovno pomočjo, z razvijanjem njegove osebne odgovornosti, z izobraževanjem, strokovnim usposabljanjem in z nadzorstvom nad njim zagotovi vzgoja, prevzgoja, skladen osebni razvoj in dostojna vključitev v družbeno okolje.

7. člen
(subsidiarnost kazenskega pregona)

Pri obravnavi mladoletnikov imajo postopki odvratanja kazenskega pregona prednost pred kazenskim pregonom.

8. člen
(pravica do individualne ocene mladoletnika)

(1) Mladoletnik, za katerega obstaja utemeljen sum, da je storil kaznivo dejanje, ima pravico, da se v postopku proti njemu čim prej izdelata individualna ocena mladoletnika, ki se po potrebi dopolnjuje ves čas postopka in med izvrševanjem kazenske sankcije, če je bila izrečena.

(2) Obseg individualne ocene mladoletnika je odvisna od okoliščin primera, zlasti od teže domnevno storjenega kaznivega dejanja ter od ukrepov in kazenskih sankcij, ki se lahko izrečejo v postopku proti mladoletniku.

9. člen
(pravica do obveščeni in do spremstva)

(1) Pristojni organ seznaniti mladoletnika z njegovimi pravicami v postopku in splošnimi vidiki poteka postopka na njemu razumljiv način in pravočasno, tako da se mu omogoči učinkovito uresničevanje pravic.

(2) Mladoletnika v postopku spremljajo starši ali skrbnik.

(3) O mladoletnikovih pravicah in splošnih vidikih poteka postopka pristojni organ obvesti osebo iz prejšnjega odstavka.

II. poglavje
KAZENSKA ODGOVORNOST IN KAZENSKA SANKCIJE

10. člen
(izključitev kazenske odgovornosti)

(1) Kdor naj bi storil protipravno dejanje, ko še ni bil star 14 let (otrok), ne more biti kazensko odgovoren.

(2) Mladoletnik, ki ob storitvi protipravnega dejanja glede na stopnjo moralnega in duševnega razvoja ni bil sposoben razumeti protipravnosti svojega ravnanja ali ravnati v skladu s svojim razumevanjem, ni kazensko odgovoren.

11. člen **(vrste kazenskih sankcij)**

Kazenske sankcije za mladoletnike (v nadaljnjem besedilu: kazenske sankcije) so: vzgojni ukrepi, kazni in varnostni ukrepi.

12. člen **(izrekanje kazenskih sankcij mladoletnikom)**

(1) Mlajšemu mladoletniku se smejo izreči vzgojni ukrepi.

(2) Starejšemu mladoletniku se praviloma izrečejo vzgojni ukrepi, le izjemoma se mu sme izreči kazen. Poleg glavne kazni se mu sme izreči ena ali obe stranski kazni.

(3) Mladoletniku se smejo izreči tudi varnostni ukrepi, določeni s tem zakonom.

1. oddelek: Vzgojni ukrepi

13. člen **(vrste vzgojnih ukrepov)**

(1) Vzgojni ukrepi so:

1. ukor;
2. navodila in prepovedi;
3. nadzorstvo centra za socialno delo;
4. namestitev v strokovni center;
5. namestitev v prevzgojni dom;
6. namestitev v zavod za usposabljanje.

(2) Nezavodski vzgojni ukrep izreče sodišče mladoletniku, ki ga je treba opozoriti na nepravilnost njegovega ravnanja ter mu zagotoviti vzgojo in celovito strokovno pomoč za njegov skladen osebni razvoj glede na njegove potrebe in sposobnosti v njegovem dotedanjem okolju s pomočjo kratkotrajnih ali trajnejših ukrepov.

(3) Zavodski vzgojni ukrep izreče sodišče mladoletniku, pri katerem so potrebni trajnejši vzgojni in prevzgojni ukrepi, celovita strokovna pomoč glede na njegove potrebe in njegova popolna ali delna izločitev iz dotedanjega okolja. Zavodski vzgojni ukrep se izreče kot skrajni ukrep in sme trajati v mejah, določenih s tem zakonom, ter le toliko časa, kolikor je treba, da bo dosežen njegov namen.

(4) Sodišče ob izreku vzgojnega ukrepa iz 3. do 6. točke prvega odstavka tega člena ne določi, koliko časa bo trajal, temveč odloči o njegovem prenehanju, ko ugotovi, da je njegov namen dosežen. Pri tem upošteva določbe o najkrajšem in najdaljšem dopustnem trajanju posameznega vzgojnega ukrepa.

14. člen **(izbira vzgojnega ukrepa)**

Pri izbiri vzgojnega ukrepa sodišče upošteva mladoletnikovo starost in njegovo psihosocialno funkcioniranje, njegove potrebe, dotedanjo vzgojo, okolje in razmere, v katerih je živel, težo in naravo dejanja, nagibe, iz katerih je storil dejanje, njegov odnos do storjenega dejanja in njegovo vedenje po storjenem dejanju, zlasti njegov odnos do oškodovanca ter, ali je poravnal oziroma si prizadeval poravnati škodo, povzročeno s kaznivim dejanjem, ali mu je bila že prej izrečena sankcija ali drug ukrep v kazenskem oziroma v prekrškovnem postopku ali ukrep za varstvo koristi otrok po zakonu, ki ureja družinska razmerja in vse druge okoliščine, ki vplivajo na izbiro vzgojnega ukrepa, s katerim bo najbolje dosežen njegov namen.

15. člen (ukor)

(1) Sodišče mladoletniku izreče ukor, če ugotovi, da bo že z ukorom dosežen namen vzgojnega ukrepa, zlasti, če je dejanje storil zaradi nepremišljenosti ali lahkomiselnosti.

(2) Ukor se mladoletniku vedno izreče tudi ustno. Ob izreku ukora sodišče mladoletniku prikaže škodljivost in nepravilnost njegovega ravnanja in ga opozori, da mu lahko v primeru storitve novega kaznivega dejanja izreče strožjo kazensko sankcijo.

16. člen (navodila in prepovedi)

(1) Sodišče izreče mladoletniku eno ali več navodil oziroma prepovedi kot samostojen vzgojni ukrep, če je treba s primernimi ukrepi vplivati nanj in na njegovo vedenje.

(2) Sodišče lahko izreče mladoletniku naslednja navodila oziroma prepovedi:

1. osebno opravičilo oškodovancu;
2. poravnava z oškodovancem, in sicer tako, da mladoletnik s plačilom iz lastnih sredstev, z delom ali kako drugače povrne škodo, ki jo je povzročil s kaznivim dejanjem;
3. redno obiskovanje šole;
4. usposabljanje za poklic ali sprejem zaposlitve, ki ustreza njegovemu znanju in sposobnostim;
5. bivanje pri določeni družini ali drugje, kjer bo poskrbljeno za njegov skladen osebni razvoj;
6. opravljanje dela v splošno korist;
7. zdravljenje v ustreznem zdravstvenem zavodu, s soglasjem tudi zdravljenje odvisnosti od alkohola, drog ali nekemičnih odvisnosti;
8. obiskovanje izvajalca, ki nudi vzgojno, poklicno, psihološko ali drugo psihosocialno pomoč;
9. udeležba na treningu socialnih veščin;
10. opravljanje teoretičnega dela vozniškega izpita določene kategorije;
11. prepoved vožnje motornega vozila pod pogoji, pod katerimi je mogoče to sankcijo izreči polnoletnim;
12. prepoved približevanja ali komuniciranja z žrtvijo ali kakšno drugo osebo, kar obsega tudi prepoved navezovanja neposrednih ali posrednih stikov z njo na kakršenkoli način, vključno z uporabo elektronskih komunikacijskih sredstev;
13. prepoved druženja z določenimi osebami;
14. prepoved dostopa na določene kraje ali na določene prireditve.

(3) Pri izbiri in izrekanju navodil in prepovedi sodišče praviloma upošteva mladoletnikovo pripravljenost za sodelovanje.

(4) Navodila in prepovedi lahko trajajo najdlje eno leto od začetka izvrševanja. Če je izrečeno navodilo, se šteje, da se je vzgojni ukrep začel izvrševati takrat, ko je mladoletnik dejansko začel izpolnjevati izrečeno navodilo.

(5) V okviru navodila iz 2. točke drugega odstavka tega člena sodišče določi obseg, obliko in način povrnitve škode, pri tem pa osebno delo mladoletnika ne sme preseči šestdeset ur v obdobju treh mesecev.

(6) V okviru navodila iz 6. točke drugega odstavka tega člena sme sodišče določiti mladoletniku opravljanje del do največ sto dvajset ur v obdobju šestih mesecev.

(7) V okviru navodila iz 8. točke drugega odstavka tega člena lahko sodišče mladoletniku izreče tudi navodilo, da skupaj s starši obiskuje izvajalca, ki nudi ustrezno psihološko ali drugo psihosocialno pomoč za družine, če so starši izrecno izrazili pripravljenost za obiskovanje in če oceni, da bo tako bolje dosežen namen izrečenega vzgojnega ukrepa.

(8) Navodilo iz 9. točke drugega odstavka tega člena sodišče izreče zlasti, če je to potrebno za mladoletnikovo izobraževanje ali delovno usposabljanje.

(9) Prepoved iz 11. točke drugega odstavka tega člena ne sme trajati manj kot tri mesece in ne več kot eno leto.

(10) Sodišče lahko posamezno ali več navodil in prepovedi izreče mladoletniku tudi ob drugih vzgojnih ukrepih po tem zakonu, razen ob ukoru, če oceni, da bo tako bolje dosežen namen izrečenega vzgojnega ukrepa. Navodila in prepovedi v tem primeru nimajo narave samostojnega vzgojnega ukrepa.

17. člen

(nadzorstvo centra za socialno delo)

(1) Če mladoletnik potrebuje strokovno pomoč in nadzorstvo ter je treba trajneje vplivati na njegovo vzgojo in skladen osebostni razvoj glede na njegove potrebe, mu sodišče izreče nadzorstvo centra za socialno delo.

(2) Ukrep sme trajati od šest mesecev do dveh let. Izjemoma sme sodišče največ dvakrat podaljšati ukrep še za šest mesecev.

18. člen

(namestitev v strokovni center)

(1) Sodišče izreče namestitev v strokovni center mladoletniku, pri katerem je treba glede na njegove potrebe poskrbeti za njegovo vzgojo, prevzgojo in skladen osebostni razvoj pod stalnim vodstvom in nadzorstvom strokovnjakov.

(2) V strokovnem centru ostane mladoletnik najmanj šest mesecev in največ tri leta. Čas, ko je mladoletnik na begu iz strokovnega centra, se ne všteva v čas najdaljšega dopustnega trajanja tega vzgojnega ukrepa.

19. člen

(namestitev v prevzgojni dom)

(1) Sodišče izreče namestitve v prevzgojni dom mladoletniku, ki za vzgojo, prevzgojo in skladen osebnostni razvoj ter za odvratanje od kaznivih dejanj potrebuje poleg stalnega vodstva strokovnjakov tudi strožje nadzorstvo.

(2) Pri odločanju o tem, ali naj izreče ta ukrep, sodišče upošteva tudi naravo in težo storjenega kaznivega dejanja ter okoliščino, ali so bili mladoletniku že prej izrečeni vzgojni ukrepi ali kazni.

(3) V prevzgojnem domu ostane mladoletnik najmanj eno leto in največ tri leta. Čas, ko je mladoletnik na begu iz prevzgojnega doma, se ne všteva v čas najdaljšega dopustnega trajanja tega vzgojnega ukrepa.

20. člen **(namestitve v zavod za usposabljanje)**

(1) Sodišče sme mladoletniku z motnjo v duševnem razvoju namesto namestitve v strokovni center ali prevzgojni dom izreči namestitve v ustreznem zavodu za usposabljanje.

(2) V kolikor mladoletnik še nima odločbe o usmeritvi in je verjetno, da je pri njem prisotna motnja v duševnem razvoju, sodišče pred odločitvijo pridobi mnenje centra za mladoletnike, ki oceni, ali je pri mladoletniku motnja v duševnem razvoju res prisotna ter vrsto in stopnjo izraženosti te motnje. Mnenje iz prejšnjega stavka je sestavni del individualne ocene mladoletnika.

(3) Glede trajanja in vštevanja vzgojnega ukrepa po tem členu se smiselno uporabljajo določbe drugega odstavka 18. člena ali tretjega odstavka 19. člena tega zakona.

21. člen **(izrek vzgojnega ukrepa za kazniva dejanja v steku)**

(1) Če je mladoletnik storil dve ali več kaznivih dejanj, ki se jih obravnava v istem postopku, presoja sodišče pri izbiri vzgojnega ukrepa enotno vsa dejanja, ne da bi določalo vzgojni ukrep za vsako posebej.

(2) Kadar sodišče po izreku vzgojnega ukrepa obravnava mladoletnika za eno ali več kaznivih dejanj, ki jih je storil pred ali po izreku vzgojnega ukrepa, izreče za vsa kazniva dejanja enoten vzgojni ukrep po naslednjih pravilih:

1. če sodišče spozna, da je treba mladoletniku upoštevati tudi novo kaznivo dejanje in uspeh dotedanega izvrševanja vzgojnega ukrepa izreči enak vzgojni ukrep, s sklepom odloči, da se izvrševanje že izrečenega vzgojnega ukrepa nadaljuje;
2. če sodišče v primeru in na podlagi meril iz prejšnje točke spozna, da je treba mladoletniku izreči spremenjen ali strožji vzgojni ukrep, izreče za vsa kazniva dejanja spremenjen ali strožji vzgojni ukrep;
3. če je mladoletnik storil kaznivo dejanje med izvrševanjem zavodskega vzgojnega ukrepa in sodišče spozna, da mu je treba tudi za to kaznivo dejanje izreči enak vzgojni ukrep, sme tak vzgojni ukrep, izrečen skupno za vsa kazniva dejanja, trajati največ štiri leta, če stori kaznivo dejanje, ko je poteklo najmanj dve tretjini najdaljšega dopustnega trajanja, pa največ pet let;
4. če je mladoletnik storil kaznivo dejanje med izvrševanjem vzgojnega ukrepa namestitve v strokovni center in sodišče spozna, da mu je treba za novo kaznivo dejanje izreči vzgojni ukrep namestitve v prevzgojni dom, se čas, ko je bil mladoletnik nameščen v strokovnem centru, ne všteje v čas najdaljšega dopustnega trajanja vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom iz tretjega odstavka 19. člena tega zakona, ki ga sodišče izreče skupaj za vsa kazniva dejanja;

5. če je mladoletnik storil kaznivo dejanje, ko je poteklo najmanj dve tretjini najdaljšega dopustnega trajanja nezavodskega vzgojnega ukrepa, izreče sodišče mladoletniku nov vzgojni ukrep ne glede na prej izrečenega, če oceni, da mu je za njegovo vzgojo, prevzgojo, skladen osebnostni razvoj in ponovno vključitev v družbo treba izreči nov vzgojni ukrep;

(3) V primeru iz 4. točke prejšnjega odstavka se izvrševanje prej izrečenega zavodskega vzgojnega ukrepa ustavi z nastopom strožjega zavodskega vzgojnega ukrepa, vendar najkasneje v petnajstih dneh po izvršljivosti sklepa o izreku enotnega vzgojnega ukrepa.

22. člen

(učinek vzgojnih ukrepov na ukrepe po zakonu, ki ureja družinska razmerja)

Če je mladoletnik nameščen v zavod na podlagi zakona, ki ureja družinska razmerja, sodišče pa ugotovi, da bi bilo mladoletniku treba izreči zavodski vzgojni ukrep po tem zakonu, izreče tak vzgojni ukrep in hkrati odloči, da se ukrep za varstvo koristi otroka v delu, ki se nanaša na namestitve v zavod, preneha izvrševati z dnem, ko se začne izvrševati vzgojni ukrep.

2. oddelek: Kazni

23. člen

(vrste kazni)

Za kazniva dejanja se smejo mladoletnikom izreči kazni:

- denarna kazen,
- mladoletniški zapor,
- prepoved vožnje motornega vozila in
- izgon tujca iz države.

24. člen

(glavne in stranske kazni)

(1) Denarna kazen in mladoletniški zapor se smeta izreči le kot glavni kazni.

(2) Prepoved vožnje motornega vozila in izgon tujca iz države se smeta izreči le kot stranski kazni ob denarni kazni ali mladoletniškem zaporu.

25. člen

(denarna kazen)

(1) Starejšemu mladoletniku sme sodišče v skladu z določbami kazenskega zakonika o odmeri denarne kazni, upoštevajoč namen kazenskih sankcij za mladoletnike, izreči denarno kazen za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen zapora do petih let ali denarna kazen, če ima svoje dohodke in jo je zmožen sam plačati.

(2) Število dnevni zneskov, ki jih sodišče določi v sodbi, ne more biti manjše od dveh in ne večje od osemdeset. Dnevni znesek ne more biti višji od 500 eurov.

(3) Če je starejši mladoletnik izvršil dve ali več kaznivih dejanj v steku in sodišče spozna, da mu je treba za vsa dejanja izreči denarno kazen, mu izreče eno kazen v skladu s prejšnjim odstavkom.

26. člen

(mladoletniški zapor)

(1) Starejšemu mladoletniku sme sodišče izreči mladoletniški zapor za kaznivo dejanje, za katero je z zakonom predpisana kazen zapora petih ali več let, če zaradi narave in teže dejanja in zaradi visoke stopnje odgovornosti ne bi bilo upravičeno izreči vzgojnega ukrepa.

(2) Pri odmeri mladoletniškega zapora sodišče poleg olajševalnih in obteževalnih okoliščin, določenih v kazenskem zakonu, upošteva zlasti okoliščine, ki se nanašajo na mladoletnikovo psihosocialno funkcioniranje, in čas, potreben za njegovo vzgojo, prevzgojo, strokovno usposabljanje in ponovno vključitev v družbo.

(3) Mladoletniški zapor ne sme biti daljši od petih let. Za kazniva dejanja, za katera je mogoče izreči kazen zapora najmanj 15 let, se sme izreči mladoletniški zapor do desetih let. Mladoletniški zapor se izreka na cela leta in cele mesece.

(4) Pri odmeri mladoletniškega zapora sodišče ni vezano na najmanjšo mero kazni zapora, predpisano za storjeno kaznivo dejanje.

27. člen

(odmera mladoletniškega zapora za kazniva dejanja v steku)

(1) Če stori starejši mladoletnik dve ali več kaznivih dejanj, za katera se ga obravnava v istem postopku in sodišče spozna, da je treba za katero izmed kaznivih dejanj ali za vsa kazniva dejanja izreči kazen mladoletniškega zapora, izreče enotno kazen po naslednjih pravilih:

1. če sodišče spozna, da je treba za vsa kazniva dejanja izreči kazen mladoletniškega zapora pet let ali manj, mora biti enotna kazen večja od vsake posamezne določene kazni, vendar ne sme doseči seštevka posameznih kazni in ne preseči petih let mladoletniškega zapora;
2. če sodišče spozna, da je za katero od kaznivih dejanj treba izreči kazen mladoletniškega zapora več kot pet let, enotna kazen ne sme doseči seštevka posameznih kazni in ne preseči deset let mladoletniškega zapora;
3. če sodišče spozna, da bi bilo treba starejšemu mladoletniku za kakšno kaznivo dejanje izreči mladoletniški zapor, za druga kazniva dejanja pa denarno kazen ali vzgojni ukrep, izreče sodišče samo mladoletniški zapor.

(2) Po pravilih iz 1. in 2. točke prejšnjega odstavka izreče sodišče mladoletniški zapor tudi tedaj, kadar po izreku mladoletniškega zapora obravnava starejšega mladoletnika za kaznivo dejanje, ki ga je storil pred ali po izreku mladoletniškega zapora in spozna, da bi bilo treba tudi zanj izreči kazen mladoletniškega zapora. Pri tem upošteva, da je prej izrečena kazen že določena.

(3) Za kaznivo dejanje, ki ga je storil med prestajanjem mladoletniškega zapora, izreče sodišče starejšemu mladoletniku kazensko sankcijo ne glede na prej izrečeno kazen, če bi bil njen neprestani del nesorazmerno majhen.

28. člen

(vštevavanje začasnih in omejevalnih ukrepov)

(1) V izrečeno kazen mladoletniškega zapora in denarno kazen se všteva čas, prestan v priporu, ter kakršenkoli odvzem prostosti v zvezi s kaznivim dejanjem.

(2) Zakonsko določen najdaljši čas bivanja v prevzgojnem domu se skrajša za čas, prestan v priporu, ter za čas kakršnegakoli odvzema prostosti v zvezi s kaznivim dejanjem.

(3) Zakonsko določen najdaljši čas bivanja v strokovnem centru in zavodu za usposabljanje se skrajša za čas trajanja začasnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom v zvezi s kaznivim dejanjem.

(4) Sodišče odloči o skrajšanju najdaljšega časa bivanja v zavodu s sklepom, s katerim izreče vzgojni ukrep.

(5) Zakonsko določen najdaljši čas trajanja vzgojnega ukrepa nadzorstva centra za socialno delo se skrajša za čas trajanja začasnega ukrepa nadzorstva centra za socialno delo.

(6) Pri vštevanju po prvem odstavku tega člena in odločanju o skrajšanju zakonsko določenega najdaljšega časa bivanja po drugem odstavku tega člena so dan pripora ter dan kakršnegakoli odvzema prostosti v zvezi s kaznivim dejanjem, dan v prevzgojnem domu, strokovnem centru ali zavodu za usposabljanje in dva dnevna zneska denarne kazni izenačeni.

29. člen

(učinek mladoletniškega zavora na že izrečeni vzgojni ukrep)

(1) Če sodišče po izreku vzgojnega ukrepa izreče starejšemu mladoletniku mladoletniški zavor, odloči v sodbi, da se vzgojni ukrep ne izvrši. Če se vzgojni ukrep že izvršuje, sodišče v sodbi odloči, da se izvrševanje ustavi takrat, ko začne starejši mladoletnik prestajati kazen oziroma ko poteče najdaljše dopustno trajanje vzgojnega ukrepa, če ta trenutek nastopi pred začetkom prestajanja kazni.

(2) Čas prestan v prevzgojnem domu, se všteje v izrečen mladoletniški zavor, razen če je bilo kaznivo dejanje storjeno v času izvajanja vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom in je poteklo najmanj dve tretjini najdaljšega dopustnega trajanja vzgojnega ukrepa.

(3) Starejšega mladoletnika se sme na podlagi sklepa senata namestiti v zavod za prestajanje kazni mladoletniškega zavora pred pravnomočnostjo sodbe, če to sam predlaga.

30. člen

(učinek zavora na že izrečeni vzgojni ukrep)

(1) Če sodišče po izreku vzgojnega ukrepa izreče polnoletnemu kazen zavora najmanj enega leta, hkrati odloči, da se vzgojni ukrep ne izvrši; če se vzgojni ukrep že izvršuje, pa odloči v sodbi, da se izvrševanje vzgojnega ukrepa ustavi takrat, ko polnoletni začne prestajati kazen oziroma ko poteče najdaljše dopustno trajanje vzgojnega ukrepa, če ta trenutek nastopi pred začetkom prestajanja kazni.

(2) Če sodišče po izreku vzgojnega ukrepa izreče polnoletnemu kazen zavora v trajanju manj kot eno leto, odloči v sodbi, ali naj se po prestopu kazni vzgojni ukrep izvrši ali ne.

(3) Če sodišče polnoletnemu med izvrševanjem vzgojnega ukrepa izreče kazen zavora v trajanju manj kot eno leto, odloči v sodbi, ali naj se po prestopu kazni izvrševanje vzgojnega ukrepa nadaljuje ali pa naj se ustavi, ko se začne izvrševati izrečena kazen.

31. člen

(prepoved vožnje motornega vozila)

Ob pogojih, ki jih kazenski zakonik določa za polnoletne storilce kaznivih dejanj, se sme starejšemu mladoletniku ob kazni mladoletniškega zaporu ali denarni kazni izreči stransko kazen prepoved vožnje motornega vozila določene vrste ali kategorije.

32. člen
(izgon tujca iz države)

(1) Ob pogojih, ki jih kazenski zakonik določa za polnoletne storilce kaznivih dejanj, sme sodišče starejšemu mladoletniku, ki je tujec, ob glavni kazni izreči stransko kazen izgon tujca iz države, upošteva pri tem njegovo korist.

(2) Čas, prebit v mladoletniškem zaporu, se ne všteva v čas trajanja kazni izгона tujca iz države.

(3) Če se kazen izгона tujca iz države ne izvrši več kot šest mesecev po pravomočnosti sodbe, s katero je bila izrečena, se pred njeno izvršitvijo opravi ponovna ocena okoliščin, ki so bile podlaga za odločitev o izgonu.

3. oddelek: Varnostni ukrepi

33. člen
(vrste varnostnih ukrepov)

Mladoletniku se sme izreči varnostne ukrepe, ki jih določa kazenski zakonik, razen prepovedi opravljanja poklica.

34. člen
(izrekanje varnostnih ukrepov)

(1) Varnostna ukrepa obvezno psihiatrično zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu in obvezno psihiatrično zdravljenje na prostosti se lahko izrečeta samostojno, lahko pa se izrečeta tudi ob vzgojnem ukrepu ali ob kazni.

(2) Odvzem voznškega dovoljenja, odvzem predmetov in prepoved približevanja ali komuniciranja z žrtvijo se lahko v primerih in pod pogoji, določenimi v kazenskem zakoniku, izrečejo ob vzgojnem ukrepu, varnostnem ukrepu ali kazni.

35. člen
(posebne določbe o obveznem psihiatričnem zdravljenju in varstvu v zdravstvenem zavodu)

(1) Mladoletniku se sme ob pogojih, ki jih določa kazenski zakonik, izreči obvezno psihiatrično zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu le, če je za protipravno dejanje ali za kaznivo dejanje, ki ga je storil, predpisana kazen zaporu dve leti ali več. V zvezi s kaznivimi dejanji zoper premoženje se lahko varnostni ukrep po tem členu izreče le, če gre za dejanje z elementi nasilja.

(2) Ukrep po tem členu se izvaja v psihiatričnem oddelku za mladoletnike in lahko traja največ tri leta.

(3) Mladoletniku, ki je storil kaznivo dejanje v stanju bistveno zmanjšane prištevnosti in mu je bil izrečen vzgojni ukrep ali mladoletniški zapor, se izvrševanje ukrepa po tem členu ustavi, ko je v

psihiatričnem oddelku za mladoletnike prestal čas najdaljšega dopustnega trajanja vzgojnega ukrepa ali čas, za katerega mu je bila izrečena kazen. Čas, prestan v psihiatričnem oddelku za mladoletnike, se všteje v čas prestajanja vzgojnega ukrepa ali kazni. Če je čas, prestan v psihiatričnem oddelku za mladoletnike krajši od najdaljšega dopustnega trajanja vzgojnega ukrepa ali od izrečene kazni, lahko sodišče odredi, da naj se izvrševanje vzgojnega ukrepa ali kazni nadaljuje, da se mladoletnika pogojno odpusti, pri čemer upošteva čas, ki ga je mladoletnik prestal v psihiatričnem oddelku za mladoletnike, uspeh obravnave mladoletnika v psihiatričnem oddelku za mladoletnike in preostali čas najdaljšega dopustnega trajanja vzgojnega ukrepa ali ostanek kazni.

36. člen

(posebne določbe o obveznem psihiatričnem zdravljenju na prostosti)

(1) Mladoletniku se sme ob pogojih, ki jih določa kazenski zakonik, izreči obvezno psihiatrično zdravljenje na prostosti, ki sme trajati največ tri leta.

(2) Če mladoletnik zavrača zdravljenje na prostosti, če zdravljenje samovoljno opusti ali če zdravljenje ni uspešno, lahko sodišče ob pogojih, določenih v prvem odstavku 35. člena tega zakona, odredi, da se ukrep izvršuje z namestitvijo v psihiatričnem oddelku za mladoletnike. Ta ukrep sme skupaj trajati največ tri leta. Sodišče po preteku dveh mesecev ponovno odloči o tem, ali je ta ukrep še potreben.

4. oddelek: Izrekanje kazenskih sankcij za mladoletnike polnoletnemu

37. člen

(izrekanje kazenske sankcije polnoletnemu za kaznivo dejanje, ki ga je storil kot mlajši mladoletnik)

(1) Polnoletnemu, ki je kaznivo dejanje storil kot mlajši mladoletnik, se sme izreči vzgojni ali varnostni ukrep samo za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen pet ali več let zapor. Pri presoji, ali naj izreče katero izmed kazenskih sankcij po tem zakonu, sodišče upošteva vse okoliščine primera, zlasti pa težo izvršenega kaznivega dejanja, čas, ki je pretekel od njegove izvršitve, storilčevo vedenje pred in po izvršitvi kaznivega dejanja in namen kazenskih sankcij.

(2) Polnoletnemu, ki je dopolnil 21 let, se ne sme izreči kazenske sankcije za kaznivo dejanje, ki ga je storil kot mlajši mladoletnik.

38. člen

(izrekanje kazenske sankcije polnoletnemu za kaznivo dejanje, ki ga je storil kot starejši mladoletnik)

(1) Pri presoji ali in katero izmed kazenskih sankcij po tem zakonu naj izreče polnoletnemu, ki je storil kaznivo dejanje kot starejši mladoletnik, sodišče upošteva vse okoliščine primera, zlasti pa težo in naravo storjenega kaznivega dejanja, čas, ki je pretekel od njegove storitve, storilčevo vedenje pred in po storitvi kaznivega dejanja in namen kazenskih sankcij.

(2) Polnoletnemu, ki je storil kaznivo dejanje kot starejši mladoletnik, se sme izreči vzgojni ukrep do dopolnitve starosti 21 let.

(3) Če sodišče ugotovi, da je starejšemu mladoletniku treba izreči kazen, mu po dopolnitvi starosti 21 let lahko namesto mladoletniškega zapor izreče zapor ali pogojno obsodbo. Kazen zapor

ima glede rehabilitacije, izbrisa obsodbe in pravnih posledic enak pravni učinek kot mladoletniški zapor.

39. člen
(izrekanje vzgojnega ukrepa mlajšemu polnoletniku)

(1) Sodišče sme mlajšemu polnoletniku izreči vzgojni ukrep, če spozna, da je glede na njegovo psihosocialno funkcioniranje in okoliščine, v katerih je storil kaznivo dejanje, primerneje namesto kazni izreči tak ukrep in če med sojenjem še ni dopolnil 21 let.

(2) Ob vzgojnem ukrepu sme sodišče mlajšemu polnoletniku izreči tudi stranski kazni prepoved vožnje motornega vozila in izgon tujca iz države ter varnostne ukrepe, določene v tem zakonu.

5. oddelek: Pravne posledice, dajanje podatkov iz evidenc in izbris iz evidence

40. člen
(pravne posledice)

Za mladoletnika ne nastanejo pravne posledice zaradi izreka vzgojnega ukrepa ali zaradi obsodbe.

41. člen
(izbris vzgojnega ukrepa ali obsodbe)

(1) Vzgojni ukrep se iz evidence vzgojnih ukrepov izbriše dve leti po njegovi izvršitvi, po ustavitvi njegovega izvrševanja oziroma dve leti po tem, ko je sodišče odločilo, da se vzgojni ukrep ne izvrši. V vsakem primeru se iz evidence vzgojnih ukrepov izbrišejo podatki o osebi, ki je dopolnila 25 let ali o osebi, ki je umrla.

(2) Obsodba na kazen mladoletniškega zapora se izbriše iz evidence vzgojnih ukrepov:
- za obsodbo na mladoletniški zapor do enega leta – dve leti po izvršitvi ali zastaranju izvršitve;
- za obsodbo na mladoletniški zapor nad eno leto – tri leta po izvršitvi ali zastaranju izvršitve.

(3) Obsodba in vzgojni ukrep se ne izbrišeta iz evidence izrečenih vzgojnih ukrepov, dokler trajajo varnostni ukrepi.

(4) Za obsodbo velja pravnomočna odločba kakor tudi spremembe te odločbe z amnestijo ali pomilostitvijo.

III. poglavje
POSTOPEK PROTI MLADOLETNIKU

1. oddelek: Splošne določbe o postopku

42. člen
(uporaba določb tega poglavja)

(1) Določbe tega poglavja se uporabljajo v postopku proti osebi, ki naj bi storila kaznivo dejanje kot mladoletnik, pa ob uvedbi postopka ali med sojenjem še ni dopolnila 21 let.

(2) Če polnoletni, ki naj bi storil kaznivo dejanje kot mlajši mladoletnik, pred uvedbo postopka ali med postopkom dopolni 21 let, se postopek proti njemu ne uvede oziroma se ustavi.

(3) Ko polnoletni, ki naj bi storil kaznivo dejanje kot starejši mladoletnik, dopolni 21 let, se v postopku proti njemu uporabljajo 43., 48., 49., 52., 53., 54., 55., 76., 79., in 88. člen tega zakona. Postopek, ki je bil uveden, preden je polnoletni dopolnil 21 let, se dokonča pred senatom za mladoletnike.

(4) Določbe iz prejšnjega odstavka se uporabljajo v postopku proti mlajšemu polnoletniku, če sodišče do začetka glavne obravnave ugotovi, da mu je mogoče izreči vzgojni ukrep.

43. člen **(prednostna obravnava)**

Zaradi varstva koristi mladoletnika je postopek proti mladoletniku prednosten.

44. člen **(ugotavljanje starosti)**

(1) Kadar starosti osebe, proti kateri se vodi postopek po tem zakonu, ni mogoče ugotoviti na podlagi njenih izjav, pisnih in drugih dokazil ter z ugotavljanjem njenih osebnih okoliščin, se sme za oceno njene starosti odrediti izvedensko delo, če pristojni organ glede na težo in pomen kaznivega dejanja in druge okoliščine ocenjuje, da je to smotrn.

(2) Izvedensko delo iz prejšnjega odstavka se odredi izvedencu medicinske stroke, ki se lahko v okviru priprave izvida in mnenja, če je to potrebno, posvetuje tudi z drugimi relevantnimi strokovnjaki.

(3) Če starosti osebe, proti kateri se vodi postopek, tudi po pridobitvi izvida in mnenja ni mogoče ugotoviti oziroma oceniti, ali če sodišče oceni, da odreditev izvedenstva ni smotrna, velja v dvomu, ali je že dopolnila 14, 16 ali 18 let, domneva, da starosti, glede katere obstaja dvom, še ni dopolnila.

45. člen **(obveščanje mladoletnika)**

(1) Mladoletnik je o svojih pravicah po tem zakonu in zakonu, ki ureja kazenski postopek, poučen ustno in pisno, ter v maternem jeziku ali jeziku, ki ga razume, na njemu razumljiv način, kar mladoletnik potrdi s podpisom.

(2) Pristojni organ mladoletnika ob seznanitvi ali prvem stiku po seznanitvi, da je osumljen ali obdolžen storitve kaznivega dejanja, nemudoma obvesti o splošnih vidikih poteka postopka in ga pouči vsaj o pravicah:

1. do spremstva staršev, skrbnika ali druge odrasle osebe;
2. obveščenosti staršev, skrbnika ali druge odrasle osebe;
3. do pomoči zagovornika;
4. do varstva zasebnosti mladoletnika v postopku po tem zakonu;
5. do brezplačne pravne pomoči.

(3) Če je mladoletniku odvzeta prostost, vsebuje pouk o pravicah ob odvzemu prostosti v skladu z zakonom, ki ureja kazenski postopek, tudi pouk:

1. o tem, da se sme prostost mladoletniku odvzeti le izjemoma, če istega namena ni mogoče doseči z milejšim ukrepom, da sme odvzem prostosti trajati najkrajši potrební čas in da mora biti zagotovljena redna sodna presoja odvzema prostosti;
2. o pravici, da mora pristojni organ o odvzemu prostosti takoj obvestiti njegove starše ali skrbnika in mu v času pridržanja brez odlašanja omogočiti stik z njimi;
3. o pravici do posebne obravnave v času pridržanja oziroma izvrševanja pripora.

(4) Mladoletnika, ki mu je bila odvzeta prostost, je treba pisno obvestiti o:

1. pravici do obveščeniosti mladoletnika,
2. pravici, da ni dolžan ničesar izjaviti,
3. pravici do zagovornika,
4. pravici do spremstva in do obveščeniosti staršev, skrbnika ali druge odrasle osebe,
5. pravici do uporabe lastnega jezika, prevajanja in tolmačenja,
6. pravici, da se o odvzemu prostosti obvesti diplomatsko ali konzularno predstavništvo,
7. tem, da je odvzem prostosti skrajni ukrep, če z milejšimi ukrepi ni mogoče doseči cilja, in da lahko traja le nujno potrební čas,
8. najdaljšem dopustnem trajanju pridržanja na policiji,
9. pravici do zdravniškega pregleda in zdravniške pomoči,
10. tem, da se lahko njegovo zaslišanje snema,
11. pravici, da je nameščen ločeno od odraslih,
12. pravici, da se zagotovi in ohrani mladoletnikovo zdravje ter njegov skladen osebnostni razvoj,
13. pravici do spoštovanja njegove svobode veroizpovedi oziroma prepričanja,
14. pravici do učinkovitega in rednega uveljavljanja družinskega življenja,
15. pravici do izobraževanja in usposabljanja ter pravici do dostopa do programov, ki spodbujajo razvoj in mladoletnikovo ponovno vključitev v družbo,
16. pravici do individualne ocene mladoletnika,
17. pravici do učinkovitega pravnega sredstva,
18. pravici do varstva zasebnosti mladoletnika v postopku po tem zakonu,
19. pravici do sojenja v navzočnosti,
20. pravici do hitrega postopanja,
21. pravici do brezplačne pravne pomoči.

(5) Pisno obvestilo iz prejšnjega odstavka je lahko berljivo ali poenostavljeno. Če pisno obvestilo v maternem jeziku mladoletnika ali v jeziku, ki ga mladoletnik razume, ni na voljo, se mladoletnika, ki mu je odvzeta prostost, o pravicah najprej ustno pouči po drugem in tretjem odstavku tega člena v jeziku, ki ga razume, nato pa se brez nepotrebnega odlašanja zagotovi tudi pisno obvestilo po prejšnjem odstavku v ustreznem jeziku.

46. člen (spremljanje mladoletnika)

(1) Mladoletnika pri dejanjih v postopku spremljajo starši ali skrbnik. Če bi bila navzočnost teh oseb v nasprotju s koristjo mladoletnika, če z njimi kljub razumnim prizadevanjem pristojnega organa ni bilo mogoče priti v stik, če je njihova identiteta neznana ali če bi bilo to v nasprotju z interesi uspešne izvedbe predkazenskega ali kazenskega postopka, lahko mladoletnik izbere drugo odraslo osebo, ki ji zaupa. Če mladoletnik druge odrasle osebe ne izbere ali če so podani razlogi, navedeni v prejšnjem stavku, tudi glede osebe, ki jo sam izbere, drugo odraslo osebo ob upoštevanju mladoletnikove koristi imenuje organ, pred katerim teče postopek, ali obvesti center za socialno delo, da jo nemudoma imenuje.

(2) Pristojni organ ustrezno zabeleži, ali je mladoletnik izbral drugo odraslo osebo in ali se pristojni organ z njegovo izbiro strinja oziroma navede razloge, zaradi katerih se z izbiro ne strinja.

47. člen
(obveščanje staršev, skrbnika ali druge odrasle osebe)

(1) Po seznanitvi mladoletnika o pravicah po tem zakonu, pristojni organ o tem brez nepotrebne obveščanja obvesti tudi mladoletnikove starše ali skrbnika.

(2) Določbe tega zakona, ki se nanašajo na spremljanje in obveščanje mladoletnikovih staršev ali skrbnika, veljajo smiselno tudi za drugo odraslo osebo iz prvega odstavka prejšnjega člena, kadar in dokler so glede staršev ali skrbnika podane okoliščine iz navedenega odstavka. Ko te okoliščine prenehajo, pristojni organ seznaniti starše ali skrbnika z dotedanjim potekom postopka.

48. člen
(pravica do zagovornika)

(1) Mladoletnik sme imeti zagovornika ves čas postopka proti njemu.

(2) Poleg primerov, določenih v zakonu, ki ureja kazenski postopek, mora mladoletnik imeti zagovornika od začetka pripravljalnega postopka dalje, če teče proti njemu postopek zaradi kaznivega dejanja, za katero je predpisana kazen zapora nad tri leta. Za druga kazniva dejanja, za katera je predpisana milejša kazen, pa mora imeti zagovornika, razen če sodišče oceni, da ga mladoletnik ne potrebuje, upošteva pri tem zlasti duševno razvitost in osebne lastnosti mladoletnika, zapletenost zadeve in teže sankcije ali drugih ukrepov, ki jih lahko izreče mladoletniku, kar sodišče ustrezno obrazloži.

(3) V primerih obvezne obrambe po prejšnjem odstavku mora imeti mladoletnik zagovornika že med izvedbo preiskovalnega dejanja, pri katerem ima pravico biti navzoč, razen če gre za preiskovalno dejanje, s katerim bi bilo nevarno odlašati.

(4) V vsakem primeru mora mladoletnik imeti zagovornika, če mu je odvzeta prostost.

(5) Če si v primerih iz drugega, tretjega in četrtega odstavka tega člena zagovornika ne vzame mladoletnik sam ali mu ga ne vzamejo zakoniti zastopnik, zakonec oziroma oseba, s katero živi v zunajzakonski skupnosti, krvni sorodnik v ravni vrsti, brat, sestra ali rejnik, mu ga po uradni dolžnosti postavi organ, pred katerim teče postopek, s seznama odvetnikov, strokovno usposobljenih za zastopanje mladoletnikov. Če ni mogoče zagotoviti zagovornika po prejšnjem stavku, lahko pristojni organ mladoletniku določi za zagovornika tudi odvetnika, ki ni uvrščen na tak seznam. Mladoletniku, ki že ima postavljenega zagovornika v drugem postopku proti njemu, pristojni organ postavi istega zagovornika, razen če ni mogoče pravočasno zagotoviti njegovega prihoda. Do prihoda zagovornika policija odloži mladoletnikovo zaslišanje, kot tudi opravo drugih preiskovalnih dejanj, razen tistih, ki bi jih bilo nevarno odlašati.

49. člen
(pristojnosti centra za socialno delo)

Center za socialno delo se seznaniti s potekom postopka proti mladoletniku, daje predloge, opozarja na dejstva in dokaze, ki so pomembni za pravilno odločitev, zlasti pa obvesti organ, pred katerim teče postopek, o tem, ali je bil mladoletnik ali njegova družina že v obravnavi na centru za socialno delo in o razlogih obravnave. Če je to obvestilo ustno, uradna oseba pristojnega organa, ki je obvestilo sprejela, to ustrezno zabeleži.

50. člen

(obveščanje o začetku in zaključku postopka)

(1) Policija obvesti center za socialno delo, če ugotovi, da obstajajo razlogi za sum, da je mladoletnik storil kaznivo dejanje. Državni tožilec obvesti center za socialno delo o vloženi zahtevi za uvedbo pripravljalnega postopka in o vložitvi predloga za izrek kazenske sankcije. Če sodišče uvede postopek brez predloga državnega tožilca, obvestilo centru za socialno delo pošlje sodišče.

(2) Državni tožilec oziroma sodišče obvesti center za socialno delo o odločitvi, s katero se konča predkazenski oziroma kazenski postopek proti mladoletniku, če je bil center za socialno delo obveščen o začetku postopka. O odločitvi iz prejšnjega stavka se obvesti tudi center za mladoletnike, če je izdelal individualno oceno mladoletnika.

(3) Če državni tožilec zavrže ovadbo, o tem in o razlogih za zavrženje v osmih dneh obvesti tudi oškodovanca in policijo, če je ta podala ovadbo.

(4) Sodišče obvesti center za socialno delo in center za mladoletnike, ki je izdelal individualno oceno mladoletnika, o ustavitvi izvrševanja kazenske sankcije.

51. člen

(ravnanje pristojnega organa, če je oseba mlajša od 14 let)

(1) Če se med postopkom po tem zakonu ugotovi, da oseba ob domnevni storitvi protipravnega dejanja še ni dopolnila 14 let starosti, se ovadba zavrže oziroma postopek ustavi.

(2) Policija v primeru iz prejšnjega odstavka ukrene vse kar je potrebno, da se odkrijejo in zavarujejo sledovi in predmeti, ki utegnejo biti dokaz, ter da se zberejo vsa obvestila, ki bi utegnila biti koristna za uspešno razjasnitev dejanskega stanja. Policija pošlje državnemu tožilcu poročilo v skladu z zakonom, ki ureja kazenski postopek.

52. člen

(prepoved sojenja v nenavzočnosti)

(1) Mladoletniku se ne sme soditi v njegovi nenavzočnosti. Izjemoma lahko sodišče brez navzočnosti mladoletnika ob pogojih, določenih v tem zakonu, opravi sejo senata.

(2) Sodišče pouči mladoletnika o pravici iz prejšnjega odstavka, ko ga prvič vabi na sodišče.

53. člen

(izključitev javnosti)

(1) Pri izvedbi dejanj v postopku proti mladoletniku je javnost izključena, navzoče so lahko le osebe, ki jim zakon to dopušča.

(2) Organ, ki vodi posamezno dejanje v postopku proti mladoletniku, opozori navzoče, da morajo kot tajnost varovati vse, kar zvedo pri tem dejanju, in jih opozori, da pomeni izdaja tajnosti kaznivo dejanje.

54. člen

(prepoved objave podatkov)

(1) Brez dovoljenja sodišča se ne sme objaviti poteka postopka proti mladoletniku in odločbe, ki je bila v njem izdana.

(2) Objaviti se sme samo tisti del postopka oziroma samo tisti del odločbe, ki ga je sodišče dovolilo objaviti, vendar se niti v tem primeru ne sme objaviti imena in drugih podatkov mladoletnika, iz katerih bi se dalo sklepati, za katerega mladoletnika gre.

55. člen **(dolžnost pričanja in posredovanja podatkov)**

(1) Nihče ne more biti oproščen dolžnosti pričanja in posredovanja podatkov o mladoletnikovih družinskih, socialnih in ekonomskih okoliščinah, o njegovem psihosocialnem funkcioniranju, zdravstvenem stanju, zlasti duševnem zdravju, o njegovem izobraževanju in usposabljanju, ki so pomembni za odločanje glede uvedbe postopka, uporabe omejevalnih in drugih ukrepov po tem zakonu, izbire kazenske sankcije in za izvrševanje ukrepov in kazenskih sankcij. Podatki iz prejšnjega stavka se posredujejo brezplačno.

(2) Podatke iz prejšnjega odstavka lahko zahteva državni tožilec ali sodišče. Državni tožilec lahko za pridobitev podatkov pooblasti center za socialno delo, sodišče pa center za socialno delo ali center za mladoletnike.

(3) Kadar individualno oceno mladoletnika izdela center za socialno delo, se sme pridobiti podatke o zdravstvenem stanju na področju duševnega zdravja le v obsegu, ki je nujno potreben za presojo verjetnosti, da ima mladoletnik duševno motnjo, težave v duševnem razvoju ali druge hujše težave na področju duševnega zdravja.

(4) Center za socialno delo oziroma center za mladoletnike izdela individualno oceno mladoletnika in jo posreduje organu, ki ga je pooblastil za pridobitev podatkov. Pridobljene podatke hrani do konca kazenskega postopka, če je izrečena sankcija pa do njene izvršitve in jih na zahtevo posreduje državnemu tožilcu oziroma sodišču. Po koncu postopka, če je bila izrečena kazenska sankcija ali drug ukrep, pa po izvršitvi kazenske sankcije ali ukrepa center za socialno delo oziroma center za mladoletnike pridobljene podatke posreduje sodišču, ki jih hrani v sodnem spisu.

(5) Center za socialno delo in center za mladoletnike sprejmeta notranji akt, v katerem določita ukrepe glede zavarovanja osebnih podatkov, zbranih po tem členu.

56. člen **(vabljenje in vročanje)**

(1) Državni tožilec in sodišče vabita mladoletnika po zakonitemu zastopniku ali skrbniku, če je določena druga odrasla oseba po tem zakonu, pa po tej osebi, razen če to ni mogoče, ker je treba hitro ravnati.

(2) Za vročanje odločb in drugih pisanj se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, o vročanju, pri čemer se mladoletniku pisanj ne sme vročati s pritrditvijo na sodno desko.

(3) Ustno naznanjena odločba se mladoletniku vselej vroči v overjenem prepisu.

57. člen **(elektronsko poslovanje)**

V postopku proti mladoletniku državno tožilstvo, center za mladoletnike in center za socialno delo vlagajo predloge, mnenja in druge vloge ter prejemajo pisanja od sodišča po varni elektronski poti, v skladu z določbami zakona, ki ureja kazenski postopek.

58. člen

(stroški kazenskega postopka in premoženjskopravni zahtevki)

(1) Če je sodišče mladoletniku izreklo vzgojni ukrep, mu sme v skladu z zakonom, ki ureja kazenski postopek, naložiti plačilo stroškov kazenskega postopka in izpolnitev premoženjskopravnih zahtevkov le, če ima mladoletnik lastne dohodke ali premoženje.

(2) Ne glede na prejšnji odstavek mladoletniku ni mogoče naložiti plačila stroškov, nastalih zaradi izdelave individualne ocene mladoletnika in zaradi zagotavljanja pravice do zdravniškega pregleda med odvzemom prostosti.

1. pododdelek: Pristojnost, sestava sodišč in dodeljevanje zadev s področja mladoletniškega kazenskega sodstva

59. člen

(stvarna pristojnost in sestava sodišč)

(1) Za postopek proti mladoletniku je stvarno pristojno okrožno sodišče.

(2) Pri okrožnih, višjih in vrhovnem sodišču so senati za mladoletnike. Pri okrožnih in višjih sodiščih je po en ali več sodnikov za mladoletnike. Predsednik senata za mladoletnike okrožnega in vsaj sodnik poročevalec senata višjega sodišča je sodnik za mladoletnike.

(3) Senat za mladoletnike pri okrožnem sodišču sestavljajo sodnik za mladoletnike in dva sodnika porotnika. Sodnik za mladoletnike je predsednik senata.

(4) Sodniki porotniki se volijo izmed profesorjev, učiteljev, vzgojiteljev, socialnih delavcev in drugih oseb, ki imajo izkušnje na področju dela z mladoletniki.

(5) Sodnik za mladoletnike sodišča prve stopnje vodi pripravljalni postopek in opravlja druge zadeve v postopku proti mladoletnikom.

(6) Sodnik za mladoletnike, ki je vodil pripravljalni postopek, je v isti zadevi predsednik senata za mladoletnike pri okrožnem sodišču.

(7) Ne glede na prejšnji odstavek sodnik za mladoletnike, ki je vodil pripravljalni postopek, v isti kazenski zadevi ne sme opravljati sodniške dolžnosti, če je bil po koncu pripravjalnega postopka podan predlog za kaznovanje ali če je odločal o uvedbi postopka na podlagi zahteve oškodovanca ali če je senat na njegovo zahtevo odločil, naj se uvede postopek proti mladoletniku. Sodnik za mladoletnike, ki je odločal o pritožbi oškodovanca zoper sklep državnega tožilca, da se odloži pregon proti mladoletniku, ne sme opravljati sodniške dolžnosti v postopku proti mladoletniku.

(8) Senat za mladoletnike sodišča, ki je pristojno za odločanje na drugi stopnji, odloča o pritožbah zoper odločbe senata za mladoletnike sodišča prve stopnje in o pritožbah zoper odločbe sodnika za mladoletnike, kadar tako določa ta zakon, kot tudi v drugih primerih, določenih v tem zakonu ali zakonu, ki ureja kazenski postopek.

(9) Sodnik poročevalec senata treh sodnikov, ki v skladu s tem zakonom ali v skladu z zakonom, ki ureja kazenski postopek, odloča na prvi stopnji zunaj glavne obravnave, je sodnik za mladoletnike.

(10) Predsednik senata za mladoletnike, ki odloča o ustavitvi izvrševanja in spremembi odločbe o vzgojnem ukrepu, je sodnik za mladoletnike, ki je izrekel vzgojni ukrep.

60. člen **(dodeljevanje kazenskih zadev proti mladoletnikom)**

(1) Kazenske zadeve proti mladoletnikom se dodeljujejo sodnikom za mladoletnike, ki so z letnim razporedom razporejeni za reševanje teh zadev in so posebej usposobljeni za reševanje mladoletniških kazenskopravnih zadev ter izražajo poseben interes za delo na tem področju.

(2) Za reševanje kazenskih zadev proti mladoletnikom je z letnim razporedom razporejeno toliko sodnikov, kot je potrebno, da se zagotovi njihova polna obremenitev s temi zadevami. Sodniku za mladoletnike se lahko izjemoma dodeljuje tudi druge zadeve iz pristojnosti okrožnega sodišča, če pripad zadev proti mladoletnikom na okrožnem sodišču v tekočem letu ne zadošča za njegovo polno obremenitev in če pričakovani pripad za naslednje leto bistveno ne presega pripada prejšnjega leta.

(3) Za izračun potrebnega števila sodnikov za mladoletnike, ki so razporejeni za reševanje zadev proti mladoletnikom, se upošteva povprečni in pričakovani pripad zadev ter povprečni čas reševanja posameznih zadev, upoštevaje tudi povprečen čas odločanja o spremembi, ustavitvi ali nadomestitvi vzgojnega ukrepa po pravnomočnem zaključku kazenskega postopka.

61. člen **(krajevna pristojnost)**

(1) Za postopek proti mladoletniku je krajevno pristojno sodišče, na katerega območju ima mladoletnik stalno prebivališče. Če mladoletnik nima stalnega prebivališča ali če ni znano, je krajevno pristojno sodišče, na območju katerega ima mladoletnik začasno prebivališče. Če ni mogoče ugotoviti stalnega ali začasnega prebivališča mladoletnika, je krajevno pristojno sodišče, na območju katerega naj bi bilo kaznivo dejanje storjeno ali poskušeno.

(2) Postopek proti mladoletniku, ki ima stalno prebivališče, se sme izvesti pred sodiščem, na območju katerega ima mladoletnik začasno prebivališče, če je očitno, da se bo pri tem sodišču postopek lažje izvedel.

(3) Če je očitno, da se bo postopek lažje izvedel pred sodiščem, na območju katerega naj bi bilo storjeno ali poskušeno kaznivo dejanje, se sme izvesti postopek pred tem sodiščem.

2. pododdelek: Združitve in izločitve postopka

62. člen **(pristojnost za odločanje o združitvi zadev)**

Kadar proti istemu mladoletniku teče več postopkov pred različnimi državnimi tožilstvi ali sodišči, se glede pristojnosti za odločanje o združitvi teh postopkov in za enoten postopek uporabijo pravila o krajevni pristojnosti po tem zakonu.

63. člen

(združitev postopka proti mladoletniku s postopkom zoper polnoletnega obdolženca)

(1) Če se mladoletniku očita, da je sodeloval pri kaznivem dejanju skupaj s polnoletnimi, se postopek proti njemu izloči in opravi po določbah tega poglavja.

(2) Postopek proti starejšemu mladoletniku se sme združiti s postopkom zoper polnoletnega storilca in opraviti po določbah zakona, ki ureja kazenski postopek, če je združitev postopka nujna za vsestransko razjasnitev stvari. Sklep o tem izda senat za mladoletnike okrožnega sodišča na obrazložen predlog državnega tožilca ali zagovornika. Zoper tak sklep ni pritožbe.

(3) Če se opravi enoten postopek za starejšega mladoletnika in polnoletnega storilca, se glede mladoletnika vselej uporabijo 43., 44., 47., 48., 49., 50., 52., 53., 54., 55., 56., 71. do 77., 88., 96., 102. in 103. člen tega zakona in določbe tega zakona o individualni oceni mladoletnika, druge določbe tega poglavja pa le, če njihova uporaba ni v nasprotju z združenim postopkom.

64. člen

(združitev postopka o prekršku s kazenskim postopkom proti mladoletniku)

(1) Sodnik za mladoletnike pred uvedbo postopka po tem zakonu preveri, ali je proti mladoletniku v teku postopek o prekršku. Če ugotovi, da je bil proti mladoletniku vloženi obdolžilni predlog zaradi prekrška, pridobi od pristojnega sodišča spis iz postopka o prekršku in postopek o prekršku združi s kazenskim postopkom.

(2) Če sodišče vodi enoten postopek za kaznivo dejanje in prekršek, izreče za kaznivo dejanje in za prekršek eno kazensko sankcijo po pravilih o izreku kazenskih sankcij za kazniva dejanja v steku.

65. člen

(enoten postopek)

Če naj bi obdolženec storil eno kaznivo dejanje kot mladoletnik, drugo pa kot polnoleten, se opravi enoten postopek po določbah zakona, ki ureja kazenski postopek, pred senatom, ki sodi polnoletnemu.

3. pododdelek: Individualna ocena mladoletnika

66. člen

(individualna ocena mladoletnika)

(1) Individualno oceno mladoletnika izdelata center za socialno delo.

(2) Ne glede na prejšnji odstavek individualno oceno mladoletnika izdelata center za mladoletnike, če je verjetno, da ima mladoletnik duševno motnjo, težave v duševnem razvoju, druge hujše težave na področju duševnega zdravja, hujše psihosocialne stiske, če je osumljen storitve kaznivega dejanja z elementi nasilja, za katero je predpisana kazen zapora tri leta ali več, ali če naj bi ponavljal lažja kazniva dejanja, katerih teža se stopnjuje.

(3) Državni tožilec v tridesetih dneh od prejema kazenske ovadbe naloži centru za socialno delo izdelavo individualne ocene mladoletnika oziroma predlaga sodišču, naj odredi izdelavo

individualne ocene mladoletnika centru za mladoletnike, razen če ugotovi, da je kazensko ovadbo treba zavreči, ker naznanjeno dejanje ni kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti, ker je pregon zastaran ali je dejanje obseženo z amnestijo ali pomilostitvijo ali ker so podane druge okoliščine, ki izključujejo pregon, ali ker ni podan utemeljen sum, da je mladoletnik storil naznanjeno kaznivo dejanje.

(4) Če državni tožilec v roku iz prejšnjega odstavka vloži zahtevo za uvedbo pripravljalnega postopka, lahko hkrati zahteva od centra za socialno delo izdelavo individualne ocene mladoletnika ali predlaga sodišču odreditev izdelave individualne ocene mladoletnika centru za mladoletnike. Če je od centra za socialno delo zahteval izdelavo individualne ocene mladoletnika po prejšnjem stavku, to navede v zahtevi za uvedbo pripravljalnega postopka in ji priloži zahtevo, centru za socialno delo pa naloži, da individualno oceno mladoletnika pošlje tudi sodišču.

(5) Izjemoma ni treba izdelati individualne ocene mladoletnika pred zavrženjem kazenske ovadbe zaradi nesorazmernosti med majhnim pomenom kaznivega dejanja ter posledicami, ki bi jih povzročil kazenski pregon ali iz razloga smotrnosti, kadar gre za prvo in milejše kaznivo dejanje, glede na naravo in okoliščine, v katerih je bilo izvršeno, in brez elementov nasilja. V sklepu o zavrženju kazenske ovadbe državni tožilec navede razloge, zakaj individualna ocena mladoletnika ni bila izdelana.

67. člen

(individualna ocena mladoletnika, ki jo izdelata center za mladoletnike)

(1) Sodišče odredi centru za mladoletnike izdelavo individualne ocene mladoletnika:

- na obrazložen predlog državnega tožilca,
- na obrazložen predlog centra za socialno delo, ki pri obravnavi mladoletnika v skladu s svojimi pristojnostmi ugotovi, da so podane okoliščine iz drugega odstavka prejšnjega člena,
- na predlog mladoletnika, njegovih staršev, skrbnika ali zagovornika ali
- po uradni dolžnosti.

(2) Obrazloženemu predlogu morajo biti priložena dokazila, ki kažejo na obstoj okoliščin iz drugega odstavka prejšnjega člena.

(3) Sodišče odloči o predlogu v osmih dneh od njegovega prejema. Pred odločitvijo lahko o predlogu pridobi mnenje centra za mladoletnike. Center za mladoletnike poda mnenje v treh delovnih dneh.

(4) Center za mladoletnike v 30 dneh pošlje sodišču individualno oceno mladoletnika, ki vsebuje tudi predlog programa obravnave mladoletnika.

68. člen

(postopek izdelave individualne ocene mladoletnika)

(1) Strokovni delavec centra za socialno delo izdelata individualno oceno mladoletnika v 20 dneh od prejema zahteve.

(2) Kadar individualno oceno mladoletnika pripravlja center za mladoletnike, je za izdelavo pristojen multidisciplinarni tim, ki ga za posamezen primer z odredbo imenuje predstojnik centra za mladoletnike. Z odredbo se določijo vodja, ki koordinira obravnavo, in člani tima, ki zberejo podatke, opravijo oceno stanja in potreb ter predlagajo program obravnave mladoletnika. Tim praviloma sestavljajo specialist otroške in mladostniške psihiatrije, klinični psiholog, socialni delavec, socialni pedagog in delovni terapevt. Predstojnik centra za mladoletnike lahko glede na

okolščine primera imenuje tim tudi v drugačni sestavi, če se v posameznem primeru ugotovi, da ni potrebno sodelovanje vseh navedenih strokovnjakov ali da je vanj treba vključiti tudi druge strokovnjake. Predstojnik centra za mladoletnike lahko po potrebi sestavo tima naknadno spremeni.

(3) V postopku izdelave individualne ocene mladoletnika se omogoči aktivna udeležba mladoletnika in njegovih staršev ali skrbnika.

69. člen **(posodobitev individualne ocene mladoletnika)**

Če je od izdelave individualne ocene mladoletnika prišlo do pomembnejše spremembe okoliščin na strani mladoletnika, državni tožilec oziroma sodišče zahteva posodobitev individualne ocene mladoletnika, v času izvrševanja kazenske sankcije pa tudi organ, ki je pristojen za izvrševanje kazenske sankcije ali drugega ukrepa. Posodobitev individualne ocene lahko pod pogoji iz prejšnjega stavka predlagajo tudi mladoletnik, njegovi starši oziroma skrbnik ali njegov zagovornik. Pri odločitvi, ali naj posodobitev individualne ocene mladoletnika zahteva od centra za socialno delo ali centra za mladoletnike, državni tožilec oziroma sodišče upošteva okoliščine iz drugega odstavka 66. člena tega zakona.

4. pododdelek: Ravnanje v primeru ogroženosti mladoletnika

70. člen **(začasni ukrepi za varstvo koristi mladoletnika)**

(1) Če je podan utemeljen sum, da je mladoletnik storil kaznivo dejanje in če je ogrožen, sme sodišče ob smiselni uporabi določb zakona, ki ureja družinska razmerja, odrediti začasni ukrep, s katerim je mogoče doseči varstvo koristi mladoletnika, zlasti pa sme odrediti:

- izselitev nasilnega člana iz skupnega stanovanja;
- prepoved približevanja mladoletniku osebam, ki ga ogrožajo;
- odredbo o vstopu v stanovanje ali druge prostore, v katerih se mladoletnik nahaja, proti volji staršev;
- namestitev mladoletnika k določeni družini, k drugi osebi, v krizni center, v strokovni center ali zavod za usposabljanje;
- zdravljenje.

(2) Če je podan utemeljen sum, da je mladoletnik storil kaznivo dejanje in če zaradi varstva njegovih koristi potrebuje takojšnjo strokovno pomoč, vodenje in usmerjanje na poglavitnih področjih življenja, da se prepreči hujše škodljive posledice za njegov osebni razvoj, sme sodišče odrediti začasno nadzorstvo centra za socialno delo. Strokovni sodelavec centra za socialno delo po izreku začasnega ukrepa v petnajstih dneh pripravi načrt pomoči mladoletniku in omogoči mladoletniku ter njegovim staršem aktivno sodelovanje pri pripravi načrta.

(3) Na obrazložen predlog državnega tožilca ali centra za socialno delo, na predlog mladoletnika, njegovih staršev, skrbnika ali zagovornika, ali po uradni dolžnosti odredi začasni ukrep iz prvega in drugega odstavka tega člena sodnik za mladoletnike, po vložitvi predloga za izrek kazenske sankcije pa sodnik za mladoletnike ali senat za mladoletnike okrožnega sodišča.

(4) Sodišče s predlogom za izrek začasnega ukrepa, nemudoma seznanj tudi center za socialno delo. Sodišče začasnega ukrepa ne odredi, če ga center za socialno delo obvesti, da je

mladoletniku že izrečen ali je v teku postopek za izrek ukrepa za varstvo njegovih koristi na podlagi zakona, ki ureja družinska razmerja.

(5) Ukrepi iz prvega in drugega odstavka tega člena smejo trajati, dokler je to nujno za varstvo mladoletnikovih koristi, vendar najdlje do pravnomočnosti odločbe, s katero se kazenski postopek proti mladoletniku konča. Pri tem začasna namestitve v zavod ne sme trajati več kot 30 dni, sodišče pa jo sme podaljšati še največ za 30 dni.

(6) Sodišče s sklepom ustavi izvrševanje začasnega ukrepa takoj, ko zanj ni več pogojev ali, če je sodišče, pristojno za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otroka na podlagi zakona, ki ureja družinska razmerja, mladoletniku izreklo drug začasni ukrep za varstvo njegovih koristi.

(7) Če je odrejeno izvedenstvo in je zaradi opazovanja za izdelavo izvida in mnenja treba namestiti mladoletnika v ustrezen zavod, odredi njegovo namestitev sodnik za mladoletnike, po vložitvi predloga za izrek kazenske sankcije pa senat za mladoletnike okrožnega sodišča. Namestitev mladoletnika po tem odstavku sme trajati toliko časa, kot je nujno potrebno za izdelavo izvida in mnenja, vendar najdlje 30 dni. Trajanje namestitve po tem odstavku se všteva v najdaljši dopustni čas trajanja začasne namestitve v zavod, kot je določeno v petem odstavku tega člena.

(8) Zoper sklep, s katerim se odredi začasni ukrep iz prvega, drugega in šestega odstavka tega člena se lahko pritožijo osebe, ki imajo pravico do pritožbe zoper sklep o vzgojnem ukrepu, varnostnem ukrepu oziroma zoper sodbo, in sicer v treh dneh od vročitve sklepa. O pritožbi odloči senat za mladoletnike višjega sodišča v treh dneh. Pritožba ne zadrži izvršitve sklepa.

5. pododdelek: Omejevalni ukrepi

71. člen (splošna določba)

(1) V postopku proti mladoletniku se lahko kot omejevalni ukrepi odredijo ukrepi, ki jih za zagotovitev navzočnosti, za odpravo ponovitvene nevarnosti in za uspešno izvedbo kazenskega postopka, določa zakon, ki ureja kazenski postopek, razen ukrepa javljanja na policijski postaji. V postopku proti mladoletniku se lahko odredijo tudi ukrep javljanja na centru za socialno delo, začasna postavitve mladoletnika pod nadzorstvo centra za socialno delo in začasna namestitve v prevzgojni dom.

(2) Sodišče ob odreditvi omejevalnega ukrepa mladoletniku in njegovim staršem ali skrbniku vedno pojasni naravo ukrepa, dopustno trajanje in da lahko kadarkoli predlagajo njegovo odpravo ali spremembo v milejši ukrep.

(3) Če individualna ocena mladoletnika še ni bila izdelana, z odreditvijo omejevalnega ukrepa pa bi bilo nevarno odlašati, sodišče zahteva izdelavo individualne ocene mladoletnika hkrati z odreditvijo omejevalnega ukrepa. Takoj po prejemu individualne ocene mladoletnika sodišče preveri ustreznost odrejenega omejevalnega ukrepa.

(4) Pritožba zoper sklep o odreditvi omejevalnega ukrepa ne zadrži njegove izvršitve.

72. člen (javljanje na centru za socialno delo)

Glede odreditve in izvrševanje ukrepa javljanja na centru za socialno delo se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, glede javljanja na policijski postaji.

73. člen

(začasna postavitve mladoletnika pod nadzorstvo centra za socialno delo)

(1) Če so izpolnjeni pogoji za odreditev pripora iz razloga begosumnosti ali ponovitvene nevarnosti, vendar je to nevarnost moč odvrniti v mladoletnikovem dotedanem okolju, s takojšnjo pomočjo in nadzorstvom strokovnjakov, sodišče mladoletnika začasno postavi pod nadzorstvo centra za socialno delo.

(2) Glede izvrševanja omejevalnega ukrepa po prejšnjem odstavku se smiselno uporabljajo določbe tega zakona o izvrševanju vzgojnega ukrepa nadzorstva centra za socialno delo.

(3) Če v tem členu ni drugače določeno, se glede odreditve, časa trajanja in odprave omejevalnega ukrepa po prvem odstavku tega člena, smiselno uporabljajo določbe tega zakona in zakona, ki ureja kazenski postopek o priporu.

74. člen

(začasna namestitve v prevzgojni dom)

(1) Sodišče odredi začasno namestitve v prevzgojni dom, če so podani razlogi in izpolnjeni pogoji za odreditev pripora, in če oceni, da je treba mladoletniku glede na njegovo psihosocialno funkcioniranje in njegove potrebe zagotoviti intenzivnejšo individualno pomoč strokovnjakov.

(2) Omejevalni ukrep po tem členu se izvršuje v posebnem oddelku prevzgojnega doma, kjer so mladoletniki nameščeni ločeno od mladoletnikov, ki jim je izrečen vzgojni ukrep. Strokovna skupina v prevzgojnem domu nemudoma po namestitvi mladoletnika v sodelovanju s centrom za socialno delo in centrom za mladoletnike prouči možnosti za mladoletnikovo nadaljnje vključevanje v vzgojne, izobraževalne in druge programe, v katere je bil že vključen pred namestitvijo v prevzgojni dom oziroma za vključitev v druge ustrezne programe in oblike pomoči glede na potrebe mladoletnika, v skladu z omejitvami, potrebnimi za zagotavljanje varnosti in ohranitve reda v prevzgojnem domu ter v skladu z omejitvami, ki izhajajo iz razlogov za odreditev tega omejevalnega ukrepa.

(3) Če v tem členu ni drugače določeno, se glede odreditve, časa trajanja, podaljšanja in odprave omejevalnega ukrepa po prvem odstavku tega člena ter njegovega izvrševanja, smiselno uporabljajo določbe tega zakona in zakona, ki ureja kazenski postopek, o priporu.

(4) Preden državni tožilec predlaga podaljšanje omejevalnega ukrepa po tem členu, pridobi poročilo prevzgojnega doma.

75. člen

(pripor)

(1) Iz razlogov in pod pogoji, določenimi v zakonu, ki ureja kazenski postopek, sme sodišče izjemoma odrediti pripor za mladoletnika, če je podan utemeljen sum, da je storil kaznivo dejanje, za katerega je predpisana kazen zapora več kot tri leta.

(2) Iz razlogov in pod pogoji, določenimi v zakonu, ki ureja kazenski postopek, za odreditev pripora v skrajšanem postopku, se sme za mladoletnika izjemoma odrediti pripor tudi, če je podan

utemeljen sum, da je storil kaznivo dejanje za katerega je kot glavna kazen predpisana denarna kazen ali kazen zapora tri leta ali manj.

(3) Pred vložitvijo predloga za izrek kazenske sankcije sme pripor odrediti sodnik za mladoletnike in sme trajati največ mesec dni od dneva, ko mu je bila odvzeta prostost. Pripor, ki ga je odredil sodnik za mladoletnike, sme senat za mladoletnike okrožnega sodišča iz upravičenih razlogov podaljšati vsakič za en mesec, vendar skupno največ za dva meseca. Če se sodnik za mladoletnike ne strinja s predlogom državnega tožilca za odreditev pripora ali če se državni tožilec ne strinja z odpravo pripora, sodnik za mladoletnike zahteva, naj o tem odloči senat (deveti odstavek 59. člena tega zakona).

(4) Po vložitvi predloga za izrek kazenske sankcije odloča o priporu senat za mladoletnike okrožnega sodišča. Pripor sme trajati največ šest mesecev.

(5) Po izreku zavodskega vzgojnega ukrepa, kazni mladoletniškega zapora ali varnostnega ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zavodu, odloča o priporu senat za mladoletnike okrožnega sodišča. Pripor sme trajati največ tri mesece.

(6) O pritožbi zoper sklep o priporu, ki ga izda sodnik za mladoletnike oziroma senat za mladoletnike okrožnega sodišča, odloča senat za mladoletnike višjega sodišča.

(7) O odreditvi pripora sodišče takoj obvesti mladoletnikove starše ali skrbnika in center za socialno delo.

(8) Na prošnjo mladoletnika, ki je v priporu, se sme izvrševanje kazenske sankcije začeti še pred pravomočnostjo sklepa oziroma sodbe, s katero je bila kazenska sankcija izrečena.

(9) Glede vprašanj postopka odreditve in podaljšanja pripora, pravnih sredstev zoper odločitev o priporu in odprave pripora, ki s tem zakonom niso urejena, se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, o priporu.

76. člen **(izvrševanje pripora)**

(1) Mladoletnik je priprt ločeno od polnoletnih. Ne glede na navedeno sme sodišče po predhodno pridobljenem mnenju predstojnika zavoda izjemoma odrediti, da je mladoletnik priprt skupaj s polnoletnimi, kadar je to glede na mladoletnikovo psihosocialno funkcioniranje in druge okoliščine v konkretnem primeru v njegovo korist, zlasti pa, kadar bi ločena namestitvev lahko povzročila osamitev mladoletnika. Sodišče v sklepu posebej obrazloži, zakaj je takšna namestitvev v mladoletnikovo korist.

(2) Polnoletni, ki naj bi storil kaznivo dejanje kot mladoletnik, pa med trajanjem pripora še ni dopolnil 21 let, sme biti priprt skupaj z mladoletniki, če je to glede na njegovo psihosocialno funkcioniranje in druge okoliščine v njegovo korist in korist mladoletnikov, ki so pripti skupaj z njim.

(3) Sodišče individualno oceno mladoletnika pošlje zavodu za mladoletnike. Mladoletniku, ki mu je odvzeta prostost, je treba zagotoviti nego, varstvo in vso potrebno individualno pomoč, ki jo utegne potrebovati glede na svojo starost, spol in psihosocialno funkcioniranje. Zavod nemudoma po začetku izvrševanja pripora v sodelovanju s centrom za socialno delo prouči možnosti za mladoletnikovo nadaljnje vključevanje v vzgojne, izobraževalne in druge programe, v katere je bil že vključen pred začetkom izvrševanja pripora oziroma za vključitev v druge ustrezne programe

glede na potrebe, želje in sposobnosti mladoletnika, v skladu z omejitvami, potrebnimi za zagotavljanje varnosti in ohranitve reda v zavodu ter v skladu z omejitvami, ki izhajajo iz razlogov za odreditev pripora.

(4) Mladoletniku je treba zagotoviti vsak dan najmanj tri ure gibanja na prostem.

(5) Mladoletnik ima pravico do verske duhovne oskrbe v skladu z zakonom, ki ureja versko svobodo. Vsebina in obseg verske duhovne oskrbe se lahko omejeta le zaradi varnosti in ohranitve reda v zavodu.

(6) Sodnik, ki vodi postopek proti mladoletniku, z namenom spremljanja izvajanja pripora obišče mladoletnika v priporu najmanj enkrat mesečno. Ta določba ne posega v določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, o nadzorstvu nad ravnanjem s priporniki.

(7) Sodnik za mladoletnike ima glede priprtih mladoletnikov enake pristojnosti in obveznosti, kot jih ima po zakonu, ki ureja kazenski postopek, preiskovalni sodnik glede pripornikov.

(8) Za izvrševanje pripora se glede vprašanj, ki s tem zakonom niso izrecno urejena, uporablja zakon, ki ureja kazenski postopek.

(9) Minister, pristojen za pravosodje, podrobneje predpiše način izvrševanje pripora za mladoletnike.

77. člen

(ukrepi, izrečeni v drugih postopkih)

(1) Če je ugotovljeno, da je bil glede mladoletnika v drugem postopku že izrečen ukrep za varstvo njegove koristi ali koristi drugih družinskih članov, državni tožilec pridobi od organa, ki je izrekel ukrep, odločbo in podatke, ki so bili podlaga za izrek ukrepa.

(2) Če sodišče izreče omejevalni ukrep, o tem obvesti organ, ki je izrekel ukrep iz prejšnjega odstavka.

(3) Če je bil mladoletnik v drugem postopku nameščen v zavod, sodišče pa ugotovi, da bi bilo mladoletniku treba izreči pripor ali začasno namestitev v prevzgojni dom, izreče tak omejevalni ukrep in hkrati odloči, da se ukrep za varstvo koristi otroka v delu, ki se nanaša na namestitev v zavod, preneha izvrševati z dnem, ko se začne izvrševati omejevalni ukrep po določbah tega zakona.

2. oddelek: Potek postopka

1. pododdelek: Predkazenski postopek

78. člen

(zbiranje obvestil in zaslišanje mladoletnika v predkazenskem postopku)

(1) Zbiranje obvestil in zaslišanje v skladu z zakonom, ki ureja kazenski postopek, se lahko, kadar gre za mladoletnika, opravi s pomočjo pedagoga ali drugega strokovnjaka oziroma v posebej prilagojenih prostorih, če je to potrebno zaradi njegovih osebnih okoliščin.

(2) Ko se mladoletnika zaslišuje prvič, ga je treba vprašati tudi, kdo je njegov zakoniti zastopnik.

(3) Zaslišanje mladoletnika se po predhodnem obvestilu posname z napravo za zvočno in slikovno snemanje, kadar je to sorazmerno glede na okoliščine zadeve, upošteva pri tem zlasti težo kaznivega dejanja in ali je mladoletniku odvzeta prostost. Kadar se zaslišanje ne snema, morajo biti razlogi za to navedeni v zapisniku o zaslišanju.

(4) Če mladoletnik pred zaslišanjem ni bil pravilno poučen, ali če podani pouk in izjava mladoletnika glede pravice do zagovornika nista zapisana v zapisnik, sodišče ne sme opreti svoje odločbe na mladoletnikovo izpovedbo.

(5) V poročilu, kazenski ovadbi ali dopolnitvi kazenske ovadbe, vloženi proti mladoletniku, policija navede tudi podatke o okoliščinah, potrebnih za izdelavo individualne ocene mladoletnika, ki jih izve pri zbiranju obvestil in zaslišanju, ter kontaktne podatke mladoletnika in njegovih staršev ali skrbnika.

79. člen (pridrzanje)

(1) Mladoletnik je pridržan ločeno od polnoletnih oseb.

(2) O odvzemu prostosti mladoletniku pristojni organ takoj obvesti njegove starše ali skrbnika in mu omogočiti stik z njimi.

(3) Mladoletnika po odvzemu prostosti brez nepotrebne odlašanja pregleda zdravnik, če potrebuje medicinsko pomoč ali če to zahtevajo mladoletnik, njegovi starši, skrbnik ali njegov zagovornik. Če tako zahtevajo okoliščine, se zdravniški pregled kadarkoli med odvzemu prostosti znova opravi. Vnovičnega zdravniškega pregleda ni treba opraviti, če sta v kratkem času podani dve ali več zahtev in je očitno, da od zadnjega pregleda do podaje nove zahteve ni prišlo do sprememb v zdravstvenem stanju mladoletnika. O zahtevi za vnovični zdravniški pregled, razlogih zanjo in o razlogih, zaradi katerih se pregled ne opravi, policist oziroma pristojna oseba v zavodu, v katerem se izvršuje pripor, sestavi uradni zaznamek. Pisni izvid o opravljenem zdravniškem pregledu se upošteva pri presoji, ali je mladoletnik sposoben za zaslišanje ali za sodelovanje pri drugih procesnih dejanjih, pri katerih je lahko navzoč.

(4) Mladoletniku se ob upoštevanju trajanja pridržanja in v skladu z omejitvami, potrebnimi za zagotavljanje varnosti in ohranitve reda, ter v skladu z omejitvami, ki izhajajo iz razlogov za pridržanje, zagotovi skrb za njegovo zdravje, telesni in duševni razvoj ter spoštovanje svobode veroizpovedi oziroma prepričanja.

80. člen (odvračanje kazenskega pregona)

(1) Državni tožilec sme odložiti kazenski pregon, odstopiti ovadbo ali predlog za izrek kazenske sankcije v postopek poravnavanja, opustiti kazenski pregon, če je podana nesorazmernost med majhnim pomenom kaznivega dejanja in posledicami, ki bi jih povzročil kazenski pregon ali odločiti, da ne bo zahteval uvedbe postopka na podlagi načela smotrnosti, kadar gre za kaznivo dejanje, za katero je predpisana kazen zapora do petih let ali denarna kazen, čeprav so dokazi, da je mladoletnik storil kaznivo dejanje, če glede na naravo kaznivega dejanja in okoliščine, v katerih je bilo storjeno, ter glede na mladoletnikovo prejšnje življenje in njegove osebne lastnosti spozna, da postopek proti njemu ne bi bil smotrni.

(2) Državni tožilec sme odločiti, da ne bo zahteval uvedbe postopka tudi, če poravnavanje ali odloženi pregon nista bila uspešna zaradi razlogov na strani oškodovanca ali zaradi drugih razlogov, na katere mladoletnik ni mogel vplivati, če oceni, da je mladoletnik izkazal prizadevanje za sklenitev sporazuma v okviru poravnavanja in izpolnitev naloge, odprave ali poravnave škode v okviru odloženega pregona in da zato postopek in izrek sankcije ne bi bila smotrna.

(3) Izjave mladoletnika in listine v zvezi z izvedbo poravnavanja ali odložitvijo kazenskega pregona ostanejo v internem spisu državnega tožilca.

81. člen (poravnavanje)

(1) Državni tožilec sme zaradi posebnih okoliščin odstopiti v postopek poravnavanja tudi ovadbe za kazniva dejanja kršitve materialnih avtorskih pravic po tretjem odstavku 148. člena, kršitve avtorskih sorodnih pravic po tretjem odstavku 149. člena, prikazovanja, izdelave, posesti in posredovanja pornografskega gradiva po drugem, tretjem in četrtem odstavku 176. člena, velike tatvine po tretjem odstavku 205. člena, poneverbe in neupravičene uporabe tujega premoženja po četrtem odstavku 209. člena, goljufije po tretjem odstavku 211. člena, izsiljevanja po tretjem odstavku 213. člena, požiga po četrtem odstavku 222. člena, ponarejanja in uporabe ponarejenih vrednotnic ali vrednostnih papirjev po drugem odstavku 244. člena, zlorabe negotovinskega plačilnega sredstva po petem odstavku 246. člena, uporabe ponarejenega negotovinskega plačilnega sredstva po četrtem odstavku 247. člena, krive izpovedbe po četrtem odstavku 284. člena, povzročitve splošne nevarnosti po drugem in petem odstavku 314. člena in povzročitve prometne nesreče iz malomarnosti po drugem odstavku 323. člena Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 54/15, 6/16 – popr., 38/16, 27/17, 23/20, 91/20, 95/21, 186/21, 105/22 – ZZNŠPP, 16/23 in 107/24 – odl. US; v nadaljnjem besedilu: KZ-1).

(2) Posebne okoliščine iz prejšnjega odstavka so zlasti:

- da je mogoče s sporazumom odpraviti škodo, povzročeno s kaznivim dejanjem;
- če oškodovanec sam predlaga poravnavo;
- če mladoletnik sam predlaga poravnavo in ob tem obljubi, da ne bo ponavljal kaznivih dejanj;
- če oškodovanec živi v mladoletnikovi bližini, je z njim povezan v šoli ali na delovnem mestu in bi bil sporazum za bodočo ureditev odnosov primernejši kot kazenski pregon.

(3) Državni tožilec lahko zadevo odstopi v postopek poravnavanja le, če mladoletnik in oškodovanec s tem soglašata in če sta bila pred tem poučena o temeljnih vidikih izvedbe postopka poravnavanja in o posledicah uspešnega postopka poravnavanja ter, da lahko soglasje kadarkoli umakneta.

(4) Če se vsebina sporazuma nanaša na opravljanje dela v korist lokalne skupnosti ali humanitarnih organizacij ali na odpravo škode, obseg dela ne sme preseči 120 ur. Izvajanje sporazuma v tem primeru pripravi in vodi center za socialno delo ob sodelovanju poravnalca.

(5) Rok za izpolnitev sporazuma ne sme biti daljši od šestih mesecev. Če sporazuma iz opravičljivih razlogov oziroma iz razlogov, ki niso na strani mladoletnika, ni mogoče izpolniti v navedenem roku, lahko državni tožilec na prošnjo mladoletnika rok podaljša še za tri mesece.

(6) V primeru zavrženja kazenske ovadbe po uspešno izvedenem postopku poravnavanja oškodovanec ne more zahtevati uvedbe postopka proti mladoletniku. O tem ga poravnalec pouči pred podpisom sporazuma.

82. člen

(odložitev pregona)

(1) Državni tožilec sme zaradi posebnih okoliščin odložiti kazenski pregon tudi za kazniva dejanja kršitve materialnih avtorskih pravic po tretjem odstavku 148. člena, kršitve avtorskih sorodnih pravic po tretjem odstavku 149. člena, prikazovanja, izdelave, posesti in posredovanja pornografskega gradiva po drugem, tretjem in četrtem odstavku 176. člena, neupravičene proizvodnje in prometa s prepovedanimi drogami, nedovoljenimi snovmi v športu in predhodnimi sestavinami za izdelavo prepovedanih drog po prvem in drugem odstavku 186. člena, omogočanje uživanja prepovedanih drog ali nedovoljenih snovi v športu po prvem in drugem odstavku 187. člena, velike tatvine po tretjem odstavku 205. člena, ropa po prvem odstavku 206. člena, roparske tatvine po prvem odstavku 207. člena, poneverbe in neupravičene uporabe tujega premoženja po četrtem odstavku 209. člena, goljufije po tretjem odstavku 211. člena, izsiljevanja po tretjem odstavku 213. člena, poškodovanja ali uničenja stvari, ki so posebnega kulturnega pomena ali naravne vrednote po drugem odstavku 219. člena, požiga po prvem in četrtem odstavku 222. člena, ponarejanja denarja po prvem do četrtem odstavku 243. člena, zlorabe negotovinskega plačilnega sredstva po tretjem odstavku 246. člena, uporabe ponarejenega negotovinskega plačilnega sredstva po tretjem odstavku 247. člena in povzročitve prometne nesreče iz malomarnosti po drugem odstavku 323. člena KZ-1.

(2) Posebne okoliščine iz prejšnjega odstavka so:

- če mladoletnik sam predlaga odloženi pregon in si aktivno prizadeva za odpravo posledic kaznivega dejanja;
- če iz individualne ocene mladoletnika izhaja, da je dejanje mladoletnika posledica neurejenih družinskih razmer, mladoletnik in njegovi starši ali skrbnik pa izjavijo, da so pripravljene obiskovati izvajalca, ki nudi psihološko ali drugo psihosocialno pomoč za družino;
- če je mladoletnik preprečil nadaljnje izvrševanje kaznivih dejanj ali razkril podatke, ki so pomembni za preiskovanje in dokazovanje storjenih kaznivih dejanj;
- če je pri sodelovanju dveh ali več oseb pri izvršitvi kaznivega dejanja imel mladoletnik manj pomembno vlogo in kaznivo dejanje obžaluje ter je pripravljen povrniti sorazmerni del premoženjske škode in vso protipravno premoženjsko korist, ki jo je pridobil iz kaznivega dejanja;
- če gre pri kaznivih dejanjih, povezanih s škodljivimi sredstvi za zdravljenje ali s prepovedanimi drogami za majhno količino teh sredstev;
- če gre pri premoženjskih kaznivih dejanjih za premoženjsko škodo, ki jo je mogoče povrniti v postopku odloženega pregona.

(3) Državni tožilec v okviru odloženega pregona mladoletniku lahko naloži naslednje naloge:

1. odprava ali poravnava škode;
2. plačilo določenega prispevka v korist javne ustanove ali v dobrodelne namene ali v sklad za povračilo škode žrtvam kaznivih dejanj, če ima mladoletnik lastne dohodke ali premoženje;
3. oprava dela v splošno korist;
4. zdravljenje v ustreznem zdravstvenem zavodu;
5. obiskovanje izvajalca, ki nudi vzgojno, poklicno, psihološko ali drugo psihosocialno pomoč;
6. prepoved približevanja oškodovancu ali kakšni drugi osebi, kar obsega tudi prepoved navezovanja stikov z njo na kakršenkoli način, vključno z uporabo elektronskih komunikacijskih sredstev, oziroma upoštevanje izrečene prepovedi dostopa na posamezne kraje.

(4) Poleg nalog iz prejšnjega odstavka se lahko ob soglasju oškodovanca zahteva tudi opravičilo oškodovancu.

(5) Če državni tožilec določi nalogo iz 1. ali 3. točke tretjega odstavka tega člena, obseg dela ne sme preseči 120 ur, izvajanje dela pa pripravi in vodi center za socialno delo.

(6) Rok za izpolnitev naloge ne sme biti daljši od šestih mesecev. Če sporazuma iz opravičljivih razlogov oziroma iz razlogov, ki niso na strani mladoletnika, ni mogoče izpolniti v navedenem roku, lahko državni tožilec na prošnjo mladoletnika rok podaljša še za tri mesece.

(7) Državni tožilec lahko odloži kazenski pregon proti mladoletniku tudi, če oškodovanec ni znan.

(8) V sklepu o zavrženju kazenske ovadbe po uspešno izvedenem odloženem pregonu državni tožilec oškodovanca pouči o pravici do uveljavljanja premoženjskoprnega zahtevka v pravdi, če glede tega ni bil dosežen dogovor v okviru odloženega pregona ali ni bil dosežen dogovor glede celotne povzročene škode.

83. člen

(ugotavljanje okoliščin, pomembnih za odvratanje kazenskega pregona)

Za ugotovitev okoliščin iz prvega odstavka 80. člena tega zakona državni tožilec zahteva izdelavo individualne ocene mladoletnika od centra za socialno delo. Če je potrebno, lahko zahteva podatke tudi od mladoletnikovih staršev oziroma skrbnika ter od drugih oseb in ustanov. Za pridobitev podatkov lahko te osebe in mladoletnika vabi tudi na državno tožilstvo.

84. člen

(zavrženje ovadbe)

(1) Preden državni tožilec zavrže kazensko ovadbo za kaznivo dejanje, za katero je v zakonu predpisana kazen zapora več kot osem let, ravna v skladu z določbami zakona, ki ureja kazenski postopek, o zavrženju ovadbe v teh primerih.

(2) Razen v primeru zavrženja kazenske ovadbe po uspešno izvedenem postopku odvratanja kazenskega pregona lahko oškodovanec v 30 dneh, odkar je prejel obvestilo o zavrženju kazenske ovadbe iz tretjega odstavka 50. člena tega zakona, zahteva, naj sodnik za mladoletnike uvede postopek.

(3) Oškodovanec, ki ni bil obveščen o zavrženju ovadbe, sme zahtevati nadaljevanje postopka pred pristojnim sodiščem v tridesetih dneh od dneva, ko je izvedel, da je državni tožilec zavrgel kazensko ovadbo, pri čemer se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, o vrnitvi v prejšnje stanje.

2. pododdelek: Pripravljalni postopek

85. člen

(upravičeni predlagatelj)

(1) Postopek za kaznivo dejanje proti mladoletniku se za vsa kazniva dejanja uvede samo na zahtevo državnega tožilca.

(2) Postopek za kazniva dejanja, za katera se po določbah kazenskega zakonika storilec preganja na predlog ali na zasebno tožbo, se sme uvesti, če oškodovanec predlaga uvedbo postopka pri policiji ali državnemu tožilcu v roku, ki ga za podajo predloga oziroma vložitev zasebne tožbe

določa zakon, ki ureja kazenski postopek. V postopku proti mladoletniku se ne uporabljajo določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, o umiku predloga oškodovanca za pregon.

(3) Če državni tožilec ne zahteva uvedbe postopka proti mladoletniku, obvesti o tem oškodovanca. Oškodovanec ne more prevzeti preгона oziroma ne more vložiti zasebne tožbe, lahko pa v 15 dneh od prejema sklepa državnega tožilca zahteva naj senat (deveti odstavek 59. člena tega zakona) uvede postopek. Sklep o zavrženju vsebuje pouk o tej pravici.

(4) Če senat iz prejšnjega odstavka odloči, da se postopek uvede, državni tožilec nadaljuje s kazenskim pregonom.

86. člen **(zahteva za uvedbo pripravljalnega postopka)**

(1) Če državni tožilec ne zavrže kazenske ovadbe, zahteva uvedbo pripravljalnega postopka pri sodniku za mladoletnike. Če se sodnik za mladoletnike s tem ne strinja, zahteva, naj o tem odloči senat (deveti odstavek 59. člena tega zakona).

(2) Če sodnik za mladoletnike prejme zahtevo za uvedbo pripravljalnega postopka, pa zahtevi ni priložena individualna ocena mladoletnika, iz zahteve pa tudi ni razvidno, da je državni tožilec zahteval izdelavo individualne ocene po četrtem odstavku 66. člena tega zakona, jo vrne državnemu tožilcu v dopolnitev, razen, če bi bilo nevarno odlašati. V tem primeru izdelavo individualne ocene mladoletnika zahteva sodnik za mladoletnike.

87. člen **(odločitev o uvedbi pripravljalnega postopka)**

(1) O uvedbi pripravljalnega postopka odloča sodnik za mladoletnike okrožnega sodišča, če ta zakon ne določa drugače.

(2) Zoper sklep o uvedbi pripravljalnega postopka ni pritožbe.

88. člen **(pridobivanje podatkov v pripravljalnem postopku)**

(1) V pripravljalnem postopku proti mladoletniku se poleg dokazov in podatkov, ki jih zakon, ki ureja kazenski postopek, določa v zvezi s preiskavo, ugotavljajo tudi okoliščine iz prvega odstavka 55. člena tega zakona.

(2) Da se ugotovijo okoliščine mladoletnika iz prejšnjega odstavka, sodnik za mladoletnike zlasti zasliši mladoletnika, njegove starše ali skrbnika ter druge osebe, ki lahko dajo o njih potrebne podatke. Po potrebi zahteva posodobitev individualne ocene mladoletnika ali njeno izdelavo, če še ni bila izdelana. Če je center za socialno delo ali center za mladoletnike že opravil razgovore z osebami, navedenimi v prvem stavku tega odstavka, sodišče glede na okoliščine primera oceni, ali je njihovo zaslišanje potrebno. Če je bil mladoletniku v drugem postopku že izrečen vzgojni ukrep, lahko sodnik za mladoletnike zahteva poročilo o njegovem izvrševanju.

89. člen **(izvedba pripravljalnega postopka)**

Pri dejanjih v pripravljalnem postopku smeta biti navzoča državni tožilec in zagovornik. Sodnik za mladoletnike lahko dovoli, da so pri dejanju v pripravljalnem postopku navzoči predstavnik centra

za socialno delo ter mladoletnikovi starši oziroma skrbnik. Kadar so te osebe navzoče pri omenjenih dejanjih, jim lahko sodnik za mladoletnike dovoli, da dajejo predloge in postavljajo vprašanje tistemu, ki se zaslišuje.

90. člen (zaslišanje mladoletnika)

- (1) Ko se mladoletnika zaslišuje prvič, ga je treba vprašati tudi, kdo je njegov zakoniti zastopnik.
- (2) Mladoletnika zasliši sodnik za mladoletnike. Kadar je glede na osebne okoliščine mladoletnika treba, ga sodnik za mladoletnike zasliši s pomočjo pedagoga ali drugega ustreznega strokovnjaka oziroma v posebej prilagojenih prostorih.

91. člen (zaključek pripravljalnega postopka)

- (1) Ko preizkusi vse okoliščine, ki se nanašajo na kaznivo dejanje, mladoletnikovo psihosocialno funkcioniranje, razmere, v katerih živi in morebitne potrebe mladoletnika, pošlje sodnik za mladoletnike spis državnemu tožilcu. Ta lahko v osmih dneh zahteva, naj se pripravljalni postopek dopolni, predlaga ustavitev postopka iz razloga smotrnosti, odstopi zadevo v postopek poravnavanja ali poda senatu za mladoletnike obrazložen predlog za kaznovanje, za izrek vzgojnega ukrepa oziroma za uporabo varnostnega ukrepa (v nadaljnjem besedilu: predlog za izrek kazenske sankcije).
- (2) Če državni tožilec med ali po pripravljalnem postopku spozna, da ni podlage za postopek proti mladoletniku ali da je podan kakšen razlog iz 83. člena tega zakona, predlaga sodniku za mladoletnike, naj ustavi postopek.
- (3) Če se sodnik za mladoletnike ne strinja s predlogom državnega tožilca za ustavitev postopka ali za izrek kazenske sankcije, zahteva o tem odločitev senata (deveti odstavek 59. člena tega zakona).
- (4) Če senat za mladoletnike iz prejšnjega odstavka odloči, da se postopek nadaljuje, državni tožilec nadaljuje s kazenskim pregonom.

92. člen (predlog za izrek kazenske sankcije)

Predlog za izrek kazenske sankcije obsega: ime in priimek mladoletnika, njegovo starost, opis dejanja, dokaze, iz katerih izhaja, da je mladoletnik storil kaznivo dejanje, predlog, da naj sodišče opravi sejo ali glavno obravnavo, obrazložitev, ki obsega tudi oceno okoliščin, na katerih predlog temelji, in predlog, naj se mladoletnika kaznuje, naj se mu izreče vzgojni ukrep oziroma naj se uporabi varnostni ukrep.

3. pododdelek: Postopek pred senatom za mladoletnike

93. člen (odločanje na seji senata ali glavni obravnavi)

- (1) Sodnik za mladoletnike razpiše sejo senata ali glavno obravnavo, ko prejme predlog za izrek kazenske sankcije.

(2) Kazni, zavodski vzgojni ukrepi in samostojni varnostni ukrepi se smejo izreči mladoletniku samo po opravljeni glavni obravnavi.

(3) Seja senata se sme opraviti, če je podan predlog za izrek nezavodskega vzgojnega ukrepa in če gre za enostavno dejansko stanje, ki ne zahteva zaslišanja prič ali neposrednega izvajanja drugih dokazov. Senat lahko na seji odloči, naj se opravi glavna obravnava.

94. člen (seja senata)

(1) Na sejo senata se vabijo mladoletnik in njegov zagovornik ter državni tožilec. Seja senata se lahko opravi brez navzočnosti mladoletnika le izjemoma, če ga je sodnik za mladoletnike že zaslišal, če je navzoč njegov zagovornik in če senat oceni, da lahko na podlagi zbranih dokazov o kaznivem dejanju in o osebnosti mladoletnika izbere ustrezen vzgojni ukrep, kar se v sklepu posebej obrazloži.

(2) O seji senata se obvestijo mladoletnikovi starši ali skrbnik in predstavnik centra za socialno delo, ki so lahko na njej navzoči.

(3) Sodnik za mladoletnike seznanj navzočega mladoletnika z izrečenim vzgojnim ukrepom.

95. člen (glavna obravnava)

(1) Kadar odloča senat za mladoletnike na glavni obravnavi, se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, o pripravah in pogojih za glavno obravnavo, o vodstvu, preložitvi in prekinitvi glavne obravnave, o zapisniku in poteku glavne obravnave ter o spremembi in razširitvi obtožbe. Te določbe se ne uporabijo, če so v nasprotju s tem zakonom ali če sodišče spozna, da v posameznem primeru njihova uporaba ne bi bila smotrna.

(2) Poleg oseb, ki se na glavno obravnavo vabijo v skladu z zakonom, ki ureja kazenski postopek, smejo na njej biti navzoči tudi mladoletnikovi starši ali skrbnik in predstavnik centra za socialno delo, ki jih sodišče obvesti o glavni obravnavi. Če starši ali skrbnik ali predstavnik centra za socialno delo ne pridejo, to ni ovira, da sodišče ne bi opravilo glavne obravnave.

(3) Poleg mladoletnika morata biti na glavni obravnavi navzoča državni tožilec in v primeru obvezne obrambe zagovornik.

96. člen (navzočnost na glavni obravnavi)

(1) Senat za mladoletnike sme dovoliti, da so na glavni obravnavi navzoče osebe, ki se ukvarjajo z varstvom in vzgojo mladoletnikov ali s preprečevanjem mladoletniške kriminalitete ter znanstveni delavci.

(2) Med glavno obravnavo sme senat odrediti, naj se odstranijo z zasedanja vse ali posamezne osebe, razen državnega tožilca, zagovornika in predstavnika centra za socialno delo.

(3) Senat sme odrediti, naj se mladoletnik med izvedbo posameznih dokazov ali med besedo strank odstrani z zasedanja, če oceni, da bi njegova navzočnost pri teh procesnih dejanjih imela zanj škodljive posledice.

97. člen
(razpis seje senata oziroma glavne obravnave)

(1) Sodnik za mladoletnike razpiše sejo senata ali glavno obravnavo v osmih dneh od dneva, ko prejme predlog za izrek kazenske sankcije, oziroma ko je bilo na seji senata sklenjeno, naj se opravi glavna obravnava.

(2) Glavna obravnava se preloži ali prekine samo izjemoma.

98. člen
(odločitev senata za mladoletnike)

(1) Senat za mladoletnike pri izbiri kazenske sankcije ali ukrepa ni vezan na predlog državnega tožilca. Če teče postopek proti mladoletniku po odločitvi na podlagi četrtega odstavka 85. člena ali četrtega odstavka 91. člena tega zakona, mu senat ne sme izreči kazni.

(2) Senat s sklepom ustavi postopek v primerih, ko sodišče skladno z določbami zakona, ki ureja kazenski postopek, izda sodbo, s katero obtožbo zavrne ali s katero obtoženca oprosti obtožbe, kakor tudi, kadar spozna, da mladoletniku ne bi bilo smotno izreči kazni ali vzgojnega ukrepa in v primerih, ko polnoletnemu ni dovoljeno soditi za kaznivo dejanje, ki naj bi ga storil kot mladoletnik. Senat v obrazložitvi sklepa opiše očitano dejanje in razloge za ustavitev postopka.

(3) Senat izda sklep tudi, če izreče mladoletniku vzgojni ukrep. V izreku takega sklepa navede, kateri ukrep mu izreka, ne izreče pa, da je mladoletnik kriv za očitano kaznivo dejanje.

(4) Zavodski vzgojni ukrep lahko senat izreče samo, če je individualno oceno mladoletnika izdelal center za mladoletnike.

(5) V sklepu, s katerim izreče zavodski vzgojni ukrep, sodišče določi tudi zavod, v katerem se bo vzgojni ukrep izvrševal. Če izreče vzgojni ukrep namestitve v strokovni center, se strokovni center, v katerem se bo vzgojni ukrep izvrševal, določi v skladu z določbami zakona, ki ureja obravnavo otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju.

(6) V obrazložitvi sklepa o izreku vzgojnega ukrepa sodišče opiše dejanje in navede okoliščine, ki utemeljujejo kazensko odgovornost mladoletnika in okoliščine na strani mladoletnika, ki so razlog za izbiro vzgojnega ukrepa.

(7) V sodbi, s katero je mladoletniku izrečen mladoletniški zapor ali denarna kazen, in v sklepu, s katerim je mladoletniku izrečen zavodski vzgojni ukrep, varnostni ukrep, lahko sodišče v soglasju z mladoletnikom in njegovimi starši ali skrbnikom odloči, da pritožba ne zadrži izvršitve, če je to v korist mladoletnika.

(8) Sodnik za mladoletnike v 15 dneh po razglasitvi izdela pisno sodbo oziroma pisni sklep. Če je mladoletnik v priporu ali začasno nameščen v prevzgojnem domu, se pisna sodba oziroma pisni sklep izdela v osmih dneh po razglasitvi.

4. pododdelek: Pravna sredstva

99. člen

(pritožba)

(1) Zoper sodbo, s katero je mladoletniku izrečena kazen, zoper sklep, s katerim je mladoletniku izrečen vzgojni ukrep ali varnostni ukrep in zoper sklep, s katerim je postopek ustavljen, se lahko pritožijo osebe, ki imajo pravico do pritožbe zoper sodbo v skladu z zakonom, ki ureja kazenski postopek, in sicer v 30 dneh po prejemu sodbe oziroma sklepa.

(2) Zagovornik, državni tožilec, mladoletnikov zakonec, krvni sorodnik v ravni vrsti, skrbnik, brat, sestra in rejnik se smejo pritožiti v mladoletnikovo korist tudi proti njegovi volji.

(3) Oškodovanec sme izpodbijati sklep, s katerim je senat ustavil postopek proti mladoletniku, razen če je bil postopek ustavljen iz razloga smotnosti. Sklep, s katerim je sodišče mladoletniku izreklo vzgojni ukrep ali sodbo, s katero mu je izreklo kazen, pa sme izpodbijati le glede odločbe o premoženjskopravnem zahtevku in odločbe o stroških.

(4) Na sejo senata sodišča druge stopnje povabi sodišče mladoletnika samo, če predsednik senata ali senat spozna, da bi bila njegova navzočnost koristna.

100. člen (razlogi za pritožbo)

(1) Poleg razlogov, določenih v zakonu, ki ureja kazenski postopek, je bistvena kršitev določb kazenskega postopka podana tudi:

- če je na glavni obravnavi sodeloval sodnik, ki bi moral biti izločen po sedmem odstavku 59. člena tega zakona ali
- če sodišče med pripravo glavne obravnave ali med glavno obravnavo ali pri izdaji sklepa ali sodbe ni uporabilo kakšne določbe tega zakona ali jo je uporabilo nepravilno ali če je na glavni obravnavi prekršilo pravice obrambe, pa je to vplivalo ali moglo vplivati na zakonitost in pravilnost sodbe ali sklepa o izreku kazenske sankcije.

(2) Poleg razlogov, določenih v zakonu, ki ureja kazenski postopek, je kršitev kazenskega zakona podana tudi, če je ta zakon prekršen v vprašanju:

- ali je bil glede kaznivega dejanja, ki je predmet predloga za izrek kazenske sankcije, uporabljen zakon, ki se ne bi bil smel uporabiti;
- ali je bila z odločbo o izreku kazni ali vzgojnega ukrepa prekoračena pravica, ki jo ima sodišče po zakonu.

101. člen (odločitev senata za mladoletnike višjega sodišča)

(1) Senat za mladoletnike višjega sodišča sme spremeniti odločbo sodišča prve stopnje in izreči mladoletniku strožjo sankcijo samo, če je tako predlagano v pritožbi.

(2) Daljši mladoletniški zapor, višjo denarno kazen ali strožji zavodski vzgojni ukrep od tistega, izrečenega z odločbo sodišča prve stopnje, sme senat višjega sodišča izreči na seji ali po opravljeni obravnavi.

(3) Če z odločbo sodišča prve stopnje ni bila izrečena kazen mladoletniškega zapora, denarna kazen, zavodski vzgojni ukrep, ali varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu, sme senat višjega sodišča izreči te kazenske sankcije samo, če opravi obravnavo.

102. člen
(pritožba zoper odločitev višjega sodišča in obnova postopka)

Določbe o pritožbi zoper odločitev višjega sodišča in določbe o obnovi kazenskega postopka, končanega s pravnomočno sodbo, iz zakona, ki ureja kazenski postopek, se uporabljajo smiselno tudi za izpodbijanje sklepa, s katerim je bil izrečen vzgojni ukrep oziroma samostojni varnostni ukrep.

103. člen
(zahteva za varstvo zakonitosti)

Poleg razlogov, določenih v zakonu, ki ureja kazenski postopek, se sme v postopku proti mladoletniku vložiti zahtevo za varstvo zakonitosti tudi v primeru, če je bila proti mladoletniku nepravilno izrečena kazen ali vzgojni ukrep.

104. člen
(sprememba pravnomočne sodbe ali sklepa brez obnove kazenskega postopka)

(1) Pravnomočna sodba ali sklep se sme spremeniti tudi brez obnove kazenskega postopka, če je bilo v dveh ali več sodbah oziroma sklepih zoper istega mladoletnika pravnomočno izrečenih več kazenskih sankcij, pa niso bile uporabljene določbe o odmeri kazenskih sankcij za kazniva dejanja v steku.

(2) Sodišče z novo odločbo spremeni prejšnje odločbe glede odločitve o kazenski sankciji in izreče eno samo kazensko sankcijo. Za novo odločbo je pristojno sodišče prve stopnje, ki je sodilo v zadevi, v kateri je bila izrečena najstrožja vrsta sankcije, pri sankcijah iste vrste je pristojno za odločanje tisto sodišče, ki je izreklo najstrožjo sankcijo, če so sankcije enake, pa sodišče, ki je zadnje izreklo sankcijo.

(3) Novo odločbo izda sodišče na seji senata na predlog državnega tožilca ali mladoletnika. Pred odločitvijo sodišče pošlje predlog nasprotni stranki, ki se lahko o njem izjavi v roku 15 dni.

(4) Če so bile pri izreku kazenske sankcije upoštevane tudi odločbe drugih sodišč, je treba overjen prepis nove pravnomočne odločbe poslati tudi tem sodiščem.

IV. poglavje: SODELOVANJE Z DRŽAVAMI ČLANICAMI EVROPSKE UNIJE

105. člen
(posebnosti sodelovanja z državami članicami Evropske unije)

(1) V postopkih sodelovanja v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije se smiselno uporabljajo določbe tega zakona o vabljenju in vročanju (56. člen), o pravici mladoletnika do obveščенosti (45. člen), pravici mladoletnika do spremstva in obveščенosti staršev, skrbnika ali druge odrasle osebe (46. in 47. člen), o zaslišanju mladoletnika (90. člen), o pravici do posebne obravnave ob odvzemu prostosti (76. in 79. člen), o pravici do zagovornika (48. člen), o varovanju zasebnosti (53. člen), o omejitvi odvzema prostosti na najkrajši potreben čas in samo na primere, ko z drugimi ukrepi ni mogoče doseči namena odvzema prostosti (5. pododdelek), pravice do zdravniškega pregleda (79. člen) in dolžnosti hitrega postopanja (drugi odstavek 4. in 43. člen).

(2) Kadar zakon, ki ureja sodelovanje v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije, določa pristojnost preiskovalnega sodnika, v postopkih glede mladoletnikov odloča sodnik za mladoletnike. Kadar zakon iz prejšnjega stavka, kot pristojnega določa izvenobravnavni senat okrožnega sodišča, v postopkih glede mladoletnikov odloča senat (deveti odstavek 59. člena).

V. poglavje: IZVRŠEVANJE KAZENSKIH SANKCIJ

106. člen (uporaba določb zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij)

(1) Za izvrševanje kazenskih sankcij, izrečenih mladoletnikom, se smiselno uporabljajo 2. člen, drugi odstavek 3., 4., 5., 6., 7., 9. in 28. člen Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (Uradni list RS, št. 110/06 – UPB, 76/08, 40/09, 9/11 – ZP-1G, 96/12 – ZPIZ-2, 109/12, 54/15, 11/18, 200/20 – ZOOMTVI, 141/22 in 83/24; v nadaljnjem besedilu: ZIKS-1).

(2) Poleg določb, navedenih v prejšnjem odstavku, se za izvrševanje vzgojnega ukrepa namestitve v strokovni center in vzgojnega ukrepa namestitve v zavod za usposabljanje smiselno uporablja tudi 22. člen ZIKS-1.

(3) Poleg določb, navedenih v prvem odstavku tega člena, se za izvrševanje vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom smiselno uporabljajo tudi 8., 10.a, 22., tretji in četrti odstavek 24., 25., 28., prvi, tretji, četrti, peti in šesti odstavek 29., 30.a, 30.b, 37. do 41., 41.c, 41.č, 42., drugi odstavek 43., 46., 47., 51., 53., 54., 55., tretji, četrti in peti odstavek 56., 57. do 63., 66., 67, 68., 70., 71., 72., drugi do šesti odstavek 73., 74., prvi, tretji in peti do osmi odstavek 75., četrti in peti odstavek 76., drugi do sedmi odstavek 77., 78.a, 82.a., 83. do 87., 89., 90., tretji in četrti odstavek 90.a, 92., 93., 95., 96., 99., 100., 101., 103., 104., tretji do sedmi odstavek 109., 110., 111. člen ZIKS-1 ter določbe drugega in tretjega dela ZIKS-1.

(4) Poleg določb iz prvega odstavka tega člena se za izvrševanje denarne kazni smiselno uporabljajo tudi 119. do 123. člen ZIKS-1, za izvrševanje prepovedi vožnje motornega vozila 124. in 125. člen ZIKS-1 in za izvrševanje izгона tujca iz države 127. člen ZIKS-1.

(5) Poleg določb iz prvega odstavka tega člena se za izvrševanje kazni mladoletniškega zapora uporabljajo tudi določbe 8., 10.a do 10.d, 12. do 16.a, 18. do 28., 29. do 30.b, 37. do 41., 41.c do 42., drugi odstavek 43., 46., 47., 53., 54., 55., tretji, četrti in peti odstavek 56., 57. do 63., 66., 67., 68., 70., 71., 72., drugi do šesti odstavek 73., 74., prvi, tretji in peti do osmi odstavek 75., četrti in peti odstavek 76., drugi do sedmi odstavek 77., 78.a, prvi in drugi odstavek 79., drugi do četrti odstavek 80. člena, 81. do 87., 89., 90., tretji in četrti odstavek 90.a, 92., 93., 95. do 98.a do 101., 103., 104., 108., 109., 110., 111. člena ZIKS-1 ter določbe drugega in tretjega dela ZIKS-1.

(6) Za izvrševanje varnostnih ukrepov se smiselno uporabljajo določbe ZIKS-1 o izvrševanju varnostnih ukrepov.

(7) Varovane osebe, kot jih opredeljuje ZIKS-1, so poleg oseb, navedenih v ZIKS-1, tudi mladoletniki v prevzgojnem domu, mladoletniki v zavodu za mladoletnike, sodno pridržani mladoletniki, mladoletniki v priporu in mladoletniki, ki jim je izrečen varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu.

(8) Varovani objekti, kot jih opredeljuje ZIKS-1, so poleg objektov, navedenih v ZIKS-1, tudi prevzgojni dom, zavod za mladoletnike in psihiatrični oddelek za mladoletnike.

1. oddelek: Izvrševanje vzgojnih ukrepov

107. člen (pristojnost)

(1) Center za socialno delo izvršuje vzgojne ukrepe in uredi vse potrebno za začetek izvrševanja vzgojnih ukrepov, ki jih izvršujejo drugi organi in organizacije.

(2) Sodišče, ki je na prvi stopnji izreklo vzgojni ukrep, v treh dneh od izvršljivosti sklepa pošlje centru za socialno delo njegov overjen prepis s potrdilom o izvršljivosti in individualno oceno mladoletnika, če jo je izdelal strokovni center za mladoletnike. Če je izrečena katera izmed prepovedi iz 11. do 14. točke drugega odstavka 16. člena tega zakona, pošlje sodišče overjen prepis tudi policiji in v primeru prepovedi iz 12. točke drugega odstavka 16. člena tega zakona, tudi osebi, na katero se prepoved približevanja nanaša.

(3) Če je izrečen zavodski vzgojni ukrep, pošlje sodišče overjen prepis sklepa tudi zavodu, v katerem se bo izvrševal zavodski vzgojni ukrep. Hkrati z overjenim prepisom sklepa mu pošlje individualno oceno mladoletnika ter podatke o drugih okoliščinah, ki so pomembne za izvrševanje vzgojnega ukrepa.

(4) Če je mladoletnik zaščitena oseba po zakonu, ki ureja zaščito prič, center za socialno delo, zavod, v katerem se izvršuje zavodski vzgojni ukrep in organ ali organizacija, ki neposredno izvršuje vzgojni ukrep, upoštevajo odločitve komisije, pristojne za zaščito ogroženih oseb, in sodelujejo z enoto, pristojno za zaščito ogroženih oseb.

(5) Minister, pristojen za pravosodje, v soglasju z ministrom, pristojnim za izobraževanje, ministrom, pristojnim za socialno varstvo, ministrom, pristojnim za institucionalno varstvo, in ministrom, pristojnim za zdravje, podrobneje uredi izvrševanje vzgojnih ukrepov.

108. člen (začetek izvrševanja vzgojnega ukrepa)

(1) Center za socialno delo začne izvrševati vzgojni ukrep oziroma uredi vse potrebno za začetek izvrševanja vzgojnega ukrepa najpozneje v 15 dneh od prejema overjenega prepisa sklepa sodišča.

(2) V primeru iz 4. točke drugega odstavka 21. člena tega zakona center za socialno delo ne glede na prejšnji odstavek uredi vse potrebno za premestitev mladoletnika v drug zavod v osmih dneh po prejemu izvršljivega sklepa o izreku novega vzgojnega ukrepa.

(3) Center za socialno delo najmanj osem dni pred začetkom izvrševanja zavodskega vzgojnega ukrepa o tem obvesti mladoletnika in njegove starše ali skrbnika.

(4) Zavod obvesti sodišče o datumu začetka izvrševanja zavodskega vzgojnega ukrepa v osmih dneh od namestitve. Za obveščanje sodišča o namestitvi mladoletnika, ki je zaščitena oseba, poskrbi enota, pristojna za zaščito ogroženih oseb.

(5) Zavod, v katerem se izvršuje zavodski vzgojni ukrep, o namestitvi mladoletnika, ki je tuj državljan ali oseba brez državljanstva, obvesti konzularne organe njegove države oziroma mednarodno organizacijo ali nevladno organizacijo, ki po pravilih mednarodnega prava ali na

podlagi zakona varuje njegove koristi. Ne glede na prvi stavek zavod ne obvešča konzularnih organov države mladoletnika, ki je prosilec ali oseba s priznano mednarodno zaščito v skladu z zakonom, ki ureja mednarodno zaščitno.

109. člen
(uporaba določb tega poglavja za mlajše polnoletnike)

Določbe tega poglavja se uporabljajo tudi za mlajše polnoletnike, ki jim je izrečen vzgojni ukrep.

110. člen
(starostna omejitev za izvrševanje vzgojnih ukrepov)

Izvrševanje vzgojnega ukrepa se v vsakem primeru ustavi, ko oseba dopolni 23 let.

1. pododdelek: Izvrševanje nezavodskih vzgojnih ukrepov

111. člen
(izvrševanje vzgojnega ukrepa navodil in prepovedi)

(1) Center za socialno delo izvršuje oziroma uredi vse potrebno za začetek izvrševanja navodil in prepovedi.

(2) Navodila, ki jih ne izvršuje neposredno center za socialno delo, se izvršujejo v organih in organizacijah, ki izvajajo take dejavnosti, center za socialno delo pa njihovo izvrševanje spremlja.

(3) Spoštovanje prepovedi iz 11. do 14. točke drugega odstavka 16. člena tega zakona nadzira policija v okviru svojih pristojnosti in o morebitnih kršitvah obvesti sodišče in center za socialno delo.

(4) Za izvršitev prepovedi vožnje motornega vozila mladoletniku se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij o izvrševanju kazni prepovedi vožnje motornega vozila.

(5) Navodila se izvajajo tako, da ni moteno mladoletnikovo šolanje ali njegova zaposlitev.

(6) Center za socialno delo brez nepotrebne odlašanja obvesti sodišče, če mladoletnik ne izpolnjuje navodil. Policija brez nepotrebne odlašanja obvesti sodišče in center za socialno delo, če mladoletnik ne spoštuje prepovedi.

112. člen
(izvrševanje navodila opravljanja dela v splošno korist)

(1) Kot delo v splošno korist se šteje vsaka oblika opravljanja dela mladoletnika v javnem interesu, ki ni namenjeno pridobivanju dobička. Organizacija, v kateri mladoletnik opravlja delo v splošno korist, je lahko vsaka pravna oseba v Republiki Sloveniji, ki opravlja dejavnosti v javnem interesu, če teh dejavnosti ne izvaja izključno zaradi pridobivanja dobička (v nadaljnjem besedilu: izvajalska organizacija).

(2) Samoupravne lokalne skupnosti zagotavljajo izvajalske organizacije in delo v splošno korist za mladoletnike v okviru nalog iz svojih pristojnosti. Center za socialno delo lahko mladoletniku delo in izvajalsko organizacijo izbere tudi s seznama izvajalskih organizacij, ki ga za izvrševanje

dela v splošno korist v skladu z zakonom, ki ureja probacijo, vodi Uprava Republike Slovenije za probacijo. Uprava Republike Slovenije za probacijo posreduje seznam v treh dneh od prejema zahteve centra za socialno delo.

(3) Mladoletnik, center za socialno delo in izvajalska organizacija sklenejo dogovor o opravljanju dela v splošno korist.

(4) Center za socialno delo krije stroške zdravstvenega pregleda, usposabljanja za varno opravljanje dela, stroške zavarovanja za primer poškodbe pri delu ali poklicne bolezni ali primer smrti kot posledice poškodbe pri delu ali poklicne bolezni, stroške prevoza, malice in druge stroške, povezane z opravljanjem dela v splošno korist.

(5) Minister, pristojen za pravosodje, v soglasju z ministrom, pristojnim za socialno varstvo, podrobneje uredi opravljanje dela v splošno korist za mladoletnike.

113. člen

(izvrševanje vzgojnega ukrepa nadzorstva centra za socialno delo)

(1) Ko center za socialno delo prejme sklep sodišča, s katerim je mladoletniku izrečen vzgojni ukrep nadzorstva centra za socialno delo, pošlje sodišču podatke o strokovnem delavcu centra za socialno delo, ki bo izvrševal izrečeni ukrep.

(2) Strokovni delavec centra za socialno delo nameni posebno skrb vzgoji, varstvu in nadzorstvu mladoletnika in skrbi, da bo mladoletnik izvrševal posebna navodila in spoštoval prepovedi, ki mu jih je določilo sodišče. Z mladoletnikom ima redne osebne stike, z njim se sreča najmanj enkrat mesečno. Za strokovno pomoč lahko svetovalec zaprosi sodišče in ustrezne strokovne organizacije.

(3) Državni organi, organi samoupravnih lokalnih skupnosti, javni zavodi in druge organizacije morajo sodelovati s strokovnim delavcem centra za socialno delo, če je to potrebno za izvrševanje njegovih nalog.

(4) Strokovni delavec centra za socialno delo nemudoma obvesti sodišče, če mladoletnik odklanja sodelovanje pri pripravi ali izvajanju individualnega načrta izvajanja nadzorstva.

2. pododdelek: Splošne določbe o izvrševanju zavodskih vzgojnih ukrepov

114. člen

(izogibanje namestitvi ali pobeg iz zavoda)

(1) Če se izvrševanje zavodskega vzgojnega ukrepa ne more začeti, ker je mladoletnik pobegnil ali se skriva, center za socialno delo takoj, ko izve za nastanek takih okoliščin, o tem obvesti policijo in sodišče.

(2) V primeru pobega po začetku izvrševanja zavodskega vzgojnega ukrepa, zavod takoj obvesti policijo in starše, najpozneje prvi naslednji delovni dan pa tudi center za socialno delo in sodišče. Najpozneje v 15 dneh od pobega zavod pošlje centru za socialno delo, državnemu tožilstvu in sodišču poročilo o dotedanem izvrševanju vzgojnega ukrepa.

(3) V primeru pobega iz strokovnega centra ali zavoda za usposabljanje odredi tiralico sodišče, v primeru pobega iz vzgojnega doma pa predstojnik vzgojnega doma (v nadaljnjem besedilu: direktor).

(4) Minister, pristojen za notranje zadeve, v soglasju z ministrom, pristojnim za socialno varstvo, ministrom, pristojnim za institucionalno varstvo, in ministrom, pristojnim za izobraževanje, podrobneje uredi način ravnanja pristojnih organov v primeru izogibanja namestitvi ali pobega mladoletnika iz strokovnega centra ali zavoda za usposabljanje.

115. člen **(odlog izvršitve zavodskega vzgojnega ukrepa)**

(1) Sodišče, ki je na prvi stopnji izreklo vzgojni ukrep, lahko na prošnjo mladoletnika, njegovih ožjih družinskih članov, skrbnika ali rejnika, na predlog centra za socialno delo ali po uradni dolžnosti odloži izvršitev zavodskega vzgojnega ukrepa:

1. če je mladoletnik huje bolan;
2. če v njegovi ožji družini kdo umre ali je huje bolan;
3. če mladoletnik končuje šolo ali je pred izpitom, na katerega se je pripravljaj;
4. če ima mladoletnica otroka, ki še ni star eno leto, ali če je noseča ali če ima otroka, ki še ni star dve leti in posebni zdravstveni, socialni in drugi razlogi zahtevajo, da sama skrbi zanj;
5. če je treba, da poskrbi za varstvo in vzgojo otrok, o čemer da mnenje center za socialno delo, na območju katerega prebivajo mladoletnikovi otroci.

(2) Začetek izvrševanja vzgojnega ukrepa se lahko odloži v primeru iz 1. točke prejšnjega odstavka, dokler traja bolezen, v primerih iz 2. in 5. točke največ za tri mesece, v primeru iz 3. točke največ za šest mesecev in v primeru iz 4. točke, dokler otrok ne dopolni enega oziroma dveh let.

116. člen **(namestitev v zavod)**

(1) Center za socialno delo mladoletnika in njegovo družino pripravi na namestitev v zavod, v katerem se bo izvrševal vzgojni ukrep, v skladu z določbami o nameščanju iz zakona, ki ureja obravnavo otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju in uredi vse potrebno, da se mladoletnik dogovorjenega dne zglati v zavodu.

(2) Pri izdelavi in izvajanju osebnega načrta, individualnega programa obravnave in individualnega načrta za zaščiten oseb se upošteva odločitev komisije, pristojne za zaščito ogroženih oseb, in usmeritve enote.

117. člen **(odpust iz zavoda)**

(1) Zavod, v katerem se izvršuje zavodski vzgojni ukrep, odpusti mladoletnika, ko prejme pravnomočno odločbo o pogojnem odpustu, ustavitvi ali nadomestitvi zavodskega vzgojnega ukrepa.

(2) Sodišče, ki je na prvi stopnji izreklo vzgojni ukrep, s sklepom odloči o ustavitvi izvrševanja zavodskega vzgojnega ukrepa zaradi poteka z zakonom določenega najdaljšega dopustnega časa trajanja. Sklep, v katerem je določen datum ustavitve izvrševanja vzgojnega ukrepa, vroči

mladoletniku, zavodu, v katerem se izvršuje zavodski vzgojni ukrep, centru za socialno delo in državnemu tožilstvu.

(3) Če zavod, v katerem se izvršuje zavodski vzgojni ukrep, sklepa iz prejšnjega odstavka ne prejme vsaj 15 dni pred iztekom najdaljšega dopustnega trajanja vzgojnega ukrepa, za njegovo izdajo zaprosi sodišče.

(4) Zavod, v katerem se izvršuje zavodski vzgojni ukrep, odpusti mladoletnika na dan pred njegovim 23. rojstnim dnem tudi, če ne prejme sklepa o ustavitvi izvrševanja vzgojnega ukrepa.

(5) Mladoletniku, ki je neposredno pred koncem šolanja oziroma pred izpitom in bi mu odpust iz zavoda onemogočil ali ga oviral dokončati šolo oziroma opraviti izpit, lahko predstojnik zavoda, v katerem se izvršuje zavodski vzgojni ukrep, na njegovo prošnjo ali prošnjo njegovih staršev ali skrbnika in po pridobitvi mnenja centra za socialno delo dovoli, da še naprej biva v zavodu in obiskuje šolo do konca šolskega leta oziroma da opravi izpit.

(6) Center za socialno delo v sodelovanju z zavodom, v katerem se izvršuje zavodski vzgojni ukrep, vsakemu mladoletniku med izvrševanjem in po odpustu iz zavoda pomaga pri načrtovanju in realizaciji njegovega socialnega vključevanja.

118. člen **(zahteva za posodobitev individualne ocene mladoletnika)**

Če se med izvrševanjem zavodskega vzgojnega ukrepa pokaže potreba po dopolnitvi individualne ocene, zlasti pa, če je ogroženo življenje mladoletnika, njegovih vrstnikov ali zaposlenih v zavodu ali če mladoletnik z nasilnim vedenjem ogroža sebe ali druge, predstojnik zavoda v najkrajšem možnem času predlaga sodniku za mladoletnike, da centru za mladoletnike odredi posodobitev individualne ocene mladoletnika.

119. člen **(brezplačna pravna pomoč)**

(1) Mladoletnik je med izvrševanjem zavodskega vzgojnega ukrepa upravičen do brezplačne pravne pomoči za uveljavljanje sodnega varstva njegovih pravic po tem zakonu in zakonu, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij.

(2) Mladoletnik je do brezplačne pravne pomoči iz prejšnjega odstavka upravičen ne glede na določbe o materialnem položaju prosilca ter ne glede na 8. člen in prvi odstavek 24. člena Zakona o brezplačni pravni pomoči (Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 23/08, 15/14 – odl. US in 19/15).

(3) Pristojni organ za brezplačno pravno pomoč prednostno obravnava prošnje, vložene po tem zakonu.

(4) Pristojni organ določi zagovornika po tem členu s seznama odvetnikov, strokovno usposobljenih za zastopanje mladoletnikov.

3. pododdelek: Posebne določbe o izvrševanju vzgojnega ukrepa namestitve v strokovni center

120. člen

(izvrševanje vzgojnega ukrepa namestitve v strokovni center)

- (1) Sodišče v sklepu o izreku vzgojnega ukrepa namestitve v strokovni center določi strokovni center, v katerem se bo vzgojni ukrep izvrševal v skladu z določbami o nameščanju iz zakona, ki ureja obravnavo otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju.
- (2) Strokovni center, ki ga določi sodišče, mora mladoletnika sprejeti.
- (3) Center za mladoletnike sodeluje pri pripravi individualiziranega programa po zakonu, ki ureja obravnavo otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi motnjami.
- (4) Če ta zakon posameznih vprašanj ne ureja drugače, se vzgojni ukrep namestitve v strokovni center izvršuje v skladu s predpisi, ki urejajo obravnavo otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju.

4. pododdelek: Posebne določbe o izvrševanju vzgojnega ukrepa namestitve v zavod za usposabljanje

121. člen

(izvrševanje vzgojnega ukrepa namestitve v zavod za usposabljanje)

- (1) Minister, pristojen za institucionalno varstvo, v soglasju z ministrom, pristojnim za pravosodje, določi seznam zavodov za usposabljanje, v katerih se lahko izvršuje vzgojni ukrep namestitve v zavod za usposabljanje.
- (2) Sodišče v sklepu o izreku vzgojnega ukrepa namestitve v zavod za usposabljanje določi zavod, v katerem se bo vzgojni ukrep izvrševal.
- (3) Zavod za usposabljanje, ki ga določi sodišče, mora mladoletnika sprejeti.
- (4) Center za mladoletnike sodeluje pri pripravi individualnega načrta po predpisih, ki urejajo institucionalno varstvo otrok in mladostnikov z motnjami v duševnem razvoju.
- (5) Če ta zakon posameznih vprašanj ne ureja drugače, se vzgojni ukrep namestitve v zavod za usposabljanje izvršuje v skladu s predpisi, ki urejajo institucionalno varstvo za otroke, mladostnike in odrasle osebe do 26. leta starosti z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju.

5. pododdelek: Posebne določbe o izvrševanju vzgojnega ukrepa oddaje v prevzgojni dom

122. člen

(seznanitev s pravicami in dolžnostmi)

- (1) Ob sprejemu v prevzgojni dom se mladoletnika pisno in ustno, na njemu razumljiv način, seznanijo z njegovimi pravicami in dolžnostmi med izvrševanjem vzgojnega ukrepa in načinom uresničevanja njegovih pravic.

(2) Vloge za uveljavljanje in varstvo pravic mladoletnika po določbah zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij, v času izvrševanja vzgojnega ukrepa lahko vložijo tudi mladoletnikovi starši, skrbnik ali rejnik.

123. člen **(multidisciplinarni program)**

(1) Delo z mladoletniki v prevzgojnem domu poteka po multidisciplinarnem programu.

(2) Predlog multidisciplinarnega programa pripravi Strokovni svet za multidisciplinarno obravnavo mladoletnikov (v nadaljnjem besedilu: strokovni svet).

(3) Multidisciplinarni program vsebuje:

- strokovno teoretična izhodišča dela z mladoletniki;
- cilje multidisciplinarnega programa;
- oblike dela z mladoletniki;
- oblike sodelovanja mladoletnikov pri organizaciji dela in življenja v domu;
- oblike socialne pomoči in socialnega vključevanja med prestajanjem vzgojnega ukrepa in po njem;
- način evidentiranja opravljenega dela.

124. člen **(sprejemno obdobje)**

(1) Prevzgojni dom mladoletniku v sprejemnem obdobju nameni posebno pozornost. V tem obdobju se na podlagi individualne ocene mladoletnika opravljajo aktivnosti in postopki, ki so potrebni za ustrezno vključitev mladoletnika v življenje v prevzgojnem domu in izdelavo osebnega načrta, ki upošteva tudi varnostne okoliščine.

(2) Sprejemno obdobje traja do 30 dni.

(3) V sprejemnem obdobju lahko mladoletnik biva v bivalnih prostorih, ki so ločeni od bivalnih prostorov ostalih mladoletnikov.

125. člen **(pridobitev podatkov)**

(1) Če sodišče prevzgojnemu domu ni posredovalo podatkov iz tretjega odstavka 107. člena tega zakona ali če prevzgojni dom ugotovi, da je potrebno pridobiti dodatne podatke, ima po prejemu izvršljivega sklepa o izreku vzgojnega ukrepa pravico do vpogleda v spis, ter do prepisa, izpisa ali kopiranja listin. Prav tako lahko pridobi poročilo centra za socialno delo oziroma zavoda o izvrševanju morebitnega predhodnega vzgojnega ukrepa.

(2) Če je bil mladoletniku že izrečen drug vzgojni ukrep oziroma, če je bil pred sprejemom v prevzgojni dom že nameščen v strokovnem centru ali zavodu za usposabljanje, lahko prevzgojni dom pridobi poročilo centra za socialno delo, strokovnega centra ali zavoda za usposabljanje o obravnavi v času izvrševanja vzgojnega ukrepa in morebitno drugo dokumentacijo.

126. člen **(strokovna skupina in osebni načrt)**

(1) Strokovno skupino sestavljajo pedagog, socialni delavec, psiholog, medicinska sestra, predstavnik za področje dela in izobraževanja, predstavnik pravosodnih policistov in predstavnik centra za socialno delo, glede na potrebe mladoletnika pa se lahko vključi tudi klinični psiholog, pedopsihiater, zdravnik, delovni terapevt, logoped ali strokovnjak druge ustrezne stroke. Če prevzgojni dom nima zaposlenega strokovnjaka določene stroke, ga zagotovi preko sodelovanja z zunanjimi izvajalci, zlasti s centrom za duševno zdravje otrok in mladostnikov.

(2) Strokovna skupina v sprejemnem obdobju v sodelovanju z mladoletnikom in njegovimi starši ali skrbnikom na podlagi individualne ocene mladoletnika in ob tesnem sodelovanju s centrom za mladoletnike pripravi osebni načrt in določi vzgojno skupino, v katero se vključi mladoletnik. V osebni načrt določi cilje in oblike ter metode dela z mladoletnikom, oblike sodelovanja s starši ali skrbnikom, nosilce posameznih dejavnosti, naloge mladoletnika, staršev ali skrbnika ter posameznih strokovnih služb pri doseganju ciljev iz osebnega načrta.

(3) Sestavni del osebnega načrta je tudi načrt socialnega vključevanja po odpustu, ki vsebuje cilje na področju vsakdanje podpore, izobraževanja oziroma zaposlovanja, vzpostavitve podporne mreže v lokalni skupnosti, podporo pri reševanju morebitne stanovanjske problematike, nadaljnjo psihosocialno pomoč in načrt dela z družino. Strokovni delavec centra za socialno delo pri uresničevanju načrta socialnega vključevanja sodeluje s službami in organizacijami v skupnosti. Načrt socialnega vključevanja se izvaja ves čas izvrševanja vzgojnega ukrepa.

(4) Strokovna skupina mladoletnika motivira in mu omogoči aktivno in odgovorno sodelovanje pri pripravi osebnega načrta, vodi in spremlja uresničevanje osebnega načrta ter ga v sodelovanju z mladoletnikom in njegovimi starši ali skrbnikom po potrebi dopolnjuje in spreminja.

(5) Pred zaključkom sprejemnega obdobja se mladoletnika na njemu razumljiv način seznanijo z osebnim načrtom, ki postane del mladoletnikovega osebnega spisa.

127. člen **(vzgojne skupine za obravnavo mladoletnika)**

V prevzgojnem domu se v skladu z multidisciplinarnim programom oblikujejo naslednje vzgojne skupine:

1. matična skupina polodprtega oddelka,
2. skupina oddelka brez drog,
3. matična skupina odprtega oddelka,
4. mladinsko stanovanje in
5. posebna skupina z intenzivnejšim postopkom obravnave.

128. člen **(premeščanje med vzgojnimi skupinami)**

(1) O premestitvi mladoletnika iz ene vzgojne skupine v drugo odloča direktor na predlog strokovne skupine glede na prizadevnost in uspešnost mladoletnika pri uresničevanju osebnega načrta.

(2) Zoper odločbo o premestitvi je dovoljena pritožba, ki ne zadrži izvršitve.

129. člen **(posebna skupina z intenzivnejšim postopkom obravnave)**

(1) Če se mladoletnik niti ob povečanem obsegu individualne obravnave ni sposoben prilagajati organizaciji bivanja po programu skupine, se vztrajno vede nasilno, krši pravila hišnega reda, vnaša ali zlorablja nedovoljene psihoaktivne snovi, se ga lahko premesti v posebno skupino z intenzivnejšim postopkom obravnave.

(2) V primeru resne in neposredne grožnje z agresivnim vedenjem se lahko mladoletnika takoj namesti v posebno skupino z intenzivnejšim postopkom obravnave.

(3) Premestitev mladoletnika v posebno skupino z intenzivnejšim postopkom obravnave ne sme pomeniti osamitve mladoletnika.

(4) Za čas vključitve v posebno skupino z intenzivnejšim postopkom obravnave, mora strokovna skupina izdelati individualiziran program intenzivnega dela z mladoletnikom in pri tem v največji možni meri upoštevati predloge in interese mladoletnika. Po potrebi se lahko v pripravo programa vključi center za mladoletnike. Strokovna skupina ves čas spremlja izvajanje programa in ga najmanj tedensko posodablja glede na napredek mladoletnika.

130. člen (mladinsko stanovanje)

(1) Mladoletnika, ki se ne more vrniti v domače okolje, prevzgojni dom z njegovo privolitvijo vključi v mladinsko stanovanje na predlog strokovne skupine takoj po izteku vzgojnega ukrepa ali v enem letu po izteku. V mladinsko stanovanje je mladoletnik lahko vključen še največ 12 mesecev po zaključku izobraževanja ali poklicnega usposabljanja, vendar najdlje do dopolnjenega 26. leta.

(2) Na pobudo mladoletnika ali strokovne skupine lahko mladoletnik prekine prebivanje v mladinskem stanovanju.

(3) Kriteriji za vključitev v mladinsko stanovanje so del multidisciplinarnega programa obravnave.

(4) Stroški mladinskega stanovanja se krijejo iz proračuna.

131. člen (obiskovanje)

(1) Mladoletnika v prevzgojnem domu lahko ob dela prostih dnevih, v skladu z osebnim načrtom pa tudi ob delovnih dnevih, obiskujejo ožji družinski člani, rejnik in skrbnik. Z dovoljenjem direktorja ga lahko obiščejo tudi druge osebe, če pozitivno vplivajo na njegov razvoj.

(2) Mladoletne osebe smejo obiskovati mladoletnika v prevzgojnem domu samo z dovoljenjem svojih staršev ali skrbnika.

(3) Trajanja nadzorovanih obiskov ni mogoče omejiti na manj kot eno uro, trajanja nenadzorovanih obiskov pa ne na manj kot dve uri.

132. člen (telefonski pogovori)

(1) Pogostosti telefonskih pogovorov z ožjimi družinskimi člani, rejnikom ali skrbnikom ni dopustno določiti v manjšem obsegu od šestih dni v tednu in ne omejiti trajanja telefonskega klica na manj kot 20 minut.

(2) Direktor mladoletniku dovoli telefonske pogovore tudi z drugimi osebami, če so taki stiki v mladoletnikovo korist.

(3) Če mladoletnik nima sredstev za telefonske klice ožjega družinskega člana, rejnika ali skrbnika, stroške klica krije prevzgojni dom.

(4) Organiziranje telefonskih pogovorov določi prevzgojni dom s hišnim redom na način, da niso moteni red, varnost in disciplina v prevzgojnem domu.

133. člen **(omejitev obiskov in telefonskih pogovorov)**

Če so obiski in telefonski pogovori z ožjimi družinskimi člani, rejnikom ali skrbnikom v škodo mladoletnika, o omejitvi ali prepovedi teh stikov odloči sodišče na predlog direktorja po predhodni dopolnitvi individualne ocene mladoletnika. O omejitvi stikov z drugimi osebami odloča direktor na predlog strokovne skupine.

134. člen **(prejemanje pošiljk)**

(1) Mladoletnik lahko po pošti ali ob obiskih ožjih družinskih članov, rejnika ali skrbnika, prejme eno pošiljko hrane na mesec in brez omejitev pošiljke z drugimi predmeti, ki jih sme imeti pri sebi, razen tobaka in tobačnih izdelkov.

(2) Pošiljko pregleda pooblaščen oseba prevzgojnega doma v navzočnosti mladoletnika.

135. člen **(ugodnosti)**

(1) Mladoletniku, ki se primerno vede in si aktivno prizadeva za izpolnjevanje osebnega načrta, lahko direktor na prošnjo mladoletnika ali na predlog strokovne skupine podeli naslednje ugodnosti:

- obisk zunaj prevzgojnega doma;
- izhod iz prevzgojnega doma s spremstvom strokovnega sodelavca;
- prost izhod iz prevzgojnega doma;
- delno ali popolno izrabo letnega dopusta ali letnega počitka zunaj prevzgojnega doma;
- do osem dni neplačanega letnega dopusta ali letnega počitka;
- dodatne ugodnosti znotraj prevzgojnega doma, opredeljene z načrtom obravnave.

(2) Odločitev o podelitvi ugodnosti se zapiše v mladoletnikovem osebnem načrtu.

(3) Za izrabo letnega počitka se smiselno uporabljajo določbe tega zakona o izrabi letnega dopusta mladoletnikov, pri čemer mladoletniku ne pripada pravica do regresa in nadomestila.

136. člen **(izobraževanje)**

(1) Prevzgojni dom mladoletniku omogoči, da se izobražuje, zlasti pa da dokonča osnovnošolsko izobraževanje in si pridobi poklic. V ta namen mladoletniku omogoča vpis v javno veljavne programe osnovnošolskega in poklicnega izobraževanja, tako da v sodelovanju z izvajalci teh programov organizira njihovo izvajanje deloma ali v celoti v prevzgojnem domu. Če izvedbe ustreznega izobraževanja ni mogoče zagotoviti v prevzgojnem domu, prevzgojni dom

mladoletniku omogoči izobraževanje zunaj zavoda, pri tem pa upošteva dejavnike tveganja za zagotavljanje mladoletnikovega varnega prestajanja vzgojnega ukrepa.

(2) Pri izbiri programa izobraževanja prevzgojni dom upošteva mladoletnikove osebne lastnosti ter sposobnosti in interese za določen poklic ter možnosti za organiziranje izobraževanja.

(3) Mladoletnik ima za vsak mesec uspešno opravljenega rednega izobraževanja pravico do dveh dni letnega počitka. Poleg tega mladoletnik lahko pridobi do šest dni dodatnega letnega počitka v enem letu, pri čemer se upoštevajo učna uspešnost, prizadevnost in prisotnost pri pouku. Letni počitek se šteje v čas izvrševanja vzgojnega ukrepa.

(4) Mladoletnik, ki se poklicno izobražuje, dobiva nagrado glede na učni uspeh in uspeh pri praktičnem delu. Osnova za nagrado je 50 odstotkov vrednosti povprečne plače v Republiki Sloveniji. Minister, pristojen za pravosodje, podrobneje določi merila za odmero nagrade.

137. člen (delo)

(1) Mladoletniku, ki ni vključen v izobraževanje ali poklicno usposabljanje in je zmožen ter želi delati, se omogoči delo, ki ustreza njegovim potrebam po pridobivanju in izpopolnjevanju delovnih navad.

(2) Mladoletnika na predlog strokovne skupine z odločbo razporedi na delo direktor v skladu z multidisciplinarnim programom in osebnim načrtom. Prevzgojni dom lahko mladoletniku omogoči tudi delo zunaj zavoda.

(3) Delo za mladoletnika se izbere tako, da je primerno njegovim telesnim in duševnim zmožnostim, da ustreza njegovim interesom in željam za posamezno vrsto dela in da je v skladu z možnostmi prevzgojnega doma.

(4) Zoper odločbo iz drugega odstavka tega člena se sme mladoletnik pritožiti v treh dneh. Pritožba ne zadrži izvršitve.

(5) Delovni čas mladoletnika se določi tako, da ima dovolj časa za športne aktivnosti in razvedrilo.

(6) Mladoletnik, ki dela, uživa pravice iz dela in posebno varstvo v skladu s splošnimi predpisi, če ta zakon ali zakon, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij, posameznih vprašanj ne ureja drugače.

(7) Mladoletnike se lahko zaposli največ dve uri na dan pri delih, ki so potrebna za vzdrževanje reda in čistoče v prevzgojnem domu.

138. člen (letni dopust)

(1) Mladoletnik, ki med prestajanjem vzgojnega ukrepa dela, ima za vsak mesec dela s polnim delovnim časom pravico do dveh dni letnega dopusta. Če mladoletnik redno dela s časom krajšim od polnega, se mu določi sorazmerni del letnega dopusta tako, da se opravljene ure dela seštejejo in se mu za seštevek, ki je enak mesečni obveznosti ur za polni delovni čas, določita dva dneva letnega dopusta.

(2) Poleg letnega dopusta iz prejšnjega odstavka se mladoletniku lahko določi do deset dni dodatnega letnega dopusta na podlagi naslednjih meril:

- prizadevanje in doseganje uspehov pri delu;
- kakovost dela;
- spoštovanje delovne discipline.

(3) Mladoletnik, ki je vzgojni ukrep nastopil iz pripora, lahko za čas, ko je v priporu delal, pridobi največ 34 dni letnega dopusta v letu, ko je nastopil vzgojni ukrep.

(4) Letni dopust se šteje v čas izvrševanja vzgojnega ukrepa.

(5) Regres za letni dopust pripada mladoletniku enkrat letno v višini deset odstotkov regresa, ki pripada uslužbencem v javnem sektorju. Če mladoletnik v koledarskem letu pridobi sorazmerni del letnega dopusta, mu pripada sorazmerni del regresa.

139. člen **(skupno letovanje)**

(1) Za mladoletnike v prevzgojnem domu se lahko organizira skupno letovanje zunaj prevzgojnega doma.

(2) Skupno letovanje se šteje v čas izvrševanja vzgojnega ukrepa.

140. člen **(dnevno bivanje na prostem)**

Mladoletniku, ki biva v prevzgojnem domu, je treba omogočiti, da v prostem času najmanj dve uri dnevno preživi na prostem.

141. člen **(prehrana)**

Mladoletnik v prevzgojnem domu dobiva hrano, ki zadošča za njegov zdrav fiziološki in kognitivni razvoj, v skladu z nacionalnimi smernicami za prehranjevanje mladostnikov in mladih odraslih.

142. člen **(prepoved osamitve)**

Mladoletnika v prevzgojnem domu ni dovoljeno osamiti.

143. člen **(disciplinsko kaznovanje)**

(1) Za disciplinske prestopke se sme mladoletniku v prevzgojnem domu izreči:

- opomin,
- omejitev sprejemanja pošiljk do treh mesecev, če se v pošiljki najde alkoholna pijača, prepovedana droga ali predmeti, ki so primerni za pobeg ali napad, ali mobilni telefon oziroma druga komunikacijska sredstva in
- prepoved izhoda do treh mesecev.

(2) Disciplinsko kaznovanje se uporablja le kot skrajno sredstvo.

(3) Zoper odločbo o izrečeni disciplinski kazni je dovoljena pritožba, ki zadrži izvršitev odločbe.

144. člen **(disciplinski postopek)**

(1) Disciplinski postopek se začne z vložitvijo obrazloženega pisnega predloga za začetek disciplinskega postopka proti mladoletniku (v nadaljnjem besedilu: predlog). Strokovni sodelavec prevzgojnega doma poda predlog v roku petih delovnih dni od storitve disciplinskega prestopka oziroma odkar je izvedel za disciplinski prestopok in storilca, vendar največ dva meseca od storitve disciplinskega prestopka.

(2) Direktor ali od njega pooblaščen oseb v roku treh dni od prejema predloga vroči mladoletniku predlog in vabilo na disciplinsko obravnavo s poukom, da lahko na svoje stroške najame pooblaščenca, ki ga bo zagovarjal v disciplinskem postopku, lahko pa ga spremlja oseba, ki si jo sam izbere in ji zaupa.

(3) V roku iz prejšnjega odstavka se vabilo vroči tudi pričam.

(4) Disciplinski postopek zastara v treh mesecih od storitve disciplinskega prestopka oziroma, ko se je izvedelo za disciplinski prestopok in storilca, vendar največ v petih mesecih od storitve disciplinskega prestopka.

(5) Disciplinski postopek vodi direktor ali od njega pooblaščen oseb.

(6) Na disciplinski obravnavi se mladoletnika zasliši. Preveri se njegov zagovor in ugotovi dejansko stanje ter druge okoliščine, ki so pomembne za pravilno izbiro oziroma odmero disciplinske kazni, od katere je pričakovati, da bo z njo v največji meri dosežen namen kaznovanja.

(7) Pričo se lahko zasliši izven disciplinske obravnave brez navzočnosti mladoletnika, če v njegovi navzočnosti ne želi izpovedati, če okoliščine kažejo, da v njegovi navzočnosti ne bo govorila resnice, ali iz varnostnih razlogov.

(8) Pisna odločba o izrečeni disciplinski kazni se v treh dneh po zaključeni obravnavi vroči mladoletniku.

(9) Če se mladoletnik pritoži zoper odločbo iz prejšnjega odstavka, direktor takoj, najpozneje pa naslednji delovni dan po prejemu, opravi preizkus pritožbe v skladu z določbami zakona, ki ureja splošni upravni postopek, in jo odstopi ministrstvu, pristojnemu za pravosodje. Pritožbi priloži vse dokumente, ki se nanašajo na zadevo in mladoletnikov osebni spis.

(10) Disciplinske kazni, izrečene mladoletniku, se vpišejo v njegov osebni spis.

145. člen **(namestitev v poseben prostor kot nujen ukrep)**

(1) Mladoletnika, ki je nevaren, ker ogroža sebe ali druge, se lahko, kadar je to nujno potrebno, namesti v poseben prostor. Ta ukrep traja, dokler obstaja razlog za namestitev, vendar največ 12 ur.

(2) Namestitev mladoletnika v poseben prostor ustno odredi direktor oziroma od njega pooblaščen oseb. O ukrepu v najkrajšem možnem času izda obrazloženo pisno odločbo.

(3) O namestitvi v poseben prostor se nemudoma obvesti zdravnika, ki odredi vse, kar je treba za zavarovanje življenja in zdravja mladoletnika, in generalnega direktorja. Če ukrepa ni odredil direktor, ga je treba o tem takoj obvestiti. O ukrepu je treba v čim krajšem času obvestiti tudi sodišče, ki je izreklo vzgojni ukrep.

(4) Poseben prostor za izvajanje ukrepa iz tega člena je opremljen tako, da se preprečijo samopoškodbe in uničevanje opreme ter, da je mladoletnik pod vidnim nadzorom pravosodnih policistov.

(5) Mladoletnik ima pravico, da pojasni svoje ravnanje, takoj, ko je glede na njegovo stanje to mogoče.

(6) Pravosodni policist, ki opravlja nadzor nad mladoletnikom, poroča osebi iz drugega odstavka tega člena o vsaki spremembi pri mladoletniku, ki bi lahko pomenila, da razlogov za takšno namestitev ni več. Brez nepotrebne odlašanja, najpozneje pa v štirih urah od ustne odreditve in vsakič, ko je obveščen o spremembah pri mladoletniku, direktor, oziroma od njega pooblaščen oseba, obišče mladoletnika in oceni, ali so še podani razlogi za takšno namestitev.

146. člen (hišni red)

Organizacijo bivanja in delo mladoletnikov v prevzgojnem domu določa hišni red, ki ga predpiše direktor v soglasju z generalnim direktorjem.

6. pododdelek: Nadzor nad izvrševanjem vzgojnih ukrepov

147. člen (pristojnost za nadzor)

(1) Sodišče, ki je izreklo vzgojni ukrep, izvaja nadzor nad zakonitostjo in uspešnostjo izvrševanja vzgojnega ukrepa.

(2) Če je bilo mladoletniku izrečenih več vzgojnih ukrepov, je za izvajanje nadzora nad izvrševanjem vzgojnega ukrepa pristojno sodišče, ki je zadnje izreklo vzgojni ukrep.

148. člen (poročanje o izvrševanju vzgojnega ukrepa)

(1) Center za socialno delo najmanj vsake tri mesece poroča državnemu tožilcu in sodišču o izvrševanju nezavodskega vzgojnega ukrepa. Sodnik za mladoletnike sme zahtevati poročilo tudi pogosteje.

(2) Ne glede na prejšnji odstavek center za socialno delo nemudoma poroča državnemu tožilcu in sodišču, če mladoletnik ne izpolnjuje navodil ali ne spoštuje prepovedi oziroma če se izogiba stikom s svetovalcem, odklanja sodelovanje pri izdelavi načrta izvajanja ukrepa ali ne uresničuje nalog, predvidenih z načrtom izvajanja ukrepa.

(3) Zavod, v katerem se izvršuje zavodski vzgojni ukrep, najmanj vsakih šest mesecev pošlje poročilo o izvrševanju vzgojnega ukrepa sodišču, centru za socialno delo in centru za mladoletnike. Sodišče sme zahtevati poročilo tudi pogosteje. Predsednik senata za mladoletnike,

ki je izrekel vzgojni ukrep, najmanj vsakih šest mesecev obišče mladoletnika v zavodu in z njim opravi razgovor.

(4) V poročilu o izvrševanju vzgojnega ukrepa lahko center za socialno delo ali zavod, v katerem se izvršuje vzgojni ukrep, predlaga spremembo vzgojnega ukrepa, ustavitev njegovega izvrševanja ali nadomestitev izrečenega vzgojnega ukrepa z drugim.

149. člen

(sprememba, ustavitev ali nadomestitev vzgojnega ukrepa)

(1) Sodišče najpozneje v 30 dneh od prejema poročila o izvrševanju vzgojnega ukrepa preveri, ali so glede na uspeh vzgoje, prevzgoje ali usposabljanja podani pogoji za spremembo vzgojnega ukrepa, ustavitev njegovega izvrševanja ali nadomestitev izrečenega vzgojnega ukrepa z drugim.

(2) Ustavitev izvrševanja zavodskega vzgojnega ukrepa ali njegova nadomestitev z drugim vzgojnim ukrepom je mogoča z naslednjimi omejitvami:

- izvrševanje vzgojnega ukrepa namestitve v strokovni center se pred potekom šestih mesecev ne sme ustaviti, pred potekom tega roka pa se sme nadomestiti z namestitvijo mladoletnika v prevzgojni dom;
- izvrševanje vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom se pred potekom enega leta ne sme ustaviti, pred potekom tega roka pa se sme nadomestiti z namestitvijo mladoletnika v strokovni center ali zavod za usposabljanje.

(3) Kadar se po izreku vzgojnega ukrepa, razen vzgojnega ukrepa ukora, pokažejo okoliščine, ki jih ni bilo takrat, ko se je o tem odločalo, ali se zanje ni vedelo, so pa take narave, da bi vplivale na izbiro vzgojnega ukrepa, lahko sodišče ustavi izvrševanje izrečenega vzgojnega ukrepa, ga spremeni ali ga nadomesti z drugim vzgojnim ukrepom.

(4) V primeru nadomestitve vzgojnega ukrepa s strožjim, se čas izvrševanja milejšega vzgojnega ukrepa ne všteva v najdaljši dopusten čas izvrševanja strožjega vzgojnega ukrepa.

150. člen

(ponovno odločanje o vzgojnem ukrepu)

(1) Če je od pravnomočnosti odločbe, s katero je bil izrečen vzgojni ukrep, razen vzgojnega ukrepa ukora, preteklo tri mesece, pa se vzgojni ukrep ni začel izvrševati, odloči sodišče, ali naj se izrečeni ukrep izvrši ali ne, lahko pa ga tudi nadomesti z drugim vzgojnim ukrepom.

(2) Tako ravna sodišče tudi, če se je zavodski vzgojni ukrep sicer začel izvrševati, pa se zaradi bega mladoletnika ali iz drugega razloga ni izvrševal tri mesece.

151. člen

(postopek odločanja o spremembi, ustavitvi ali nadomestitvi vzgojnega ukrepa)

(1) O spremembi, ustavitvi ali nadomestitvi vzgojnega ukrepa odloča senat za mladoletnike okrožnega sodišča na predlog državnega tožilca, na predlog iz poročila o izvrševanju vzgojnega ukrepa, na predlog mladoletnika, njegovih staršev, skrbnika, rejnika ali po uradni dolžnosti.

(2) Senat za mladoletnike o spremembi, ustavitvi ali nadomestitvi vzgojnega ukrepa odloči po opravljeni obravnavi, na kateri zasliši mladoletnika.

(3) Če je v postopku do izreka kazenske sankcije podal individualno oceno mladoletnika center za mladoletnike, sodišče pred odločitvijo o spremembi, ustavitvi ali nadomestitvi vzgojnega ukrepa pridobi mnenje centra za mladoletnike.

(4) Izjemoma lahko senat za mladoletnike ustavi izvrševanje izrečenega vzgojnega ukrepa na seji senata, če je predlagana ustavitev vzgojnega ukrepa, ker je namen vzgojnega ukrepa dosežen, iz poročila centra za socialno delo ali zavoda pa je razvidno, da je mladoletnik izpolnil naloge, spoštoval prepovedi, da se redno izobražuje, usposablja ali dela in da je prizadevno sodeloval pri izvajanju vzgojnega ukrepa.

(5) Če je potekel najdaljši dopustni čas izvajanja vzgojnega ukrepa, lahko izvrševanje vzgojnega ukrepa ustavi sodnik za mladoletnike.

(6) Sodnik za mladoletnike mladoletnika ustno seznanja z odločitvijo o ustavitvi izvrševanja izrečenega vzgojnega ukrepa.

2. Oddelek: Izvrševanje kazni

152. člen (izvrševanje denarne kazni)

Če se denarna kazen ne da niti prisilno izterjati, sodišče namesto nje izreče enega izmed nezavodskih vzgojnih ukrepov.

153. člen (izvrševanje kazni mladoletniškega zapora)

(1) Izvrševanje kazni mladoletniškega zapora je organizirano tako, da zavod za mladoletnike mladoletniku nudi programe in aktivnosti za izboljšanje kakovosti življenja in večjo socialno vključenost po prestani kazni.

(2) Zavod za mladoletnike namenja posebno pozornost pedagoški, psihosocialni in specialno-terapevtski obravnavi mladoletnika, ter skrbi za športne in druge aktivnosti mladoletnika.

(3) Minister, pristojen za pravosodje, podrobneje uredi izvrševanje kazni mladoletniškega zapora.

154. člen (starostna omejitev za prestajanje kazni mladoletniškega zapora)

(1) Mladoletnik lahko prestaja kazen mladoletniškega zapora v zavodu za mladoletnike do dopolnjenega 23. leta. Če dotlej ne preстане kazni, se premesti v zavod, v katerem prestajajo kazen polnoletni obsojenci in se preostanek kazni izvrši po določbah zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij.

(2) Po dopolnitvi 23 let lahko ostane v zavodu za mladoletnike, če je to potrebno, da dokonča šolo ali strokovno usposabljanje.

(3) O premestitvi odloči generalni direktor. Zoper odločbo je dovoljena pritožba.

155. člen

(smiselna uporaba drugih določb tega zakona)

Za izvrševanje kazni mladoletniškega zavora se smiselno uporabljajo določbe 114., 122., 124. do 126. in 131. do 145. člena tega poglavja.

156. člen

(izvrševanje prepovedi vožnje motornega vozila)

Če policija pri svojem delu ugotovi, da mladoletnik krši prepoved vožnje motornega vozila, o tem obvesti center za socialno delo in sodišče.

157. člen

(zastaranje izvršitve kazni)

- (1) Izvršitev denarne kazni zastara, ko je preteklo šest let od obsodbe.
- (2) Izvršitev mladoletniškega zavora zastara, ko je preteklo:
 1. 20 let od obsodbe na mladoletniški zavor nad pet let;
 2. deset let od obsodbe na mladoletniški zavor nad tri leta;
 3. šest let od obsodbe na mladoletniški zavor do treh let.
- (3) Izvršitev stranske kazni zastara, ko zastara glavna kazen.

3. oddelek: Pogojni odpust

158. člen

(pogojni odpust v času izvrševanja zavodskega vzgojnega ukrepa)

- (1) Sodišče lahko v času izvrševanja zavodskega vzgojnega ukrepa pogojno odpusti mladoletnika, ko je prebil v strokovnem centru najmanj šest mesecev, v prevzgojnem domu pa najmanj eno leto, če je mogoče glede na uspeh vzgoje in prevzgoje utemeljeno pričakovati, da ne bo ponavljal kaznivih dejanj.
- (2) Sodišče lahko za čas trajanja pogojnega odpusta postavi mladoletnika pod nadzorstvo centra za socialno delo, ki nima narave samostojnega vzgojnega ukrepa.
- (3) Mladoletniku, ki je pogojno odpuščen, lahko sodišče za čas trajanja pogojnega odpusta določi naslednja navodila in prepovedi:
 1. redno obiskovati šolo;
 2. usposabljanje se za poklic ali sprejeti zaposlitev, ki ustreza njegovemu znanju in sposobnostim;
 3. zdraviti se v ustreznem zdravstvenem zavodu, tudi zdraviti se odvisnosti od alkohola ali drog;
 4. obiskovati izvajalca, ki nudi vzgojno, poklicno, psihološko ali drugo psihosocialno pomoč;
 5. udeležiti se programov socialnega treninga;
 6. prepoved približevanja žrtvi ali kakšni drugi osebi, kar obsega tudi prepoved navezovanja stikov z njo na kakršenkoli način, vključno z uporabo elektronskih komunikacijskih sredstev;
 7. prepoved druženja z določenimi osebami;
 8. prepoved dostopa na določene kraje.

(4) Glede odločanja sodišča o postavitvi mladoletnika pod nadzorstvo, določitvi svetovalca, pripravi, vodenju, izvrševanju ter nadzoru nad izvrševanjem navodil in prepovedi se uporabljajo določbe 16., 17., 111. do 113. člena tega zakona.

(5) Pogojni odpust lahko traja najdlje do izteka najdaljšega dopustnega trajanja izrečenega zavodskega vzgojnega ukrepa, ali dokler sodišče ne ustavi izvrševanja tega vzgojnega ukrepa ali ga nadomesti z drugim.

159. člen **(pogojni odpust v času izvrševanja mladoletniškega zapora)**

(1) Sodišče lahko v času izvrševanja mladoletniškega zapora pogojno odpusti mladoletnika, ko prestane tretjino kazni, vendar ne prej, preden prestane šest mesecev kazni, če je mogoče glede na uspeh vzgoje in prevzgoje utemeljeno pričakovati, da ne bo ponavljal kaznivih dejanj.

(2) Sodišče lahko za čas trajanja pogojnega odpusta postavi mladoletnika pod nadzorstvo centra za socialno delo, ki nima narave samostojnega vzgojnega ukrepa.

(3) Mladoletniku, ki je pogojno odpuščen, lahko sodišče za čas trajanja pogojnega odpusta določi eno ali več navodil ali prepovedi iz tretjega odstavka prejšnjega člena.

(4) Glede odločanja sodišča o postavitvi mladoletnika pod nadzorstvo, določitve svetovalca, glede priprave, vodenja, izvrševanja in nadzora nad izvrševanjem navodil ali prepovedi, se uporabljajo določbe 16., 17. in 111. do 113. člena tega zakona.

160. člen **(odločanje o pogojnem odpustu)**

(1) O pogojnem odpustu v času izvrševanja zavodskega vzgojnega ukrepa in mladoletniškega zapora oziroma o preklicu pogojnega odpusta odloča senat za mladoletnike okrožnega sodišča.

(2) Senat odloča o pogojnem odpustu na obrazloženo prošnjo mladoletnika, njegovih staršev oziroma skrbnika ali na predlog predstojnika zavoda. Prošnja za pogojni odpust se vloži pri zavodu, ki pripravi poročilo in ga skupaj s prošnjo posreduje sodišču.

(3) Poročilo zavoda obsega opredelitev glede prošnje za pogojni odpust in njeno utemeljitev, zlasti pa opis odnosa mladoletnika do kaznivega dejanja in morebitnega oškodovanca, vedenja med izvrševanjem vzgojnega ukrepa oziroma kazni mladoletniškega zapora in uspeha pri morebitnem zdravljenju odvisnosti, ter pogojev za vključitev v življenje zunaj zavoda.

161. člen **(preklic pogojnega odpusta v času izvrševanja vzgojnega ukrepa)**

(1) Sodišče lahko na predlog državnega tožilca prekliče pogojni odpust, če mladoletnik v času trajanja pogojnega odpusta stori novo kaznivo dejanje. Pri presoji, ali naj prekliče pogojni odpust, upošteva sodišče zlasti pomen kaznivih dejanj, nagibe, iz katerih so bila storjena, in druge okoliščine, ki kažejo, da je preklic pogojnega odpusta utemeljen.

(2) Če mladoletnik v času pogojnega odpusta ne izpolnjuje obveznosti v okviru nadzorstva centra za socialno delo, ne izpolnjuje navodil oziroma ne spoštuje prepovedi, center za socialno delo o tem obvesti sodišče, ki lahko pogojni odpust prekliče.

(3) V primeru preklica pogojnega odpusta se čas, prestan na pogojnem odpustu, ne šteje v čas trajanja vzgojnega ukrepa.

162. člen

(preklic pogojnega odpusta v času izvrševanja mladoletniškega zapora)

(1) Sodišče prekliče pogojni odpust v času izvrševanja mladoletniškega zapora, če pogojno odpuščeni stori eno ali več kaznivih dejanj, za katera mu je izreklo kazen mladoletniškega zapora.

(2) Sodišče lahko na predlog državnega tožilca prekliče pogojni odpust, če pogojno odpuščeni stori eno ali več kaznivih dejanj, za katera sodišče spozna, da bi mu bilo treba izreči vzgojni ukrep namestitve v prevzgojnem domu ali če pogojno odpuščeni ne izpolnjuje navodil oziroma ne spoštuje prepovedi. Pri presoji, ali naj prekliče pogojni odpust, upošteva sodišče zlasti pomen kaznivih dejanj, nagibe, iz katerih so bila storjena in druge okoliščine, ki kažejo, da je preklic pogojnega odpusta utemeljen.

(3) Kadar sodišče prekliče pogojni odpust iz razloga po prvem odstavku tega člena, izreče kazen po 27. členu tega zakona. Kadar sodišče prekliče pogojni odpust iz razloga po prejšnjem odstavku zato, ker spozna, da bi mladoletniku za kazniva dejanja, storjena v času pogojnega odpusta, bilo treba izreči vzgojni ukrep namestitve v prevzgojni dom, določi ta ukrep, prekliče pogojni odpust in izreče kazen po 27. členu tega zakona, pri tem vzame kot določen tisti del prej izrečene kazni, ki ga mladoletnik še ni prestal.

(4) Prvi, drugi in tretji odstavek tega člena se uporabljajo tudi, kadar sodišče pogojno odpuščenega obsodi za dejanje, ki ga je storil, preden je bil pogojno odpuščen.

(5) Če sodišče mladoletniku ne prekliče pogojnega odpusta, hkrati presodi, ali je treba pogojno odpuščenemu določiti dodatna navodila ali spremeniti že določena navodila.

(6) Če stori pogojno odpuščeni med pogojnim odpustom kaznivo dejanje, ki ima za posledico preklic pogojnega odpusta, pa se to s sodbo ugotovi šele po njegovem poteku, se sme pogojni odpust preklicati najpozneje v enem letu od takrat, ko je čas pogojnega odpusta potekel.

4. oddelek: Izvrševanje varnostnih ukrepov

163. člen

(obvezno psihiatrično zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu)

(1) Sodišče, ki je izreklo varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu, napoti mladoletnika, ki mu je izreklo ukrep, v psihiatrični oddelek za mladoletnike, v katerem se bo ta ukrep izvršil.

(2) Delo psihiatričnega oddelka za mladoletnike je organizirano tako, da je zagotovljena multidisciplinarna stopenjska obravnava s prehajanjem med različnimi stopnjami varovanja ter skupnostno obravnavo tako, da se ves čas zagotavlja obravnava z najnižjo nujno potrebno stopnjo varovanja.

5. oddelek: Obdelava osebnih podatkov

164. člen

(evidenca vzgojnih ukrepov)

(1) Ministrstvo, pristojno za pravosodje, upravlja evidenco kazenskih sankcij za mladoletnike, ki so jih izrekla sodišča Republike Slovenije, ter kazenskih sankcij za mladoletnike, ki so jih državljanom Republike Slovenije in tujcem s stalnim prebivališčem na območju Republike Slovenije izrekla tuja sodišča (v nadaljnjem besedilu: evidenca vzgojnih ukrepov), če so bili podatki o odločitvah tujih sodišč poslani ministrstvu, pristojnemu za pravosodje.

(2) V evidenci vzgojnih ukrepov se obdelujejo naslednji podatki:

1. ime in priimek ter datum rojstva;
2. enotna matična številka občana;
3. kraj in država rojstva;
4. državljanstvo;
5. stalno oziroma začasno prebivališče ali naslov prebivališča v tujini;
6. naziv in naslov sodišča, za tuje sodišče tudi ime države; številka in datum izreka odločbe sodišča prve stopnje, datum izreka in pravnomočnosti odločbe organa druge stopnje;
7. zakonska označba kaznivega dejanja z navedbo člena, odstavka in točke, ki je bil uporabljen;
8. čas izvršitve kaznivega dejanja;
9. navedba izrečene kazni, varnostnega ukrepa ali vzgojnega ukrepa vključno z navedbo posameznega izrečenega navodila ali prepovedi in navedba trajanja izrečene sankcije, kadar je vnaprej določeno;
10. trajanje vzgojnega ukrepa, ki se, kadar ni vnaprej določeno, vpiše po izvršitvi oziroma ustavitvi izvrševanja in datum izvršitve oziroma ustavitve;
11. vse spremembe v zvezi z vpisanimi podatki, z navedbo organa, ki je izdal odločbo, in podatki o njej.

(3) Sodišče pošlje podatke iz prejšnjega odstavka upravljavcu evidence vzgojnih ukrepov v osmih dneh od nastopa pravnomočnosti odločbe, ki je podlaga za vpis.

(4) Podatki iz evidence vzgojnih ukrepov se dajejo le za neizbrisane odločbe iz prvega odstavka tega člena sodišču, državnemu tožilstvu, policiji za potrebe predkazenskega ali kazenskega postopka, ki po tem zakonu teče proti mladoletniku in za potrebe odločanja o pogojnem odpustu. Podatki iz prejšnjega stavka se dajejo tudi organom, pristojnim za izvrševanje kazenskih sankcij in pristojnim organom, ki sodelujejo v postopku pomilostitve ali za izbris odločbe, za potrebe izvajanja teh postopkov.

(5) Posamezniku se sme na njegovo zahtevo brezplačno dati izpis njegovih podatkov iz evidence vzgojnih ukrepov.

(6) Podatki iz evidence se izbrišejo v dveh letih od izvršitve vzgojnega ukrepa, od njegove ustavitve oziroma od takrat, ko je sodišče odločilo, da se vzgojni ukrep ne izvrši.

(7) Minister, pristojen za pravosodje, predpiše način upravljanja evidence vzgojnih ukrepov.

165. člen

(obdelava in varstvo osebnih podatkov)

(1) Zaradi uresničevanja zakonitega in strokovnega izvrševanja kazenskih sankcij in omejevalnih ukrepov, zaradi obveščanja oškodovancev ter zaradi varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin mladoletnih pripornikov in mladoletnikov, ki jim je bil izrečen začasni ukrep namestitve

v prevzgojni dom uprava obdeluje osebne podatke mladoletnikov, ki so nameščeni v prevzgojni dom ali zavod za mladoletnike.

(2) Uprava pridobiva osebne podatke od pristojnih organov, mladoletnika ter drugih oseb.

(3) Prevzgojni dom in zavod za mladoletnike v času izvrševanja vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom in kazni mladoletniškega zapora pri izvajalcu zdravstvene dejavnosti pridobi zdravstvene osebne podatke mladoletnika, potrebne za uresničevanje skrbi za njegovo zdravje.

166. člen **(zbirke osebnih podatkov zaradi izvrševanja kazenskih sankcij)**

(1) Zbirka podatkov o mladoletnikih, ki so na prestajanju kazni mladoletniškega zapora ali vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom, ki jih obdeluje uprava, obsega:

1. podatke o identiteti mladoletnika in o njegovem osebnem stanju;
2. podatke o ožjih družinskih članih mladoletnika in osebah, s katerimi ima mladoletnik dovoljene stike;
3. podatke o oškodovancih iz 30.b člena ZIKS-1;
4. podatke o sodni odločbi, ki jo je treba izvršiti oziroma ki se izvršuje;
5. podatke o mladoletniku, ki se zbirajo med prestajanjem kazni zapora.

(2) Podatki o identiteti mladoletnika in o njegovih osebnih stanjih obsegajo:

1. ime in priimek ter morebitni vzdevek;
2. enotno matično številko občana;
3. davčno številko;
4. osebno fotografijo;
5. prstne odtise obeh rok v primerih, ki jih določata 29. in 29.a člen ZIKS-1;
6. datum in kraj rojstva;
7. državljanstvo;
8. stalno oziroma začasno prebivališče ali naslov prebivališča v tujini;
9. podatke o splošnem zdravstvenem stanju ob sprejemu v zavod in morebitni invalidnosti.

(3) Podatki o ožjih družinskih članih mladoletnika obsegajo:

1. enotno matično številko občana, ali če ta ne obstaja, datum rojstva;
2. navedba sorodstvenega razmerja;
3. število družinskih članov;
4. osebno ime in naslov stalnega oziroma začasnega prebivališča ali naslov prebivališča v tujini ter starost družinskih članov;
5. podatke o preskrbljenosti družinskih članov;
6. kontaktne telefonske številke;
7. kontaktni elektronski naslov staršev ali skrbnika.

(4) Podatki o osebah, s katerimi ima mladoletnik dovoljene stike, obsegajo:

1. enotno matično številko občana, ali če ta ne obstaja, datum rojstva in
2. osebno ime in naslov stalnega oziroma začasnega prebivališča ali naslov prebivališča v tujini teh oseb.

(5) Podatki o oškodovancu in o njegovem zakonitem zastopniku, kadar je oškodovanec mladoleten, iz 30.b člena ZIKS-1 obsegajo:

1. ime in priimek, enotno matično številko občana, ali če ta ne obstaja, datum rojstva, naslov, na katerega želi prejemati obvestila oziroma drugi kontaktni podatki in
2. podatke o prošnji za obveščanje.

(6) Podatki o sodni odločbi, ki jo je treba izvršiti, obsegajo:

1. naslov sodišča, ki je izreklo sodbo ali izreklo vzgojni ukrep, pravilno številko in datum sodbe ali sklepa,
2. vrsto kaznivega dejanja,
3. vrsto in višino kazni ali vrsta vzgojnega ukrepa in navedba trajanja vzgojnega ukrepa, kadar je vnaprej določeno;
4. datum nastopa kazni in iztek kazni ali datum izvršitve ali ustavitve izvrševanja vzgojnega ukrepa,
5. morebitne prejšnje kazni ali vzgojni ukrepi,
6. pravno podlago za odpust s prestajanja kazni mladoletniškega zapora ali vzgojnega ukrepa.
7. naslov sodišča, pravilna številka in datum sklepa sodišča, s katerim je bilo odločeno, da se izrečeni vzgojni ukrep spremeni ali nadomesti z novim, da se ustavi izvrševanje ali da se vzgojni ukrep ne izvrši ter navedba pravne podlage.

(7) Podatki o mladoletniku, ki se zbirajo med izvrševanjem kazni mladoletniškega zapora ali vzgojnega ukrepa in se uporabljajo pri izdelavi in dopolnjevanju osebnega načrta mladoletnika, obsegajo:

1. podatke o osebnosti in vedenju,
2. podatke o ukrepih, potrebnih za osebni načrt in pripravo na življenje po prestani kazni ali ustavitvi izvrševanja vzgojnega ukrepa,
3. podatke o dovoljenju za prebivanje tujca,
4. podatke o zdravstvenem stanju in morebitni invalidnosti,
5. podatke o socialnih razmerah mladoletnika in njegove družine ter odnosih v družini,
6. podatke, ki opredeljujejo varnostno oceno mladoletnika,
7. individualna ocena mladoletnika
8. psihološka oziroma psihiatrična izvedeniška mnenja ter poročila in podatki centrov za socialno delo, če je to potrebno za obravnavo mladoletnika,
9. podatke o doseženih rezultatih njegove obravnave med izvrševanjem kazni mladoletniškega zapora ali vzgojnega ukrepa,
10. podatke o ukrepih in dosežkih na področju priprave na odpust,
11. podatke, ki se nanašajo na družinski status (samski, poročen, vdovec, življenjska skupnost, ki je po predpisih o zakonski zvezi in družinskih razmerjih v pravnih posledicah izenačena z zakonsko zvezo, ali partnerska zveza po zakonu, ki ureja partnerske zveze),
12. podatke, ki se nanašajo na stanovanjske, bivalne in družinske razmere,
13. podatke o izobrazbi in pridobljenih znanjih,
14. podatke o dosedanjih zaposlitvah,
15. podatke o socialnem in ekonomskem stanju, o plači pred nastopom kazni zapora, drugih prejemkih, lastništvu nepremičnin in obveznostih preživljanja,
16. podatke o samomorilni ogroženosti,
17. fotografijo iz 29. člena ZIKS-1,
18. podatke o kazenskih postopkih, ki tečejo pri sodiščih zaradi utemeljenega suma storitve kaznivih dejanj pred nastopom kazni mladoletniškega zapora ali vzgojnega ukrepa in po njem,
19. podatke o odprtih kazenskih postopkih in pravnih postopkih, v katerih je bilo odločeno o škodi glede kaznivega dejanja.

167. člen

(zbirke osebnih podatkov zaradi izvrševanja omejevalnih ukrepov)

(1) Zbirka podatkov za namene zakonitega in pravilnega izvrševanja pripora in začasne namestitve v prevzgojni dom ter zaradi varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin

mladoletnikov in obveščanja oškodovancev o izpustitvi in pobegu mladoletnikov, ki jih obdeluje uprava, obsega:

1. podatke o identiteti mladoletnika in o njegovem osebnem stanju;
2. podatke o sklepu o priporu ali začasni namestitvi v prevzgojni dom;
3. podatke o delu, ki ga odpravlja med priporom ali začasno namestitvijo v prevzgojni dom;
4. podatke o mladoletnikovi vključenosti v vzgojne, izobraževalne ali druge programe;
5. podatke o sprejemu v pripor ali prevzgojni dom, trajanju, podaljšanju oziroma odpravi pripora ali začasne namestitve v prevzgojni dom;
6. podatke o obnašanju mladoletnika in disciplinskih ukrepih;
7. podatke o osebah, s katerimi ima mladoletnik dovoljene stike;
8. podatke o oškodovancu, ki je zahteval obveščanje o izpustitvi in pobegu mladoletnika.

(2) Podatki o identiteti mladoletnika in o njegovem osebnem stanju obsegajo:

1. ime in priimek ter morebitni vzdevek;
2. datum in kraj rojstva;
3. stalno oziroma začasno prebivališče ali naslov prebivališča v tujini;
4. enotno matično številko občana;
5. davčno številko;
6. osebno fotografijo;
7. osnovni osebni opis;
8. podatke o družinskih razmerah;
9. podatke o državljanstvu;
10. podatke o splošnem zdravstvenem stanju ob sprejemu v pripor ali v prevzgojni dom in morebitni invalidnosti;
11. podatke o zakonitem zastopniku.

(3) Podatki o sklepu o priporu ali začasni namestitvi v prevzgojni dom obsegajo:

1. naziv sodišča, ki je odredilo ukrep;
2. opravilno številko in datum izdaje sklepa;
3. kaznivo dejanje, za katero proti njemu teče postopek;
4. zakonske razloge za ukrep.

(4) Podatki o delu, ki ga odpravlja med priporom ali med začasno namestitvijo v prevzgojni dom, obsegajo:

1. vrsto dela, ki ga opravlja;
2. delovno mesto, na katerega je razporejen;
3. trajanje dela in odsotnosti iz dela;
4. plačilo, prejeta za opravljeno delo.

(5) Podatki o mladoletnikovi vključenosti v vzgojne, izobraževalne ali druge programe obsegajo:

1. podatke o zavodu ali drugem izvajalcu programa, v katerega je bil vključen ob odreditvi pripora;
2. podatke o programu in obravnavi v programu pred odreditvijo pripora;
3. podatke o programu in obravnavi v programu med trajanjem pripora.

(6) Podatki o sprejemu v pripor ali prevzgojni dom, trajanju, podaljšanju oziroma odpravi pripora ali začasne namestitve v prevzgojni dom obsegajo:

1. datum in uro sprejema v pripor ali v prevzgojni dom;
2. uro, ko je bil mladoletniku vročen sklep;
3. podatke o sklepu o podaljšanju pripora ali začasne namestitve v prevzgojni dom;
4. podatki o sklepu o odpravi ali začasne namestitve v prevzgojni dom;
5. datum in ura izpustitve iz pripora ali iz prevzgojnega doma;

- (7) Podatki o obnašanju mladoletnika in disciplinskih ukrepih obsegajo:
1. podatke o osebnosti in vedenju mladoletnika;
 2. podatke, pomembne za izdelavo varnostne ocene in za varnost mladoletnika;
 3. vrsto disciplinskega prestopka;
 4. vrsto disciplinske kazni;
 5. trajanje disciplinske kazni.
- (8) Podatki o osebah, s katerimi ima mladoletnik dovoljene stike obsegajo:
1. ime in priimek;
 2. naslov stalnega oziroma začasnega prebivališča ali naslov prebivališča v tujini;
 3. kontaktne telefonske številke.
- (9) Podatki o oškodovancu, ki je zahteval obveščanje o izpustitvi in pobegu mladoletnika obsegajo:
1. podatke o zahtevi za obveščanje;
 2. ime in priimek;
 3. dan, mesec in leto rojstva ali enotno matično številko občana;
 4. poštni naslov, elektronski naslov, telefonska številka, številka telefaksa oziroma druge kontaktne podatke.

6. oddelek: Strokovni svet

168. člen (strokovni svet)

- (1) Za odločanje o strokovnih vprašanjih na posameznih področjih obravnave mladoletnikov, nameščenih v prevzgojni dom ali zavod za mladoletnike, za strokovno pomoč pri sprejemanju odločitev in pri pripravi predpisov v zvezi z izvrševanjem vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom in izvrševanjem kazni mladoletniškega zapora, vlada ustanovi strokovni svet.
- (2) Strokovni svet sprejema zlasti multidisciplinarni program prevzgojnega doma, navodila za njegovo izvajanje, smernice za pripravo osebnega načrta mladoletnika, ter katalog znanj za multidisciplinarno obravnavo.
- (3) Strokovni svet ima 14 članov, ki so imenovani za obdobje šestih let z možnostjo ponovnega imenovanja. Člani izmed sebe izvolijo predsednika.
- (4) Vlada imenuje člane strokovnega sveta izmed uveljavljenih strokovnjakov, ki obravnavajo mladoletnike, in sicer:
- tri člane s področja vzgoje in izobraževanja, na predlog ministrstva, pristojnega za vzgojo in izobraževanje;
 - tri člane s področja socialnega dela, od tega dva na predlog ministrstva, pristojnega za socialno varstvo in enega na predlog ministrstva, pristojnega za institucionalno varstvo;
 - tri člane s področja pravosodja, na predlog ministrstva, pristojnega za pravosodje;
 - tri člane s področja zdravstva, na predlog ministrstva, pristojnega za zdravje;
 - dva člana s področja izvrševanja kazenskih sankcij, na predlog uprave;

169. člen (organizacija dela strokovnega sveta)

(1) Organizacija in način dela strokovnega sveta se uredita s poslovnikom, ki ga sprejme strokovni svet z večino glasov.

(2) Strokovna, administrativna, tehnična in druga dela za strokovni svet opravlja ministrstvo, pristojno za pravosodje.

VI. poglavje USPOSABLJANJE

170. člen (usposobljenost strokovnjakov)

(1) Sodniki, državni tožilci, policisti, odvetniki, poravnalci, strokovni delavci centrov za socialno delo, strokovni delavci v zavodih, v katerih se izvršujejo zavodski vzgojni ukrepi, pravosodni policisti, zdravstveni in drugi strokovnjaki, ki sodelujejo pri obravnavi mladoletnikov po tem zakonu, morajo imeti posebna znanja s področja mladoletniškega odklonskega vedenja.

(2) Posebna znanja s področja mladoletniškega odklonskega vedenja zajemajo zlasti znanja o posebnostih obravnavanja mladoletnih storilcev kaznivih dejanj in o mladoletniškem prestopništvu, o pomenu restorativne pravičnosti, o razumevanju razvoja mladoletnika, o individualni oceni mladoletnika in postopku njene izdelave, o tehnikah razgovora z mladoletnikom oziroma zaslišanja mladoletnika, o izvrševanju kazenskih sankcij za mladoletnike, o institucijah, ki so vključene v obravnavo mladoletnika in o njihovi vlogi pri obravnavi mladoletnika, o metodah in programih obravnave mladoletnikov ter osnovna znanja s področja vzgoje, socialne pedagogike, specialne pedagogike in socialnega dela.

(3) Posamezne naloge v postopku proti mladoletniku in pri obravnavi mladoletnika lahko izjemoma opravlja oseba, ki ne izpolnjuje pogoja iz prvega odstavka tega člena, če sicer ne bi bilo mogoče zagotoviti rednega in pravočasnega izvajanja nalog po določbah tega zakona.

171. člen (osnovna in redna usposabljanja)

(1) Pridobitev in ohranjanje posebnih znanj s področja mladoletniškega odklonskega vedenja se zagotavlja z osnovnimi in rednimi usposabljanji.

(2) Oseba izpolnjuje pogoj iz prvega odstavka prejšnjega člena, če je opravila osnovno usposabljanje in če najmanj vsaki dve leti opravi redno usposabljanje.

(3) Odvetniška zbornica Slovenije vodi in objavi seznam odvetnikov, strokovno usposobljenih za zastopanje mladoletnikov. Nanj uvrsti odvetnike, ki so opravili osnovno usposabljanje. Če se odvetnik ne udeleži najmanj enega rednega usposabljanja vsaki dve leti, ga odvetniška zbornica izbriše s seznama.

(4) Ministrstvo, pristojno za pravosodje, vodi seznam poravnalcev, strokovno usposobljenih za postopke poravnavanja v zadevah proti mladoletnikom. Nanj uvrsti poravnalce, ki so opravili osnovno usposabljanje. Če se poravnalec ne udeleži najmanj enega rednega usposabljanja vsaki dve leti, ga ministrstvo, pristojno za pravosodje, izbriše s seznama.

172. člen (zagotavljanje usposabljanj)

(1) Osnovna in redna usposabljanja zagotavljajo:

- za sodnike, državne tožilce, poravnalce in državne odvetnike center za izobraževanje v pravosodju, ki deluje v okviru ministrstva, pristojnega za pravosodje;
- za pravosodne policiste in strokovnjake, zaposlene v zavodu za mladoletnike in prevzgojnem domu, uprava;
- za policiste policija;
- za odvetnike Odvetniška zbornica Slovenije;
- za strokovne delavce in strokovne sodelavce, zaposlene na centrih za socialno delo ministrstvo, pristojno za družino in socialne zadeve;
- za strokovnjake s področja zdravstva ministrstvo, pristojno za zdravje;
- za strokovnjake s področja vzgoje in izobraževanja ministrstvo, pristojno za vzgojo in izobraževanje;
- za strokovnjake s področja zavodov za usposabljanje, ministrstvo za institucionalno varstvo.

(2) Sredstva za udeležbo na osnovnih in rednih usposabljanjih za strokovnjake, zaposlene v državnih organih in javnih zavodih, zagotavljajo ministrstva iz prejšnjega odstavka in so za te udeležence brezplačna.

173. člen **(multidisciplinarni pristop)**

(1) Osnovna in redna usposabljanja se izvajajo kot skupna usposabljanja za strokovnjake z vseh področij za območje posameznega okrožnega sodišča. Če je glede na število strokovnjakov to bolj smotno, se usposabljanja izvedejo za območje višjega sodišča.

(2) Izvajalci osnovnih in rednih usposabljanj najmanj enkrat letno pripravijo skupni posvet na ravni celotne države glede izzivov in dobrih praks na področju obravnave mladoletnikov.

(3) Program in način izvedbe osnovnega in rednega usposabljanja podrobneje uredi minister, pristojen za pravosodje, v soglasju z ministrom, pristojnim za socialno varstvo, ministrom, pristojnim za institucionalno varstvo, ministrom, pristojnim za vzgojo in izobraževanje, ministrom, pristojnim za notranje zadeve in ministrom, pristojnim za zdravje.

VII. poglavje: **PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE**

174. člen **(prenehanje veljavnosti, spremembe in podaljšanje uporabe določb drugih zakonov)**

(1) Z dnem uveljavitve tega zakona prenehajo veljati:

- 21. člen KZ-1;
- 451. do 490. člen Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 176/21 – uradno prečiščeno besedilo, 96/22 – odl. US, 2/23 – odl. US, 89/23 – odl. US in 53/24; v nadaljnjem besedilu: ZKP);
- 112. do 118. člen, 169. do 200. člen, četrti odstavek 250.a člena in 255. člen ZIKS-1.

(2) V ZKP se z dnem uveljavitve tega zakona:

- v 39. členu v 1. točki drugega odstavka črta besedilo », ali če je kot sodnik za mladoletnike vodil pripravljalni postopek in je bil podan predlog za kaznovanje«;

- v 87. členu v petem odstavku črta besedilo »ali vzgojni«;
- v 89. členu v prvem odstavku, v 90. členu v tretjem odstavku in v 91. členu črta besedilo »ali vzgojnem«;
- v 135. členu v prvem odstavku črta besedilo », evidenco izrečenih vzgojnih ukrepov«;
- v 161.a členu v drugem odstavku črta besedilo »; če je ovadba podana zoper mladoletnika, pa tudi za druga kazniva dejanja, za katera je v Kazenskem zakoniku predpisana kazen zopora do petih let«;
- v 162. členu v drugem odstavku črta besedilo »; če je ovadba podana zoper mladoletnika pa tudi za druga kazniva dejanja, za katera je v Kazenskem zakoniku predpisana kazen zopora do petih let«;
- v 211. členu v drugem odstavku črta 4. točka, točke od 5 do 8 postanejo točke od 4 do 7;
- v 211.a členu v petem odstavku črta besedilo »ali mladoletniškega zopora« in besedilo »in osebah, ki prestajajo kazen mladoletniškega zopora«;
- v 227. členu v prvem odstavku črta besedilo », če je mladoleten, pa tudi, kdo je njegov zakoniti zastopnik«

(3) V ZIKS-1 se:

- v 1. členu v drugem odstavku za besedo »sankcije« vejica nadomesti z besedo »in«, besedilo »in vzgojni« pa se črta,
- v 10. členu se v peti alineji besedilo », vključno z mladoletniškim zaporom, prevzgojni dom,« nadomesti z besedo »in«, v sedmi alineji se za besedo »priporniki« vejica nadomesti z besedo »in«, na koncu sedme alineje pa se črta besedilo »in mladoletniki v prevzgojnem domu«;
- v 10.a členu v prvem in drugem odstavku črta besedilo »in prevzgojnem domu«;
- 11. člen spremeni tako, da se glasi: »Kazen zopora in zapor, odrejen po drugih predpisih, se izvršujeta v zavodih za prestajanje kazni zopora (v nadaljnjem besedilu: zavod).«
- v 14. členu v prvem odstavku črta besedilo »in mladoletniškega zopora« in besedilo »in mladoletniku«,
- v 30.a členu v prvem odstavku črta besedilo »oziroma prevzgojni dom«,
- v 30.b členu v devetem odstavku črta besedilo »mladoletnika ali«;
- v 31. členu črta besedilo », o osebah, ki prestajajo kazen mladoletniškega zopora, o mladoletnikih, zoper katere se izvršuje vzgojni ukrep oddaje v prevzgojni dom«;
- v 41.a členu črta besedilo », o osebah, ki prestajajo kazen mladoletniškega zopora in o mladoletnikih, ki jim je bil izrečen ukrep oddaje v prevzgojni dom«;
- v 41.b členu črta besedilo », oseb, ki prestajajo kazen mladoletniškega zopora, mladoletnikov, zoper katere se izvršuje vzgojni ukrep oddaje v prevzgojni dom«;
- v 58. členu v prvem odstavku črta besedilo », mladoletniškega zopora in mladoletniki na prestajanju vzgojnega ukrepa oddaje v prevzgojni dom,«.

(4) V Zakonu o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju (Uradni list RS, št. 200/20) se v 8. členu drugi stavek drugega odstavka spremeni tako, da se glasi: »Sodišče z odločbo o namestitvi ali s sklepom o izreku vzgojnega ukrepa namestitve v strokovni center, določi strokovni center, ki na določenem območju usklajuje sodelovanje strokovnih centrov.«.

(5) Določbe drugih zakonov, ki bodo z uveljavitvijo tega zakona prenehale veljati, ali bodo spremenjene, se do začetka uporabe tega zakona uporabljajo v veljavnem besedilu.

(6) Določbe drugega odstavka 70. člena, določbe 71. do 94. člena, določbe, ki se nanašajo na mladoletniški zapor v petem odstavku 47. člena, v prvem, drugem in četrtem odstavku 49. člena, ter določbe tretjega odstavka 100. člena, prvega odstavka 102. člena, točke 3) četrtega odstavka

103. člena, šestega odstavka 109. člena, drugega odstavka 113. člena in 115. člena Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 63/94, 70/94 – popravek, 23/99, 40/04 in 95/04; v nadaljnjem besedilu: KZ), se za mladoletnike in mlajše polnoletnike uporabljajo do začetka uporabe tega zakona.

176. člen
(prenehanje veljavnosti in podaljšanje uporabe
dosedanjih podzakonskih predpisov)

(1) Z dnem uveljavitve tega zakona prenehajo veljati naslednji podzakonski predpisi:

- Navodilo o obveščanju v primerih pobegov mladoletnikov ali njihovem izogibanju izvrševanju vzgojnih ukrepov (Uradni list RS, št. 91/06);
- Pravilnik o izvrševanju dela v splošno korist (Uradni list RS, št. 109/08, 46/12, 27/17 – ZPro in 21/18);
- Pravilnik o izvrševanju vzgojnega ukrepa oddaje mladoletnika v prevzgojni dom (Uradni list RS, št. št. 73/00, 127/06 in 74/09);
- Pravilnik o izvrševanju vzgojnih ukrepov (Uradni list RS, št. 85/09 in 38/21).

(2) Podzakonski predpisi iz prejšnjega odstavka se uporabljajo do uveljavitve predpisov, izdanih na podlagi tega zakona.

(3) Minister, pristojen za pravosodje, v enem letu po uveljavitvi tega zakona z določbami tega zakona uskladi:

- Pravilnik o kazenskih evidencah (Uradni list RS, št. 3/18);
- Pravilnik o izvrševanju pripora (Uradni list RS, št. 36/99, 39/02, 114/04, 127/06, 7/07, 112/07, 62/08, 16/09 in 41/17);
- Pravilnik o izvrševanju kazni zapora (Uradni list RS, št. 46/19);
- Navodilo o razporejanju in pošiljanju obsojencev na prestajanje kazni zapora v zavode za prestajanje kazni zapora (Uradni list RS, št. 60/18 in 167/21);
- Pravilnik o plačilu za delo obsojencev (Uradni list RS, št. 27/16, 4/20 in 108/24).

(4) Podzakonske predpise in akte na podlagi tega zakona pristojni ministri izdajo najpozneje v enem letu po uveljavitvi tega zakona, če ni v tem členu določeno drugače.

(5) Do določitve ustreznih zavodov v skladu s prvim odstavkom 121. člena tega zakona se vzgojni ukrep namestitve v zavod za usposabljanje izvršuje v zavodih, določenih na podlagi 200. člena ZIKS-1.

(6) Prevzgojni dom in zavod za mladoletnike uskladita hišna reda z določbami tega zakona ter z določbami podzakonskih predpisov o izvrševanju pripora, kazni mladoletniškega zapora in vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom v treh mesecih od uveljavitve podzakonskih predpisov iz drugega odstavka tega člena.

(7) Centri za socialno delo sprejmejo interni akt iz petega odstavka 55. člena tega zakona v treh mesecih od uveljavitve tega zakona. Center za mladoletnike sprejme interni akt iz prejšnjega stavka v treh mesecih od začetka njegovega delovanja.

177. člen
(odločanje o priporu, odrejenem pred začetkom uporabe tega zakona)

(1) Pripor, odrejen na podlagi do sedaj veljavnih predpisov, ki ob začetku uporabe tega zakona traja dlje, kot sme trajati v skladu s tem zakonom, se nemudoma odpravi.

(2) O pritožbi zoper sklep o priporu, ki je bila vložena pred začetkom uporabe tega zakona, odloči sodišče po določbah ZKP.

(3) Če sodišče v primerih iz prejšnjega odstavka sklep o priporu razveljavi in zadevo vrne v ponovno odločanje, odloči sodišče prve stopnje po določbah tega zakona.

178. člen
(pogojni odpust v času izvrševanja mladoletniškega zapora)

Postopki odločanja o pogojnem odpustu v času izvrševanja mladoletniškega zapora, začeti pred začetkom uporabe tega zakona, se dokončajo po do sedaj veljavnih predpisih.

179. člen
(izvrševanje vzgojnih ukrepov, izrečenih na podlagi KZ)

(1) Vzgojni ukrep oddaje v vzgojni zavod, izrečen na podlagi KZ, se z dnem začetka uporabe tega zakona izvršuje po določbah tega zakona o izvrševanju vzgojnega ukrepa namestitve v strokovni center.

(2) Vzgojni ukrep oddaje v zavod za usposabljanje, izrečen na podlagi KZ, se z dnem začetka uporabe tega zakona izvršuje po določbah tega zakona o izvrševanju vzgojnega ukrepa namestitve v zavod za usposabljanje.

(3) Vzgojni ukrep oddaje v prevzgojni dom, izrečen na podlagi KZ, se z dnem začetka uporabe tega zakona izvršuje po določbah tega zakona o izvrševanju vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom.

(4) Vzgojni ukrep nadzorstva organa socialnega varstva, izrečen na podlagi KZ, se z dnem začetka uporabe tega zakona izvršuje po določbah tega zakona o izvrševanju vzgojnega ukrepa nadzorstva centra za socialno delo.

(5) Sodišče o tem, ali so podani pogoji za ustavitev izvrševanja vzgojnih ukrepov iz prvega do četrtega odstavka tega člena ali za njihovo nadomestitev s kakšnim drugim vzgojnim ukrepom, ponovno odloči najpozneje v šestih mesecih od začetka uporabe tega zakona, če se rok iz 84. člena KZ izteče prej, pa v tem roku.

180. člen
(dokončanje kazenskih postopkov, začelih pred začetkom uporabe tega zakona)

Če s prehodnimi določbami ni drugače določeno, se postopki, v katerih se je pripravljali postopek začel pred začetkom uporabe tega zakona, dokončajo po določbah ZKP.

181. člen
(psihiatrični oddelek za mladoletnike)

Ministrstvo, pristojno za zdravje, v enem letu od uveljavitve tega zakona vzpostavi psihiatrični oddelek za mladoletnike.

182. člen
(ustanovitev strokovnega sveta)

Vlada Republike Slovenije ustanovi strokovni svet po tem zakonu v šestih mesecih od uveljavitve tega zakona.

183. člen
(začetek elektronskega poslovanja)

Če z dnem začetka uporabe tega zakona še niso vzpostavljeni ustrezni tehnični pogoji pri sodiščih, se 57. člen tega zakona začne uporabljati z vzpostavitvijo teh pogojev.

184. člen
(uveljavitev in začetek uporabe zakona)

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporabljati pa se začne šest mesecev po objavi.

III. OBRAZLOŽITEV ČLENOV

I. poglavje: SPLOŠNE DOLOČBE

K 1. členu (vsebina)

Predlog zakona deloma v I., predvsem pa v II. poglavju pomeni realizacijo drugega odstavka 5. člena KZ-1. Ta je napovedal sprejem posebnega zakona, ki bo določil kazensko odgovornost mladoletnikov (torej oseb, ki so storile kaznivo dejanje po dopolnjenem 14., a pred 18. letom starosti). V prehodnih določbah je KZ-1 določil uporabo določb za mladoletnike iz Kazenskega zakonika, sprejetega leta 1994 (KZ) do uveljavitve posebnega zakona. Sicer pa je vsebina zakona širša od napovedane, saj ureja tudi posebnosti glede postopka proti mladoletnikom (III. poglavje), glede sodelovanja v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije, kadar se sodelovanje nanaša na mladoletnike (IV. Poglavje) in posebnosti izvrševanja kazenskih sankcij za mladoletnike (V. poglavje) ter usposabljanja za to področje (VI. poglavje). Predlog torej celovito, na enem mestu ureja vse posebnosti glede kazenskopravne obravnave mladoletnikov, tako na področju materialne kazenske zakonodaje, kazenske procesne ureditve kot tudi na področju izvrševanja kazenskih sankcij.

Drugi odstavek tega člena pomeni napoved posebnih določb, ki urejajo:

- pogoje in obseg uporabe določb tega zakona glede oseb, ki so bile v času, ko naj bi oziroma so storile kaznivo dejanje, mladoletne, pa so med postopkom ali med izvrševanjem izrečene sankcije že polnoletne (npr. določbe o *izrekanju vzgojnih ukrepov* polnoletnim, ki so storili kaznivo dejanje kot mlajši mladoletniki ali kot starejši mladoletniki, določbe o uporabi III. poglavja (*postopek proti mladoletnikom*) za osebe, ki naj bi storile kaznivo dejanje kot mladoletniki, pa so ob uvedbi postopka ali med samim postopkom postale polnoletne, ter določbe o *izvrševanju mladoletniških kazenskih sankcij*, izrečenih osebam, ki so postale polnoletne pred začetkom izvrševanja ali med izvrševanjem kazenskih izrečenih sankcij.

- možnost izreka kazenskih sankcij za mladoletnike tudi mlajšim polnoletnikom, torej osebam, ki so bile ob storitvi kaznivega dejanja že polnoletne, niso pa še dopolnile enaindvajset let, upošteva njihovo osebnostno razvitost (v tem delu pomeni realizacijo tretjega odstavka 5. člena KZ-1). Ta poseben položaj je urejen v več členih, ki se nanašajo na opredelitev pojmov, na pogoje za izrek vzgojnih ukrepov mlajšim polnoletnikom, na določitev procesnih določb tega zakona, ki se uporabljajo tudi v postopkih proti mlajšim polnoletnikom in določbe o starostni omejitvi za izvrševanje vzgojnih ukrepov.

K 2. členu (pomen izrazov)

V tem členu predlog zakona opredeljuje pomen nekaterih uporabljenih izrazov.

Prvi, drugi, tretji in četrti odstavek: Z opredelitvijo pomena izrazov **mladoletnik**, **mlajši mladoletnik**, **starejši mladoletnik** in **mlajši polnoletnik** so določene temeljne starostne kategorije. Za opredelitev teh temeljnih pojmov je bistven trenutek storitve oziroma domnevne storitve kaznivega dejanja. Hkrati je pojasnjeno, da se vsi ti temeljni izrazi uporabljajo tako za osebo, ki je šele osumljena storitve kaznivega dejanja in je postopek proti njej šele v teku, kot tudi po izreku sankcije. Sam izraz torej ne prejudicira, da je oseba dejansko storila kaznivo dejanje, kar je pomembno zaradi varovanja domneve nedolžnosti. Kjer je zaradi jasnosti to potrebno, pa je v zakonu še vedno posebej poudarjeno, da gre za osebo, proti kateri je postopek šele v teku.

Kategorija mladoletnikov je razdeljena v dve podkategoriji: mlajši mladoletniki (ob domnevni storitvi oziroma storitvi je že bil star 14, ni pa še dopolnil 16 let) in starejši mladoletniki (ob

domnevni storitvi oziroma storitvi je že bil star 16, ni pa še dopolnil 17 let). Opredeljena je tudi kategorija mlajših polnoletnikov (ob domnevni storitvi oziroma storitvi je že bil polnoleten, ni pa še dopolnil 21 let), za katere se ta zakon uporablja, kadar so izpolnjeni v njem določeni pogoji.

KZ-1 ohranja starost 14 let kot starost, po dopolnitvi katere je lahko mladoletnik v kazenskem postopku obravnavan kot storilec kaznivega dejanja. Ta starostna meja je v našem pravnem prostoru uveljavljena že od leta 1929 (od sprejetja Kazenskega zakonika Kraljevine SHS). S tem slovenska zakonodaja sledi priporočilom mednarodnih dokumentov (npr. Pekinška pravila, Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje), da bi morala biti starostna meja določena z zakonom in da ne bi smela biti prenizka, pa tudi v večini evropskih držav je ta meja pri 14 letih ali celo višja.⁵⁶ Pri tem je zanimiv podatek, da sta dve državi v preteklosti najprej znižali starostno mejo (Danska leta 2010 in Gruzija leta 2008), vendar sta jo pozneje ponovno zvišali nazaj na starost, določeno pred spremembo.⁵⁷ Škotska je z zakonom, sprejetim leta 2019, dvignila starost za kazensko odgovornost z 8 na 12 let, potekajo pa prizadevanja, da bi se starost za kazensko odgovornost dodatno dvignila, vsaj na 14 let.

V skladu s 1. členom KZ-1 se kazenska odgovornost v Republiki Sloveniji po KZ-1 uveljavlja le zoper polnoletne storilce kaznivih dejanj, kazensko odgovornost mladoletnikov pa v skladu z drugim odstavkom 5. člena določa poseben zakon, pri čemer tak zakon lahko ureja le kazensko odgovornost tistih mladoletnikov, ki so ob storitvi kaznivega dejanja že dopolnili 14 let, saj po 21. členu KZ-1 otrok, ki je storil protipravno dejanje, ko še ni bil star štirinajst let, sploh ne more biti storilec kaznivega dejanja.

V tem predlogu zakona je na nekaterih mestih sicer uporabljen pojem »otrok«, ki pa ni posebej definiran. Konvencija o otrokovih pravicah (KOP), ki jo je Republika Slovenija nasledila leta 1992,⁵⁸ otroka v 1. členu opredeljuje kot vsako človeško bitje, mlajše od osemnajst let, razen če zakon, ki se uporablja za otroka, določa, da se polnoletnost doseže že prej. Nadalje prvi odstavek 3. člena KOP določa, da morajo biti pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki, bodisi da jih vodijo državne bodisi zasebne ustanove za socialno varstvo, sodišča, upravni organi ali zakonodajna telesa, otrokove koristi glavno vodilo. V 56. členu Ustave RS je določeno tudi, da otroci uživajo človekove pravice in temeljne svoboščine v skladu s svojo starostjo in zrelostjo.

Opisani pristop, v skladu s katerim se (i) proti otroku, ki ob storitvi kaznivega dejanja še ni bil star 14 let, ne smejo uporabljati kazenske sankcije, ampak je predvideno obravnavanje v skladu z družinsko in socialno zakonodajo zunaj okvirov kazenskega prava, po potrebi z ukrepi za varstvo koristi otrok, (ii) mlajšemu mladoletniku smejo izreči vzgojni ukrepi in (iii) starejšemu mladoletniku izjemoma sme izreči tudi kazen, je skladen tako s Konvencijo o otrokovih pravicah, kot tudi s slovensko Ustavo. Da veljajo pravice otrok iz Konvencije o otrokovih pravicah tudi za mladoletnika, kot ga opredeljuje ta zakon, je nenazadnje jasno že glede na izhodišča zakona. Tako je že iz uvodnih pojasnil k predlogu zakona razvidno, da le-ta temelji na načelih, kot jih opredeljuje Konvencija o otrokovih pravicah in so splošno in mednarodno uveljavljena za obravnavanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj, kot npr. načelo nediskriminacije (2. člen Konvencije o otrokovih pravicah); načelo otrokove koristi (3. člen Konvencije o otrokovih pravicah); pravica do življenja, preživetja in razvoja (6. člen Konvencije o otrokovih pravicah); pravica biti slišan (12. člen Konvencije o otrokovih pravicah) in pravica do dostojanstva (prvi odstavek 40. člena Konvencije o otrokovih pravicah).

⁵⁶ <https://archive.crin.org/en/home/ages/europe.html>

⁵⁷ Prav tam.

⁵⁸ Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij OZN in konvencij, sprejetih v mednarodni agenciji za atomsko energijo, Uradni list RS, št. 35/92.

Zaradi večje preglednosti so na tem mestu povzete temeljne rešitve glede obravnave mladoletnikov, ki so med sojenjem postali polnoletni in mlajših polnoletnikov:

Mlajšemu mladoletniku se sme v skladu s prvim odstavkom 37. člena (izrekanje kazenske sankcije polnoletnemu za kaznivo dejanje, ki ga je storil kot mlajši mladoletnik) po dopolnitvi 18. leta starosti soditi samo za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen, hujša od petih let zapora. Mlajšemu mladoletniku, ki je pred uvedbo postopka ali med sojenjem dopolnil 21 let, pa v skladu z drugim odstavkom 37. člena sploh ni več dopustno izreči kazenske sankcije in se v skladu z drugim odstavkom 42. člena postopek proti njemu ne uvede, če pa je že bil uveden, se ustavi.

Starejšemu mladoletniku se sme izreči kazensko sankcijo po tem zakonu tudi po nastopu polnoletnosti, ne glede na težo storjenega kaznivega dejanja. Že v skladu z drugim odstavkom 12. člena se mu sme izreči bodisi vzgojni ukrep ali pa kazen, po tretjem odstavku navedenega člena pa tudi varnostni ukrep. Ko starejši mladoletnik dopolni 21 let pa mu sme sodišče, če oceni, da mu je treba izreči kazen, v skladu s prvim odstavkom 38. člena namesto mladoletniškega zapora izreči kazen zapora ali pogojno obsodbo. Postopek proti polnoletnemu, ki naj bi storil kaznivo dejanje kot starejši mladoletnik, je potem, ko dopolni 21 let, mogoče nadaljevati le za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen pet let zapora ali večpri čemer se v postopku uporabljajo samo izrecno navedene določbe tega zakona iz poglavja o postopku. Če je bil postopek proti taki osebi uveden, preden je dopolnila 21 let, se seveda dokonča pred istim senatom, pred katerim se je začel, torej pred senatom za mladoletnike.

Položaj mlajših polnoletnikov je urejen v 39. členu (Izrekanje vzgojnega ukrepa mlajšemu polnoletniku), v skladu s katerim se jim sme pod določenimi pogoji izreči določene vzgojne ukrepe. Pogoji, da v času sojenja še ni star 21 let, je določen glede na to, da se smejo vzgojni ukrepi izvrševati le do 23 leta (110. člen) in da izrekanje vzgojnega ukrepa, ki se v pretežnem delu niti ne bi mogel izvršiti, ni smotno. Z dopolnitvijo 23. leta se polnoletnega tudi premesti s prestajanja kazni mladoletniškega zapora v zavodu za mladoletnike v zavod za prestajanje kazni zapora (154. člen).

Peti odstavek: Izraz **psihosocialno funkcioniranje** je bilo potrebno posebej opredeliti, saj gre za osrednji pojem v kontekstu zagotavljanja ustrezno individualizirane in potrebam vsakega mladoletnika prilagojene obravnave skozi celoten kazenski postopek, in izbire sankcije ter njenega izvrševanja. Nadomešča izraz osebnost glede na spoznanja nevroznanosti in razvojne psihologije o tem, da se osebnost človeka razvija v povprečju do 24. leta starosti ali še dlje. Pojem osebnost namreč označuje izgrajene in razmeroma trajne lastnosti posameznika oziroma trajen vzorec mišljenja, čustvovanja in vedenja. Uporaba pojma psihosocialno funkcioniranje, ki opredeljuje »zgolj« trenutno stanje - način delovanja in zmožnost prilagajanja posameznika v različnih okoliščinah in vidikih njegovega življenja – na katerega pa je z ustreznimi ukrepi mogoče v zelo veliki meri pozitivno delovati, pa že na pojmovni ravni odraža drugačen namen in izhodišča obravnave mladoletnikov v primerjavi s polnoletnimi obdolženci oziroma storilci.

Šesti odstavek: Individualna ocena mladoletnika (v nadaljnjem besedilu IOM) je bila zaradi implementacije Direktive (EU) 2016/800 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. maja 2016 o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku v slovenski pravni red vnesena z novelo ZKP-O (prvi odstavek 469. člena ZKP). Opredeljena je bila kot pravica mladoletnika, da se v pripravljalnem postopku poleg dejstev, ki se nanašajo na kaznivo dejanje, ugotavlja tudi mladoletnikovo starost, okoliščine, ki so potrebne za presojo njegove duševne razvitosti, posebne ranljivosti, posebnih potreb na področju vzgoje, izobraževanja in zdravljenja, ter ugotoviti in proučiti vse druge okoliščine na strani mladoletnika, ki se tičejo njegove osebnosti in razmer, v katerih živi.

S tem predlogom zakona je pojem IOM nadgrajen tako, da opredeljuje IOM kot oceno tveganja in potreb mladoletnika, v okviru katere se zberejo podatki o mladoletnikovi starosti, njegovem psihosocialnem funkcioniranju, okolju in razmerah, v katerih živi, njegovem zdravstvenem stanju morebitni posebni ranljivosti in o drugih okoliščinah, pomembnih za opredelitev potreb mladoletnika, ki vplivajo na odločanje glede uvedbe kazenskega postopka, glede njegovega sodelovanja v postopku, uporabe začasnih ukrepov za varstvo koristi mladoletnika in drugih ukrepov, izbire kazenske sankcije in glede izvrševanja začasnih ukrepov za varstvo koristi mladoletnika in drugih ukrepov ter kazenskih sankcij. Individualna ocena mladoletnika vsebuje tudi oceno tveganja glede ponavljanja kaznivih dejanj.

Na ta način IOM omogoča, da bodo odločitve v postopku individualizirane in prilagojene vsakemu posameznemu mladoletniku in njegovim individualnim potrebam. Podatki o okolju in razmerah, v katerih mladoletnik živi, so zlasti podatki o družinskih, socialnih in ekonomskih okoliščinah, o njegovem izobraževanju ali usposabljanju, o dejavnih tveganja in o varovalnih dejavnih. Gre torej za oceno, ki državnemu tožilcu služi za odločanje o (ne) uvedbi postopka proti mladoletniku, o uporabi institutov odvratanja kazenskega pregona, o predlaganju morebitnih začasnih ukrepov in o predlogu sankcije. Sodišču služi za odločanje o morebitnih začasnih ukrepih, o nadaljnjem poteku postopka in o izbiri sankcije. Instituciji, ki ukrep oziroma sankcijo izvršuje, pa služi kot vir informacij, potrebnih za zagotavljanje individualizirane in mladoletniku prilagojene obravnave. Kadar bo IOM pripravil center za mladoletnike, bo hkrati pripravil tudi predlog programa obravnave.

Individualna ocena mladoletnika vsebuje tudi oceno tveganja za ponavljanje kaznivih dejanj, kot sistematično analizo njegovih značilnosti, zgodovine in okoliščin, ki omogoča napovedovanje verjetnosti ponovitve kaznivih dejanj in določitev potrebnih ukrepov za preprečevanje povratništva. Običajni pristopi za izdelavo ocene tveganja za ponavljanje kaznivih dejanj so: s pomočjo standardiziranega orodja, kot klinična presoja ali pa kot strukturirana strokovna presoja. Gre za strokovno nalogo centrov za socialno delo in centra za mladoletnike.

Ker gre za poseg v zasebnost ne le mladoletnika, temveč tudi njegovih družinskih članov, morata biti obseg in podrobnost IOM odvisna od okoliščin konkretnega primera. Najmanj podrobna bo IOM takrat, ko jo bo zahteval državni tožilec za odločitev, ali kazensko ovadbo proti mladoletniku zavreči iz razloga smotrnosti (če ne gre za primere, ko IOM sploh ni treba izdelati) ali pa je morda ustrezneje predlagati odstop zadeve v postopek poravnavanja ali odvratanje kazenskega pregona. Če se bo državni tožilec odločal o tem, ali vložiti zahtevo za uvedbo pripravljalnega postopka ali pa se poslužiti odvratanja kazenskega pregona, bo lahko IOM nekoliko podrobnejša in obsežnejša. Najpodrobnejša in najobsežnejša bo IOM takrat, ko bo sodišče njeno izdelavo določilo centru za mladoletnike.

Kot je razvidno že iz Smernic za izdelavo in posodabljanje IOM v kazenskem postopku z dne 25. 7. 2024⁵⁹, sodi med ključne elemente IOM identifikacija varovalnih dejavnikov in dejavnikov tveganja. Znanstvene raziskave namreč kažejo, da je za uspešno obravnavo mladoletnikov izjemnega pomena identifikacija in krepitev varovalnih dejavnikov, ki vzpodbujajo pozitivni razvoj mladoletnika in njegovo prosocialno vedenje ter zmanjšujejo verjetnost za povratništvo. Prav tako je pomembno ugotoviti, kateri so dejavniki tveganja, ki negativno vplivajo na mladoletnikov razvoj, njegovo prosocialno vedenje in povečujejo tveganje za povratništvo.

Sedmi in osmi odstavek: Ker se izraza *nezavodski vzgojni ukrepi* oziroma *zavodski vzgojni ukrepi* v zakonu na več mestih uporabljata kot skupna pojma, ki označujeta ukor, navodila in prepovedi ter nadzorstvo centra za socialno delo (nezavodski vzgojni ukrepi) oziroma namestitvev

⁵⁹ <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MP/Slike-novic/2024/Smernice-za-izdelavo-IOM-julij-2024.pdf>

v strokovni center, namestitev v zavod za usposabljanje in namestitev v prevzgojni dom (zavodski vzgojni ukrepi), sta oba izraza v tem členu posebej opredeljena.

Deveti odstavek: Izraz **zavod, v katerem se izvršuje zavodski vzgojni ukrep** se v tem zakonu uporablja kot skupen izraz za vse oziroma za kateregakoli izmed zavodov, v katerih se izvršujejo zavodski vzgojni ukrepi. To so strokovni center, zavod za usposabljanje in prevzgojni dom. V izogib vsakokratnemu naštevanju vseh zavodov, v katerih se lahko izvršujejo zavodski vzgojni ukrepi, se namreč v tem zakonu večkrat uporabi skupen izraz zavod, v katerem se izvršuje zavodski vzgojni ukrep, zato je tudi ta izraz posebej opredeljen.

Deseti odstavek: Pri opredelitvi izraza **strokovni center** se predlog zakona sklicuje na opredelitev v Zakonu o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju (ZOOMTVI), ki na novo ureja sistem obravnave otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami na področju vzgoje in izobraževanja. Navedeno vpliva tudi na sistem vzgojnih ukrepov, izrečenih v kazenskem postopku. Po peti alineji drugega odstavka prvega člena ZOOMTVI namreč strokovni center obravnava tudi mladoletnike in mlajše polnoletnike, ki jim je bil izrečen vzgojni ukrep oddaje v vzgojni zavod v skladu z zakonom, ki ureja obravnavanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj.

Tej spremembi sledi tudi predlog ZOKOM in vzgojni ukrep oddaje v vzgojni zavod preimenuje v vzgojni ukrep namestitve v strokovni center, pri čemer tudi pri opredelitvi strokovnega centra seveda v celoti sledi matičnemu zakonu. Pojem strokovni center je opredeljen v prvem odstavku 2. člena ZOOMTVI kot zavod za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, ustanovljen za vzgojo in izobraževanje otrok s čustvenimi in vedenjskimi motnjami ter težavami.

Enajsti odstavek: **Prevzgojni dom** je opredeljen kot posebna oblika zavoda, v katerem je mladoletnikom odvzeta prostost posebej pa je poudarjeno, da je mladoletnikom ob hkratnem okrepljenem nadzoru zagotovljena strokovna pomoč in stalno vodstvo strokovnjakov. Gre za edino institucijo za izvrševanje vzgojnega ukrepa v okviru Uprave Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij, ki je organ v sestavi Ministrstva za pravosodje. Opredelitev tega pojma v ZIKS-1 se z uveljavitvijo tega zakona črta.

Dvanajsti odstavek: Pri opredelitvi izraza **zavod za usposabljanje**, v katerem se izvršuje vzgojni ukrep namestitve v zavod za usposabljanje, predlog zakona sledi opredelitvi v 54. členu Zakona o socialnem varstvu.

Trinajsti odstavek: Opredelitev izraza **zavod za mladoletnike** je prevzeta iz ZIKS-1 (10. člen), kjer se po tem predlogu zakona definicija zavoda za mladoletnike črta.

Štirinajsti odstavek: **Center za mladoletnike** je nova institucija (v času priprave predloga tega zakona je v fazi ustanavljanja, predviden je kot posebni oddelek znotraj Javnega zavoda Hiša za otroke). Namen centra za mladoletnike je, da v postopku proti mladoletnikom, za katere obstaja verjetnost, da imajo kompleksne težave v duševnem zdravju, duševnem razvoju, psihosocialnem funkcioniranju, ali so osumljeni storitve hujšega nasilnega kaznivega dejanja, ali pa so osumljeni ponavljanja kaznivih dejanj, ki se stopnjujejo glede na težo, zlasti v kazniva dejanja z elementi nasilja, izdelava celovite multidisciplinarno oceno mladoletnika, katere sestavni del je tudi ocena tveganja za ponovitev kaznivega dejanja in predlog programa obravnave mladoletnika.

V fazi izvrševanja vzgojnih ukrepov bo center za mladoletnike, kadar je v postopku izdelal IOM, sodeloval tudi pri izdelavi:

- *osebnega načrta* (v primeru izreka vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom),

- *individualnega programa obravnave* (v primeru izreka vzgojnega ukrepa namestitve v strokovni center - glej npr. 11. člen Zakona o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju (Uradni list RS, št. [200/20](#), ZOOMTVI) in 36. člen Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (Uradni list RS, št. 58/11, 40/12 – ZUJF, 90/12, 41/17 – ZOPOPP in 200/20 – ZOOMTVI, ZUOPP-1) oziroma

- *individualnega načrta* (v primeru namestitve v zavod za usposabljanje in izreka določenih navodil in prepovedi ali nadzorstva CSD – glej Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev pomoč družini na domu, socialni servis, institucionalno varstvo in vodenje in varstvo ter zaposlitev pod posebnimi pogoji ter Pravilnik o izvrševanju vzgojnih ukrepov (Uradni list RS, št. [85/09](#) in [38/21](#)).

Prav tako bo center za mladoletnike spremljal izvajanje vzgojnega ukrepa, predlagal prilagoditve pri izvrševanju vzgojnega ukrepa ter izvajal supervizijo pri izvrševanju vzgojnih ukrepov, če je za mladoletnika izdelal IOM. Služil bo tudi kot kompetenčni center za to področje, ki bo zmožen strokovno svetovati drugim institucijam in bo zanje tudi organiziral in izvajal usposabljanja.

Petnajsti odstavek: Predlog programa obravnave je sestavni del IOM, ki jo izdelata center za mladoletnike. V njem center za mladoletnike predlaga oblike in metode dela z mladoletnikom ter tudi oblike sodelovanja ter metode dela s starši. Pri tem izhaja iz ugotovljenih potreb mladoletnika v različnih kontekstih, vključno z odnosom s starši. Predlog programa obravnave je podlaga za izdelavo osebnega načrta po tem zakonu, individualiziranega programa v skladu z zakonom, ki ureja obravnavo otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi motnjami in individualnega načrta v skladu s predpisi, ki urejajo institucionalno varstvo otrok in mladostnikov z motnjami v duševnem razvoju.

Šestnajsti odstavek: Izraz *osebni načrt* je opredeljen enako kot v prvem stavku prve alineje 10 člena ZIKS-1. Preostanek definicije po ZIKS-1 dejansko vsebuje že postopkovne določbe, ki so v tem zakonu urejene na drugem mestu.

Sedemnajsti odstavek: Izraz *individualizirani program* je opredeljen enako kot v drugem odstavku 11. člena Zakona o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju (Uradni list RS, št. 200/20, ZOOMTVI).

Osemnajsti odstavek: *Individualni načrt* je individualni načrt, ki se v skladu s predpisi, ki urejajo institucionalno varstvo za otroke, mladostnike in odrasle osebe do 26. leta starosti z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju, pripravi ob namestitvi v zavod za usposabljanje.

Devetnajsti odstavek: Glede opredelitve izraza *ožji družinski član* se predlog zakona sklicuje na opredelitev v ZIKS-1 (glej 10. člen ZIKS-1).

Dvajseti odstavek: Izraz *protipravno dejanje* je opredeljen na enak način kot v tretjem odstavku 1. člena KZ-1. Ta opredelitev je potrebna zato, ker predlog zakona ureja tudi izrekanje varnostnih ukrepov neprištevnim mladoletnikom (torej storilcem tako opredeljenega protipravnega dejanja) in procesne določbe, po katerih so dolžni ravnati pristojni organi v teh primerih kot tudi v primeru, ko naj bi otrok, mlajši od 14 let, storil dejanje, ki izpolnjuje znake kaznivega dejanja in je v nasprotju s pravom (in je torej osumljen storitve protipravnega dejanja).

K 3. členu (uporaba določb drugih zakonov)

Ta zakon je ureja vse posebnosti materialnega in procesnega položaja mladoletnikov, ki naj bi oziroma so storili kaznivo dejanje ter izvrševanja kazenskih sankcij za mladoletnike. Določbe KZ-1, ZKP in ZSKZDČEU-1, ki sicer urejajo položaj polnoletnih oseb, ki naj bi oziroma so storile kaznivo dejanje, se še vedno uporabljajo glede vseh tistih vprašanj, ki s tem zakonom niso posebej urejena, ob dodatnem pogoju, da niso v nasprotju z določbami tega zakona. Ta predlog zakona nekatere institute ureja v celoti drugače, kot so urejeni v splošni kazenski zakonodaji, v tem primeru se KZ-1, ZKP in ZSKZDČEU-1 za mladoletnike ne uporabljajo. Pri nekaterih institutih pa predlog zakona ureja samo določene posebnosti, sicer pa se ohranja ureditev iz splošne zakonodaje. Zaradi jasnosti ureditve je v teh primerih to pri posameznem institutu posebej navedeno.

Glede na posebnosti ureditve izvrševanja kazenskih sankcij za mladoletnike - gre za materijo, ki je bila že doslej le deloma urejena v ZIKS-1, ta pa je urejanje obravnave mladoletnikov, ki jim je izrečen vzgojni ukrep, v veliki meri prepuščal zakonodaji s področja, na katero sodi institucija, ki izvršuje posamezno vrsto vzgojnih ukrepov (vzgojno izobraževalne institucije in institucije s področja socialnega varstva) - je uporaba drugih zakonov za to področje urejena drugače, kot to velja za materialne in procesne določbe. Tako je v drugem odstavku 3. člena določeno, da se določbe ZIKS-1 uporabljajo le, če ta zakon tako določa. Navedeno je realizirano v 106. členu, na začetku poglavja o izvrševanju kazenskih sankcij, kjer so našteje vse določbe ZIKS-1, ki se uporabljajo za izvrševanje posameznega vzgojnega ukrepa in posamezne kazni, ki se lahko izrečejo mladoletniku.

Tretji odstavek vsebuje splošno določbo glede uporabe drugih zakonov, ki ne sodijo na področje kazenskopravne zakonodaje, se pa uporabljajo glede posameznih vprašanj obravnave mladoletnikov, zlasti glede izvrševanja posameznih vzgojnih ukrepov. V skladu s tem odstavkom je uporaba določb navedenih zakonov (gre zlasti za ZOOMTVI, ki ureja nameščanje v strokovni center in socialnovarstveno zakonodajo, ki ureja delovanje zavodov za usposabljanje - Zakon o socialnem varstvu, Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami), urejena pri posameznih institutih v ustreznem poglavju.

Glede na to, da ta zakon ne določa posebej kaznivih dejanj, je v četrtem odstavku tega člena določeno, da so kazniva dejanja, za katera se mladoletnike obravnava po tem zakonu, opredeljena v KZ-1. Uporablja se torej za kazniva dejanja iz posebnega dela KZ-1 in za kazniva dejanja, določena z drugimi zakoni ali ratificiranimi in objavljenimi mednarodnimi pogodbami ali akti Evropske unije, razen če s temi akti ni določeno drugače (9. člen KZ-1).

K 4. členu (varstvo koristi mladoletnika)

Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah v prvem odstavku 3. člena določa, da morajo biti pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki bodisi da jih vodijo državne bodisi zasebne ustanove za socialno varstvo, sodišča, upravni organi ali zakonodajna telesa, otrokove koristi glavno vodilo.

Določbo, ki uresničuje navedeno zahtevo, predlog zakona uvršča med temeljna načela, pri čemer glede na starostno skupino oseb, ki jih obravnava zaradi suma storitve oziroma storitve kaznivega dejanja, govori o »varstvu koristi mladoletnika«, Družinski zakonik (Uradni list RS, št. 15/17, 21/18 – ZNOrg, 22/19, 67/19 – ZMatR-C, 200/20 – ZOOMTVI, 94/22 – odl. US, 94/22 – odl. US, 5/23 in 34/24 – odl. US, v nadaljnjem besedilu DZ) na drugi strani v 7. členu govori o »načelu otrokove koristi«.

Pravni standard »korist mladoletnika« je vrednostni pojem, ki ga je treba v predpisanih okvirih konkretizirati z upoštevanjem vseh okoliščin posameznega primera.

Zahteva po posebej hitrem, skrbnem in obzirnem ravnanju ter spoštovanju mladoletnikovega dostojanstva in upoštevanju njegovega psihosocialnega funkcioniranja in morebitne posebne ranljivosti, zaradi katere bi kazenski postopek utegnil škodljivo vplivati na mladoletnikov razvoj, zavezuje ne le organe, ki obravnavajo mladoletnika in sprejemajo odločitve v postopku na podlagi tega zakona, temveč tudi strokovne delavce, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku, ter odvetnike. Zajema načelno napotilo, da morajo ti subjekti ves čas postopka ravnati tako, da v prvi vrsti spoštujejo njegovo dostojanstvo in v postopku vedno ravnati še posebej skrbno in obzirno ter upoštevati individualne lastnosti mladoletnika – njegovo starost, psihosocialno funkcioniranje in morebitno posebno ranljivost, da se preprečijo ali vsaj zmanjšajo negativni učinki postopka. Delno je ZKP to načelo zajel že v drugem odstavku 453. člena, vendar ga je vezal le na procesna dejanja, pri katerih je navzoč mladoletnik.

Čeprav je spoštovanje človekovega dostojanstva kot pravno-etični temelj v središču ustavnega reda Republike Slovenije in temeljna vrednota, ki naj prežema ves pravni red, na katerega so pri svojem delovanju vezani vsi državni organi, je v drugem odstavku tega člena, ki postavlja zahtevo po obzirnem ravnanju z mladoletnikom, še posebej izpostavljeno.

Tretji odstavek prenaša v ta predlog zakona določbo četrtega odstavka 453. člena ZKP, ki opozarja na posledice neprimernega vedenja mladoletnika med postopkom, na katerega morajo opozarjati in ga preprečevati vsi organi, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku. Ta določba je odraz namena obravnavanja v kazenskem postopku, ta pa je med drugim, da se pri mladoletniku razvija tudi občutek odgovornosti za svoje vedenje in ravnanje, ki je bistveno za njegov skladen osebni razvoj.

K 5. členu (sorazmernost pri obravnavi mladoletnika)

Ta člen zahteva upoštevanje sorazmernosti pri obravnavanju mladoletnikov. V okviru kazenskega prava se v skladu z načelom *ultima ratio* obravnavajo le najhujše kršitve družbenih norm, ki odražajo večjo potrebo po posredovanju države pri mladoletnikovi vzgoji. Ta razlog izgubi na pomenu, če upoštevamo stališče, da zgolj iz teže storjenih kaznivih dejanj ni mogoče sklepati na obliko in intenzivnost potrebne pomoči mladoletniku v njegovem razvoju. Je pa seveda intenzivnost ukrepov vendarle omejena s težo izvršenih ravnanj, kot odraz zahteve po sorazmernosti pri obravnavi mladoletnikov. Vse organe, ki obravnavajo mladoletnike (policija, državno tožilstvo, sodišče, centri za socialno delo, strokovni centri, zavodi za usposabljanje, prevzgojni dom, zavod za mladoletnike in drugi), zato posebej zavezuje zahteva, da pri vseh svojih odločitvah in dejanjih po tem zakonu vedno upoštevajo na eno strani mladoletnikovo starost, njegovo psihosocialno funkcioniranje, okolje in razmere, v katerih živi ter namen kazenskih sankcij in drugih ukrepov, kot je opredeljen v 6. členu tega predloga zakona, na drugi strani pa morajo teži vseh ukrepov (ne le sankcij, ampak tudi na primer ukrepov v okviru odvrčanja od pregona in omejevalne ukrepe) prilagajati tudi teži storjenega kaznivega dejanja. Zahteva po sorazmernosti je tako vtkana tudi v druge določbe tega zakona, npr. določbe o kriterijih za izbiro vzgojnega ukrepa, za odločanje o priporu itd.

K 6. členu (namen kazenskih sankcij in drugih ukrepov)

Namen kazenskih sankcij za mladoletnike je v zakonu izrecno naveden predvsem zato, da se poudari posebna izhodišča sankcioniranja mladoletnikov. Ta določba je vodilo sodniku pri izbiri najustreznejše kazenske sankcije. Namen kazni in vzgojnih ukrepov je namreč isti – mladoletnikom predočiti prepovedanost njihovega ravnanja in odgovornost mladoletnika zanj, hkrati pa zagotoviti celovito strokovno pomoč, glede na njegove potrebe in ob spoštovanju njegovega dostojanstva, z varstvom, s celovito strokovno pomočjo, z razvijanjem njegove osebne

odgovornosti, z izobraževanjem, strokovnim usposabljanjem in z nadzorstvom nad njim zagotovi vzgoja, prevzgoja, skladen osebnostni razvoj in dostojna vključitev v družbeno okolje.

V primerjavi s 73. členom KZ je namesto »pravilnega« razvoja, ki lahko implicira, da obstaja ena prava pot razvoja in lahko vodi do subjektivne presoje, je uporabljen izraz »skladen osebnostni razvoj«. Gre za pojem, ki ga uporablja tudi Družinski zakonik. Pomeni razvoj, ki podpira dobro počutje in optimalno delovanje mladoletnika v različnih okoljih, v večji meri se nanaša na uravnoteženost razvoja, na dobrobit mladoletnika, s poudarkom na zagotavljanju pogojev, ki omogočajo mladoletnikov celosten razvoj, brez škodljivih vplivov in se bolj sklada z načelom varstva koristi. Prepoznavanje in krepitev varovalnih dejavnikov je izrecno navedeno, da se posebej opozori tudi na pozitivne vidike mladoletnikovega življenja in njihov izjemen pomen za uspešno reintegracijo in preprečevanje povratništva.

Poleg tega *ta predlog zakona v primerjavi s 73. členom KZ razširja opredelitev namena sankcij za mladoletnike na vse ostale ukrepe*, ki jih po tem zakonu lahko določi državni tožilec, sodnik za mladoletnike (oz. senat za mladoletnike) in organi, ki izvršujejo sankcije ter na ta način dodatno krepiti reintegrativni cilj vseh odločitev v postopkih proti mladoletnikom. Ostali ukrepi so npr.: odločitev državnega tožilca za postopke odvrčanja, odločitev sodišča za omejevalne ukrepe, odločitev predstojnika zavoda, v katerem se izvršuje zavodski vzgojni ukrep o disciplinskem kaznovanju, itd.

K 7. členu (subsidiarnost kazenskega pregona)

Določba o subsidiarnosti kazenskega pregona pri obravnavanju mladoletnikov v kazenskem postopku je v naši zakonodaji prvič zapisana med temeljnimi določbami zakona, kar kaže na njeno pomembnost pri obravnavi mladoletnikov. Pomen oblik odvrčanja poudarjajo tudi številni mednarodni dokumenti (predvsem priporočila Sveta Evrope), ker je s t.i. alternativnimi načini obravnavanja mogoče dati mladoletniku jasno sporočilo o prepovedanosti njegovega ravnanja, učinkovito vplivati na njegov občutek za odgovornost in na njegov zdrav razvoj ter se hkrati izogniti stigmatizaciji in drugim negativnim učinkom kazenskega postopka. Zakon v postopkovnem delu določa različne oblike odvrčanja od obravnavanja v formalnem sodnem postopku (odloženi pregon, poravnavanje, uporaba načela smotrnosti), državni tožilec pa mora glede na okoliščine posameznega primera odločiti, v katerih zadevah, ki izpolnjujejo formalne pogoje, bo takšen način obravnavanja v največji meri v skladu z namenom ukrepanja proti mladoletniku. Da bo lahko sprejel informirano odločitev o tem, pa zakon zahteva, da pred sprejemom odločitve pridobi individualno oceno mladoletnika.

K 8. členu (pravica do individualne ocene mladoletnika)

Ta člen določa pravico mladoletnika, da se v postopku, ki teče proti njemu zaradi utemeljenega suma, da je storil kaznivo dejanje, čim prej izdelava IOM. Pravico do IOM določa Direktiva (EU) 2016/800 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. maja 2016 o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku (v nadaljevanju: Direktiva (EU) 2016/800), ki določa minimalna procesna jamstva. V pravni red RS je bila prenesena z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku – ZKP-O (Uradni list RS, št. 200/20 z dne 29. 12. 2020), vendar predmetne določbe ZKP z uveljavitvijo tega zakona prenehajo veljati.

V kasnejših določbah tega predloga zakona, zlasti v procesnem delu, se pravica do IOM dodatno in podrobneje ureja, ta člen vsebuje zgolj njene splošne elemente - izdelava mora biti čim bolj zgodaj v postopku, med postopkom, v primeru izreka kazenske sankcije pa tudi med njegovim izvrševanjem, se mora dopolnjevati, dopustnost izjeme od te pravice in opredelitev meril, pomembnih za presojo, kako podrobna in obsežna mora biti IOM.

K 9. členu (pravica do obveščeni in do spremstva)

V prvem odstavku tega člena je določena pravica do obveščeni mladoletnika do obveščeni (v tretjem odstavku pa pravica do obveščeni njegovega starša ali skrbnika) z njegovimi pravicami v postopku, pri čemer je za seznanitev z le-temi pristojen organ, glede na fazo postopka (glej npr. v nadaljevanju določbe 45. člena).

V drugem odstavku je določena pravica mladoletnika, da ga v postopku spremlja odrasla oseba (prvenstveno starši ali skrbnik) in pravico, da sta mladoletnik ter oseba, ki ga spremlja v postopku, obveščena o njegovih pravicah in o splošnih vidikih poteka postopka. Podrobneje je ta pravica urejena v procesnem delu predloga zakona.

Tudi pravica do spremstva in obveščeni je bila sicer v slovenski pravni red prenesena z ZKP-O zaradi implementacije Direktive (EU) 2016/800, prenos je bil dopolnjen z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku – ZKP-P (Uradni list RS, št. 53/24 z dne 28. 6. 2024), navedene določbe bodo v ZKP z uveljavitvijo tega zakona razveljavljene in v celoti prenesene v ta zakon.

II. poglavje: KAZENSKA ODGOVORNOST IN KAZENSKIE SANKCIJE

K 10. členu (izključitev kazenske odgovornosti)

KZ-1 v drugem odstavku 5. člena napoveduje poseben zakon, ki bo določal kazensko odgovornost mladoletnikov, medtem ko KZ-1 ureja le kazensko odgovornost polnoletnih oseb (drugi odstavek 1. člena). V 21. členu KZ-1 pa je določeno, da tisti, ki je storil protipravno dejanje, ko še ni bil star štirinajst let (otrok), ne more biti storilec kaznivega dejanja.

Kot je razvidno iz komentarja k 72. členu KZ, se vsebina kazenske odgovornosti mladoletnika, kadar se mu izreka vzgojni ukrep, razlikuje od vsebine kazenske odgovornosti (starejšega) mladoletnika v primeru izreka kazni, čeprav veljavna zakonodaja tega ne ureja izrecno. Prvi in drugi odstavek 72. člena KZ sicer določata pogoje za izrek vzgojnih ukrepov in med njimi ni izrecno navedeno, da se ti ukrepi lahko izrečejo le, če je ugotovljena kazenska odgovornost mladoletnika, medtem ko je v tretjem odstavku izrecno določeno, da se lahko kazen izreče le kazensko odgovornemu mladoletniku. ZKP nadalje v 483. členu določa, da se vzgojni ukrep izreče s sklepom in da se v izreku takega sklepa navede samo, kateri ukrep se mladoletniku izreka, ne izreče pa se, da je mladoletnik kriv za kaznivo dejanje, katerega je bil obdolžen. V obrazložitvi sklepa se opiše dejanje in navede okoliščine, ki opravičujejo izrečeni vzgojni ukrep. Po drugi strani se v skladu s četrtem odstavkom 483. člena ZKP kazen mladoletniku lahko izreče le s sodbo, ki mora biti izdana v obliki, določeni v 359. členu ZKP (obsodilna sodba), ki velja za polnoletne storilce. Kot navaja avtor komentarja 72. člena, pa to ne pomeni, da ni potrebno ugotavljati kazenske odgovornosti mladoletnika, le, da se ta razlikuje od kazenske odgovornosti, ki se ugotavlja pri izreku kazni. Dr. Katja Filipčič pa meni, da v zvezi s kaznivimi dejanji mladoletnikov vsaj pravilom ne moremo govoriti o njihovi kazenski odgovornosti na takšen način, kot govorimo o kazenski odgovornosti polnoletnih storilcev kaznivih dejanj in da izhodišče za njihovo obravnavo načeloma ni njihova kazenska odgovornost. Ta se, kot pojasnjuje dr. Filipčič, pri mladoletnikih ugotavlja v kazenskopravnem smislu zgolj izjemoma, če jim je treba izreči kazen. Izhodišče za obravnavanje mladoletnikov, ki so storili kazniva dejanja, so po njenem stališču potrebe za njihovo prevzgojo. (Glej, dr. Katja Filipčič v Kazensko pravo. Splošni del / Ljubo Bavcon ... [et al.]. - 6. izd., 6. ponatis. - Ljubljana : Uradni list Republike Slovenije, 2023, str. 500 in 533).

Kot ključni razlog za drugačno obravnavo mladoletnikov v primerjavi s polnoletnimi obdolženci oziroma storilci, se navajajo spoznanja znanosti o posebnostih in značilnostih mladostniškega razvojnega obdobja, ki vplivajo na način odzivanja mladoletnika na življ. Novejše razvojno-biološke raziskave kažejo, da so regulacijske sposobnosti za uresničitev učinkovitega zavedanja o protipravnosti fiziološko pogojene z učenjem. Gre za dozorevanje možganov v orbitofrontalnem in prefrontalnem korteksu, ki sta odgovorna za razvoj kognitivnih strategij za čustveno samoregulacijo, torej za usklajevanje impulzivnih odzivov s socialno pričakovanimi vedenjskimi zahtevami.⁶⁰ Zakonsko je sicer določena objektivna starostna meja, pod katero se šteje, da oseba ne more biti storilec kaznivega dejanja, pri 14 letih (21. člen KZ-1). Vendar pa glede na spoznanja o velikih razvojnih razlikah med posamezniki, to ne sme pomeniti, da v primeru, ko je osumljeni že dopolnil 14 let, ni mogoče izpodbiti nasprotne domneve glede zrelosti in s tem povezane sposobnosti razumeti protipravnost svojega ravnanja in ravnati v skladu s svojim razumevanjem. Če se torej v konkretnem primeru izkaže, da glede na stopnjo razvoja v konkretnem primeru mladoletnik nima navedenih sposobnosti, pa hkrati ne gre za resno bolezensko odstopanje od norme, torej za psihopatološko stanje (ki je lahko razlog za izključitev prištevnosti v skladu s KZ-1), temveč le za individualne značilnosti razvoja konkretnega mladoletnika, po določbi 10. člena predloga zakona mladoletnik ni kazensko odgovoren. V tem primeru je potrebno za varstvo koristi mladoletnika ustrezno poskrbeti v drugih ustreznih postopkih. Praviloma bo prišlo v poštev odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok, ki jih določa Družinski zakonik, v nepravdnem postopku.

Ta predlog zakona v prvem odstavku tega člena posebej ureja absolutno izključitev kazenske odgovornosti otroka, torej osebe, ki v času domnevne storitve protipravnega dejanja še ni bila stara 14 let, v poglavju »prehodne in končne določbe« pa se zaradi sistematike ureditve v tem zakonu, razveljavlja 21. člen KZ-1.

Kazensko odgovornost in pravila o njeni omejitvi ali izključitvi, sicer določa KZ-1, ta člen pa v drugem odstavku dodatno določa še poseben razlog izključitve – namreč če mladoletnik glede na stopnjo moralnega in duševnega razvoja ni bil sposoben razumeti protipravnosti svojega ravnanja ali če ni mogel ravnati v skladu s svojim razumevanjem.

K 11. členu (vrste kazenskih sankcij)

V prvem odstavku tega člena so našteje vse vrste kazenskih sankcij, ki se lahko izrekajo mladoletnim storilcem kaznivih dejanj in sicer so to vzgojni ukrepi, kazni in varnostni ukrepi. Za razliko od polnoletnih storilcev kaznivih dejanj za mladoletnike niso predvidene sankcije opozorilne narave.

Čeprav ne gre za kazensko sankcijo, predlagatelj zakona na tem mestu posebej izpostavlja tudi možnost odvzema protipravne premoženjske koristi. Ta zakon sicer nikjer izrecno ne določa, da se mladoletniku lahko odvzame tudi premoženjska korist, kot ukrep, ki zagotavlja uresničevanje zahteve, da nihče ne sme obdržati tega, kar je pridobil s kaznivim dejanjem, vendar je navedeno subsumirano v okviru prvega odstavka 3. člena tega zakona, ki določa uporabo KZ-1 in ZKP. Prav tako se torej sme mladoletniku odvzeti predmete v skladu s 498. členom ZKP.

K 12. členu (izrekanje kazenskih sankcij mladoletnikom)

Predlagani člen po vzoru ureditve v 72. členu KZ določa vrste kazenskih sankcij, ki se lahko izrečejo posameznim kategorijam mladoletnikov, pri čemer se ohranja ureditev, po kateri se sme

⁶⁰ Prof. Dr. Gunther Klosinski: Zu den Voraussetzungen des § 3 JGG aus Jugendpsychiatrischer Sicht (<https://link.springer.com/article/10.1007/s11757-008-0082-8>).

mlajšim mladoletnikom izrekati le vzgojne ukrepe, starejšim mladoletnikom pa primarno vzgojne ukrepe in le izjemoma kazni (glavne in stranske). Obema kategorijama mladoletnikov pa je sicer mogoče izreči varnostne ukrepe.

1. Oddelek: Vzgojni ukrepi

K 13. členu (vrste vzgojnih ukrepov)

Predlagani člen po vzoru ureditve v 74. členu KZ taksativno določa vse vzgojne ukrepe in njihove temeljne značilnosti, medtem ko so pogoji za izrek posameznih vzgojnih ukrepov opredeljeni v poznejših členih. Posebej je v tretjem odstavku poudarjeno, da se mladoletnike izloči iz njihovega okolja in se jih namesti v zavod le kot skrajni ukrep, če drugi vzgojni ukrepi ne morejo doseči namena sankcioniranja in le za nujno potreben čas.

Razlike s 74. členom KZ:

- izraz »oddaja« je bil uporabljan v naši zakonodaji desetletja, ker pa je preživet in ne odraža pravega namena ukrepa, se ga nadomesti s primernejšim izrazom »namestitev«;
- zaradi poenotenja izrazov v zakonodaji, ki ureja socialno varstvo, družinska razmerja, pravice iz starševskega varstva in družinske prejemke in ostale predpise, ki so povezani z navedenimi področji, se izraz »organ socialnega varstva« nadomesti z izrazom »center za socialno delo«.;
- KZ v drugem odstavku 78., drugem odstavku 79. in tretjem odstavku 80. člena določa, da sodišče pri izreku ukrepov po teh členih ne določi vnaprej, koliko časa naj ukrep traja, temveč odloči o njegovem prenehanju pozneje. Predlog zakona to vprašanje ureja za vse tri ukrepe na enem mestu in sicer v četrtem odstavku tega člena.
- Med merili za izrek vzgojnih ukrepov je dodana potreba po zagotovitvi celovite strokovne pomoči za mladoletnikov skladen osebostni razvoj glede na njegove potrebe. S tem se poudarja celovitost in multidisciplinarni pristop pri obravnavi mladoletnikov, ki temelji na oceni mladoletnikovih potreb, kot izhaja iz IOM.

K 14. členu (izbira vzgojnega ukrepa)

Predlagani člen po vzoru ureditve v 75. členu KZ ureja merila sodišču pri izbiri vzgojnega ukrepa. Sodišče mora pri izbiri izhajati iz namena vzgojnih ukrepov in izbrati ukrep, za katerega je mogoče pričakovati, da bo v največji meri prispeval k pozitivnim spremembam okoliščin na strani mladoletnika, k skladnemu osebostnemu razvoju mladoletnika in njegovi reintegraciji, pri čemer predlagani člen okoliščine – merila za izbiro primeroma našteva.

Razlika s 75. členom KZ:

- Namesto o duševni razvitosti in psihičnih lastnostih zakon govori o psihosocialnem funkcioniranju. Razlogi za uporabo tega pojma so pojasnjeni vobrazložitvi k drugemu členu, kjer je opredeljen njegov pomen. Dodan je tudi mladoletnikov odnos do storjenega dejanja, torej ali prevzema odgovornost zanj, njegovo obnašanje po storjenem dejanju, zlasti njegov odnos do oškodovanca in poravnava povzročene škode, pri čemer je posebej poudarjeno ne le, da je škodo poravnal, ampak, da si jo je prizadeval poravnati, (če je morda neuspešnost mogoče pripisati oškodovančevi pasivnosti ali izrecnemu nasprotovanju, mladoletnik pa je s svojimi prizadevanji izkazal, da želi povrniti škodo). Prav tako je navedeno, da mora sodišče upoštevati, ali mu je bila že izrečena katerokoli sankcija v kazenskem oziroma v prekrškovnem postopku ali ukrep za varstvo koristi otrok po DZ, ne le, ali mu je bila izrečena katera izmed kazenskih sankcij, kot doslej. Če je na primer mladoletnik nameščen v strokovni center na podlagi DZ, to ne bi smelo biti samo po sebi razlog za ustavitev kazenskega postopka, temveč bi moralo sodišče oceniti, ali

je treba izreči namestitve v strokovni center kot vzgojni ukrep. V tem primeru se izvrševanje ukrepa po DZ v delu, ki se nanaša na namestitev mladoletnika ustavi, nadaljuje pa se izvrševanje vzgojnega ukrepa namestitve v strokovni center kot vzgojni ukrep, vključno z rednim nadzorovanjem izvrševanja, obiskovanjem mladoletnika v zavodu in odločanjem o morebitni spremembi, nadomestitvi vzgojnega ukrepa z drugim ali o ustavitvi njegovega izvrševanja (146. člen).

K 15. členu (ukor)

Predlagani člen po vzoru ureditve v 76. členu KZ ureja ukor, kot najmilejšo obliko vzgojnega ukrepa, ki ga sodišče izreče, kadar ugotovi, da je namen vzgojnih ukrepov mogoče doseči že z opozorilom, izrečenim na način, predpisan v tem členu. Izrek ukora sicer kaže na oceno sodišča, da je mladoletnika treba obravnavati in mu izreči sankcijo, saj bi v nasprotnem primeru (ob izpolnjevanju pogojev tega zakona) odločilo, da se postopek proti njemu ustavi oziroma ga sploh ne bi uvedlo. Pri tem pa, kot že v veljavni ureditvi v KZ-1, izrecno določa, da mora sodišče ob izreku ukora mladoletniku prikazati škodljivost in nepravilnost njegovega ravnanja ter ga opozoriti na možnost izreka strožje kazenske sankcije v primeru, če bi storil novo kaznivo dejanje. Kot posebno vodilo pri izreku ukora predlagan člen posebej poudarja, da je njegov izrek primeren predvsem, kadar je mladoletnik izvršil kaznivo dejanje zaradi nepremišljenosti ali lahkomišelnosti.

Glede na to, da je bistvo ukora v njegovem izreku, s čimer je tudi že izvršen, je ključno, da se mladoletniku vedno izreče tudi ustno.

K 16. členu (navodila in prepovedi)

Predlagani člen po vzoru ureditve v 77. členu KZ ureja navodila in prepovedi. Vzgojni ukrep, katerega vsebina so različne obveznosti, ki jih je mogoče naložiti mladoletniku, ne da bi ga izločili iz njegovega okolja, je bil uveden v kazensko zakonodajo leta 1995. Za ta ukrep je značilno, da obsega večje število obveznosti, po predlogu drugega odstavka deset navodil in štiri prepovedi, s čimer se daje sodišču široke možnosti za ukrepanje in individualizacijo pri izbiri ustreznega ukrepa.

S predlaganim členom se opredeljuje posamezna navodila in prepovedi, pogoje za njihovo izrekanje oziroma za njihovo spremembo ter čas trajanja posameznih navodil in prepovedi. Določbe o nadzoru nad njihovim izvrševanjem pa so v četrtem poglavju predloga tega zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij.

Razlike s 77. členom KZ:

- Navodilo za plačilo povzročene škode lahko naloži sodnik le mladoletniku, ki ima lastna sredstva.
- Vsebinsko je razširjeno navodilo iz sedme točke, in sicer je določeno, da se lahko mladoletniku da tudi navodilo zdravljenja odvisnosti od alkohola, drog ali nekemičnih odvisnosti, glede na opozorila strokovne javnosti o nujnosti določitve takšne možnosti.
- Vsebinsko je razširjeno navodilo iz 8. točke drugega odstavka tega člena iz zgoj posvetovalnic na širšo paleto ustanov, ki nudijo vzgojno, poklicno, psihološko ali drugo psihosocialno pomoč. V sedmem odstavku je dodana tudi možnost, da sodišče v okviru tega navodila določi mladoletniku obveznost obiskovanja programa, delavnice, terapije za družino. To bo sodišče izreklo le takrat, kadar bo v postopku ugotovljeno, da je odklonsko vedenje tako ali drugače povezano z razmerami v družini, bodisi s porušeni odnosi med mladoletnikom in starši, s pomanjkljivimi starševskimi kompetencami ali drugimi okoliščinami, ki so v veliki meri na strani staršev. Ker pa se kazenska odgovornost subjektivna in se lahko ugotavlja izključno pri storilcu kaznivega dejanja, se lahko tudi

- sankcija izreče samo storilcu – zato bo sodišče lahko navodilo po tem odstavku izreklo samo, če bodo starši izrecno izrazili pripravljenost za obiskovanje izvajalca skupaj z mladolentikom.
- Dodane so tri prepovedi, po vzoru prepovedi, ki jih je uvedel KZ-1 v okviru pogojne obsodbe z varstvenim nadzorstvom (65. člen KZ-1) in nalog za pogojno odpuščenega (osmi odstavek 88. člena KZ-1). Te prepovedi so: prepoved približevanja žrtvi ali kakšni drugi osebi, prepoved druženja z določenimi osebami, prepoved dostopa na določene kraje in dodatno še na določene prireditve. Včasih bo namreč zadoščala že prepoved dostopa na določene prireditve (npr. nogometna tekma, ki lahko z varnostnega vidika v določenih okoliščinah pomeni povečano tveganje, ne pa tudi npr. na glasbeni koncert, ki se lahko odvija na istem prizorišču). Ker je smiselno, da so naloge, ki jih je mogoče izreči v okviru vzgojnega ukrepa navodila in prepovedi, enake tistim za pogojno odpuščenega, je bil ustrezno dopolnjen tudi 158. člen (pogojni odpust v času izvrševanja zavodskega vzgojnega ukrepa) predloga zakona. Z enakimi prepovedmi je dopolnjen tudi seznam nalog mladolentiku na pogojnem odpustu iz mladoletniškega zapora v 159. členu predloga zakona (pogojni odpust v času izvrševanja mladoletniškega zapora). Tako kot je veljalo že doslej, je mogoče navodila in prepovedi iz tega člena, določiti tudi v okviru nadzorstva centra za socialno delo, kjer nimajo narave samostojnega vzgojnega ukrepa. Novost pa je, da je ta možnost razširjena še na zavodske vzgojne ukrepe, kjer je nabor seveda omejen na tista navodila in prepovedi, ki so sploh združljiva z zavodskim vzgojnim ukrepom.
 - Črtana je omejitev dnevnega trajanja socialnih treningov na 4 ure dnevno (osmi odstavek 77. člena KZ), saj so nekatere oblike treningov organizirane kot npr. tedenski oz. dnevni tabori, delavnice. Zato pa je bila tudi za treninge (in za vsa ostala navodila) dodana skupna omejitev, da ne smejo motiti šolanja in zaposlitve – dodan peti odstavek 111. člena predloga tega zakona.
 - Navodilo iz 10. točke drugega odstavka ohranja enako vsebino, le opredelitev je natančnejša in vsebinsko ustrežnejša.

K 17. členu (nadzorstvo centra za socialno delo)

Predlagani člen po vzoru ureditve v 78. členu KZ ureja vzgojni ukrep nadzorstva centra za socialno delo. Mladolentnemu storilcu kaznivnega dejanja, ki potrebuje intenzivnejšo in trajnejšo pomoč in nadzorstvo, sodišče izreče vzgojni ukrep nadzorstva centra za socialno delo. Izvajanje nadzorstva obsega pomoč, vodenje in usmerjanje tako, da bi bil mladolentnik po izvršenem ukrepu sposoben samostojno sprejemati zrele odločitve, izpolnjevati obveznosti in dejavno delovati v svojem okolju. Nadzorstvo se izvaja v okolju, v katerem mladolentnik živi.

Razlike z 78. členom KZ:

- namesto pojma »pravilen razvoj« kot enega izmed ciljev tega ukrepa predlog zakona določa »skladen osebnostni razvoj«, tudi pri izreku tega ukrepa pa mora sodišče izhajati iz mladolentikovih potreb.
- Zakon je skrajšal trajanje tega vzgojnega ukrepa: 78. člen KZ je določal trajanje od enega do treh let, ta predlog pa predvideva trajanje od šestih mesecev do dveh let. Praksa je namreč pokazala, da ima lahko nadzorstvo pozitivne učinke že po šestih mesecih; glede na to, da ta zakon določa tudi pogostejše poročanje, bo v zgodnejši fazi mogoče ugotoviti, ali se kažejo učinki ukrepa ali pa ga je treba nadomestiti z drugim ukrepom. Izjemoma pa bo lahko sodišče trajanje tega vzgojnega ukrepa podaljšalo še največ dvakrat za 6 mesecev. Ta možnost po oceni predlagatelja mora biti zagotovljena zaradi prilagajanja konkretnim primerom, upošteva tudi rezultate preteklih raziskav izvajanja NOSV.

K 18. členu (namestitve v strokovni center)

Predlagani člen po vzoru ureditve v 79. členu KZ ureja vzgojni ukrep namestitve v strokovni center, ki se izreke, če mladoletnik potrebuje izločitev iz njegovega okolja ter stalno vodstvo in nadzorstvo strokovnjakov.

Razlike z 79. členom KZ:

- tretji odstavek 79. člena KZ ni povzet v ta člen, saj je nepotreben – vsi strokovni centri so namreč organizirani tudi v obliki stanovanjskih skupin, zato izvrševanje tega ukrepa v stanovanjski skupini ne predstavlja neke redke oblike, pri kateri bi se zastavljalo vprašanje, ali sploh še lahko govorimo o bivanju v strokovnem centru. V okviru izvrševanja tega vzgojnega ukrepa pridejo v poštev vse vrste skupin, ki jih ZOOMTVI predvideva v prvem odstavku 13. člena, razen skupine v dnevni obliki dela, saj v tem delu ne gre za namestitve, ki sicer izhaja že iz imena vzgojnega ukrepa, temveč se taka skupina oblikuje za mladoletnike, ki ne prebivajo v strokovnem centru. Bistvo tega vzgojnega ukrepa je, da se mladoletnika izloči iz njegovega dotedanega okolja, kar pa v primeru dnevne oblike dela ne velja v celoti. O tem, v katero skupino bo namestil mladoletnika, odloča strokovni center v skladu s pravili stroke po določbah ZOOMTVI.

K 19. členu (namestitve v prevzgojni dom)

Predlagani člen po vzoru ureditve v 80. členu KZ ureja vzgojni ukrep namestitve v prevzgojni dom, ki se izreče mladoletniku, če ga je treba v celoti izločiti iz njegovega okolja in vključiti v intenzivnejše programe obravnave pod stalnim nadzorstvom strokovnjakov. Zgolj pri izrekanju tega vzgojnega ukrepa se po izrecni določbi drugega odstavka tega člena upošteva tudi naravo in težo storjenega kaznivega dejanja. Pri izbiri ostalih (milejših) vzgojnih ukrepov pa je ta okoliščina manj pomembna in veže sodišče le v okviru zahtev načela sorazmernosti.

K 20. členu (namestitve v zavod za usposabljanje)

Predlagani člen po vzoru ureditve v 81. členu KZ ureja vzgojni ukrep namestitve v zavod za usposabljanje, ki ga sodišče izreče mladoletniku z motnjo v duševnem razvoju namesto vzgojnega ukrepa namestitve v strokovni center ali vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom.

V skladu z drugim odstavkom mora sodišče glede vrste in stopnje izraženosti motnje v duševnem razvoju pridobiti mnenje strokovnjakov. To je lahko mnenje komisije za usmerjanje, določene z zakonom, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami, če jo mladoletnik že ima ali pa predhodno izdelana IOM, ki jo pripravi center za mladoletnike. V okviru IOM bo identificirana tudi vrsta in stopnja motnje v duševnem razvoju ter predlagali program obravnave takega mladoletnika. Obravnava mladoletnika je torej v tem primeru prilagojena motnji v duševnem razvoju in s tem prilagojenemu načinu obravnave v zavodu za usposabljanje.

Seveda pa takega vzgojnega ukrepa ne bo mogoče izreči, če bo pri mladoletniku podana takšna stopnja motnje v duševnem razvoju, ki ima za posledico, da mladoletnik sploh ne more biti kazensko odgovoren (npr. drugi odstavek 10. člena predloga tega zakona).

Ker je ta vzgojni ukrep predviden kot nadomestni vzgojni ukrep, se v skladu s tretjim odstavkom glede trajanja in vštevanja tega vzgojnega ukrepa smiselno uporabljajo določbe glede tistega vzgojnega ukrepa, ki ga ta nadomešča (torej glede namestitve v strokovni center ali pa namestitve v prevzgojni dom).

K 21. členu (izrek vzgojnega ukrepa za kazniva dejanja v steku)

Predlagana določba prvega odstavka vsebinsko povzema ureditev v 85. členu KZ in glede na veljavno ureditev dopolnjuje pravila odločanja v primeru steka kaznivih dejanj.

Če stori mladoletnik več kaznivih dejanj v steku, ki jih sodišče obravnava v istem postopku, sodišče izreče sankcijo po drugačnih pravilih, kot veljajo za izrek enotne sankcije za dejanja v steku za polnoletne storilce kaznivih dejanj (53. člen KZ-1). Pri mladoletnikih sodišče presoja vsa kazniva dejanja enotno in ne določa vzgojnega ukrepa za vsako dejanje posebej. Z dopolnitvijo pravil odločanja v primeru steka kaznivih dejanj se preperečuje, da bi mladoletniku bilo v različnih postopkih hkrati izrečenih več vzgojnih ukrepov. V praksi se namreč dogaja, da je mladoletniku izrečenih več (tudi istovrstnih) vzgojnih ukrepov, kar odpira številna vprašanja, povezana z izvrševanjem in pristojnostjo za nadziranje izvrševanja vzgojnih ukrepov.

Razlike s 85. členom KZ:

- v drugem odstavku so na novo urejena pravila za izrek enotnega vzgojnega ukrepa v primerih, ko je bil vzgojni ukrep že pravnomočno izrečen, sodišče pa v novem postopku odloča o drugem kaznivem dejanju, ki ga je mladoletnik storil bodisi pred ali pa po izreku vzgojnega ukrepa. V tem primeru je odločanje po vsebini bližje odločanju o steku kaznivih dejanj po KZ-1. Upoštevati je namreč treba, da je bil vzgojni ukrep že pravnomočno izrečen, sodišče, ki odloča pozneje, pa mora tako izrečen vzgojni ukrep upoštevati kot že določen in morebiti že deloma izvršen pri izreku nove sankcije.
- V 1. točki drugega odstavka so urejeni primeri, ko sodišče pri odločanju o novem kaznivem dejanju ugotovi, da bi bilo treba tudi upoštevaje kaznivo dejanje, obravnavano v novem kazenskem postopku, izreči enak vzgojni ukrep, zgolj odloči, da se izvrševanje že izrečenega vzgojnega ukrepa nadaljuje. V tem primeru bo izvrševanje že izrečenega vzgojnega ukrepa še naprej nadziralo sodišče, ki je vzgojni ukrep izreklo.
- V 2. točki drugega odstavka so urejene situacije, ko sodišče ugotovi, da je mladoletniku treba izreči spremenjen (druga ali dodatna navodila in prepovedi) ali strožji vzgojni ukrep. V tem primeru bo izreklo tak vzgojni ukrep za vsa kazniva dejanja v steku.
- V 3. točki drugega odstavka so urejeni primeri, ko mladoletnik stori novo kaznivo dejanje med izvrševanjem zavodskega vzgojnega ukrepa, pa sodišče spozna, da bi bilo treba, upoštevaje pravilo iz prvega odstavka, izreči enak vzgojni ukrep. V tem primeru torej sam izrek in tudi že začeto izvrševanje vzgojnega ukrepa na mladoletnika ni imelo vzgojnega učinka, kar kaže na potrebo po daljšem vzgojnem delovanju na mladoletnika, zato je najdaljše dopustno trajanje podaljšano na skupno štiri leta. Če je poteklo že najmanj dve tretjini najdaljšega dopustnega trajanja vzgojnega ukrepa, ko je storil novo kaznivo dejanje in je torej očitno, da izvrševanje še ni imelo ustreznega učinka, lahko vzgojni ukrep, izrečen za vsa kazniva dejanja, traja skupno največ pet let. Seveda pa tudi v tem primeru sodišče ne bo vnaprej določilo trajanja vzgojnega ukrepa, temveč bo v vsakem posameznem primeru moralo nadzorovati izvrševanje vzgojnega ukrepa ter preverjati in presojati, uspešnost njegovega izvrševanja. Nadzor nad izvrševanjem bo izvajalo sodišče, ki je izreklo enoten vzgojni ukrep.
- V 4. točki drugega odstavka so urejeni primeri, ko sodišče vodi postopek za novo kaznivo dejanje in ugotovi, da je treba mladoletniku, upoštevaje pravilo iz prvega odstavka tega člena, izreči namestitve v prevzgojnem domu, za prejšnje kaznivo dejanje pa mu je bil izrečen vzgojni ukrep namestitve v strokovnem centru (ali namesto tega vzgojnega ukrepa namestitve v zavodu za usposabljanje). V takem primeru se čas, ko je bil mladoletnik v strokovnem centru ali v zavodu za usposabljanje kot nadomestnem

vzgojnem ukrepu za namestitvev v strokovni center, glede na bistvene razlike med obema vzgojnima ukrepoma, ne všteva v čas najdaljšega dopustnega trajanja vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojnem domu.

- V 5. točki drugega odstavka pa je za primer nezavodskih vzgojnih ukrepov urejena situacija, ko je poteklo že najmanj dve tretjini najdaljšega dopustnega trajanja nezavodskega vzgojnega ukrepa. To je bilo treba posebej urediti za nezavodske vzgojne ukrepe, v primeru zavodskih ukrepov pa je daljše dopustno trajanje vzgojnega ukrepa v primeru steka kaznivih dejanj urejeno v tretji točki.

Ker je s kasnejšim sklepom konzumiran vzgojni ukrep, izrečen v predhodnem sklepu, ki bo prenehal že s pravnomočnostjo izrečenega novega vzgojnega ukrepa, se v predlaganem tretjem odstavku za primere, ko je za začetek izvrševanja novega vzgojnega ukrepa treba premestiti mladoletnika iz enega v drug zavod, v posebej določa trenutek ustavitve izvrševanja prej izrečenega vzgojnega ukrepa. V nasprotnem primeru bilo namreč treba z dnem pravnomočnosti novega sklepa izpustiti mladoletnika v okolje, iz katerega ga je po oceni sodišča nujno izločiti.

K 22. členu (učinek vzgojnih ukrepov na ukrepe po zakonu, ki ureja družinska razmerja)

Ker v praksi pogosto prihaja do situacij, ko glede mladoletne osebe potekata hkrati dva postopka in sicer postopek po Zakonu o nepravdnem postopku, v katerem se odloča o ukrepih za varstvo koristi otrok, določenih v DZ in kazenski postopek, se s predlганim členom urejajo razmerja med ukrepi, izrečenimi na teh podlagah, zlasti ker se lahko tako na podlagi DZ kot tudi na podlagi tega zakona izreče namestitvev v strokovni center ali v zavod za usposabljanje. Prenehanje ukrepa za varstvo koristi otroka po določbah DZ, predlagani člen zamejuje na namestitvev v zavod, ne more pa kazensko sodišče posegati v druge ukrepe, ki se nanašajo na mladoletnika in njegovo družino.

2. oddelek: Kazni

K 23. členu (vrste kazni)

V tem členu so naštetе vrste kazni, ki se lahko izrekajo mladoletnikom in sicer mladoletniški zapor, denarna kazen, prepoved vožnje motornega vozila in izgon tujca iz države.

K 24. členu (glavne in stranske kazni)

V tem členu so opredeljene glavne in stranske kazni, ter možnosti za izrek stranskih kazni ob glavni kazni.

K 25. členu (denarna kazen)

Predlagana določba vsebinsko povzema 88. člen KZ. Denarna kazen se sme izreči le starejšemu mladoletniku, če ima svoje dohodke in jo je zmožen sam plačati in sicer za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen zavora do petih let ali denarna kazen. Pri tem je zelo pomembno, da sodišče izreče to kazen samo takrat, ko oceni, da bo z njo najbolje dosežen namen kazenskih sankcij za mladoletnike in z njo ne bo poseženo v morebitne pravice in koristi drugih, zlasti žrtev kaznivega dejanja.

Razlike z 88. členom KZ:

- črtana je možnost določitve denarne kazni v določenem znesku, saj se v skladu z 47. členom KZ-1 denarna kazen lahko izreče le v dnevni zneskih;

- določen je najvišji dnevni znesek, in sicer 500 EUR.

K 26. členu (mladoletniški zapor)

Predlagani člen, ki ureja mladoletniški zapor, povzema 89. člen in deloma 90. člen KZ. Kazen mladoletniškega zapora se lahko izreče le starejšim mladoletnikom in sicer za kazniva dejanja, za katera je z zakonom predpisana kazen zapora petih ali več let, če zaradi narave in teže dejanja in zaradi visoke stopnje odgovornosti ne bi bilo upravičeno izreči vzgojnega ukrepa.

S predlaganim drugim odstavkom se urejajo merila za odmero mladoletniškega zapora, ki jih je KZ urejal v 90. členu, pri čemer je izraz osebnost iz že pojasnenih razlogov nadomeščen z izrazom psihosocialno funkcioniranje.

Glede na Splošni komentar št. 24 (2019) Odbora za pravice otrok je zakonska določitev minimalnega trajanja kazni nezdržljiva z načelom sorazmernosti v mladoletniškem kazenskopravnem sistemu in z zahtevo, da naj bo prostostna kazen izrečena le kot skrajno sredstvo ter za najkrajši ustrezen čas. Kot je navedeno v točki 78 navedenega splošnega komentarja, tudi diskrecijski minimum kazni ovira pravilno uporabo mednarodnih standardov. Glede na navedeno predlog zakona v tretjem odstavku tega člena ne določa več minimalnega trajanja zaporne kazni (6 mesecev). Takšno je bilo tudi priporočilo strokovnjakov Sveta Evrope, podano v okviru analize stanja mladoletniškega kazenskopravnega sistema v Republiki Sloveniji. Vendar sodišča te spremembe ne bi smela razumeti na način, da se bo kazen mladoletniškega zapora zaradi možnosti, da se izreče tudi v krajšem trajanju, izrekala pogosteje, torej tudi v primerih, v katerih je ob ohranitvi dosedanje spodnje meje ne bi izrekla.

Glede na ureditev predpisovanja zaporne kazni v KZ-1, se s predlaganim tretjim odstavkom določajo pogoji za izrek kazni mladoletniškega zapora do desetih let na način, da se v največji meri ohranja enak nabor kaznivih dejanj, za katera se sme izreči ta kazen, kot je veljal do uveljavitve KZ-1.

S predlaganim četrtem odstavkom se po vzoru ureditve v četrtem odstavku 89. člena KZ posebej poudarja nevezanost sodišča na predpisane posebne minimume zaporne kazni.

K 27. členu (odmera mladoletniškega zapora za kazniva dejanja v steku)

Predlagani člen za razliko od veljavne ureditve v drugem in tretjem odstavku 90. člena KZ natančneje ureja splošna in posebna pravila za odmero mladoletniškega zapora v primeru storjenih kaznivih dejanj v steku. Predlagana pravila v večji meri sledijo načinu izrekanja kazni zapora za kazniva dejanja v steku po določbah KZ-1.

K 28. členu (vštevaje začasnih in omejevalnih ukrepov)

Predlagani člen, ki ureja vštevaje začasnih in omejevalnih ukrepov, vsebinsko povzema in dopolnjuje 49. člen KZ.

Razlika z 49. členom KZ:

- vštevaje pripora in drugih oblik odvzema prostosti v zvezi s kaznivim dejanjem v izrečeno kazen mladoletniškega zapora je določal že KZ. Novost tega člena pa je, da določa vštevaje začasnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom, saj se vzgojno delo začne že v času začasne namestitve mladoletnika, pri čemer se zaradi drugačnega obravnavanja mladoletnikov v prevzgojnem domu v vzgojni ukrep namestitve v prevzgojni dom vštevajo le ukrepi, povezani z odvzemom prostosti, ne pa tudi začasna

namestitev v strokovni center ali v zavod za usposabljanje, ki nadomešča namestitev v strokovni center. Ker pa se ob izreku zavodskega vzgojnega ukrepa ne določi čas, ki ga mora mladoletnik prebiti v zavodu, vštevanja v zavodski ukrep ni mogoče urediti tako kot vštevanja v mladoletniški zapor. Predlog člena zato določa, da se najdaljši dopusten čas bivanja v zavodu skrajša za čas trajanja ukrepa, ki se všteva, o čemer odloči sodišče s sklepom, s katerim izreče vzgojni ukrep.

- Predlog člena v petem odstavku določa tudi način vštevanja začasnega ukrepa nadzorstva centra za socialno delo, v naknadno izrečen vzgojni ukrep nadzorstva centra za socialno delo. Tudi v času izvrševanja začasnega ukrepa namreč CSD vzgojno deluje na mladoletnika, zato bi nevštevanje ukrepa pomenilo možnost dejanskega podaljševanja vzgojnega ukrepa preko zakonsko določenega najdaljšega dopustnega trajanja.

K 29. členu (učinek mladoletniškega zapora na že izrečeni vzgojni ukrep)

Predlog tega člena vsebinsko povzema del 91. člena KZ, ki ureja učinek mladoletniškega zapora na izrečeni vzgojni ukrep.

Razlike z 91. členom:

- KZ v 91. členu ni urejal primerov, ko je bila starejšemu mladoletniku izrečena kazen mladoletniškega zapora po izreku vzgojnega ukrepa, ki pa se še ni začel izvrševati. Ta položaj je sedaj v prvem odstavku tega člena posebej urejen. Pri tem je določeno tudi, da o tem, da se vzgojni ukrep ne izvrši oziroma da se preneha izvrševati, odloči sodišče v sodbi, s katero izreče kazen.
- Prav tako je v predlaganem prvem odstavku jasneje napisano, da ima mladoletniški zapor, ne glede na to, v kakšnem trajanju je izrečen, vedno enak učinek – vzgojni ukrep se ne izvrši oziroma se preneha izvrševati, saj ima tudi mladoletniški zapor enak namen kot vzgojni ukrepi.
- V predlaganem drugem odstavku je urejeno vštevanje vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom v kazen mladoletniškega zapora in izjema – če je mladoletnik storil kaznivo dejanje v času izvajanja vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom, in je že bil v prevzgojnem domu najmanj dve tretjini najdaljšega dopustnega trajanja tega vzgojnega ukrepa, pa se (podobno kot to velja za odmero kazni obsojencu po KZ-1) trajanje vzgojnega ukrepa ne všteva v kazen mladoletniškega zapora.
- S predlaganim tretjim odstavkom se določa možnost, da se mladoletnika na njegov predlog še pred pravnomočnostjo sodbe premesti v zavod za prestajanje kazni mladoletniškega zapora.

K 30. členu (učinek zapora na že izrečeni vzgojni ukrep)

Predlagani člen vsebinsko povzema drugi del 91. člena KZ, ki ureja učinek zapora na izrečeni vzgojni ukrep.

KZ v 91. členu ni urejal primerov, ko je bila polnoletnemu izrečena kazen zapora po izreku vzgojnega ukrepa, ki pa se še ni začel izvrševati. Ta položaj je sedaj v prvem odstavku tega člena posebej urejen. Pri tem je določeno tudi, da o tem, da se vzgojni ukrep ne izvrši oziroma da se preneha izvrševati, odloči sodišče v sodbi, s katero izreče kazen.

K 31. členu (prepoved vožnje motornega vozila)

Kazen prepovedi vožnje motornega vozila se, ob enakih pogojih, kot jih določa KZ-1 za polnoletne storilce, lahko izreče kot stranska kazen ob kazni mladoletniškega zapora ali ob denarni kazni.

K 32. členu (izgon tujca iz države)

Glede na to, da Direktiva 2004/38/ES za državljane držav Evropske unije in njihove družinske člane določa dodatne pogoje, ki morajo biti izpolnjeni, da se jim izreče stranska kazen izгона tujca iz države, je predlagana ureditev na način, da velja za vse tuje storilce kaznivih dejanj, ne glede na državljanstvo. Zgoraj navedena Direktiva sicer predpisuje blažje pogoje za izrek kazni izгона državljanom držav Evropske unije, ki v drugi državi članici Evropske unije živijo manj kot deset let (»grožnja za javni red ali javno varnost«), in strožje pogoje za tiste, ki v drugi državi članici živijo več kot deset let (»resna grožnja za javni red ali javno varnost« oziroma »nujni razlogi javne varnosti«), pri čemer je v 48. členu KZ-1 za vse tujce določen enak, torej strožji pogoj, da je podana resna grožnja za javni red ali javno varnost.

V skladu s predlaganim prvim odstavkom bo tako sodišče smelo starejšemu mladoletniku, ki ni slovenski državljan, izreči izgon z ozemlja Republike Slovenije za čas od enega do petih let, vendar le v primeru, če mu bo izreklo kazen za kaznivo dejanje, za katero se lahko v skladu s KZ-1 (polnoletnemu storilcu) izreče kazen več kot dve leti zapora in kadar bo na podlagi njegovih osebnih okoliščin ocenilo, da je podana resna grožnja za javni red ali javno varnost. Pri odločanju mora sodišče seveda upoštevati tudi korist mladoletnika, k čemur ga zavezuje že načelna določba o varstvu koristi otroka iz 4. člena predloga zakona, je pa v tem členu ponovno poudarjena, upoštevaje zahtevo iz Direktive 2004/38/ES, da je izgon potreben zaradi mladoletnikove koristi, kot to predpisuje Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah z dne 20. 11. 1989. Ta pogoj bo izpolnjen le takrat, ko bodo osebe, pri katerih mladoletnik živi in so dolžne skrbeti zanj, torej praviloma starši, živele v državi izгона.

Predlagani drugi odstavek določa, da se čas, prebit v mladoletniškem zaporu, ne všteva v čas trajanja kazni izгона tujca iz države.

Predlagani tretji odstavek v skladu z Direktivo 2004/38/ES določa dodatno presojo pred izvršitvijo kazni izгона tujca iz države v primeru, ko se ta stranska kazen izvrši več kot šest mesecev leti od pravomočnosti sodbe, s katero je bila izrečena. Sodišče bo moralo v teh primerih pred izvršitvijo te stranske kazni ponovno oceniti, ali so še podane osebne okoliščine, ki so bile podlaga za odločitev o izgonu. Rok je znatno krajši od roka, določenega v KZ-1 za polnoletne storilce, saj se okoliščine na strani mladoletnika lahko spreminjajo zelo hitro.

3. oddelek: Varnostni ukrepi

K 33. členu (vrste varnostnih ukrepov)

Mladoletniku je v skladu s tem členom mogoče izreči vse varnostne ukrepe iz 69. člena KZ-1 (obvezno psihiatrično zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu; obvezno psihiatrično zdravljenje na prostosti; prepoved približevanja ali komuniciranja z žrtvijo; odvzem voziškega dovoljenja; odvzem predmetov), razen varnostnega ukrepa prepovedi opravljanja poklica, saj bi bilo to v nasprotju z namenom izrekanja sankcij mladoletnikom.

K 34. členu (izrekanje varnostnih ukrepov)

S predlaganim členom se določajo splošna pravila za izrekanje varnostnih ukrepov v razmerju do preostalih kazenskih sankcij. V skladu s prvim odstavkom predlaganega člena se lahko varnostna ukrepa obvezno psihiatrično zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu oziroma obvezno psihiatrično zdravljenje na prostosti mladoletniku izrekata samostojno ali ob vzgojnem ukrepu ali ob kazni. KZ je v četrtem odstavku 72. člena določal, da se vsi varnostni

ukrepi lahko izrečejo le ob izrečenem vzgojnem ukrepu ali kazni. To je pomenilo, da neprištevnemu mladoletniku ni bilo mogoče izreči nobenega varnostnega ukrepa, vključno z obveznim psihiatričnim zdravljenjem. Predlog zakona to nedoslednost odpravlja.

S predlaganim drugim odstavkom se varnostni ukrepi odvzem voznškega dovoljenja, odvzem predmetov in prepoved približevanja ali komuniciranja z žrtvijo lahko izrečejo zgolj ob izrečenem vzgojnem ukrepu ali kazni.

K 35. členu (posebne določbe o obveznem psihiatričnem zdravljenju in varstvu v zdravstvenem zavodu)

Za razliko od ureditve v KZ, ki ne ureja podrobneje varnostnih ukrepov za mladoletnike (uporaba določb o pogojih za izrek varnostnih ukrepov polnoletnim), predlagani člen, tudi glede na priporočila mednarodnih strokovnjakov Sveta Evrope, ureja posebnosti glede obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu.

Predlagana določba tako za izrek varnostnega ukrepa mladoletniku določa strožje pogoje, kot veljajo za polnoletnike po KZ-1. Izreka se lahko le v primeru storjenega protipravnega oziroma kaznivega dejanja, za katero je predpisana kazen zavora dve leti ali več. V zvezi s kaznivimi dejanji zoper premoženje pa ga je mogoče izreči le, če gre za dejanje, ki ima tudi elemente nasilja. S predlaganim drugim odstavkom pa je določeno, da se izvaja na psihiatričnem oddelku za mladoletnike, ter maksimalno obdobje njegovega trajanja (tri leta za razliko od petih let po določbah KZ-1).

S predlaganim tretjim odstavkom se posebej urejajo primeri, ko se mladoletniku izreče vzgojni ukrep ali zapor zaradi kaznivega dejanja, storjenega v stanju bistveno zmanjšane prištevnosti. Kadar traja varnostni ukrep po tem členu krajši čas od najdaljšega dopustnega trajanja vzgojnega ukrepa ali od izrečene kazni, lahko sodišče skladno s predlaganim tretjim odstavkom tega člena odredi, da naj se izvrševanje vzgojnega ukrepa ali kazni nadaljuje, ali odloči, da naj bo pogojno odpuščen. Pri tem se upošteva čas, ki ga je mladoletnik preстал v zdravstvenem zavodu in uspeh obravnave mladoletnika v zdravstvenem zavodu in preostali čas najdaljšega dopustnega trajanja vzgojnega ukrepa ali ostanek kazni.

K 36. členu (posebne določbe o obveznem psihiatričnem zdravljenju na prostosti)

V predlaganem prvem odstavku tega člena je trajanje zdravljenja urejeno drugače kot za polnoletne. Gre namreč za milejši ukrep, ki se lahko izvršuje dlje časa kot strožji, kar je posebej pomembno pri mladoletniku, ko je izjemnost institucionalizacije še bolj poudarjena in bi tudi ob hujših težavah v duševnem zdravju, ki lahko terjajo dalj časa trajajoče zdravljenje, moral v prvi vrsti biti izrečen varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja na prostosti.

Predlagani odstavek ureja primere, ko je izrečen ukrep psihiatričnega zdravljenja na prostosti, pa storilec zavrača zdravljenje, zdravljenje samovoljno opusti ali pa zdravljenje ni uspešno, zaradi česar je treba odrediti izvršitev ukrepa z namestitvijo v psihiatrični oddelek za mladoletnike. Za tako odločitev morajo biti izpolnjeni pogoji, ki jih predlog zakona določa za zrek varnostnega ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zavodu. Ukrep sme tudi v tem primeru trajati najdlje tri leta, upošteva tako izvrševanje ukrepa na prostosti, kot tudi z namestitvijo v psihiatrični oddelek za mladoletnike. Sodišče mora redno preverjati, ali je ukrep še potreben, s čimer se zagotavlja, da traja najkrajši nujno potreben čas.

4. oddelek: Izrekanje kazenskih sankcij za mladoletnike polnoletnemu

K 37. členu (izrekanje kazenske sankcije polnoletnemu za kaznivo dejanje, ki ga je storil kot mlajši mladoletnik)

Predlagani člen vsebinsko povzema 92. člen KZ, pri čemer ne določa, da se sme polnoletnemu, ki je kaznivo dejanje storil kot mlajši mladoletnik, po dopolnitvi 18 let izreči le zavodski vzgojni ukrep. Navedeno omogoča večjo individualizacijo pri izrekanju sankcij.

Ko polnoletni, ki je kaznivo dejanje storil kot mlajši mladoletnik, dopolni 21 let, mu v skladu s predlaganim drugim odstavkom tega člena ni dopustno izreči nobene kazenske sankcije. Navedenemu pravilu sledi predlog tega zakona tudi v poglavju, ki ureja postopek proti mladoletniku, kjer določa, da se mora kazenski postopek v takem primeru ustaviti, če pa je polnoletni dopolnil 21 let že pred začetkom postopka, se postopek ne sme uvesti.

K 38. členu (izrekanje kazenske sankcije polnoletnemu za kaznivo dejanje, ki ga je storil kot starejši mladoletnik)

Predlagani člen sledi ureditvi v 93. členu KZ, pri čemer se lahko v skladu s predlaganim prvim odstavkom tega člena polnoletnemu izreče za kaznivo dejanje, ki ga je storil kot starejši mladoletnik, tudi ukor ali navodila in prepovedi.

V tretjem odstavku predlog zakona določa, da se lahko polnoletniku, ki je storil kaznivo dejanje kot starejši mladoletnik, po dopolnjenem 21. letu namesto kazni mladoletniškega zapor izreče zapor ali pogojno obsodbo. Glede rehabilitacije, izbrisa obsodbe in pravnih posledic ima zapor enak pravni učinek kot mladoletniški zapor.

K 39. členu (izrekanje vzgojnega ukrepa mlajšemu polnoletniku)

Predlog tega člena sledi ureditvi v 94. členu KZ. Tudi mlajšemu polnoletniku pa se lahko glede na predlagani prvi odstavek tega člena izreče katerikoli vzgojni ukrep in ne več zgolj zavodski vzgojni ukrep ali nadzorstvo centra za socialno delo. Sodišče pri presoji, ali je mlajšemu polnoletniku namesto kazni primerneje izreči vzgojni ukrep, upošteva psihosocialno funkcioniranje mladoletnika in okoliščine, v katerih je storil kaznivo dejanje.

Predlagani drugi odstavek določa, da se v primeru izreka vzgojnega ukrepa izreče tudi katero izmed stranskih kazni in varnostni ukrep. Seveda pa morajo biti za to izpolnjeni pogoji, ki so v KZ-1 predpisani za izrek stranske kazni oziroma pogoji, predpisani za izrek varnostnega ukrepa.

Tudi za mlajšega polnoletnika velja za izvrševanje vzgojnega ukrepa starostna omejitev 23 let, ki je v tem predlogu zakona kot splošna starostna omejitev za izvrševanje vzgojnih ukrepov določena v poglavju o izvrševanju vzgojnih ukrepov.

5. oddelek: Pravne posledice, dajanje podatkov iz evidenc in izbris iz evidence

K 40. členu (pravne posledice)

Predlog tega člena člen vsebinsko povzema tretji odstavek 100. člena KZ, pri čemer je KZ določal le, da za mladoletnika ne morejo nastati pravne posledice, ki so v prepovedi pridobitve določenih pravic, ne pa tudi pravne posledice, ki se nanašajo na prenehanje ali izgubo določenih pravic. Predlog tega člena za mladoletnike izključuje nastanek vseh vrst pravnih posledic, določenih v 79. členu KZ-1.

K 41. členu (izbris vzgojnega ukrepa ali obsodbe)

Predlog tega člena vsebinsko povzema drugi odstavek 375. člena KZ-1, ki določa rok za izbris vzgojnih ukrepov iz evidence, in sicer v enem letu od takrat, ko je bilo izvrševanje ustavljeno. Ker pa ustavitev izvrševanja ni edini razlog za prenehanja izvrševanja vzgojnega ukrepa, je v predlaganem prvem odstavku tega člena trenutek, od katerega teče rok za izbris, natančneje opredeljen. Rok za izbris vzgojnega ukrepa je podaljšan z enega na dve leti. Prav tako je določeno, da se vzgojni ukrep v vsakem primeru izbriše, ko oseba dopolni 25 let, kar je skladno s siceršnjim dveletnim rokom od prenehanja izvrševanja vzgojnega ukrepa – vzgojni ukrepi se namreč lahko izvršujejo najdlje do 23. leta starosti. V vsakem primeru pa je seveda treba vzgojni ukrep izbrisati v primeru smrti mladoletnika, saj odpade razlog za vpis.

V predlaganem drugem odstavku tega člena sta urejena roka za izbris kazni mladoletniškega zapora iz kazenske evidence. V primerjavi s 103. členom KZ sta roka za izbris skrajšana, in sicer je KZ določal rok treh let ne glede na dolžino izrečenega mladoletniškega zapora, predlagana ureditev pa ta rok določa glede na dolžino izrečene kazni mladoletniškega zapora, in sicer dve leti za izbris obsodbe na mladoletniški zapor do enega leta ter tri leta za izbris obsodbe na mladoletniški zapor nad enim letom.

V skladu s predlaganim tretjim odstavkom izbris iz evidence vzgojnih ukrepov ni mogoč, dokler trajajo varnostni ukrepi.

V predlaganem četrtem odstavku je opredeljeno, da velja za obsodbo tudi odločba, kot je bila spremenjena z amnestijo ali s pomilostitvijo.

III. poglavje: POSTOPEK PROTI MLADOLETNIKU

1. oddelek: Splošne določbe o postopku

K 42. členu (uporaba določb tega poglavja)

Predlagani člen sledi ureditvi v 451. členu ZKP, pri čemer posebej poudarja načelo domneve nedolžnosti s tem, ko govori o osebah, ki naj bi storile kaznivo dejanje in ne več o osebah, ki so storile kaznivo dejanje.

Predlagani prvi odstavek tega člena določa temeljno pravilo o uporabi določb tega poglavja. Primarno se namreč posebna ureditev postopka uporablja za osebe, ki naj bi storile kaznivo dejanje kot mladoletne, do konca sojenja pa še niso dopolnile 21 let.

Predlagani drugi odstavek tega člena izrecno določa, da se mora postopek proti polnoletnemu, ki naj bi storil kaznivo dejanje kot mlajši mladoletnik, ustaviti, ko dopolni 21 let, če postopek do takrat še ni bil uveden, pa se ne sme uvesti. Ko dopolni to starost, mu v skladu z materialnimi določbami namreč ni več dopustno izrehati kazenskih sankcij za kazniva dejanja, ki jih je storil kot mlajši mladoletnik.

Proti polnoletnemu, ki naj bi storil kaznivo dejanje kot starejši mladoletnik, pa se sme postopek voditi tudi po dopolnjenem 21. letu starosti. V tem primeru se mu lahko v skladu s pravili o izrekanju kazni, določenimi v tem predlogu zakona, namesto kazni mladoletniškega zapora izreče kazen zapora ali pogojna kazen. V tem pogledu je njegov položaj približan položaju mlajšega polnoletnika, zato je tudi uporaba določb tega poglavja zanj urejena na podoben način kot za mlajšega polnoletnika. Seveda pa se postopek, ki je bil uveden pred senatom za mladoletnike, pred istim senatom tudi dokonča.

V skladu s predlaganim tretjim odstavkom tega člena se v postopku proti polnoletnemu zaradi kaznivega dejanja, ki naj bi ga storil kot starejši mladoletnik, od njegove dopolnitve 21. leta dalje uporabijo naslednje določbe: 43. člen (prednostna obravnava), 48. člen (pravica do zagovornika), 49. člen (pristojnosti centra za socialno delo), 52. člen (prepoved sojenja v nenavzočnosti), 53. člen (izključitev javnosti), 54. člen (prepoved objave podatkov), 55. člen (dolžnost pričanja in posredovanja podatkov), 76. člen (izvrševanje pripora), 79. člen (pridrzanje) in 88. člen (pridobivanje podatkov v pripravljalnem postopku). Enako velja v skladu s predlaganim četrtem odstavkom tega člena za mlajšega polnoletnika, če sodišče do začetka glavne obravnave ugotovi, da mu je mogoče izreči vzgojni ukrep.

K 43. členu (prednostna obravnava)

Predlagani člen, glede na ugotovitve analize mladoletniškega kazenskopravnega sistema, da postopki proti mladoletnikom trajajo predolgo in glede na jasna sporočila stroke in izsledke znanosti, da je ključnega pomena za uspešno obravnavo mladoletnikov ravno hitrost odziva na delinkventno ravnanje, določa, da so postopki proti mladoletnikom prednostni.

Veljavni 461. člen ZKP sicer že določa, da morajo pristojni organi v postopku proti mladoletniku postopati posebej hitro, da se postopek čim prej konča. Vendar je praksa pokazala, da pristojni organi to določbo razlagajo različno, nekateri namreč postopke proti mladoletnikom že na podlagi te določbe obravnavajo kot prednostne, nekateri pa ne. Predlog zakona sicer v 4. členu ohranja tudi načelno zahtevo, da morajo organi v teh postopkih postopati še posebej hitro, zaradi jasnosti pa dodaja omenjeno določbo o prednostni obravnavi.

Za sodnike za mladoletnike, ki bodo v skladu s predlaganimi pravili o dodeljevanju kazenskih zadev proti mladoletnikom obravnavali samo mladoletniške zadeve, določba o prednostni obravnavi ne bo vplivala na vrstni red obravnavanja zadev. Bo pa zavezovala sodnike, ki bodo, glede na manjši pripad mladoletniških zadev na določenih sodiščih, poleg kazenskih zadev proti mladoletnikom, obravnavali tudi druge zadeve iz pristojnosti okrožnega sodišča.

K 44. členu (ugotavljanje starosti)

Predlagani člen sledi ureditvi v 452.a členu ZKP, pri čemer postopek in metode ugotavljanja starosti, ki je pomembna za položaj osebe v kazenskem postopku nekoliko spreminja po vzoru ureditve v 17. členu Zakona o mednarodni zaščiti (Uradni list RS, št. 16/17 – UPB, 54/21 in 42/23 – ZZSDT-D v nadaljnjem besedilu: ZMZ-1) glede mladoletnikov brez spremstva, z nekaterimi pomembnimi razlikami.

Ker lahko ugotavljanje starosti s pomočjo izvedenca medicinske stroke pomeni pomemben poseg v otrokove pravice, je v predlaganem prvem odstavku posebej poudarjeno, da se lahko na ta način starost ugotavlja oziroma ocenjuje le subsidiarno. Primarno je torej treba uporabiti manj invazivne metode, šele če starosti na ta način ni mogoče ugotoviti, se odredi izvedensko delo ob dodatnem pogoju, da je po oceni pristojnega organa tako ugotavljanje starosti sploh smotno. Če je na primer jasno, da bi državni tožilec kazensko ovadbo, vloženo proti tej osebi v vsakem primeru zavrgel, ker morda niti ni utemeljenega suma, da je storila kaznivo dejanje, ker dejanje nima zakonskih znakov kaznivega dejanja, ali ker gre za majhen pomen dejanja, ugotavljanje starosti za položaj osebe ne bo pravno relevantno.

Predlog tega zakona za razliko od ZMZ-1 ne določa, da je za pregled nujna pisna privolitev staršev ali skrbnika, prav tako ni določena obratna domneva (torej da je starost, glede katere obstaja dvom, že dopolnil) v primeru, če brez utemeljenega razloga ni podana privolitev.

V predlaganem petem odstavku tega člena je nekoliko drugače kot v ZMZ-1 urejena tudi domneva za primer, ko starosti ni mogoče ugotoviti. Na ta način se namreč ugotavlja starost, ki je pomembna za položaj osebe v postopku, to pa je v kazenskem postopku proti mladoletniku lahko starost 14, 16 in 18 let. Splošne domneve glede starosti 21 let zakon ne določa, saj lahko taka domneva v posameznih primerih postavi osebo v slabši pravni položaj.

K 45. členu (obveščanje mladoletnika)

V predlogu tega člena so zajete določbe o pravnih poukih mladoletnika iz 2., 3. in 5. odstavka 452.c člena ter 1., 8. in 9. odstavka 452d. člen ZKP.

Predlagani prvi odstavek določa, na kakšen način mora biti mladoletnik poučen. Mladoletnika je treba poučiti pisno in ustno, v njegovem maternem jeziku ali jeziku, ki ga razume. Prav tako mora biti poučen na način, prilagojen stopnji njegovega razumevanja, pri čemer ne zadošča, da mladoletnik zgolj formalno potrdi, da razume, temveč je to treba ustrezno preveriti. Mladoletnik s podpisom potrdi, da je bil ustrezno poučen.

Predlagani drugi odstavek določa, o katerih pravicah mora biti mladoletnik poučen takoj, ko je obveščen oziroma ob prvem stiku s pristojnim organom potem, ko je obveščen o tem, da je osumljen storitve kaznivega dejanja in katerega dejanja je osumljen. Takrat mora biti obveščen tudi o splošnih vidikih postopka. Če policija ugotovi, da je mladoletna oseba, od katere zbira obvestila, osumljena storitve kaznivega dejanja, mora takoj prenehati z zbiranjem obvestil in jo seznaniti s tem, da je osumljena, katerega kaznivega dejanja je osumljena in jo poučiti po tem odstavku.

Predlagani tretji odstavek določa dodatno vsebino pouka, ki ga v skladu z ZKP da policija osumljencu ob odvzemu prostosti. Če je odvzem prostosti prvi stik mladoletnika s policijo, mora ta pouk vsebovati tudi pouk o pravicah po prvem odstavku in obvestilo o splošnih vidikih postopka.

Predlagani četrti odstavek opredeljuje vsebino pisnega obvestila o pravicah, ki ga mora prejeti mladoletnik ob odvzemu prostosti in ga lahko ima ves čas odvzema prostosti ob sebi.

Predlagani peti odstavek pa zahteva, da mora biti pisno obvestilo lahko berljivo ali poenostavljeno ter v jeziku, ki ga mladoletnik razume. Mladoletnik bo lahko uresničeval svoje pravice le, če mu bodo predstavljene na njemu razumljiv način. Pisno obvestilo je bolj obsežno kot ustni pouk ob odvzemu prostosti. Če bi bil ustni pouk preobsežen, zagotovo ne bi mogel doseči željenega učinka. V stresni situaciji ob odvzemu prostosti je namreč utemeljeno pričakovati, da so zmožnosti mladoletnika za sprejemanje in razumevanje informacij omejene. Zato prejme tudi pisni pouk, ki ga ima lahko ves čas odvzema prostosti pri sebi in ga kadarkoli prebere, prav tako pa lahko prosi za pojasnila uradne osebe pri organu, ki izvršuje odvzem prostosti.

K 46. členu (spremljanje mladoletnika)

Predlagani prvi odstavek sledi ureditvi v prvem odstavku 452.c člena ZKP.

V predlaganem drugem odstavku je urejena zahteva, da pristojni organ v primeru, da starši ali skrbnik iz razlogov po prvem odstavku ne morejo spremljati mladoletnika ali biti obveščeni, ustrezno evidentira, ali je mladoletnik sam izbral drugo odraslo osebo (potem, ko je bil o tej pravici ustrezno poučen) in ali se organ strinja z izbiro, ter razloge, če se ne strinja.

K 47. členu (obveščanje staršev, skrbnika ali druge odrasle osebe)

Predlagani prvi odstavek tega člena ureja pravico mladoletnika, da so o pravicah, o katerih mora biti poučen, obveščeni tudi njegovi starši ali skrbnik. Glede na uveljavljeno terminologijo v ZKP, morajo biti starši ali skrbnik obveščeni o pravicah brez nepotrebnega odlašanja potem, ko je s pravicami seznanjen mladoletnik. Že glede na sam namen obveščanja staršev ali skrbnika je logično, da je čas obveščanja vezan na seznanitev mladoletnika z njegovimi pravicami. Tako bo organ, če bo mogoče, seznanil oba hkrati, če to ne bo mogoče, pa bo starše ali skrbnika obvestil takoj, ko bo glede na okoliščine posameznega primera to lahko storil.

Predlagani drugi odstavek nadalje določa, da se določbe tega zakona, ki urejajo spremljanje in obveščanje staršev ali skrbnika, uporabljajo za drugo odraslo osebo, kadar in dokler glede staršev ali skrbnika obstajajo razlogi iz prvega odstavka tega člena. To na primer pomeni, da bo pristojni organ, dokler bodo obstajali razlogi, zaradi katerih je mladoletniku določena druga odrasla oseba, seznanjal s pravicami mladoletnika in s tekom postopka to drugo odraslo osebo, ki bo mladoletnika lahko spremljala v postopku pri vseh dejanjih, pri katerih bi sicer morala biti omogočena navzočnost staršev ali skrbnika.

K 48. členu (pravica do zagovornika)

Predlagani člen sledi ureditvi v 454. členu ZKP, z določenimi razlikami.

Predlagani prvi odstavek določa pravico mladoletnika, da ima zagovornika ves čas postopka.

V predlaganem drugem odstavku je določeno, da je obramba z zagovornikom praviloma obvezna tudi v primerih, ko proti mladoletniku teče postopek zaradi kaznivega dejanja, za katerega je predpisana kazen zapora do treh let, razen če sodišče oceni, da ga mladoletnik ne potrebuje, upošteva pri tem zlasti duševno razvitost in osebne lastnosti mladoletnika, zapletenost zadeve in teže sankcije ali drugih ukrepov, ki jih lahko v konkretnem postopku uporabi proti mladoletniku. Sodišče mora torej v teh primerih obrazložiti, zakaj ocenjuje, da mladoletnik ne potrebuje zagovornika. V veljavnem 454. členu ZKP je določeno obratno pravilo – v te primerih je obramba obvezna le, če sodnik oceni, da mladoletnik potrebuje zagovornika.

V predlaganem tretjem odstavku je izjema od obveznosti, da ima mladoletnik zagovornika že med izvedbo preiskovalnega dejanja, opredeljena nekoliko drugače kot v veljavnem 454. členu ZKP (nevarnost odlašanja in ne več oprava preiskovalnega dejanja brez odredbe sodišča).

S predlaganim četrtem odstavkom se določa obvezna obramba z zagovornikom vedno, kadar je mladoletniku odvzeta prostost.

V predlaganem petem odstavku je zahteva, da se mladoletniku, ki že ima postavljenega zagovornika, določi istega zagovornika, urejena strožje v primerjavi z veljavnim 454. členom ZKP. Vedno je namreč treba postaviti istega zagovornika, razen če prihoda tega zagovornika ni mogoče pravočasno zagotoviti. Zlasti bo to veljalo na primer takrat, ko bi se moral zagovornik udeležiti nujnega preiskovalnega dejanja, s katerim bi bilo nevarno odlašati, zagovornik pa ne bi mogel priti v roku, določenem na koncu tega odstavka. Predlog zakona namreč na novo določa, da mora policija do prihoda zagovornika počakati z opravo vseh preiskovalnih dejanj, razen tistih, ki bi jih bilo nevarno odlašati.

K 49. členu (pristojnosti centra za socialno delo)

Predlagani člen vsebinsko povzema in dopolnjuje 458. člen ZKP. Člen ne govori več o pravicah CSD, temveč o njegovih pristojnostih. Ne gre namreč za pravice CSD, ki bi jih lahko uveljavljal, temveč za njegove pristojnosti, ki jih je dolžan izpolnjevati.

Ker je v postopku proti mladoletniku izjemnega pomena, da je pristojni organ čim prej obveščen po morebitnih postopkih, ki tečejo glede mladoletnika in kažejo na obstoj okoliščin na njegovi strani, ki jih je treba upoštevati tudi v postopku po tem zakonu, je posebej izpostavljena pristojnost CSD, da organ, pred katerim teče postopek proti mladoletniku, o tem obvesti. Glede na določbo 4. člena tega zakona mora to storiti posebej hitro po tem, ko izve za take okoliščine. Takšno obvestilo je lahko tudi telefonsko, ki pa mora biti ustrezno zabeleženo, zapis o tem pa mora postati del spisa, ki ga o zadevi vodi organ, pred katerim teče postopek.

K 50. členu (obveščanje o začetku in zaključku postopka)

Predlog tega člena celovito ureja obveščanje o začetku in zaključku postopka proti mladoletniku. Ureja se obveščanje policije, CSD, centra za mladoletnike in oškodovanca o za njih pomembnih procesnih dogodkih.

Tako se od policije, državnega tožilstva in sodišča zahteva, da obvestijo center za socialno delo o začetku in zaključku postopka, kar je nujno za to, da lahko CSD v postopku uresničuje pristojnosti, ki mu jih daje ta zakon. Če postopek zaključi državni tožilec z zavrženjem kazenske ovadbe, bo CSD obvestil on. Če se postopek konča s sklepom sodišča o ustavitvi postopka, pa mora CSD obvestiti sodišče. V primerih, ko se postopek konča z izrekom kazenske sankcije, pa ima CSD pristojnosti v zvezi z njenim izvrševanjem in mu bo sodišče tudi v tem primeru moralo poslati končno odločitev.

O zaključku postopka je smiselno obveščati CSD le takrat, kadar je bil obveščen tudi o začetku postopka.

V tem členu je celovito urejeno obveščanje CSD in centra za mladoletnike o zaključku postopka proti mladoletniku oziroma o izvršitvi sankcije, kar je nujno zaradi urejanja evidenc.

K 51. členu (ravnanje pristojnega organa, če je osumljena oseba mlajša od 14 let)

452. člen ZKP je urejal le situacije, ko je bilo po uvedbi postopka ugotovljeno, da je kaznivo dejanje storil otrok pred dopolnjenim 14. letom starosti. Predlog tega zakona ureja tudi situacije, ko to ugotovi že policija oziroma državni tožilec v predkazenskem postopku in se torej ovadba zavrne. Poleg tega je tudi v predlogu tega člena zaradi spoštovanja domneve nedolžnosti govora o domnevno storjenem kaznivem dejanju. Ta člen ne ureja posebej obveščanja CSD, saj člen z naslovom »obveščanje o začetku in zaključku postopka« velja tudi za te primere in bi šlo za nepotrebno podvajanje.

V predlaganem drugem odstavku so urejene pristojnosti policije v primeru, ko naj bi bila osumljena oseba mlajša od 14 let. Tudi v tem primeru mora policija ukreniti vse potrebno, da kar je potrebno, da se odkrijejo in zavarujejo sledovi in predmeti, ki utegnejo biti dokaz, ter da se zberejo vsa obvestila, ki bi utegnila biti koristna za uspešno razjasnitev dejanskega stanja. Ko policija opravi vse potrebno, pošlje državnemu tožilcu poročilo v skladu z zakonom, ki ureja kazenski postopek. Policija namreč ni pristojna sama presoјati, ali je osumljenec kazensko odgovoren ali ne, temveč mora opraviti vse potrebno, da lahko državni tožilec sprejme ustrezno odločitev.

K 52. členu (prepoved sojenja v nenavzočnosti)

Predlog prvega odstavka tega člena izhaja iz prvega odstavka 453. člena ZKP, ki pa ga dopolnjuje tako, da izjemoma dopušča odstop od prepovedi sojenja v nenavzočnosti za sejo senata.

Predlog drugega odstavka določa pouk o tej pravici.

K 53. členu (izključitev javnosti)

Predlog tega člena vsebinsko povzema 480. člen ZKP, pri čemer ZKP v prvem odstavku navedenega člena izrecno izključuje javnost le s sojenja, predlog tega člena pa zaradi varovanja koristi mladoletnika izključuje javnost iz vseh faz postopka oziroma iz izvajanja vseh dejanj v postopku.

Glede na razširjen domet te določbe pa je bilo treba posebej in širše kot to velja za 296. člena ZKP, urediti tudi pouk osebam, ki so navzoče pri posameznem dejanju v postopku proti mladoletnikom. Na njihovo dolžnost, da varujejo kot tajnost vse, kar zvedo pri tem dejanju in da pomeni izdaja tajnosti kaznivo dejanje, jih opozori organ, ki vodi posamezno dejanje.

K 54. členu (prepoved objave podatkov)

Predlog tega člena povzema vsebinsko nespremenjeni 460. člen ZKP.

K 55. členu (dolžnost pričanja in posredovanja podatkov)

Predlog tega člena povzema in vsebinsko dopolnjuje 455. člen ZKP.

V praksi so bile zaznane težave pri dobivanju podatkov, potrebnih za ugotavljanje mladoletnikove duševne razvitosti ter za spoznanje njegove osebnosti in razmer, v katerih živi. Gre za podatke, ki so ključnega pomena za to, da lahko tožilstvo in sodišče sprejemata individualizirane odločitve glede na ugotovljene potrebe mladoletnika. Ti podatki se pridobivajo zlasti v postopku izdelave IOM. Glede na izjemen pomen IOM v postopku proti mladoletniku je bilo treba zagotoviti ustrezno pravno podlago za pridobitev podatkov, potrebnih za njeno izdelavo. Predlagani prvi odstavek odvezuje dolžnosti varovanja poklicne skrivnosti osebe, za katere zakon tako dolžnost določa, pri tem pa podatke, glede katerih določa to odvezo, tudi natančneje našteva. Gre za podatke o mladoletnikovih družinskih, socialnih in ekonomskih okoliščinah, o njegovem psihosocialnem funkcioniranju, zdravstvenem stanju, zlasti duševnem zdravju, o njegovem izobraževanju in usposabljanju, ki so pomembni za odločanje glede uvedbe postopka, uporabe omejevalnih in drugih ukrepov po tem zakonu, izbire kazenske sankcije in za izvrševanje ukrepov in kazenskih sankcij.

V predlogu drugega odstavka je določena možnost, da (praviloma) državni tožilec ali pa (izjemoma) sodišče, ko zahteva izdelavo IOM od CSD ali sodišče, ko na obrazložen predlog državnega tožilca ali CSD zahteva izdelavo IOM od centra za mladoletnike, pooblastita CSD oziroma center za mladoletnike, da sama pridobita podatke, ki jih potrebujeta za izdelavo IOM.

Pri tem bo moral biti v zahtevi okvirno opredeljen obseg IOM in zamejen krog podatkov, ki jih je treba v konkretnem primeru pridobiti za izdelavo IOM glede na namen, za katerega se v konkretnem primeru izdelava IOM (glej obrazložitev k 3. odstavku 2. člena tega predloga). V predlaganem tretjem odstavku je v skladu z načelom najmanjše obdelave osebnih podatkov zamejen obseg zdravstvenih podatkov, ki jih sme pridobiti CSD pri izdelavi IOM. CSD bo namreč praviloma izdelal IOM v manj kompleksnih primerih in v primerih manj hudih kaznivih dejanj, ko ti podatki praviloma ne bodo potrebni. Le takrat, ko bo CSD razpolagal z informacijami, da ima

mladoletnik kompleksnejše težave, bo lahko pridobil podatke, na podlagi katerih bo lahko utemeljil predlog sodišču, naj se odredi izdelava IOM centru za mladoletnike.

Predlagani četrti odstavek določa pravno podlago za hrambo osebnih podatkov do konca kazenskega postopka oziroma do konca izvrševanja izrečene sankcije. CSD in center za mladoletnike podatke potrebujeta za namen priprave in posodabljanje IOM. Če državni tožilec ali sodišče zahtevata predložitev teh podatkov, ker so potrebni v postopku, pa jih morata na njuno zahtevo posredovati. Po koncu postopka oziroma po izvršitvi sankcije morata poslati podatke sodišču, kjer se hranijo v spisu in delijo usodo spisa.

Predlagani peti odstavek ureja sprejem internega akta, v katerem se uredijo ukrepi glede varovanja osebnih podatkov. Skupnost CSD lahko izdelava enoten akt za vse CSD.

K 56. členu (vabljenje in vročanje)

Predlagana določba vsebinsko povzema 459. člen ZKP. Zaradi večje preglednosti je drugi odstavek 459. člena ZKP razdeljen v dva odstavka.

ZKP je v prvem odstavku 459. člena določal, da se vabila mladoletniku vročajo po njegovih starših oziroma zakonskem zastopniku. Predlog zakona uporablja besedno zvezo zakoniti zastopnik ali skrbnik, dodatno pa ureja primer, ko ima mladoletnik za spremljanje v postopku določeno drugo odraslo osebo. V tem primeru se mladoletnika vabi preko te osebe.

Skrbnik je posebej naveden, kajti upravičenja za zastopanje ne črpa neposredno iz zakona, temveč pridobi upravičenje za zastopanje neodvisno od volje zastopanega na podlagi pravnega akta pristojnega organa in torej lahko šteje za zakonitega zastopnika v širšem pomenu besede.⁶¹

Institute zakonitega zastopnika otroka in skrbništvo otrok ureja DZ. Zakoniti zastopnik otroka v ožjem pomenu besede so starši (145. člen DZ) in posvojitelji, ki so po zakonu izenačeni s starši (222. člen DZ). Prav tako po samem zakonu postane zastopnik otroka oseba, ki ji je podeljena starševska skrb za otroka (tretji odstavek 231. člena DZ).

Pod skrbništvo pa se postavi otroka, ki nima staršev ali zanj starši ne skrbijo. Takega otroka torej ne zastopajo starši, ampak ga v skladu s prvim odstavkom 257. člena DZ zastopa skrbnik. Otroku se lahko postavi tudi skrbnika za posebni primer, ki v imenu zastopanega otroka opravi zgolj posamezno dejanje ali določeno vrsto dejanj, dokler zastopani otrok oziroma v njegovem imenu starši ali skrbnik (kadar je otrok postavljen pod skrbništvo) ne morejo poskrbeti za otrokove pravice in koristi (267. člen DZ). Postavitev skrbnika za posebni primer ne pomeni postavitve pod skrbništvo. Skrbnika za posebni primer z odločbo postavi sodišče, center za socialno delo ali drug organ, pred katerim teče postopek (265., 267. in 268. člen DZ). Skrbnikov za posebni primer je več vrst (na primer kolizijski skrbnik ali kolizijski zastopnik, 269. člen DZ; začasni skrbnik ali začasni zastopnik, 265. člen DZ).

Drugi odstavek 145. člena DZ ureja vročanje najrazličnejših (sodnih in drugih) pisanj otroku. DZ predpisuje, da se lahko otroku kaj veljavno vroči tako, da se to vroči enemu ali drugemu od staršev. Če starši ne živijo skupaj, se vročitev opravi prek starša, pri katerem otrok živi, ali prek tistega, ki je kot upravičen za vročanje in sporočanje naveden v sodni poravnavi ali odločitvi sodišča o skupnem varstvu in vzgoji otroka iz 139. člena DZ. Kadar otrokovi zakoniti zastopniki

⁶¹ Prim.: Kdo zastopa otroka po novem družinskem zakoniku? (objavljeno na spletni strani <https://www.uradni-list.si/novice/pogled/kdo-zastopa-otroka-po-novem-druzinskem-zakoniku>)

niso starši, se vročitev otroku opravi skrbniku oziroma skrbniku za posebni primer, če je ta pooblaščen tudi za vročanje pisanj, naslovljenih na otroka.

V 46. členu ta predlog zakona določa razloge, zaradi katerih starši ali skrbnik v postopku ne morejo spremljati mladoletnika ali pa to ni v njegovo korist. V tem primeru se po pravilih, določenih v navedenem členu določi drugo odraslo osebo, ki bo mladoletnika spremljala v postopku. Glede na razloge, zaradi katerih se mladoletniku določi drugo odraslo osebo, bo tudi vročanje vabila treba opraviti po tej osebi.

K 57. členu (elektronsko poslovanje)

V predlogu zakona je večkrat poudarjen pomen hitrosti postopka proti mladoletniku. Ker gre za izrazito multidisciplinarno področje, je v postopek vključeno večje število organov in organizacij tudi zunaj pravosodja. Zato je za postopek proti mladoletnikom posebej predvideno, da se vročanja določenim organom opravijo po varni elektronski poti.

Zaradi vzpostavitve vseh funkcionalnosti odložišča e-sodstvo oziroma portala e-sodstvo za vložitev elektronske vloge v kazenskih postopkih ter prilagoditev poslovnih procesov sodstva in večjega števila organov in organizacij, tudi izven pravosodja, torej vseh vpletenih deležnikov, je v prehodnih določbah predloga zakona za začetek uporabe te določbe predvideno posebno prehodno obdobje do vzpostavitve tehničnih pogojev za njeno izvajanje.

K 58. členu (stroški kazenskega postopka in premoženjskopравни zahtevki)

Predlog prvega odstavka izhaja iz 484. člena ZKP in ureja posebnosti glede plačila stroškov in premoženjskoprnega zahtevka v primerjavi s splošno ureditvijo po ZKP. Če je mladoletniku izrečena kazen, posebnosti ni in se uporabljajo določbe ZKP. Če pa je mladoletniku izrečen vzgojni ukrep, se lahko plačilo stroškov in premoženjskoprnega zahtevka v kazenskem postopku naloži le, če ima lastne dohodke ali premoženje. V nasprotnem primeru se stroški plačajo iz proračuna, oškodovanca pa se s premoženjskoprnim zahtevkom napoti na pravdo.

V skladu z zahtevo Direktive (EU) 2016/800 naložitev plačila stroškov ni dopustna za stroške, nastale z uresničevanjem pravice do individualne ocene in do zdravniškega pregleda ob odvzemu prostosti (drugi odstavek).

1. pododdelek: Pristojnost, sestava sodišč in dodeljevanje zadev s področja mladoletniškega kazenskega sodstva

K 59. členu (stvarna pristojnost in sestava sodišč)

Predlog člena povzema in dopolnjuje 462. člen ZKP.

Predlagani prvi odstavek določa stvarno pristojnost okrožnega sodišča za sojenje v zadevah proti mladoletnikom, ne glede na težo kaznivega dejanja, ki se očita mladoletniku.

Predlagani drugi odstavek določa, da se za odločanje v postopkih na sodiščih vseh treh stopenj oblikujejo senati za mladoletnike. Pri tem je za okrožna in višja sodišča izrecno zahtevano, da so pri teh sodiščih sodniki za mladoletnike, ki so v skladu z zahtevo iz prvega odstavka 60. člena tega zakona posebej usposobljeni za reševanje mladoletniških kazenskoprnih zadev ter izražajo poseben interes za delo na tem področju. Predsednik senata pri okrožnem sodišču je vedno sodnik za mladoletnike, in vsaj sodnik poročevalec senata višjega sodišča je sodnik za mladoletnike. Glede na posebnosti odločanja v postopkih proti mladoletnikom je namreč nujno,

da imajo sodniki posebna znanja, ki jih pridobijo z ustreznim usposabljanjem, ki je urejeno v posebnem poglavju tega zakona.

V predlaganem tretjem odstavku so na enak način, kot v drugem odstavku 462. člena ZKP, določeni senati za mladoletnike na okrožnem sodišču.

Predlagani četrti odstavek določa pogoje za sodnike porotnike, pri čemer razširja nabor strokovnih področij, s katerih lahko prihaja sodnik porotnik. Dodatno določa, da je lahko sodnik porotnik tudi socialni delavec ali strokovnjak katerekoli stroke s področja obravnave mladoletnikov.

V predlaganem petem odstavku se na enak način kot ZKP v šestem odstavku 462. člena določa pristojnosti sodnika za mladoletnike.

V predlaganem šestem odstavku je določeno, da sodnik za mladoletnike, ki je vodil pripravljalni postopek, praviloma odloča tudi o predlogu za izrek sankcije (podobno velja tudi za zagovornika, ki je mladoletnika zastopal v drugih postopkih – praviloma se imenuje istega zagovornika tudi za morebitne nove postopke). To pravilo pa ne velja v primeru iz predlaganega sedmega odstavka, ki določa razloge, iz katerih se mora sodnik izločiti. V postopkih proti mladoletnikom je namreč izjemnega pomena, da postopke proti istemu mladoletniku tako v pripravljalnem postopku, kot tudi na glavni obravnavi oziroma seji senata, vodi isti sodnik. Na ta način se zagotavlja enotno in konsistentno obravnavanje mladoletnika, ki bo pripomogla tudi k izbiri najustrežnejšega vzgojnega ukrepa oziroma stopnjevanja le tega. Delitev postopka proti mladoletniku med dva sodnika, tistega ki vodi pripravljalni postopek in tistega, ki pozneje mladoletniku izreče vzgojni ukrep, je mladoletniku praviloma v škodo. Postopek se zavleče, namesto sodnika, ki vodi pripravljalni postopek, zbere vse podatke o osebnosti mladoletnika in o okolju, v katerem živi, odloča drug sodnik, ki navedenih dejstev ne pozna oziroma jih pozna le posredno, iz pripravljalnega postopka. Za zakonito in pravilno presojo mora tako drugi sodnik ponovno zaslišati mladoletnika, zbrati ažurne podatke o njegovi osebnosti, »dvojni« postopek je daljši, tak način dela se tudi oddaljuje od enega izmed temeljnih načel, da mora biti postopek proti mladoletniku hiter.

Predlagani sedmi odstavek razširja izločitvene razloge z dosedanjega enega, določenega v 1. točki drugega odstavka 39. člena ZKP (če je kot sodnik za mladoletnike vodil pripravljalni postopek in je bil podan predlog za kaznovanje). Tako je v predlogu tega odstavka določeno, da sodnik za mladoletnike ne sme odločati v postopku tudi v primerih, ko je bil postopek uveden kljub drugačni odločitvi oziroma predlogu državnega tožilca.

Predlagani osmi odstavek določa pristojnost senata višjega sodišča.

Predlagani deveti odstavek posebej ureja sestavo t. i. zunajobravnavnega senata za mladoletnike. Iz komentarja ZKP izhaja, da o vprašanih, za katera je pristojen zunajobravnavni senat, v postopkih proti mladoletnikom odloča senat višjega sodišča. V posebnem poglavju o postopku proti mladoletniku namreč ni bilo nobene določbe, ki bi določala pristojnost zunajobravnavnega senata, za posamezne odločitve, ki bi glede na naravo stvari sodile v pristojnost zunajobravnavnega senata, pa je zakon izrecno določal pristojnost senata za mladoletnike višjega sodišča. Ta predlog zakona posebej ureja sestavo zunajobravnavnega senata za mladoletnike, hkrati pa prenaša prej navedene pristojnosti (npr. odločanje o uvedbi postopka na zahtevo sodnika za mladoletnike) na zunajobravnavni senat.

Predlagani deseti odstavek določa, da je isti sodnik, ki je izrekel vzgojni ukrep, tudi predsednik senata, ki sprejema odločitve, ki pomenijo izvajanje nadzora nad njegovim izvrševanjem.

K 60. členu (dodeljevanje kazenskih zadev proti mladoletnikom)

Predlog zakona v tem členu ureja način dodeljevanja kazenskih zadev proti mladoletnikom tako, da se v največji možni meri zagotavlja specializirana obravnava. Predlog zakona določa, da se kazenske zadeve proti mladoletnikom dodeljujejo sodnikom, ki imajo opravljeno usposabljanje, kot je urejeno v VI. poglavju tega predloga zakona in izražajo poseben interes za delo na tem področju.

Pravilo je, da se posameznemu sodniku za mladoletnike dodeljujejo le kazenske zadeve proti mladoletnikom, le izjemoma, če letni pripad ne zadošča za polno obremenitev sodnika za mladoletnike, se mu lahko dodeljujejo tudi druge zadeve iz pristojnosti okrožnega sodišča.

Specializacijo tako z vidika zagotavljanja posebnega usposabljanja, kot tudi organizacijsko specializacijo so strokovnjaki Sveta Evrope prepoznali kot ključno za pospešitev postopkov proti mladoletnikom. Hitrost in zanesljivost odziva je namreč glede na specifične značilnosti razvoja možganov v obdobju mladostništva ključnega pomena.

Sodnika za mladoletnike pozna že ZKP, ki pa ga posebej ne opredeljuje. Ta predlog zakona pa jasneje določa, da ima sodnik za mladoletnike opravljeno usposabljanje po tem zakonu in odloča v postopku proti mladoletniku. Ta predlog zakona ureja tudi način dodeljevanja kazenskih zadev proti mladoletnikom tako, da se sodnikom za mladoletnike prvenstveno dodeljujejo le kazenske zadeve proti mladoletnikom, ne pa tudi druge zadeve iz pristojnosti okrožnega sodišča. Le če pripad zadev ne zadošča za polno obremenitev sodnika za mladoletnike, se mu lahko dodeljujejo tudi druge zadeve. Zaradi specifičnosti obravnave mladoletnikov, zaradi drugačnih vrst in narave sankcij, posebnega postopka ter s tem povezane zahteve po posebej hitrem odločanju v zadevah proti mladoletnikom ter zahtevanih posebnih znanj za odločanje in nenazadnje dodatnih nalog sodnikov za mladoletnike v fazi izvrševanja kazenskih sankcij, je nujna specializacija mladoletniškega sodstva, tako z vidika pridobivanja posebnih znanj kot tudi organizacijska. Slednja s predlaganim načinom dodeljevanja omogoča stalno prilagajanje pripadu zadev na posameznih okrožnih sodiščih.

K 61. členu (krajevna pristojnost)

Predlog tega člena vsebinsko povzema 464. člen ZKP, ki pa je zaradi večje jasnosti razdeljen na tri odstavke. Za razliko od veljavnega 464. člena ZKP je v predlaganem prvem odstavku dodana opredelitev krajevne pristojnosti sodišča v primerih, ko ni mogoče ugotoviti stalnega ali začasnega prebivališča mladoletnika. V tem primeru velja splošna ureditev krajevne pristojnosti v kazenskem postopku, kot je opredeljena v prvem odstavku 26. člena ZKP, in sicer velja krajevna pristojnost glede na kraj izvršitve kaznivega dejanja oz. kjer je le-to bilo poskušeno.

Drugi in tretji odstavek določata krajevno pristojnost v primerih, ko mladoletnik sicer ima stalno prebivališče, vendar bi se postopek očitno lažje izvedel pred drugim sodiščem.

2. pododdelek: Združitev in izločitev postopka

K 62. členu (pristojnost za odločanje o združitvi zadev)

Predlog tega člena določa pristojnost za odločanje o združitvi postopkov, ki pred različnimi državnimi tožilstvi ali sodišči tečejo proti istemu mladoletniku, ter za odločanje v enotnem postopku. Pravila glede združevanja postopkov sicer določa ZKP.

K 63. členu (združitev postopka proti mladoletniku s postopkom zoper polnoletnega obdolženca)

Predlog tega člena povzema vsebino 456. člena ZKP z naslednjimi spremembami:

- v skladu z domnevo nedolžnosti, je v predlogu tega člena govora o mladoletniku, ki se mu očita, da je storil kaznivo dejanje, in ne o mladoletniku, ki je storil kaznivo dejanje.
- izvedbo enotnega postopka, če je mladoletnik pri kaznivem dejanju sodeloval skupaj s polnoletnim, je že ZKP določal kot izjemo, ta predlog zakona pa v drugem odstavku to izjemo določa še bolj restriktivno, in sicer se sme postopek združiti le, če je s polnoletnim storilcem sodeloval starejši mladoletnik in ne tudi v primeru, če je s polnoletnim sodeloval mlajši mladoletnik;
- obrazložen predlog za združitev postopka lahko poleg državnega tožilca poda tudi zagovornik. V določenih primerih je lahko v korist mladoletnika, da se dokazni postopek tudi proti njemu izvaja v rednem postopku, ki teče zoper polnoletne storilce (sankcije pa se v vsakem primeru izrekajo po tem zakonu, ki velja za mladoletnike), zato je dodana možnost obrambe, da predlaga združitev postopka;
- ZKP v tretjem odstavku 456. člena določa, da se določeni členi iz posebnega poglavja o postopku proti mladoletnikom uporabijo v enotnem postopku le, »kadar se na glavni obravnavi razjasnjujejo vprašanja, ki se nanašajo na mladoletnika«. Predlog zakona črta omejitev in ohranja le omejitev, da se te določbe uporabijo glede mladoletnika.

Členi, ki se glede mladoletnika uporabljajo v združenem postopku proti mladoletniku: prednostna obravnava, pravica do zagovornika, pristojnosti CSD, prepoved sojenja v nenavzočnosti, izključitev javnosti, prepoved objave podatkov, dolžnost pričanja in posredovanja podatkov, vabljenje in vročanje, začasni ukrepi za varstvo koristi mladoletnika, pridobivanje podatkov v pripravljalnem postopku, navzočnost na glavni obravnavi, pritožba zoper odločitev višjega sodišča in obnova postopka ter zahteva za varstvo zakonitosti.

K 64. členu (združitev postopka o prekršku s kazenskim postopkom proti mladoletniku)

Zaradi ločenega obravnavanja mladoletnikov glede prekrškov in glede kaznivih dejanj v praksi prihaja do primerov, ko se postopek za prekršek, kot manj hudo obliko odklonskega vedenja, proti mladoletniku zaključi z izrekom vzgojnega ukrepa, proti istemu mladoletniku pa se kazenska ovadba zaradi kaznivega dejanja, kot hujšo obliko odklonskega vedenja, zavrže zaradi smotnosti ali zaradi majhnega pomena dejanja.

Zaradi ustrežnejšega odločanja ta predlog zakona v 83. členu ureja obveznost državnega tožilca, da pri odločanju o smotnosti kazenskega postopka proti mladoletniku upošteva ne le dejstvo, ali so proti mladoletniku že v teku drugi kazenski postopki in ali mu je bila izrečena kazenska sankcija, temveč mora pridobiti podatke o odprtih postopkih in izrečenih sankcijah tudi glede prekrškovnih zadev in te podatke upoštevati pri odločanju o zavrženju ovadbe ali nadaljevanju postopka. Predlog tega člena pa ureja obveznost sodišča, da tudi samo preveri, ali proti mladoletniku teče tudi postopek o prekršku in v primeru, da je bil vložen obdolžilni predlog, pridobi spis okrajnega sodišča in prekrškovno zadevo združi s kazensko ter izreče en vzgojni ukrep za vsa ravnanja po pravilih o steku.

K 65. členu (enoten postopek)

Predlog tega člena sledi ureditvi v 457. členu ZKP, pri čemer zaradi spoštovanja domneve nedolžnosti govori o domnevni storitvi kaznivega dejanja in ne o storitvi, saj gre za postopkovno določbo in torej še ni bilo ugotovljeno, ali je obdolženi res storil kaznivo dejanje, ki se mu očita.

3. pododdelek: Individualna ocena mladoletnika

Ta pododdelek vsebuje nove določbe, s katerimi ureja primere, v katerih je treba v postopku proti mladoletniku izdelati IOM, roke, v katerih je treba zahtevati njeno izdelavo ter postopek in pristojnosti za odreditev in izdelavo IOM.

Temeljna razlika med ZKP in predlogom tega zakona je že v opredelitvi IOM. V prvem odstavku 469. člena ZKP je namreč IOM opredeljena kot skupek informacij o osebnih okoliščinah na stani mladoletnika. Ta predlog zakona 2. členu opredeljuje IOM kot oceno, v okviru katere se zberejo podatki in opredelijo morebitne potrebe mladoletnika glede njegovega sodelovanja v postopku, glede njegovega varstva, izobraževanja, zdravljenja, usposabljanja, socialnega vključevanja in . Gre za podatke, ki jih potrebujeta državni tožilec in sodišče za podajanje predlogov v postopku sprejemanje odločitev, ki so v mladoletniku v korist . Drugače je opredeljen tudi postopek izdelave IOM.

Bistvena novost je tudi predvidena ustanovitev centra za mladoletnike, ki bo izdeloval IOM v kompleksnejših zadevah. Praviloma bo šlo za primere, ko je verjetno, da ima mladoletnik duševno motnjo, težave v duševnem razvoju, druge hujše težave na področju duševnega zdravja, hujše socialne ali psihološke stiske. Prav tako pa bo moral IOM izdelati center za mladoletnike takrat, kadar je mladoletnik osumljen storitve hujšega kaznivega dejanja z elementi nasilja ali če ponavlja kazniva dejanja, katerih teža se stopnjuje. Če taka individualna ocena ne bo izdelana, sodišče ne bo moglo izreči zavodskega vzgojnega ukrepa.

Rezultati analize slovenskega mladoletniškega kazenskoprnega sistema so pokazali, da v odločitvah državnih tožilcev o zavrženju kazenske ovadbe pogosto manjkajo razlogi za odločitev, zlasti glede okoliščin na strani mladoletnika, ki utemljujejo sklepanje, da nadaljnje ukrepanje proti mladoletniku ni potrebno, čeprav obstaja utemeljen sum, da je storil kaznivo dejanje, pa tudi iz samih spisov ni bilo razvidno, da bi bili pridobljeni podatki o teh okoliščinah. Stroka opozarja, da je za pravilno odločanje v postopkih proti mladoletnikom bistveno, da ima odločevalec te podatke in da jih pri odločitvi ustrezno upošteva.

Državni tožilec nima podlage za pridobivanje dodatnih podatkov o okoliščinah na strani mladoletnika, kadar so podani razlogi za zavrženje kazenske ovadbe, navedeni v tretjem odstavku tega člena, zato v teh primerih ne bo zahteval izdelave IOM. Pred zavrženjem kazenske ovadbe iz razloga smotrnosti ali majhnega pomena dejanja pa bo že glede na opredelitev pogojev za zavrženje iz teh razlogov moral praviloma pridobiti IOM. Zakon izrecno določa izjeme, kdaj to ni potrebno, oblikovane glede na spoznanja stroke o dejavnih tveganja in vzrokih mladoletniške delinkvence. Odločitev in oceno, zakaj IOM ni bilo treba pridobiti, bo državni tožilec v sklepu o zavrženju kazenske ovadbe obrazložil.

Pomen IOM je v tem, da se mladoletniku v postopku, uvedenem zaradi suma storitve kaznivega dejanja zagotovi obravnava, ki jo glede na svoje potrebe, glede na ugotovljeno psihosocialno funkcioniranje in druge okoliščine na njegovi strani potrebuje, da se kar najbolj zmanjša tveganje za prihodnje ponavljanje kaznivih dejanj.

K 66. členu (individualna ocena mladoletnika)

V skladu s predlaganim prvim odstavkom IOM praviloma izdelava CSD, le v primerih, izrecno določenih v drugem odstavku, se njeno izdelavo odredi centru za mladoletnike. Center za socialno delo pripravi individualno oceno mladoletnika v skladu s smernicami za izdelavo in posodabljanje individualne cene mladoletnika.

Predlagani drugi odstavek določa merila za odločanje, kdaj je treba izdelavo IOM odrediti multidisciplinarnemu centru za mladoletnike.

Predlagani tretji odstavek določa, kdaj mora državni tožilec zahtevati od CSD izdelavo IOM oziroma predlagati sodišču, da njeno izdelavo odredi centru za mladoletnike. Izdelave IOM državni tožilec seveda ne bo zahteval, kadar bo že iz razlogov po tem odstavku treba kazensko ovadbo zavreči. Zavrženje iz razloga smotrnosti ali zaradi majhnega pomena dejanja pa bo praviloma dopustno le, če bo državni tožilec predhodno pridobil IOM. Izjeme določa predlog petega odstavka.

Predlagani četrti odstavek zaradi pospešitve postopka določa možnost, da takrat, ko bo državni tožilec v tridesetih dneh od prejema kazenske ovadbe vložil zahtevo za uvedbo pripravljalnega postopka, lahko hkrati zahteva izdelavo IOM oziroma to predlaga sodišču, ki v tem primeru ne vrne zahteve državnemu tožilcu v dopolnitev.

K 67. členu (individualna ocena mladoletnika, ki jo izdelava center za mladoletnike)

Center za mladoletnike izdelava IOM le na podlagi odredbe sodišča, to pa jo lahko odredi na podlagi obrazloženega predloga državnega tožilca ali pa na obrazložen predlog CSD. Predlog za izdelavo IOM pa lahko poda tudi zagovornik mladoletnika ali pa sam mladoletnik ter njegovi starši oziroma skrbnik. Sodišče lahko odredi izdelavo IOM tudi po uradni dolžnosti.

Da bo sodišče lahko odločalo o predlogu, mora biti ta obrazložen, priložena pa mu morajo biti dokazila, na katerih obrazložitev temelji. Kadar bo sodnik za mladoletnike v dvomu, ali gre za zadevo, ki terja izdelavo IOM od centra za mladoletnike, bo lahko pred odločitvijo pridobil tudi mnenje centra. Center mora dati mnenje v treh delovnih dneh, odkar je prejel zahtevo sodišča za predhodno mnenje. Sodišče pa odloči o predlogu v osmih dneh od prejema zadnje vloge (od popolnega predloga ali od mnenja centra za mladoletnike, če je zanj zaprosilo).

Center za mladoletnike mora individualno oceno mladoletnika izdelati čim hitreje. Sicer bo center za mladoletnike angažiran v primeru kompleksnejših težav mladoletnika, zaradi česar bo verjetno potreboval več časa za njeno izdelavo, hkrati pa gre za specializiran zavod, ustanovljen ravno v ta namen, s specializiranim timom strokovnjakov, zato je utemeljeno pričakovati, da je 30 dnevni rok za izdelavo individualne ocene mladoletnika v centru ustrezen.

K 68. členu (postopek izdelave individualne ocene mladoletnika)

Izdelava IOM CSD se ne bo bistveno razlikovala že od sedanjih postopkov priprave poročila po 469. členu ZKP, s to razliko, da bo običajno zahteval njeno izdelavo državni tožilec in ne več šele sodišče v pripravljalnem postopku. To, da bi moral v večjem številu primerov zahtevati poročilo CSD že državni tožilec, je poudarjeno tudi v smernicah za izdelavo IOM, ki jih je izdelala medresorska delovna skupina, ustanovljena pri Ministrstvu za pravosodje.⁶² Temeljni okvir postopka izdelave, kot je predviden v smernicah, se ohranjajo s predlogom zakona, pri čemer sedaj tudi zakon jasneje zahteva od državnega tožilca da čim prej pridobi IOM. Glede na opozorila prakse o težavah s pridobivanjem podatkov, predlog zakona določa zakonsko podlago za pridobivanje podatkov in za pospešitev postopkov predvideva tudi elektronsko poslovanje.

Kar zadeva IOM centra za mladoletnike, pa zakon določa okvirno sestavo tima, pri čemer je sestava v vsakem konkretnem primeru seveda prepuščena strokovni presoji predstojnika centra

⁶² <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MP/Slike-novic/2024/Smernice-za-izdelavo-IOM-julij-2024.pdf>

za mladoletnike glede na okoliščine konkretnega primera in glede na to, kako bo zahtevo za izdelavo IOM oblikovalo sodišče.

Predlog zakona izrecno zahteva, da morata CSD in center za mladoletnike mladoletniku in staršem ali skrbniku omogočiti aktivno sodelovanje pri izdelavi IOM.

K 69. členu (posodobitev individualne ocene mladoletnika)

Ker je razvoj v obdobju adolescence buren in hiter, v življenju mladoletnika prihaja do hitrih sprememb, ki lahko bistveno vplivajo na njegove potrebe in posledično tudi na odločanje v kazenskem postopku. Zato se mora tudi IOM ves čas postopka ustrezno posodabljati. IOM bo posodobil CSD, če jo je sam izdelal, in center za mladoletnike, kadar je bila njemu odrejena izdelava IOM. Če je IOM izdelal CSD, pa se kasneje izkaže, da bi moral IOM izdelati center za mladoletnike, bo sodišče že izdelano IOM z odredbo za njeno posodobitev poslalo centru za mladoletnike.

4. pododdelek: Ravnanje v primeru ogroženosti mladoletnika

K 70. členu (začasni ukrepi za varstvo koristi mladoletnika)

Predlog tega člena vsebinsko povzema 471. in 481. člen ZKP in ju dopolnjuje oziroma spreminja na naslednji način:

- Prvi odstavek 471. člena ZKP je v predlogu tega člena razdeljen na več odstavkov, saj imajo ukrepi različen namen, zato tudi drugačen postopek odreditve. Vsi ukrepi, razen namestitve v ustrezen zavod zaradi priprave izvedenskega mnenja, se lahko odredijo na obrazložen predlog državnega tožilca ali centra za socialno delo oziroma na predlog mladoletnika, staršev, skrbnika ali zagovornika.

- V prvem odstavku so naštetih začasni ukrepi, ki jih lahko v primeru ogroženosti mladoletnika za varstvo njegovih koristi odredi sodišče v kazenskem postopku. Vsebinsko gre za identične ukrepe, ki se kot začasne odredbe za varstvo koristi mladoletnika iz prve, druge, sedme, osme in devete alineje 162. člena Družinskega zakonika lahko izrečejo v nepravdnem postopku.

- V drugem odstavku je urejen ukrep začasne postavitve pod nadzorstvo centra za socialno delo. Ta ukrep bo odrejen zlasti takrat, kadar mladoletnik opušča šolanje, preživlja prosti čas v socialnem okolju, ki nanj škodljivo vpliva, ima težave pri vzpostavljanju primernega odnosa s starši in družino, vrstniki iz ožjega okolja, če potrebuje usmerjanje pri preživljanju prostega časa.

- Tretji odstavek določa, kdo sme predlagati odreditev ukrepa po prvem in drugem odstavku, in kdo o predlogu odloča. Med predlagatelje sicer uvršča tudi samega mladoletnika, čeprav je malo verjetno, da bo v praksi kdaj prišlo do take situacije. V primeru, ko bi bil mladoletnik sposoben takega uvida v lastne težave in bi celo sam predlagal tak ukrep za varstvo njegovih koristi, bi sicer sodišče moralo presoditi, ali je sploh potrebna izvedba kazenskega postopka, ali pa bi bilo ustrežnejše kazenski postopek ustaviti in predlagati uvedbo postopka za izrek ukrepa za varstvo koristi otroka v nepravdnem postopku.

- V četrtem odstavku je določena obveznost obveščanja CSD o predlogu za izrek začasnega ukrepa, kadar predloga ni podal sam CSD. S tem se želi preprečiti podvajanje odločanja na podlagi DZ in na podlagi tega zakona. Pri tem se od CSD pričakuje ustrezno ukrepanje v skladu s pristojnostmi DZ in med organi v postopkih sprotno medsebojno obveščanje z namenom, da bo sprejet tisti ukrep, ki bo v konkretnem primeru v največji meri v korist mladoletnika. Tako lahko na primer v najbolj nujnih primerih na podlagi 167. člena DZ že CSD namesti mladoletnika k drugi osebi, v krizni center, v rejništvo ali v zavod, še preden sodišče, pristojno po DZ, odloči o predlogu za izdajo začasnih odredb. Na ta način se poskuša zagotoviti medsebojno sodelovanje pristojnih organov v kazenskem postopku in organov, ki so po DZ pristojni za sprejetje ukrepov za varstvo koristi otroka. V ta namen mora tudi sodišče, ki določi tak začasen ukrep v kazenskem postopku

proti mladoletniku, o tem nemudoma obvestiti CSD. Trajanje ukrepov po tem členu je namreč zaradi vezanosti na kazenski postopek strogo časovno omejeno, tako lahko na primer namestitve v strokovni center traja le 30 dni (četrti odstavek), enkrat se sme podaljšati še za 30 dni, CSD pa ima možnost v skladu z DZ predlagati trajnejše ukrepe za varstvo koristi mladoletnika. Za primer, ko tudi družinsko sodišče v skladu s svojimi pristojnostmi izreče ukrep za varstvo koristi mladoletnika, pa je treba urediti razmerje med odločbama obeh sodišč. V skladu s šestim odstavkom senat za mladoletnike v takem primeru ustavi izvrševanje odrejenega ukrepa in se torej izvrši ukrep, ki ga je izreklo sodišče, pristojno za odločanje v nepravdnem postopku.

- V petem odstavku je urejeno najdaljše dopustno trajanje ukrepov po prvem in drugem odstavku.
- Sedmi odstavek ureja začasno namestitve v zavod, če je namestitev potrebna za izdelavo ustreznega izvedenskega mnenja. Za uresničevanje tega namena je potrebno dopustiti fleksibilnost glede izbire ustrezne namestitve, zato je uporabljen izraz zavod, kot skupen izraz za institucije, v katerih se lahko mladoletnika namesti (v večini primerov bo to zdravstveni zavod) in kjer lahko poteka ustrezna diagnostika oziroma opazovanje mladoletnika, ki je potrebno za izdelavo izvedenskega mnenja. Ta ukrep lahko traja najdlje toliko časa, kot je nujno potrebno za izvedbo opazovanja za izdelavo izvida in mnenja največ 30 dni. Namestitev za namen opazovanja se všteva v najdaljši dopustni čas trajanja začasne namestitve v zavod, določenega v četrtem odstavku.
- Osmi odstavek ureja pravico do pritožbe zoper sklep o odreditvi začasnega ukrepa po tem členu in pristojnost za odločanje pritožbi.
- V tem členu so urejeni začasni ukrepi za ves čas postopka, torej v pripravljalnem postopku in postopku pred sodiščem.

5. pododdelek: Omejevalni ukrepi

Predlog tega zakona določa skupno ime za ukrepe iz XVII. Poglavlja ZKP in ukrepe, ki jih sam dodatno določa za mladoletnike.

K 71. členu (splošna določba)

Ta člen našteva omejevalne ukrepe, ki se lahko izrečejo mladoletniku. S smiselno uporabo določb ZKP se za mladoletnike lahko odredijo omejevalni ukrepi iz XVII. poglavja ZKP, razen javljanja na policijski postaji ter trije omejevalni ukrepi, ki jih ta zakon ureja na novo. Namesto ukrepa javljanja na policijski postaji je določen ukrep javljanja na CSD ob smiselni uporabi določb o ukrepu javljanja na policijski postaji. Dodatno pa so določeni ukrepi začasna postavitve mladoletnika pod nadzorstvo CSD ter začasna namestitve v prevzgojni dom in javljanje na centru za socialno delo.

Edini ukrep, ki ga je predvideval že 471. člen ZKP, in ga ohranja tudi ta predlog zakona, je torej začasna postavitve pod nadzorstvo CSD. Namestitve v diagnostični center in namestitve v prehodni dom predlog zakona ne določa več, saj diagnostični center kot posebna institucija, kamor bi bilo mogoče namestiti mladoletnika za potrebe diagnosticiranja ni bil nikoli ustanovljen, prav tako ne obstaja prehodni dom kot posebna oblika zavoda (za vzgojo in izobraževanje).

Zčasna postavitve mladoletnika pod nadzorstvo CSD, začasna namestitve v prevzgojni dom in javljanje na CSD so ukrepi, ki jih ta zakon določa kot nadomestne (mylejše) ukrepe za pripor, ki so hkrati posebej prilagojeni mladoletnikom.

V skladu z drugim odstavkom tega člena mora sodišče ob odreditvi omejevalnega ukrepa mladoletniku in njegovim staršem ali skrbniku vedno pojasniti naravo ukrepa, dopustno trajanje ukrepa in jih poučiti, da lahko kadarkoli predlagajo odpravo ukrepa ali njegovo nadomestitev.

Tretji odstavek terja izdelavo IOM pred odreditvijo kateregakoli omejevalnega ukrepa, če bi bilo z odreditvijo nevarno odlašati, pa odredi izdelavo IOM hkrati z odreditvijo omejevalnega ukrepa. Sodišče mora namreč pri odrejanju omejevalnih ukrepov biti posebej pozorno in odrediti tisti omejevalni ukrep, ki bo najbolj skladen z načelom varstva mladoletnikove koristi.

V četrtem odstavku je posebej urejeno, da pritožba zoper sklep o odreditvi omejevalnega ukrepa ne zadrži njegove izvršitve, kar je nujno glede na naravo ukrepa.

K 72. členu (javljanje na centru za socialno delo)

Predlog zakona v tem členu ureja omejevalni ukrep javljanja na CSD, glede katerega se smiselno uporabljajo določbe ZKP o javljanju na policijski postaji, gre pa za ukrep, s katerim se odpravlja nevarnost, da se bo mladoletnik med postopkom skrnil ali odšel neznan kam ali v tujino.

Smiselna uporaba določb ZKP pomeni, da sodišče odloči, da se mora mladoletnik vsakodnevno ali občasno, ob določenih urah javljati na CSD, na območju katerega stalno ali začasno prebiva ali se nahaja v trenutku odločanja o uporabi ukrepov za zagotovitev njegove navzočnosti. Sklep se vroči mladoletniku in pošlje pristojnemu CSD.

CSD mora nemudoma sporočiti sodišču, če se mladoletnik ne javlja tako kot je določeno v sklepu. Sodišče pa lahko zoper mladoletnika v primeru namerne prekršitve obveznosti odredi pripor. O tej posledici je mladoletnika predhodno vselej potrebno opozoriti. Tudi o tem omejevalnem ukrepu odloči sodišče z obrazloženim sklepom. O podaljšanju ukrepa odloča pred vložitvijo predloga za izrek sankcije sodnik za mladoletnike.

V vsem ostalem se glede odreditve, časa trajanja, podaljšanja in odprave tega omejevalnega ukrepa smiselno uporabljajo določbe o priporu.

K 73. členu (začasna postavitve mladoletnika pod nadzorstvo centra za socialno delo)

Če so izpolnjeni pogoji za odreditev pripora iz razloga begosumnosti ali ponovitvene nevarnosti, pa sodišče oceni, da je treba mladoletniku glede na njegovo psihosocialno funkcioniranje in njegove potrebe zagotoviti intenzivnejšo individualno pomoč strokovnjakov, sme sodišče mladoletnika začasno postaviti pod nadzorstvo centra za socialno delo.

V drugem in tretjem odstavku člen določa smiselno uporabo drugih določb tega zakona in ZKP. Glede izvrševanja se smiselno uporabljajo določbe o izvrševanju vzgojnega ukrepa nadzorstva CSD, glede vseh ostalih vprašanj pa določbe tega zakona in ZKP o priporu.

K 74. členu (začasna namestitve v prevzgojni dom)

Začasno namestitve v prevzgojni dom se lahko izreče namesto pripora, če je podan katerikoli priporni razlog. Dodaten pogoj pa je ocena sodišča, da je treba mladoletniku glede na njegovo psihosocialno funkcioniranje in njegove potrebe zagotoviti intenzivnejšo individualno pomoč strokovnjakov.

Glede postopka odreditve, pravnih sredstev, odprave ukrepa in obveščanja mladoletnikovih staršev oziroma skrbnikov in centra za socialno delo, ter glede trajanja in podaljševanja se smiselno uporabljajo določbe tega predloga zakona in ZKP o priporu.

K 75. členu (pripor)

Predlog tega člena vsebinsko povzema 472. člen ZKP in ga dopolnjuje oziroma spreminja v naslednjem:

- ZKP v postopku proti mladoletniku določa zgolj pripor na podlagi razlogov, ki so določeni v prvem odstavku 201. člena ZKP. S tem so mladoletniki v primerjavi s polnoletnimi osebami, v primeru kaznivih dejanj, ki pri polnoletnih osebah sodijo v okrajno pristojnost in se pripor odreja pod strožjimi pogoji, določenimi v prvem odstavku 432. člena ZKP, v slabšem položaju, za kar ni podlage in ni dopustno z vidika izjemnosti pripora proti mladoletnikom. V ta namen prvi in drugi odstavek predloga tega zakona ločita razloge za pripor glede na težo kaznivega dejanja, in sicer v prvem odstavku je opredeljen pripor za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen zapora nad tri leta, v drugem odstavku pa za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen zapora tri leta ali manj.
- Posebej je urejeno tudi najdaljše dopustno trajanje pripora, ki je v tem členu urejeno enako za primere po prvem in drugem odstavku tega člena (četrti in peti odstavek). Postopek proti mladoletnikom namreč za razliko od postopka zoper polnoletne storilce ne pozna skrajšanega postopka za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen zapora tri leta ali manj. V postopku proti mladoletnikom je tako ne glede na težo kaznivega dejanja treba opraviti celoten pripravljalni postopek, izdelati je treba IOM. Bo pa moralo sodišče v vsakem konkretnem primeru pri presoji dopustnega trajanja pripora posebej upoštevati tudi težo kaznivega dejanja. V teh odstavkih je določena tudi pristojnost za odločanje o priporu. Sicer pa je trajanje pripora znatno krajše v primerjavi z dopustnim trajanjem pripora, odrejenega zoper polnoletnika.
- V šestem odstavku je določeno, da o pritožbi zoper sklep o priporu vedno odloča senat za mladoletnike višjega sodišča, ne glede na to, ali je sklep o priporu izdal sodnik za mladoletnike ali senat za mladoletnike;
- Dodatno je določeno, da mora sodišče o odreditvi pripora takoj obvestiti tudi mladoletnikove starše oziroma skrbnika in CSD (sedmi odstavek);
- V osmem odstavku je dodana možnost, da se začne na prošnjo mladoletnika izrečena sankcija izvrševati pred pravnomočnostjo odločbe. Ta možnost je dodana glede na to, da se ustrezni vzgojni programi in celovita obravnava mladoletnika v skladu z namenom sankcij lahko začne v polni meri izvajati in zagotavljati šele v ustreznih institucijah za izvrševanje kazenske sankcije, v priporu pa so te možnosti močno omejene, čeprav je tudi zavod, v katerem se izvršuje pripor, dolžan v največji možni meri skrbeti za vključitev mladoletnika v posamezne programe.

Za vsa vprašanja glede odreditve pripora, ki s tem zakonom niso posebej urejena, se v skladu z devetim odstavkom (smiselno) uporabljajo določbe ZKP iz XVII poglavja ZKP.

K 76. členu (izvrševanje pripora)

Člen povzema vsebino 473. člena ZKP in dodaja posebnosti glede individualne ocene. Glede na prvi odstavek 3. člena tega zakona pa napotuje na smiselno uporabo določb ZKP o izvrševanju pripora glede vprašanj, ki jih sam ne ureja ter določa pravno podlago za podrobnejše podzakonsko urejanje te materije.

K 77. členu (ukrepi, izrečeni v drugih postopkih)

Ta člen ureja razmerje med ukrepi, izrečenimi v drugih postopkih in omejevalnimi ukrepi po tem zakonu, v primerih, ko mladoletnik ogroža druge, in bi zato bilo primerneje odrediti omejevalni ukrep po tem zakonu.

Glede na določbe 49. člena tega zakona je CSD dolžan organe v postopku proti mladoletniku obveščati o morebitni obravnavi mladoletnika ali njegove družine na CSD, sem pa sodi tudi morebiten predlog CSD za izrek ukrepa za varstvo koristi otrok po DZ. Ko se bo državni tožilec

seznanil s tem podatkom, bo moral od sodišča, ki je izreklo ukrep, pridobiti odločbo in podatke, ki so bili podlaga za izrek ukrepa. Na tej podlagi se potem odloči, ali bo pridobival dodatne podatke (predlagal odreditev IOM, če še ni bila izdelana oziroma njeno posodobitev, če je že bila) ali bo predlagal odreditev omejevalnega ukrepa po tem zakonu. Če meni, da je izrečeni ukrep ustrezen in da omejevalnega ukrepa ni treba izreči, pa bo nadaljeval postopek proti mladoletniku, ne da bi predlagal odreditev omejevalnega ukrepa oziroma ocenil, ali je podana situacija, zaradi katere bi bilo treba postopek proti mladoletniku ustaviti. Do te situacije ne bi smelo priti takrat, ko je mladoletnik tisti, ki ogroža druge in je bil ukrep na podlagi DZ izrečen zaradi varstva koristi drugih družinskih članov, ki jih mladoletnik ogroža.

Vsekakor mora biti pred odreditvijo omejevalnega ukrepa izdelana IOM, ki jo izdelava center za mladoletnike, razen, če je omejevalni ukrep nujno odrediti takoj. V tem primeru se hkrati z odreditvijo ukrepa odredi izdelava ali posodobitev IOM, takoj po pridobitvi IOM pa sodišče preveri ustreznost odrejenega ukrepa.

Odreditev omejevalnega ukrepa po tem členu ima za posledico prenehanje omejevalnega ukrepa, izrečenega na podlagi DZ.

2. oddelek: Potek postopka

1. pododdelek: Predkazenski postopek

K 78. členu (zbiranje obvestil in zaslišanje mladoletnika v predkazenskem postopku)

Glede zbiranja obvestil in zaslišanja mladoletnika v predkazenskem postopku se smiselno uporabijo določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, kar izhaja iz dikcije prvega odstavka tega člena. Ta člen pa ureja nekatere posebnosti. Vsebinsko ta člen povzema 452.č člen z nekaterimi dopolnitvami in del 227. člena ZKP.

Prvi odstavek na podoben način kot to velja za zaslišanje pred sodiščem (kar ureja veljavni drugi odstavek 470. člena ZKP), določa, da se zaslišanje po potrebi opravi s pomočjo pedagoga ali druge strokovne osebe. Dodaja pa, da se lahko zaslišanje opravi tudi v posebej prilagojenih prostorih, kadar to terjajo osebne okoliščine mladoletnika. Tu gre zlasti za primere, ko je mladoletnik tudi sam travmatiziran ali pa primeri, ko gre za mladoletnika z motnjami v duševnem razvoju, z avtističnimi motnjami in drugi primeri, ko bi zaslišanje v povsem formaliziranih okoliščinah lahko nanj vplivalo izrazito negativno.

V drugem odstavku je povzeta določba iz prvega odstavka 227. člena ZKP, da je treba mladoletnika, ko se ga prvič zaslišuje, vprašati tudi, kdo je njegov zakoniti zastopnik.

Četrty odstavek določa posledice opustitve pouka.

Peti odstavek določa dodatno vsebino kazenske ovadbe oziroma poročila v dopolnitev kazenske ovadbe. Za razliko od postopka proti polnoletnemu, ki se osredotoča na okoliščine v zvezi s kaznivim dejanjem in osumljencem, so v postopku proti mladoletniku enako pomembne tudi okoliščine na strani mladoletnika, ki so potrebne za izdelavo individualne ocene mladoletnika. Zato mora biti nanje pozorna tudi policija pri zbiranju obvestil, kar poudarja ta odstavek.

K 79. členu (pridrzanje)

Ta člen delno povzema 452.d člen ZKP in ureja posebno obravnavo mladoletnika v času pridržanja, zlasti ločeno pridržanje od polnoletnih, obveščanje njegovih staršev ali skrbnika in

pravico, da ga brez nepotrebnega odlašanja pregleda zdravnik in okoliščine, v katerih se zdravniški pregled ponovno opravi. V skladu z zahtevami direktive (EU) 2016/800 se v predlaganem četrtem odstavku določa, da se mladoletniku ob upoštevanju trajanja pridržanja in v skladu z omejitvami, potrebnimi za zagotavljanje varnosti in ohranitve reda, ter v skladu z omejitvami, ki izhajajo iz razlogov za pridržanje, v času pridržanja zagotovi skrb za njegovo zdravje, telesni in duševni razvoj ter spoštovanje svobode veroizpovedi oziroma prepričanja.

K 80. členu (odvrčanje kazenskega pregona)

V tem členu so opredeljeni skupni pogoji za odstop zadeve v poravnavanje in za odloženi pregon. Nabor kaznivih dejanj, za katera je dopusten odstop zadeve v postopke odvrčanja, je za mladoletnike že v ZKP (161.a in 162. člen) opredeljen na enak način (predpisana denarna kazen ali zapor do petih let; ureditev, ki velja za polnoletne, je strožja – za kazniva dejanja, za katera je predpisana denarna kazen ali zapor do treh let).

Drugi odstavek določa dodatne možnosti za zavrženje kazenske ovadbe, kadar mladoletnik izkaže prizadevanje za sklenitev sporazuma v okviru poravnavanja in izpolnitev naloge, odprave ali poravnave škode v okviru odloženega pregona.

Tretji odstavek na zakonski ravni ureja izločitev izjav mladoletnika in listin v zvezi s postopki odvrčanja kazenskega pregona iz spisa, saj se sodišče z njimi ne sme seznaniti.

K 81. členu (poravnavanje)

Določba vsebinsko povzema del 161.a člena ZKP z naslednjimi spremembami in dopolnitvami:

- Obseg kaznivih dejanj, v katerih je dopustno poravnavanje, je razširjen še z nekaterimi kaznivimi dejanji, za katera je sicer predpisana kazen zapora več kot pet let (prvi odstavek). Odstop zadeve v poravnavanje pa je pri teh kaznivih dejanjih dopusten le v primeru obstoja posebnih okoliščin, ki so primeroma navedene v drugem odstavku;
- Tretji odstavek določa, da mora državni tožilec predhodno pridobiti soglasje mladoletnika in oškodovanca, ter ju poučiti glede na zahteve iz 12. člena Direktive 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ;
- Četrti odstavek določa omejitve obsega del, če je vsebina sporazuma opravljanje dela v korist lokalne skupnosti ali humanitarnih organizacij ali odprava škode. V nasprotju z veljavno določbo ZKP predlog tega zakona ne ureja več sodelovanja državnega tožilca pri izvajanju takšnega sporazuma, kar je v praksi že utečen način dela;
- Peti odstavek določa rok za izpolnitev sporazuma. Ker je praksa pokazala, da je tak rok včasih prekratek, predlog zakona omogoča njegovo podaljšanje, če so za to podani opravičljivi razlogi.
- Šesti odstavek ponavlja pouk oškodovancu, da v primeru zavrženja ovadbe po izpolnitvi sporazuma, ne bo mogel zahtevati uvedbe postopka proti mladoletniku.

K 82. členu (odložitev pregona)

Člen vsebinsko povzema del 162. člena ZKP, uvaja pa naslednje spremembe in dopolnitve:

- Obseg kaznivih dejanj, v katerih je dopustno odložiti kazenski pregon, je v prvem odstavku razširjen še z nekaterimi kaznivimi dejanji, za katere je sicer predpisana kazen zapora več kot pet let (prvi odstavek) in so v nekaterih svojih izvršitvenih oblikah (posebej, če ostanejo pri poskusu) primerna za odloženi pregon, v drugem odstavku pa so določene posebne okoliščine, ki utemeljujejo odložitev pregona v teh primerih;

- Seznam nalog, ki jih lahko državni tožilec naloži mladoletniku, je nekoliko drugačen in prilagojen posebnostim, ki veljajo za mladoletnike;
- Nalogi delo v korist lokalne skupnosti in odprava škode sta omejeni na največ 120 ur. Opravičilo oškodovancu se v skladu s petim odstavkom določi poleg katere izmed nalog iz četrtega odstavka, ne pa kot samostojna in edina naloga v okviru odloženega pregona;
- Glede na utečeno prakso v predlogu zakona ni predvideno sodelovanje državnega tožilca pri organiziranju dela v korist lokalne skupnosti in pri odpravi škode;
- Šesti odstavek določa rok za izvedbo nalog in možnost podaljšanja iz opravičljivih razlogov;
- Sedmi odstavek omogoča odložitev pregona tudi v primerih, ko oškodovanec ni znan.
- Osmi odstavek določa pouk o uveljavljanju premoženjskoprnega zahtevka.

K 83. členu (ugotavljanje okoliščin, pomembnih za odvratanje kazenskega pregona)

Predlog tega člena določa obveznost državnega tožilca, da za ugotovitev okoliščin, pomembnih za odvratanje kazenskega pregona, zahteva izdelavo IOM od CSD. Po tem členu bo državni tožilec IOM vedno zahteval od CSD, ne glede na okoliščine iz drugega odstavka 66. člena predloga tega zakona.

K 84. členu (zavrženje ovadbe)

Z uveljavitvijo Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o kazenskem postopku (ZKP-N) je na novo urejeno ravnanje državnega tožilca pred zavrženjem ovadbe za kaznivo dejanje, za katero je v zakonu predpisana kazen več kot osem let zapora. Pred zavrženjem ovadbe mora državni tožilec oškodovanca pisno seznaniti z obrazloženimi razlogi za zavrženje in mu tako dati možnost, da se do njih predhodno opredeli. S tem se vnaša dodatna varovalka, ki preprečuje neutemeljeno zavrženje in omogoča bolj kakovostno utemeljene odločitve državnega tožilca. Predlagano varovalko za dodatno zaščito oškodovancev (fizičnih oseb) upravičuje že sama nevarnost/teža kaznivega dejanja (v povezavi z zahtevami Direktive 2012/29/EU, ki na sistemski ravni ureja položaj žrtev kaznivih dejanj – zlasti njenega 11. člena). Takšna ureditev, ki prispeva k boljšemu položaju oškodovancev, po naši oceni ni v nasprotju z namenom obravnave mladoletnikov. Glede na siceršnjo posebno ureditev položaja oškodovanca v kazenskem postopku proti mladoletnikom (zlasti izključitev možnosti oškodovanca, da prevzame pregona), pa je zaradi jasnosti v drugem odstavku določena izrecna napotitev na uporabo teh določb ZKP tudi v postopku proti mladoletnikom.

Drugi odstavek ureja pravico oškodovanca, da zahteva, da naj sodnik za mladoletnike uvede postopek. Glede na specifičnosti kazenskega postopka proti mladoletnikom mu zakon namreč ne priznava položaja subsidiarnega tožilca.

Tretji odstavek ureja primere, ko oškodovanec ni bil obveščen o zavrženju ovadbe, pri čemer se glede odločanja o vrnitvi v prejšnje stanje smiselno uporabljajo določbe drugega do četrtega odstavka 61. člena ZKP.

2. pododdelek: Pripravljalni postopek

K 85. členu (upravičeni predlagatelj)

Člen vsebinsko povzema 465. člen ZKP. V predlaganem drugem odstavku je določen rok, v katerem lahko oškodovanec pri policiji ali pristojnem državnem tožilcu predlaga uvedbo postopka, kadar gre za kazniva dejanja, za katera se v skladu s KZ-1 storilec preganja na predlog ali zasebno tožbo. Glede na to, da oškodovanec ne more prevzeti pregona oziroma vložiti zasebne

tožbe, je v tretjem odstavku določena možnost, da v določenem roku od prejema sklepa državnega tožilca zahteva, naj postopek uvede senat za mladoletnike okrožnega sodišča.

K 86. členu (zahteva za uvedbo pripravljalnega postopka)

Člen vsebinsko deloma povzema 468. člen ZKP in ga dopolnjuje. Ne določa pa več možnosti sodnika za mladoletnike, da prepusti policiji izvršitev le odredbe o hišni preiskavi ali o zasegu predmetov, temveč se glede tega vprašanja v celoti smiselno uporablja tretji odstavek 172. člena ZKP, kar pomeni, da lahko sodnik policiji prepusti tudi izvršitev odredbe o osebni preiskavi. Sodnik za mladoletnike namreč ni usposobljen za izvajanje osebne preiskave in tudi ni drugih razlogov, zaradi katerih tega dejanja ne bi bilo ustrezno prepustiti policiji, zato tudi ni razlogov za drugačno ureditev tega vprašanja, kot ga ZKP ureja za polnoletne obdolžence.

V drugem odstavku pa je navedeno, da sodnik za mladoletnike, ki je prejel zahtevo za uvedbo pripravljalnega postopka, ki mu ni predložena IOM, zahteva njeno dopolnitev. S tem se želi doseči, da bo državni tožilec vedno že v fazi predkazenskega postopka pridobil IOM. Zahtevi za uvedbo pripravljalnega postopka le izjemoma ni treba priložiti IOM, in sicer, če bi bilo nevarno odlašati. Zlasti bo to v primerih, ko je treba čim prej odrediti omejevalni ukrep.

K 87. členu (odločitev o uvedbi pripravljalnega postopka)

Predlog prvega odstavka tega člena povzema vsebino šestega odstavka 462. člena ZKP in določa, da o uvedbi pripravljalnega postopka odloča sodnik za mladoletnike okrožnega sodišča, če ta zakon ne določa drugače.

V predlogu drugega odstavka je izključena pritožba zoper sklep o uvedbi pripravljalnega postopka.

K 88. členu (pridobivanje podatkov v pripravljalnem postopku)

Predlog tega člena ureja vsebino, ki jo je doslej urejal 469. člen in drugi odstavek 468. člena ZKP.

V skladu z zahtevami direktive (EU) 800/2016 mora biti individualna ocena izdelana v čim zgodnejši fazi postopka, zato predlog zakona to zahtevo prenaša iz faze pripravljalnega postopka v predkazenski postopek in nalaga državnemu tožilcu, da jo pridobi ali predlaga sodišču, da odredi njeno izdelavo centru za mladoletnike. V pripravljalnem postopku pa se, podobno kot v preiskavi, zberejo dokazi in podatki, ki so potrebni za odločitev, ali naj se vloži predlog za izrek kazenske sankcije ali ustavi postopek, dokazi, za katere je nevarnost, da jih na glavni obravnavi ne bo mogoče ponoviti ali da bila njihova izvedba zvezana s težavami, kot tudi drugi dokazi, ki utegnejo biti koristni za postopek in je glede na okoliščine primera smotrno, da se izvedejo. Pri tem je nabor dokazov in podatkov, ki se zbirajo v postopku proti mladoletniku, razširjen na okoliščine, navedene v prvem odstavku tega člena, kar je povezano z drugačnim namenom kazenskih sankcij v postopku proti mladoletniku in s potrebo, da se ves čas postopka varuje koristi mladoletnika, upošteva morebitne potrebe in ranljivost mladoletnika, kar je mogoče le, če sta državni tožilec in sodišče seznanjena s temi podatki.

K 89. členu (izvedba pripravljalnega postopka)

Ta člen vsebinsko povzema del 470. člena ZKP in določa, kdo sme biti navzoč pri dejanjih v pripravljalnem postopku.

K 90. členu (zaslišanje mladoletnika)

Ta člen v prvem odstavku povzema del prvega odstavka 227. člena ZKP, v drugem pa del drugega odstavka 470. člena ZKP, ki se nanašata na način izvedbe zaslišanja mladoletnika. Glede vseh ostalih vprašanj pa se, tako kot že doslej, uporabljajo določbe ZKP o zaslišanju obdolženca. V primerjavi z določbo ZKP bolj eksplicitno določa, da mladoletnika zasliši sodnik za mladoletnike. V praksi se namreč dogaja, da v pripravljalnem postopku mladoletnika ne zasliši sodnik, temveč strokovni sodelavec, kar je po mnenju predlagatelja neustrezno. Ključno namreč je, da mladoletnika zasliši sodnik osebno in si tako ustvari vtis o njem, pridobi vse potrebne podatke in čim bolj spozna mladoletnika, njegovo osebnost in morebitne posebne potrebe, kar je bistven namen pripravljalnega postopka. Pri presoji, ali je potrebno zaslišanje mladoletnika s pomočjo pedagoga ali drugega strokovnjaka ali v posebej prilagojenih prostorih, bo moralo sodišče upoštevati zlasti zrelost, duševno razvitost in čustveno stanje mladoletnika (na primer če je bil mladoletnik pred domnevno storitvijo kaznivega dejanja tudi sam na tak ali drugačen način travmatiziran, bodisi da je bil žrtev nasilja, spolnih zlorab, ali pa gre za mladoletnika z motnjo v duševnem razvoju ipd.).

K 91. členu (zaključek pripravljalnega postopka)

Določba povzema 474. člen ZKP s tem, da je:

- v prvem odstavku dodana možnost, da lahko državni tožilec tudi po zaključenem pripravljalnem postopku odstopi zadevo v poravnavanje;
- glede na to, da se v skladu s predlogom tega zakona mladoletnikom varnostna ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu in obveznega psihiatričnega zdravljenja na prostosti izrekata samostojno, je v navedeni določbi predviden predlog državnega tožilca tudi za te primere.

K 92. členu (predlog za izrek kazenske sankcije)

Ta člen določa, kaj obsega predlog za izrek kazenske sankcije. Poleg osebnih podatkov mladoletnika, vsebuje tudi predlog, da naj sodišče opravi sejo ali glavno obravnavo, obrazložitev pa mora vsebovati tudi oceno okoliščin, na katerih predlog temelji.

3. pododdelek: Postopek pred senatom za mladoletnike

K 93. členu (odločanje na seji senata ali glavni obravnavi)

S predlogom tega člena se podrobneje ureja postopek odločanja na seji senata ali glavni obravnavi. V drugem odstavku je določena zahteva, da se mora pred izrekom kazni, zavodskega vzgojnega ukrepa ali samostojnega varnostnega ukrepa opraviti glavna obravnavna. Opredeljena so merila, na podlagi katerih se lahko senat odloči, da se opravi seja senata.

K 94. členu (seja senata)

Člen vsebinsko povzema peti, šesti in sedmi odstavek 478. člena ZKP.

K 95. členu (glavna obravnavna)

Člen določa uporabo določb ZKP o glavni obravnavi in ureja vabljenje na glavno obravnavo.

K 96. členu (navzočnost na glavni obravnavi)

Člen vsebinsko povzema drugi do četrti odstavek 480. člena ZKP, in je spremenjen le redakcijsko.

K 97. členu (razpis seje senata oziroma glavne obravnave)

Člen vsebinsko povzema prvi in drugi odstavek 482. člena ZKP.

K 98. členu (odločitev senata za mladoletnike)

Člen povzema in dopolnjuje 483. člen ZKP, pri čemer posebej določa obveznost senata, da tudi v sklepu o ustavitvi postopka opiše kaznivo dejanje, v zvezi s katerim je tekel postopek, kar je pomembno za presojo v morebitnem poznejšem postopku, ali gre za *res iudicata*. Prav tako mora seveda pojasniti razloge za ustavitev postopka.

V četrtem odstavku je določeno, da sme senat izreči zavodski vzgojni ukrep samo, če je bila izdelana IOM centra za mladoletnike. Navedeno je v skladu z namenom uvedbe multidisciplinarne IOM, v okviru katere so ugotovljene potrebe mladoletnika, ki jih mora zavod, v katerem se izvršuje vzgojni ukrep, upoštevati pri obravnavi, prav tako pa je podan predlog obravnave, predstavnik centra za mladoletnike pa sodeluje tudi pri oblikovanju osebnega načrta mladoletnika, kar vse je namenjeno k izboljšanju obravnave, ki jo mladoletniku zagotavlja zavod, v katerem se izvršuje kazenska sankcija.

V petem odstavku je pristojnost za imenovanje strokovnega centra prenesena s CSD na sodišče, s čimer se sledi ureditvi po DZ.

Šesti odstavek podrobneje določa vsebino sklepa o izreku vzgojnega ukrepa. Sodišče bo moralo jasno opisati kaznivo dejanje, v zvezi s katerim je izreklo vzgojni ukrep (*res iudicata*), obrazložiti, na podlagi česa je ugotovilo, da je mladoletnik storil kaznivo dejanje in da je zanj kazensko odgovoren – kar je predpogoj, da se vzgojni ukrep sploh lahko izreče, utemeljiti pa bo moralo tudi izbiro vzgojnega ukrepa.

V sedmem odstavku je dodana podlaga za začetek izvrševanja izrečene kazenske sankcije pred pravnomočnostjo odločitve o njenem izreku.

Rok za izdelavo sodbe in sklepa je podaljšan na 15 dni oziroma v pripornih zadevah na 8 dni.

Ker predlog zakona glede vsebine in oblike sodbe ne vsebuje posebnih določb, se glede tega vprašanja uporablja 359. člen ZKP.

4. pododdelek: Pravna sredstva

K 99. členu (pritožba)

Člen vsebinsko povzema 485. člen ZKP, pri čemer nekatera vprašanja deloma ureja drugače.

ZKP je v tretjem odstavku 485. člena določal, da pritožba zoper odločitev senata zadrži le izvršitev zavodskih ukrepov, glede zadržanja izvršitve mladoletniškega zapora ali denarne kazni zaradi vložene pritožbe pa se je smiselno uporabljal ZKP. Ta člen pa razširja učinek pritožbe v smislu zadržanja izvršitve na vse izrečene vzgojne ukrepe, saj ni razloga za drugačen pristop k izvrševanju posamičnih vzgojnih ukrepov, in samostojne varnostne ukrepe, v izogib sklicu na smiselno uporabo ZKP pa v členu določa tudi zadržanje izvršitve mladoletniškega zapora in denarne kazni. Kot pogoj za takojšnjo izvršitev pa določa soglasje staršev mladoletnika ter mladoletnikovo soglasje;

V tretjem odstavku tega člena je posebej urejena pravica oškodovanca do pritožbe.

K 100. členu (razlogi za pritožbo)

V tem členu so urejeni dodatni razlogi za izpodbijanje sodbe ali sklepa sodišča prve stopnje, poleg tistih, ki jih v 371. členu določa ZKP. Predlog zakona namreč vsebuje tudi določbe, katerih kršitev glede na formulacijo določb v 371. členu ZKP, brez posebne ureditve v tem predlogu, ne bi pomenila absolutno bistvene kršitve kazenskega postopka (prvi odstavek) ali relativno bistvene kršitve kazenskega postopka (drugi odstavek).

K 101. členu (odločitev senata za mladoletnike višjega sodišča)

Člen vsebinsko povzema 486. člen ZKP.

K 102. členu (pritožba zoper odločitev višjega sodišča in obnova postopka)

Člen ureja vprašanje pritožbe na vrhovno sodišče (zoper odločitev senata višjega sodišča) in določa smiselno uporabo ZKP (498. člen) tudi za sklep o izreku vzgojnega ukrepa ali o izreku samostojnega varnostnega ukrepa.

K 103. členu (zahteva za varstvo zakonitosti)

V predlogu je določeno, da se sme zahtevo za varstvo zakonitosti vložiti iz vseh razlogov, ki so določeni v ZKP, in dodatno v primerih, ko je bila nepravilno odmerjena kazen ali nepravilno izbrana vrsta sankcije, čeprav pri njeni izbiri sicer ni bila prekoračena pravica, ki jo ima sodišče po zakonu.

K 104. členu (sprememba pravnomočne sodbe ali sklepa brez obnove kazenskega postopka)

Ker tudi v postopkih proti mladoletnikom prihaja do situacij, ko sodišče pri izreku sankcije ni upoštevalo ali pa (zaradi nepravnomočnosti prej izdane odločbe) ni moglo upoštevati sankcije, izrečene za drugo kaznivo dejanje, se z nepravo obnovo omogoča odprava stanja, ko bi bilo mladoletniku v različnih postopkih izrečenih več kazenskih sankcij. Vseh teh primerov ne rešujejo v celoti in zadovoljivo določbe tega zakona, ki omogočajo ponovno odločanje o vzgojnih ukrepih, o ustavitvi, spremembi in nadomestitvi vzgojnega ukrepa po pravnomočnosti odločbe, s katero je bil izrečen.

V drugem odstavku je določena pristojnost za odločanje, ki sledi načinu ureditve pristojnosti za odločanje o nepravi obnovi po ZKP.

V tretjem odstavku zakon določa predlagatelja. Kot formalna predlagateljica sta po vzoru ZKP določena samo mladoletnik in državni tožilec, ki je sodeloval v postopku, v katerem je bila izdana kakšna izmed odločb, o katerih je treba po tem členu odločiti.

Četrti odstavek določa, da mora sodišče, ki je izdalo sodbo ali sklep po tem členu, overjen prepis te odločbe poslati tudi sodiščem, katerih sklepi ali sodbe so bile upoštevane pri odločanju.

IV. poglavje: SODELOVANJE Z DRŽAVAMI ČLANICAMI EVROPSKE UNIJE

K 105. členu (posebnosti sodelovanja z državami članicami Evropske unije)

V predlogu tega člena se na novo urejajo posebnosti sodelovanja v kazenskih zadevah z državami članicami EU in se v prvem odstavku določa smiselna uporaba določb tega zakona v navedenih postopkih.

V drugem odstavku ureja pristojnost sodnika za mladoletnike in senata za mladoletnike za odločanje v postopkih iz prvega odstavka.

V. poglavje: IZVRŠEVANJE KAZENSKIH SANKCIJ

K 106. členu (uporaba določb zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij)

V tem členu so našteje vse določbe Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij, ki se smiselno uporabljajo pri izvrševanju posameznih kazenskih sankcij, izrečenih po tem zakonu.

S tem predlogom zakona se iz ZIKS-1 črtajo vse določbe, ki se izrecno nanašajo na mladoletnike, med drugim tudi opredelitev mladoletnikov kot varovanih oseb in prevzgojnega doma ter zavoda za mladoletnike kot varovanih objektov, zato jih je bilo treba ustrezno opredeliti v tem členu.

1. oddelek: Izvrševanje vzgojnih ukrepov

K 107. členu (pristojnost)

Prvi odstavek tega člena vsebinsko povzema prvi odstavek 169. člena ZIKS-1, pri čemer natančneje določa, da CSD nekatere vzgojne ukrepe izvršuje sam neposredno in uredi vse potrebno za izvrševanje tistih, ki jih neposredno izvršujejo drugi organi ali organizacije (npr. delo v splošno korist se izvršuje pri izvajalski organizaciji, socialni trening pri izvajalcih tovrstnih treningov, zavodski vzgojni ukrep pa izvrši zavod, v katerega se mladoletnika po sklepu sodišča namesti). Naloge CSD pri izvrševanju vzgojnih ukrepov, ki jih izvršujejo drugi organi in organizacije, so odvisne od vrste ukrepa. Tako na primer CSD poišče izvajalsko organizacijo in uredi vse potrebno da lahko mladoletnik začne opravljati delo v splošno korist (npr. da opravi zdravniški pregled). Prav tako se dogovori z ustreznim izvajalcem socialnega treninga če je mladoletniku izrečeno to navodilo. Če je izrečen zavodski vzgojni ukrep, CSD pripravi mladoletnika in njegovo družino na namestitvev, se dogovori z zavodom glede datuma prihoda v zavod, po potrebi spremlja mladoletnika v zavod. Njegove naloge se z namestitvijo v ustrezen zavod ne končajo, saj sodeluje v strokovni skupini, dela z družino, izvaja aktivnosti za reintegracijo mladoletnika. Med izvrševanjem nezavodskega vzgojnega ukrepa pripravlja tudi redna poročila za sodišče, poročila zavoda, kjer se izvršuje zavodski vzgojni ukrep pa prejema v vednost.

Drugi odstavek tega člena povzema drugi odstavek 169. člena ZIKS-1 in ga dopolnjuje z navedbo subjektov, ki se jim vroči sklep, kadar je izrečena katera izmed prepovedi iz 11. do 14. točke drugega odstavka 16. člena tega zakona.

V skladu z veljavno zakonodajo v primeru izreka zavodskega vzgojnega ukrepa zavod določi CSD, predlog zakona pa prenaša to pristojnost na sodišče. Glede na navedeno tretji odstavek tega člena določa, da sodišče izvršljiv sklep vroči tudi neposredno zavodu, v katerem se bo vzgojni ukrep izvrševal. Da bi lahko zavod, v katerega se namesti mladoletnika, vzgojni ukrep uspešno izvrševal, potrebuje o mladoletniku vse ključne podatke, potrebne za zagotovitev ustrezne obravnave. Zato predlog zakona določa obveznost sodišča, da zavodu pošlje tudi dokumentacijo, zbrano tekom postopka, iz katere je razvidno, kakšne so potrebe mladoletnika, njegove težave na primer na področju duševnega zdravja, da mu lahko zavod zagotovi najustreznejšo dostopno obravnavo in pomoč.

Četrty odstavek vsebinsko povzema tretji odstavek 169. člena ZIKS-1, pri čemer dolžnost upoštevanja odločitev komisije, pristojne za zaščito ogroženih oseb in sodelovanja z enoto, pristojno za zaščito ogroženih oseb, razširja tudi na druge subjekte, ki izvršujejo vzgojne ukrepe.

Peti odstavek ureja izdajo podrobnejših predpisov za izvrševanje vzgojnih ukrepov, pri čemer je soglasju ministra, pristojnega za socialno varstvo dodano še soglasje ministra, pristojnega za izobraževanje in ministra, pristojnega za zdravje in ministra, pristojnega za institucionalno varstvo, kar je v skladu z uvajanjem multidisciplinarnih pristopov pri obravnavanju mladoletnikov. Prav tako za razliko od četrtega odstavka 169. člena ZIKS-1 ni več izrecno predviden sprejem posebnega pravilnika glede izvrševanja vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom.

K 108. členu (začetek izvrševanja vzgojnega ukrepa)

V prvem odstavku je določen rok, v katerem mora CSD začeti z izvrševanjem vzgojnega ukrepa, ki ga izvršuje sam neposredno in urediti vse potrebno za začetek izvrševanja vzgojnega ukrepa, če ga neposredno izvršuje drug organ ali organizacija. V primerjavi s prvim odstavkom 170. člena ZIKS-1 je ta rok skrajšan za polovico. Ključno namreč je, da se vzgojni ukrep začne izvrševati v čim krajšem času po izvršljivosti sklepa.

V drugem odstavku je urejena posebnost glede začetka izvrševanja vzgojnega ukrepa v primerih, ko je sodišče za kazniva dejanja v steku izreklo strožji zavodski vzgojni ukrep in je treba mladoletnika premestiti iz strokovnega centra ali iz zavoda za usposabljanje v prevzgojni dom. Za premestitev je v tem primeru določen krajši rok, saj s pravnomočnostjo novega sklepa preneha veljati prejšnji sklep, ki je podlaga za izvrševanje dotedanega vzgojnega ukrepa.

Tretji odstavek povzema drugi odstavek 170. člena ZIKS v delu, ki določa obveznost CSD, da mladoletnika najkasneje osem dni pred predvideno nastanitvijo o tem obvesti mladoletnika.

Četrty odstavek določa obveznost obveščanja sodišča o začetku izvrševanja vzgojnega ukrepa. V primeru nezavodskih vzgojnih ukrepov je za obveščanje pristojen CSD, o namestitvi v zavod pa obvešča sodišče zavod, v katerega je mladoletnik nameščen.

Peti odstavek pa določa način in naslovnike obveščanja o namestitvi mladoletnika, ki je tuj državljan, v skladu z omejitvami, določenimi v ZMZ-1 glede prosilcev ali oseb s priznano mednarodno zaščito.

Za redno in učinkovito izvajanje nadzora nad izvrševanjem vzgojnih ukrepov, mora biti sodišče sproti obveščeno o poteku izvrševanja. Zato predlog zakona poleg rednega obdobjnega poročanja o izvrševanju določa obveznost obveščanja sodišča o vseh okoliščinah, ki so pomembne za učinkovito nadzorovanje izvrševanja ukrepa in pravočasno ukrepanje, če se za to pokaže potreba. Prav tako mora sodišče paziti, da prejme poročila o izvrševanju vzgojnega ukrepa v zakonskih rokih in da se izvrševanje vzgojnega ukrepa ustavi najkasneje ob izteku zakonsko dopustnega najdaljšega trajanja vzgojnega ukrepa. Da te pristojnosti lahko izvršuje, pa je pomembno, da je ustrezno seznanjeno z datumom nastanitve mladoletnika. Kadar gre za zaščiten oseb, obveščanje sodišča prevzame enota, pristojna na zaščito ogroženih oseb, v skladu z Zakonom o zaščiti prič.

K 109. členu (uporaba določb tega poglavja za mlajše polnoletnike)

Ta člen določa uporabo določb tega poglavja tudi za mlajše polnoletnike, ki jim je izrečen vzgojni ukrep.

K 110. členu (starostna omejitev za izvrševanje vzgojnih ukrepov)

Ta člen določa splošno starostno omejitev za izvrševanje vzgojnega ukrepa, ki je pri dopolnitvi triindvajsetih let starosti in velja tako za mladoletnike kot tudi za mlajše polnoletnike.

1. pododdelek: Izvrševanje nezavodskih vzgojnih ukrepov

111. členu (izvrševanje vzgojnega ukrepa navodil in prepovedi)

Člen vsebinsko povzema 176. ZIKS-1, pri čemer ne določa več, da CSD nadzoruje izvrševanje navodil, saj je nadzor nad izvrševanjem vzgojnih ukrepov izključno v pristojnosti sodišča. Zato je določena obveznost CSD in policije, da brez potrebnega odlašanja obvestita sodišče o neizpolnjevanju navodila ali prepovedi.

Dodatno so v ta člen umeščene nekatere določbe, ki so v veljavni ureditvi vsebovane v 77. členu KZ, vendar se nanašajo na fazo izvrševanja sankcije, zato vsebinsko sodijo v to poglavje. Te določbe so vsebinsko dopolnjene glede na dodatna navodila in prepovedi, ki jih prinaša ta predlog zakona.

V petem odstavku je zapisano splošno pravilo, da se navodila izvajajo tako, da ni moteno mladoletnikovo šolanje ali njegova zaposlitev.

K 112. členu (izvrševanje navodila opravljanja dela v splošno korist)

Člen vsebinsko sledi 176.a členu ZIKS-1. Ker vlogo CSD pri izvrševanju vzgojnega ukrepa navodila in prepovedi, ki velja za vsa navodila, ureja že prejšnji člen, bi določba prvega odstavka 176.a člena pomenila nepotrebno ponavljanje in ni povzeta v ta predlog zakona.

Prav tako ni povzeta obveznost CSD, da obvesti sodišče, če mladoletnik ne izpolnjuje obveznosti iz dogovora, saj obveznost obveščanja v primeru nesodelovanja mladoletnika predlog ureja v splošni določbi, ki velja za vsa navodila in prepovedi, ne le za delo v splošno korist.

Dodatno se ureja kritje stroškov, povezanih z opravljanjem dela v splošno korist, zaradi ustreznega načrtovanja proračunskih sredstev.

V petem odstavku se določa pravna podlaga za izdajo podzakonskega akta.

K 113. členu (izvrševanje vzgojnega ukrepa nadzorstva centra za socialno delo)

Člen vsebinsko povzema 178., 179., 180. in 181. člen ZIKS-1.

Prvi odstavek ureja dolžnost CSD, da mladoletniku postavi svetovalca, kadar sodišče izreče vzgojni ukrep nadzorstva centra za socialno delo in o tem obvesti sodišče.

Posebej je poudarjeno, da morajo drugi državni organi in druge organizacije sodelovati s svetovalcem, če je to potrebno za učinkovito izvrševanje nadzorstva (tretji odstavek). Predlog zakona pa ne določa več dolžnosti staršev iz 180. člena ZIKS-1, da morajo svetovalcu omogočiti izvrševanje njegovih nalog in iz drugega stavka prvega odstavka 181. člena ZIKS-1, da morajo svetovalca obvestiti o okoliščinah, ki negativno vplivajo na izvajanje tega ukrepa.

Dodatno je urejena pristojnost CSD, da nemudoma obvesti sodišče, če ugotovi, da mladoletnik odklanja sodelovanje.

2. pododdelek: Splošne določbe o izvrševanju zavodskih vzgojnih ukrepov

K 114. členu (izogibanje namestitvi ali pobeg iz zavoda)

Prvi odstavek tega člena vsebinsko povzema prvi odstavek 171. člena ZIKS-1, pri čemer jasno določa, da se nanaša samo na zavodske vzgojne ukrepe.

Drugi odstavek ureja obveščanje v primeru, ko je mladoletnik pobegnil iz zavoda, torej, ko se je vzgojni ukrep že začel izvrševati. Zato, da lahko sodišče presodi, kaj pomeni pobeg z vidika nadaljnjega izvrševanja vzgojnega ukrepa in morebitne potrebe po njegovi spremembi, mora zavod v petnajstih dneh po pobegu mladoletnika poslati sodišču tudi poročilo o dotodanjem izvrševanju vzgojnega ukrepa.

Tretji odstavek razlikuje med situacijama, ko je mladoletnik pobegnil iz strokovnega centra ali zavoda za usposabljanje na eni in iz prevzgojnega doma na drugi strani. V prvem primeru tiralico še vedno odredi sodišče, v drugem primeru (pobeg iz prevzgojnega doma) pa direktor zavoda (v veljavni ureditvi to določa tretji odstavek 548. člena ZKP).

Za sprejem navodila po četrtem odstavku je v primerjavi z dosedanjo ureditvijo glede na področje urejanja dodano soglasje ministra, pristojnega za izobraževanje.

K 115. členu (odlog izvršitve zavodskega vzgojnega ukrepa)

Predlog člena vsebinsko sledi 172. členu ZIKS-1, pri čemer krog oseb, ki lahko vložijo prošnjo, določa na enak način, kot krog oseb, ki lahko vložijo pritožbo v korist mladoletnika (razen državnega tožilca).

K 116. členu (namestitve v zavod)

Ta člen za zavodske vzgojne ukrepe konkretizira splošnejšo določbo, da CSD uredi vse potrebno za začetek izvrševanja vzgojnega ukrepa.

K 117. členu (odpust iz zavoda)

Člen vsebinsko povzema 174. člen ZIKS-1.

Vendar pa za razliko od 174. člena ZIKS-1 v prvem odstavku tega zakona ni povzeta določba, v skladu s katero zavod tudi brez posebnega sklepa sodišča, ki bi odločilo o ustavitvi izvrševanja vzgojnega ukrepa, odpusti mladoletnika iz zavoda, ko preteče z zakonom določena najdaljša doba za izvrševanje tega ukrepa. Glede na to, da v praksi ni vedno jasno, kdaj ta doba izteče, mora o tem vedno odločiti sodišče. Ta situacija je posebej urejena v drugem odstavku, tretji odstavek pa določa, da zavod, ki ne prejme tega sklepa vsaj petnajst dni pred datumom, ko po njegovih izračunih poteče najdaljše dopustno trajanje, za izdajo sklepa zaprosi sodišče.

Dopolnitev starosti, po kateri izvrševanje vzgojnega ukrepa ni več dopustno, pa je objektivno dejstvo, ki ga lahko ugotavlja in odpusti mladoletnika tudi, če ne prejme sklepa sodišča, kar ureja četrti odstavek. Kljub temu bi sodišče tudi v tem primeru moralo izdati sklep o ustavitvi izvrševanja vzgojnega ukrepa in v ta namen povabiti mladoletnika na sodišče.

Peti odstavek jasneje določa možnost, da mladoletnik pod določenimi pogoji na lastno željo še naprej biva v zavodu.

Šesti odstavek podrobneje ureja t.i. postpenalno pomoč: CSD mora vsakemu mladoletniku po odpustu iz zavoda postaviti svetovalca, ki mu bo pomagal pri vključevanju v njegovo okolje. ZIKS-1 določa, da center za socialno delo to stori po potrebi, obvezno pa le, če to predlaga zavod. Področje postpenalne pomoči je pri mladoletnikih izredno pomembno, saj učinek intenzivnih programov v zavodu zbledi, če se mladoletnik po odpustu iz zavoda vrne v neurejene življenjske razmere, zaradi katerih lahko ponovno izvršuje kazniva dejanja, zato je v tem zakonu za vse primere določena obvezna postpenalna pomoč CSD, pri čemer se načrtovanje in pomoč pri realizaciji načrta socialnega vključevanja začne že med izvrševanjem in ne šele po koncu izvrševanja zavodskega vzgojnega ukrepa.

K 118. členu (zahteva za posodobitev individualne ocene mladoletnika)

Glede na predlog ureditve sodišče nobenemu mladoletniku ne bi smelo izreči zavodskega vzgojnega ukrepa, ne da bi center za mladoletnike pred tem izdelal celovito individualno oceno mladoletnika s predlogom programa obravnave mladoletnika.

Med izvrševanjem vzgojnega ukrepa pa lahko pride do pomembne spremembe, tudi poslabšanja okoliščin na strani mladoletnika, kar kaže na potrebo po dopolnitvi individualne ocene in prilagoditvi obravnave mladoletnika spremenjenim okoliščinam. Zato mora imeti zavod tudi med izvrševanjem vzgojnega ukrepa možnost, da sodišču predlaga, naj centu odredi dopolnitev individualne ocene mladoletnika in po potrebi prilagoditev predloga obravnave mladoletnika in posledično tudi osebnega načrta mladoletnika, popravljenega v zavodu s sodelovanjem centra za mladoletnike.

K 119. členu (brezplačna pravna pomoč)

Zaradi posebej ranljivega položaja mladoletnika med izvrševanjem zavodskega vzgojnega ukrepa, se mladoletniku v skladu s predlogom te določbe zagotavlja brezplačno pravno pomoč pri sodnem uveljavljanju njegovih pravic po tem zakonu, ne glede na njegov materialni položaj.

3. pododdelek: Posebne določbe o izvrševanju vzgojnega ukrepa namestitve v strokovni center

K 120. členu (izvrševanje vzgojnega ukrepa namestitve v strokovni center)

Ta člen nadomešča 183. člen ZIKS-1.

S predlogom tega člena se pristojnost za določitev strokovnega centra, v katerem se bo izvrševal vzgojni ukrep namestitve v strokovni center, prenaša s CSD na sodišče. Obravnavo mladoletnika v strokovnem centru celovit določa Zakon o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju (ZOOMTVI), kolikor posameznih vprašanj ta zakon ne določa drugače (dolžnost obveščanja o začetku izvrševanja vzgojnega ukrepa, ravnanje ob pobegu mladoletnika itd.).

Ker je v skladu z ZOOMTVI vsak strokovni center dolžan sprejeti mladoletnika, ki mu je izrečen ta vzgojni ukrep, ni več potrebna posebna določba, da minister, pristojen za vzgojo in izobraževanje določi zavode, v katerih se izvršuje ta vzgojni ukrep.

4. pododdelek: Posebne določbe o izvrševanju vzgojnega ukrepa namestitve v zavod za usposabljanje

K 121. členu (izvrševanje vzgojnega ukrepa namestitve v zavod za usposabljanje)

Ta člen povzema del določb 199. člena in 200. člen ZIKS-1. Pri tem ne določa več pogoja za izrek tega vzgojnega ukrepa, in sicer, da ima mladoletnik odločbo o usmeritvi, v kateri je opredeljen kot otrok z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju. Gre namreč za določbo materialnopravne narave. Pogoji za izrek tega vzgojnega ukrepa so določeni v poglavju o kazenskih sankcijah za mladoletnike.

Za izvrševanje tega vzgojnega ukrepa se uporabljajo splošne določbe tega zakona o izvrševanju vzgojnih ukrepov, določbe o izvrševanju zavodskih vzgojnih ukrepov, glede vprašanj, ki jih ta zakon ne ureja, pa se uporabljajo določbe matične zakonodaje, ki ureja nameščanje otrok in mladostnikov v zavode za usposabljanje in njihovo obravnavo v teh zavodih.

5. pododdelek: Posebne določbe o izvrševanju vzgojnega ukrepa oddaje v prevzgojni dom

K 122. členu (seznanitev s pravicami in dolžnostmi)

Prvi odstavek tega člena je novost, ki izrecno zahteva od prevzgojnega doma, da mladoletnika ob prihodu v prevzgojni dom seznanji z njegovimi pravicami, ki mu gredo med izvrševanjem vzgojnega ukrepa. Seveda bo hkrati seznanjen tudi s svojimi dolžnostmi in s pravili življenja v prevzgojnem domu, kar je del aktivnosti v sprejemnem obdobju.

Krog vlagateljev vlog za uveljavljanje in varstvo pravic mladoletnika je v drugem odstavku razširjen tudi na mladoletnikove starše, skrbnika ali rejnika.

K 123. členu (multidisciplinarni program)

V skladu z veljavno ureditvijo delo z mladoletniki v prevzgojnem domu poteka po vzgojnem programu, ki se osredotoča predvsem na vzgojne metode dela. Rezultati številnih raziskav kažejo, da je za uspešno delo z mladoletniki nujen multidisciplinarni pristop. Glede na navedeno predlog zakona v tem členu določa, da strokovni svet, ki ga v skladu z določbami tega zakona sestavljajo strokovnjaki z različnih področij, pripravi multidisciplinarni program obravnave mladoletnikov, ki bo nadomestil vzgojni program.

Ta sprememba je tesno povezana z ustanovitvijo multidisciplinarnega centra, ki bo v čim zgodnejši fazi postopka pripravil celovito individualno oceno mladoletnika in pripravil predlog njegove obravnave, nato pa v primeru izreka vzgojnega ukrepa namestitve mladoletnika v prevzgojni dom tesno sodeloval s prevzgojnim domom pri pripravi osebnega načrta, spremljal njegovo izvajanje in predlagal morebitne spremembe ali prilagoditve med samim izvrševanjem. V ta namen bo prevzgojni dom poročilo o izvrševanju vzgojnega ukrepa pošiljal ne le sodišču, temveč tudi centru za mladoletnike.

K 124. členu (sprejemno obdobje)

Člen nadomešča 186. člen ZIKS-1 in deloma povzema določbe Pravilnika o izvrševanju vzgojnega ukrepa oddaje mladoletnika v prevzgojni dom, ki izrecno urejajo sprejemno obdobje.

V tem obdobju, ki traja do 30 dni, se pripravi osebni načrt za mladoletnika. To je hkrati obdobje prilagajanja mladoletnika na bivanje v novem okolju, zato se mu omogoči bivanje v posebnih

prostorih, da se postopno seznanijo z okoljem, njegovimi pravili, z drugimi mladoletniki in z osebjem prevzgojnega doma. To pa seveda ne sme pomeniti da se ga na ta način osami.

Izrecno je poudarjeno, da se osebni načrt pripravi na podlagi individualne ocene mladoletnika, ki jo prevzgojnemu domu posreduje sodišče hkrati z izvršljivim sklepom. Tako bo imel prevzgojni dom na voljo dovolj podatkov za oblikovanje čim ustrežnejšega osebnega načrta, pripravil pa ga bo v tesnem sodelovanju s centrom za mladoletnike.

K 125. členu (pridobitev podatkov)

Ta člen zagotavlja prevzgojnemu domu pravno podlago za pridobivanje podatkov, ki jih potrebuje za izdelavo osebnega načrta in za samo delo z mladoletnikom.

Hkrati določa podlago, da prevzgojni dom zahteva podatke o morebitnem predhodnem izvrševanju vzgojnega ukrepa. To bodo podatki CSD o izvrševanju nezavodskega vzgojnega ukrepa ali podatki strokovnega centra ali zavoda za usposabljanje o izvrševanju zavodskega vzgojnega ukrepa.

K 126. členu (strokovna skupina in osebni načrt)

Predlog tega zakona posebej za mladoletnike ureja vprašanja, ki so bila doslej urejena le na podzakonski ravni, gre pa za materijo, ki pomeni podlage za strokovno obravnavo mladoletnika v prevzgojnem domu in zato sodi na zakonsko raven. To je na primer multidisciplinarna sestava strokovne skupine, ki je nujna za ustrezno in uspešno delo z mladoletnikom. Zaradi večje prilagodljivosti je predvidena možnost sodelovanja z zunanjimi strokovnjaki. Za realizacijo teh določb bo potrebno pripraviti ustrezne protokole sodelovanja, kot so že bili pripravljene za sodelovanje med strokovnimi centri in centri za duševno zdravje otrok in mladostnikov.

Drugi odstavek vsebuje posebne določbe o postopku priprave in vsebini osebnega načrta.

V tretjem odstavku je izrecno poudarjena zahteva, da se že od namestitve in priprave osebnega načrta dalje delo usmerja tudi v reintegracijo mladoletnika in njegovo pripravo na samostojno in dejavno življenje po ustavitvi izvrševanja vzgojnega ukrepa.

Četrty in peti odstavek nalagata strokovni skupini, da čim bolj aktivno vključuje mladoletnika in njegove starše v samo pripravo osebnega načrta in morebitno naknadno spreminjanje ter da ga na njemu razumljiv način seznanijo z osebnim načrtom. Ta postane del osebnega spisa mladoletnika.

K 127. členu (vzgojne skupine za obravnavo mladoletnika)

Delo z mladoletniki v prevzgojnem domu poteka v vzgojnih skupinah, med katerimi mladoletnik prehaja glede na uspešnost uresničevanja svojega osebnega načrta. Praviloma mladoletnik postopno prehaja med skupinami iz 1. do 4. točke, lahko v obe smeri. Le izjemoma, pod pogoji, določenimi v 129. členu pa se ga lahko za krajši čas namesti tudi v posebno skupino z intenzivnejšim postopkom obravnave iz 5. točke.

Namestitev v mladinsko stanovanje je novost v primerjavi z veljavno ureditvijo. Namen mladinskega stanovanja je predvsem, da se omogoči varno namestitev tistim mladoletnikom, ki po ustavitvi izvrševanja vzgojnega ukrepa nimajo primerne namestitve. Namestitev v mladinsko stanovanje po prenehanju vzgojnega ukrepa je seveda možna le s soglasjem oziroma na željo mladoletnika, je povsem prostovoljna in namenjena izključno pomoči mladoletnika pri urejanju življenja po koncu vzgojnega ukrepa.

K 128. členu (premeščanje med vzgojnimi skupinami)

Odločanje o premeščanju med skupinami mora biti strokovno utemeljeno, odvisno pa je od prizadevnosti in uspešnosti mladoletnika pri uresničevanju osebnega načrta. Tako kot ZIKS-1 določa glede premeščanja obsojencev znotraj istega zavoda, tudi odločitev o premestitvi v prevzgojnem domu sprejme direktor prevzgojnega doma, mladoletnik pa se lahko zoper odločitev tudi pritoži.

O pritožbi v skladu z 8. členom ZIKS-1, ki se po določi tretjega odstavka 103. člena tega zakona uporablja tudi pri izvrševanju vzgojnega ukrepa oddaje v prevzgojni dom, odloča generalni direktor Uprave za izvrševanje kazenskih sankcij. Pritožba ne zadrži izvršitve.

K 129. členu (posebna skupina z intenzivnejšim postopkom obravnave)

Ta člen določa posebne pogoje za premestitev mladoletnika v posebno skupino z intenzivnejšim postopkom obravnave. Preden direktor prevzgojnega doma sprejme tako odločitev, mora biti mladoletniku na voljo intenzivnejša obravnava znotraj njegove matične skupine. Šele če niti ta pristop ni uspešen, se ga lahko premesti v posebno skupino po tem členu.

Drugi odstavek pa ureja primere, ko postopnost na prej opisan način ne more biti zagotovljena, to pa bo v primerih, ko mladoletnik resno in neposredno grozi z agresivnim vedenjem. V tem primeru lahko direktor takoj odredi premestitev v posebno skupino. V akutni fazi avtoagresivnega ali heteroagresivnega vedenja pa bo potrebna začasna namestitve v poseben prostor.

Predlog zakona ohranja prepoved osamitve mladoletnika iz ZIKS-1, ki velja tudi v primeru premestitve v posebno skupino.

K 130. členu (mladinsko stanovanje)

Možnost namestitve v mladinsko stanovanje je novost v primerjavi z veljavno ureditvijo. Namen mladinskega stanovanja je predvsem, da se omogoči varno namestitve tistim mladoletnikom, ki po ustavitvi izvrševanja vzgojnega ukrepa nimajo primerne namestitve. Namestitve v mladinsko stanovanje po prenehanju vzgojnega ukrepa je seveda možna le s soglasjem oziroma na željo mladoletnika, je povsem prostovoljna in namenjena izključno pomoči mladoletnika pri urejanju življenja po koncu vzgojnega ukrepa.

Podrobneje bo način delovanja te skupine opredeljen v multidisciplinarnem programu obravnave, ki bodo strokovna podlaga za oblikovanje in delovanje te skupine.

Ker gre za storitev, ki se jo mladoletnikom nudi tudi po koncu izvrševanja vzgojnega ukrepa, je v predlogu tega člena posebej določeno, da se stroški tudi za to obliko dela z mladoletniki krijejo iz proračuna.

K 131. členu (obiskovanje)

Ta člen v primerjavi z ureditvijo v ZIKS-1 izrecno ureja pravico mladoletnika do obiskov in določa drugačne minimalne standarde kot veljajo za polnoletne obsojence. Prilagojeni so drugačnemu namenu vzgojnih ukrepov. Mladoletnikom je namreč treba v čim večji meri omogočiti in vzpodbujati ohranjanje stikov z družinskimi člani in z drugimi osebami in na ta način tudi med izvrševanjem vzgojnega ukrepa ohranjati socialno mrežo, kar je pomembno tako za uspešnost

izvrševanja samega vzgojnega ukrepa kot tudi poznejšo vrnitev v to sredino, ko se izvrševanje vzgojnega ukrepa zaključí.

K 132. členu (telefonski pogovori)

Podobno kot velja za obiskovanje, je tudi ureditev telefonskih pogovorov prilagojena drugačnemu namenu vzgojnih ukrepov v primerjavi s kaznimi za polnoletne in namenjena vzpodbujanju ohranjanja stikov zlasti v mladoletnikovem ožjem socialnem okolju.

K 133. členu (omejitev obiskov in telefonskih pogovorov)

Stike mladoletnika z ožjimi družinskimi člani, rejnikom ali skrbnikom lahko omeji s svojo odločitvijo le sodišče, če po predhodni strokovni presoji centra za mladoletnike ugotovi, da so taki stiki v škodo mladoletnika. Taka omejitev stikov ne sme biti izrečena kot disciplinska sankcija. O omejitvi stikov z drugimi osebami pa odloča direktor prevzgojnega doma.

K 134. členu (prejemanje pošilk)

Pravico prejemanja pošilk predlog zakona ureja podobno kot ZIKS-1 za polnoletne, pri čemer določa manj stroge omejitve glede pogostosti prejemanja pošilk.

K 135. členu (ugodnosti)

Doslej je bila ta materija urejena v hišnem redu prevzgojnega doma, ZIKS-1 je v 188. členu vseboval le splošno določbo o tem, da lahko mladoletniki, ki se primerno vedejo in imajo uspehe pri delu oziroma izobraževanju, dobijo pohvale in nagrade ali druge ugodnosti, ki se določijo v hišnem redu prevzgojnega doma.

Po vzoru ureditve, ki velja za izvrševanje kazni zapora, se podrobnejše urejanje tega vprašanja prenaša na zakonsko raven, v hišnem redu pa se urejajo le vprašanja, ki jih lahko direktor ureja v soglasju z generalnim direktorjem, ne da bi bilo treba pridobiti tudi soglasje ministra pristojnega za socialno varstvo in ministra, pristojnega za pravosodje. Gre namreč za operativen akt, ki ureja vprašanja vsakodnevnega življenja v prevzgojnem domu in kot tak terja enostaven postopek, ki omogoča hitro uveljavljanje sprememb glede na potrebe, ki se pojavljajo v zavodu.

K 136. členu (izobraževanje)

Ureditev v predlagani določbi pomeni deloma spremenjeni 190. člen in del 196. člena ZIKS-1. Glede na to, da prevzgojni dom ni vpisan v razvid vzgojno-izobraževalnih zavodov, tudi ne more sam izvajati veljavnih vzgojno-izobraževalnih programov, temveč mora mladoletnikom izobraževanje omogočiti na ta način, da jim zagotavlja vpis v ustrezen javno veljavni izobraževalni program. Pri tem lahko organizira dejansko izvedbo pouka in predavanj v prevzgojnem domu, ali pa omogoči mladoletniku, da pouk obiskuje neposredno pri izvajalcu. Obiskovanje pouka neposredno pri izvajalcu je mogoče le, če to dopušča varnostna ocena z posameznega mladoletnika. Tudi če se pouk neposredno izvaja v prevzgojnem domu, je za nadzor pristojen inšpektor za šolstvo.

Posebej ta člen ureja tudi pravico do letnega počitka, po vzoru ureditve v 56. členu ZIKS-1 za polnoletne osebe na prestajanju kazni zapora (tretji odstavek). V četrtem odstavku je urejena višina nagrade glede na učni uspeh in uspeh pri praktičnem usposabljanju, ki ohranja trenutno ureditev po ZIKS-1.

K 137. členu (delo)

Predlagana določba vsebinsko predstavlja nespremenjen 187. člen, prvi in drugi odstavek 189. člena in del 196. člena ZIKS-1. Določena vprašanja, glede katerih se v skladu z veljavno ureditvijo smiselno uporabljajo določbe ZIKS-1 o izvrševanju kazni mladoletniškega zapora, so sedaj posebej obravnavana v tem členu.

K 138. členu (letni dopust)

S predlogom tega člena se urejajo vprašanja glede odmere in koriščenja letnega dopusta mladoletnika, ki med prestajanjem zavodskega vzgojnega ukrepa dela. Posebej ureja tudi določitev dodatnega dopusta za prizadevnost, določa merila za odmero (drugi odstavek). Ta materija je po sedaj veljavni ureditvi za mladoletnike urejena v pravilniku, vendar gre po oceni predlagatelja za zakonsko materijo. Posebej je urejena tudi pravica do dopusta za mladoletnika, ki je delal v priporu (tretji odstavek). Ta pravica mu pripada potem, ko se je začel izvrševati vzgojni ukrep namestitve v prevzgojnem domu. Pravica do regresa je urejena v četrtem odstavku.

K 139. členu (skupno letovanje)

Ta člen določa, da se za mladoletnike v prevzgojnem domu lahko organizira skupno letovanje.

K 140. členu (dnevno bivanje na prostem)

Določba povzema veljavni 117. člen ZIKS-1 z razliko, da se brez izjeme zahteva organizacija dela tako, da je mladoletniku bivanje na prostem zagotovljeno v prostem času (torej ne »praviloma« v prostem času).

K 141. členu (prehrana)

Doslej je bila prehrana mladoletnih urejena na enak način kot za polnoletne. Ker pa so mladoletniki v obdobju hitre rasti in razvoja, se s predlogom tega člena določa, da mora biti njihova prehrana temu prilagojena (v skladu z nacionalnimi smernicami za prehranjevanje mladostnikov in mladih odraslih).

K 142. členu (prepoved osamitve)

Določba povzema veljavni 118. člen ZIKS-1, ki ureja prepoved osamitve obsojenega mladoletnika.

Osamitev opredeljujejo Standardna minimalna pravila Združenih narodov za ravnanje z zaporniki (pravila Nelsona Mandele) kot zaprtje zapornikov za 22 ur ali več na dan brez smiselnega stika z ljudmi.

K 143. členu (disciplinsko kaznovanje)

Ta člen določa disciplinske kazni, uporabo disciplinskega kaznovanja kot *ultima ratio* in pravico do pritožbe zoper odločbo o disciplinski kazni. V primerjavi s 191. členom ZIKS-1 predlog zakona v tem členu določa še možnost omejitve sprejemanja pošiljk, če so v pošiljki najdeni izrecno navedeni prepovedni predmeti. V skladu z načelom sorazmernosti se bo lahko taka omejitev v konkretnem primeru nanašala samo na prejemanje pošiljk od osebe, ki je mladoletniku pošiljala take prepovedane predmete.

K 144. členu (disciplinski postopek)

V predlaganem členu je za razliko od veljavne ureditve, ki v 197. členu ZIKS-1 napotuje na smiselno uporabo določb ZIKS-1 o disciplinskih prestopkih in odločanju o njih, posebej urejen postopek disciplinske obravnave, pristojnost za odločanje in zastaralni roki za začetek in izvedbo obravnave.

K 145. členu (namestitvev v poseben prostor kot nujen ukrep)

Predlog tega člena sledi ureditvi v 193. in 194. členu ZIKS-1, z nekaterimi dopolnitvami. Tako mora zdravnik, ki se ga o ukrepu obvesti nemudoma, ukreniti vse, kar je treba za zavarovanje zdravja in življenja mladoletnika. O ukrepu se v čim krajšem času obvesti tudi sodišče, ki je izreklo vzgojni ukrep. Mladoletniku je dana možnost, da se izjavi o odrejenem ukrepu, prav tako pa predlog zakona zahteva, da se izvrševanje ukrepa ves čas spremlja, pravosodni policist je dolžan poročati osebi, ki je odredila namestitvev v poseben prostor o vsaki spremembi, ki bi lahko pomenila razlog za prenehanje ukrepa.

K 146. členu (hišni red)

Predlog tega člena vsebinsko sledi drugemu odstavku 198. člena ZIKS-1 in določa pristojnost za sprejem hišnega reda.

6. pododdelek: Nadzor nad izvrševanjem vzgojnih ukrepov

K 147. členu (pristojnost za nadzor)

Predlog tega člena vsebinsko sledi ureditvi v 87. členu KZ in 489. členu ZKP. Pri tem v prvem odstavku dodatno ureja pristojnost za izvajanje nadzorstva nad izvrševanjem vzgojnega ukrepa v primeru, ko je mladoletniku v dveh različnih postopkih za različna kazniva dejanja izrečen vzgojni ukrep in je treba ponovno odločati in izreči eno sankcijo za vsa kazniva dejanja. Do pravnomočne odločitve o predlogu za izrek enotne sankcije je za izvajanje nadzorstva pristojno sodišče, ki je vzgojni ukrep izreklo zadnje. Po oceni predlagatelja bo namreč to sodišče v največji meri seznanjeno z najnovejšimi okoliščinami pri mladoletniku, saj se je moralo z njimi seznaniti pri odločanju o izreku vzgojnega ukrepa.

K 148. členu (poročanje o izvrševanju vzgojnega ukrepa)

Predlog zakon določa pogostejše poročanje CSD o izvrševanju nezavodskega vzgojnega ukrepa (v 182. členu ZIKS-1 je določeno poročanje na šest mesecev), v drugem odstavku je določena dodatna obveznost, da mora CSD sodišče nemudoma obvestiti, če mladoletnik odklanja sodelovanje pri izvajanju vzgojnega ukrepa, da lahko sodišče čim prej ukrepa in po potrebi spremeni vzgojni ukrep.

Tretji odstavek ureja poročanje s strani zavoda, v katerem se izvršuje zavodski vzgojni ukrep.

Četrty odstavek ureja predlagalno pristojnost CSD in zavoda, v katerem se izvršuje zavodski vzgojni ukrep za spremembo vzgojnega ukrepa, ustavitvev njegovega izvrševanja ali nadomestitev izrečenega vzgojnega ukrepa z drugim.

K 149. členu (sprememba, ustavitvev ali nadomestitev vzgojnega ukrepa)

Predlog določbe vsebinsko sledi ureditvi v 83. členu KZ. Sodišče ves čas trajanja vzgojnega ukrepa spremlja njegovo izvrševanje in glede na dosežene uspehe oceni, ali je bil namen

izrečenega vzgojnega ukrepa že dosežen in zato ustavi njegovo izvrševanje ali pa izrečeni ukrep spremeni ali nadomesti z drugim (prvi odstavek).

Sodišče bo spremenilo izrečeni vzgojni ukrep, če bo na primer ugotovilo, da je vrsta izbranega ukrepa še vedno ustrezna (npr. navodila in prepovedi), da pa je treba izrečeni ukrep vsebinsko spremeniti (npr. določiti druga navodila). Za nadomestitev vzgojnega ukrepa pa bo šlo v primerih, ko bo sodišče na primer sprva izreklo vzgojni ukrep namestitve v strokovnem centru, glede na doseženi uspeh pa bo ocenilo, da namestitve v strokovnem ni več potrebna in bo mogoče že z nadzorstvom CSD doseči namen vzgojnih ukrepov.

V predlaganem drugem odstavku tega člena sta določeni le omejitvi, s katerim vzgojnim ukrepom se lahko nadomestita oba zavodska vzgojna ukrepa pred potekom zakonsko določenega minimalnega roka njenega trajanja. Izvrševanje vzgojnega ukrepa pa je mogoče ustaviti ali nadomestiti izrečeni ukrep z drugim tudi v primerih, ko se pokažejo okoliščine, ki jih ni bilo v času izbire vzgojnega ukrepa.

KZ v 83. členu dopušča obe možnosti za ustavitev izvrševanja in za nadomestitev izrečenega ukrepa z drugim za vse vzgojne ukrepe, razen za navodila in prepovedi. Takšna rešitev je nelogična, zato je vzgojni ukrep »navodila in prepovedi« dodan tako v prvi kot v drugi odstavek. Čeprav vzgojni ukrep ukor pri tem ni posebej izključen, pa je glede na dejstvo, da je ta ukrep v celoti izvršen že s samim izrekom, logično, da sprememba, nadomestitev ali ustavitev izvrševanja tega vzgojnega ukrepa nikoli ne more priti v poštev.

V zadnjem odstavku tega člena je določeno, da se čas izvrševanja milejšega vzgojnega ukrepa (na primer čas izvrševanja vzgojnega ukrepa nadzorstva centra za socialno delo ali namestitve v strokovni center) ne všteta v čas izvrševanja strožjega vzgojnega ukrepa (na primer namestitve v prevzgojni dom). Gre namreč za različne vrste vzgojnih ukrepov z različno vsebino izvajanja, zaradi česar vštete ne bi bilo v skladu z namenom obravnave mladoletnikov, poleg tega pa mora sodišče ves čas spremljati uspeh izvrševanja vzgojnega ukrepa in ustaviti njegovo izvrševanje takoj, ko je njegov namen dosežen oziroma ko poteče najdaljši dopustni čas izvrševanja posameznega vzgojnega ukrepa.

K 150. členu (ponovno odločanje o vzgojnem ukrepu)

Predlog tega člena sledi ureditvi v 84. členu KZ, pri čemer v prvem odstavku določa znatno krajši rok za ponovno presojo sodišča zaradi neizvrševanja ukrepa in sicer namesto roka »več kot eno leto« po KZ, določa tri mesece in velja za vse vzgojne ukrepe, razen za ukor, ki se izvrši že z njegovim izrekom. V skladu s predlaganim drugim odstavkom se taka presoja opravi tudi, če se je zavodski vzgojni ukrep sicer začel izvrševati, pa se bodisi zaradi bega mladoletnika ali iz drugega razloga ni izvrševal tri mesece.

K 151. členu (postopek odločanja o spremembi, ustavitvi ali nadomestitvi vzgojnega ukrepa)

Predlagani člen ureja postopek odločanja o spremembi, ustavitvi ali nadomestitvi vzgojnega ukrepa.

V predlaganem prvem odstavku so določeni predlagatelji in pristojnost za odločanje.

V primerjavi z veljavnim 490. členom ZKP podrobneje ureja merila za opravo obravnave in seje senata, ter primer, ko lahko izvrševanje vzgojnega ukrepa ustavi sodnik za mladoletnike (drugi, četrti in peti odstavek).

Sodišče bo tako praviloma izvedlo glavno obravnavo. Če bo ocenilo, da izvedba glavne obravnave ni potrebna, ker lahko odloči že na podlagi pisne dokumentacije brez zaslišanja oseb iz drugega odstavka tega člena, pa bo lahko tako odločitev izjemoma sprejelo na seji senata (četrti odstavek).

Peti odstavek pa ureja primere, ko je že na podlagi pisne dokumentacije jasno, da je treba izvrševanje vzgojnega ukrepa zaradi poteka časa ustaviti. V tem primeru bo lahko sodnik za mladoletnike to storil sam, brez razpisa seje.

V tretjem odstavku je določeno, kdaj mora sodišče pred odločitvijo pridobiti mnenje centra za mladoletnike, mora pa v skladu s šestim odstavkom v vsakem primeru mladoletnika o ustavitvi seznaniti ustno. Sodnik lahko to stori, tako, da ga povabi k sebi, kar pa ne šteje kot zaslišanje in s tem ni podan pogoj za senatno odločanje po prvem odstavku.

2. Oddelek: Izvrševanje kazni

K 152. členu (izvrševanje denarne kazni)

Predlog tega člena ureja situacijo, ko se denarna kazen ne da niti prisilno izterjati. Sicer se glede izvrševanja denarne kazni uporabljajo določbe ZIKS-1.

K 153. členu (izvrševanje kazni mladoletniškega zapora)

Predlog te določbe vsebinsko sledi ureditvi v 115. členu ZIKS-1 .

Prvi odstavek določa temeljno usmeritev za delo z mladoletnikom med prestajanjem kazni mladoletniškega zapora.

Drugi odstavek določa področja obravnave, ki jih mora zavod zagotoviti mladoletniku.

Tretji odstavek določa pravno podlago za podzakonsko urejanje kazni mladoletniškega zapora.

K 154. členu (starostna omejitev za prestajanje kazni mladoletniškega zapora)

Predlog tega člena vsebinsko sledi ureditvi v 113. členu ZIKS-1, pri čemer ne opredeljuje več zavoda za mladoletnike. Ta je opredeljen v 2. členu tega predloga zakona.

Sicer pa predlog zakona ohranja 23 let kot omejitev starosti, do katere lahko mladoletnik ostane v zavodu za mladoletnike in postopek premestitve v zavod, v katerem prestajajo kazen polnoletni obsojenci.

K 155. členu (smiselna uporaba drugih določb tega zakona)

Predlog tega člena določa, katere določbe tega zakona o izvrševanju vzgojnega ukrepa oddaje v prevzgojni dom se uporabljajo tudi za izvrševanje kazni mladoletniškega zapora. Namen kazni mladoletniškega zapora po tem predlogu zakona je namreč enak kot namen vzgojnih ukrepov, ki pa je lahko dosežen le ob ustreznem načinu izvrševanja kazni.

K 156. členu (izvrševanje prepovedi vožnje motornega vozila)

Ta člen ureja obveščanje v primeru zaznave, da je mladoletnik kršil prepoved vožnje motornega vozila. Sicer se glede izvrševanja te kazni smiselno uporabljajo določbe ZIKS-1 o izvrševanju te kazni za polnoletne obsojence.

K 157. členu (zastaranje izvršitve kazni)

Predlagani člen ureja zastaranje izvršitve kazni. V prvem odstavku določa šest letni zastaralni rok za izvršitev denarne kazni.

Predlagani drugi odstavek vsebinsko sledi ureditvi v drugem odstavku 113. člena KZ, pri čemer so roki za zastaranje izvršitve mladoletniškega zapora podaljšani v primerjavi z ureditvijo v KZ, glede na drugačno ureditev teka zastaranja, ki ga je uvedel KZ-1.

Dodatno je posebej določeno tudi zastaranje izvršitve stranskih kazni (tretji odstavek).

Glede zastaranja varnostnih ukrepov ter glede teka in prekinitve zastaranja pa ta predlog zakona ne vsebuje posebnih določb, zato se glede teh vprašanj uporabi KZ-1.

3. oddelek: Pogojni odpust

K 158. členu (pogojni odpust v času izvrševanja zavodskega vzgojnega ukrepa)

Predlog tega člena vsebinsko sledi ureditvi v 82. členu KZ, pri čemer določa možnost pogojnega odpusta iz strokovnega centra po preteku 6 mesecev.

V skladu z drugim odstavkom sodišče v času pogojnega odpusta za razliko od veljavne ureditve ne izreče vzgojnega ukrepa nadzorstva, ampak postavi mladoletnika pod nadzorstvo CSD; ta sprememba pa pomeni le drugačno opredelitev pravne narave postavitve pod nadzorstvo centra za socialno delo, ne pa tudi vsebinske spremembe, saj je v drugem odstavku tudi določeno, da ima svetovalec mladoletnika enake naloge kot svetovalec v okviru nadzorstvenega vzgojnega ukrepa;

Po tretjem odstavku lahko sodišče pogojno odpuščenemu mladoletniku naloži nekatere naloge, ki so enake določenim navodilom in prepovedim iz vzgojnega ukrepa »navodila in prepovedi«. Sodišče torej lahko glede na dodan tretji odstavek tega člena ali postavi mladoletnika pod nadzorstvo CSD ali pa mu samo določi nekatera navodila ali prepovedi.

Glede odločanja sodišča o postavitvi mladoletnika pod nadzorstvo, določitvi svetovalca, glede priprave, vodenja, izvrševanja ter nadzora nad izvrševanjem navodil in prepovedi se smiselno uporabljajo določbe 16., 17. in 111. do 113. člena tega zakona.

K 159. členu (pogojni odpust v času izvrševanja mladoletniškega zapora)

Predlog tega člena sledi ureditvi v šestem odstavku 109. člena KZ. Pogojni odpust iz mladoletniškega zapora je urejen podobno kot pogojni odpust iz vzgojnega zavoda oz. prevzgojnega doma.

O pogojnem odpustu mladoletnika iz mladoletniškega zapora odloča sodišče in ne komisija za pogojni odpust po ZIKS-1. Po tem zakonu je za to pristojen senat za mladoletnike okrožnega sodišča. Ureditev je torej enaka pogojnemu odpustu iz zavodskega vzgojnega ukrepa, s čimer je dosledno izpeljano stališče, da sodnik za mladoletnike nastopa tudi v vlogi sodnika za izvrševanje kazenskih sankcij za mladoletnike.

Po drugem odstavku tega člena lahko sodišče pogojno odpuščenega postavi pod nadzorstvo centra za socialno delo, ki nima narave samostojnega vzgojnega ukrepa.

Glede nalog, ki jih lahko sodišče določi za čas trajanja pogojnega odpusta, tretji odstavek napotuje na uporabo tretjega odstavka 158. člena tega zakona.

Glede postavitve mladoletnika pod nadzorstvo, določitve svetovalca, priprave, vodenja, izvrševanja in nadzora nad izvrševanjem navodil ali prepovedi četrti odstavek napotuje na uporabo 16., 17., in 111. do 113. člena tega zakona, torej enako, kot ta vprašanja ureja v primerih pogojnega odpusta v času izvrševanja zavodskega ukrepa.

Sodišče torej lahko glede na drugi in tretji odstavek tega člena postavi mladoletnika pod nadzorstvo CSD ali pa mu le določi nekatere naloge.

K 160. členu (odločanje o pogojnem odpustu)

O pogojnem odpustu iz zavoda je že po 82. členu KZ odločal senat za mladoletnike okrožnega sodišča, za pogojni odpust iz mladoletniškega zapora pa posebna komisija po ZIKS-1. Predlog prvega odstavka tega člena tudi za odločanje o pogojnem odpustu iz mladoletniškega zapora določa pristojnost senata za mladoletnike okrožnega sodišča in na ta način krepi vlogo sodnika za mladoletnike pri izvrševanju sankcij.

Drugi odstavek določa prosilce in predlagatelja za pogojni odpust in ravnanje zavoda ob prejemu prošnje.

Tretji odstavek opredeljuje vsebino poročila zavoda.

K 161. členu (preklic pogojnega odpusta v času izvrševanja vzgojnega ukrepa)

Predlog tega člena vsebinsko sledi tretjemu odstavku 82. člena KZ, pri čemer podrobneje opredeljuje postopek in merila za odločanje o preklicu.

K 162. členu (preklic pogojnega odpusta v času izvrševanja mladoletniškega zapora)

V tem členu je posebej urejen preklic pogojnega odpusta s prestajanja kazni mladoletniškega zapora. Obligatoren preklic je v prvem odstavku določen za primere, ko je pogojno odpuščen storil kaznivo dejanje, za katero mu je sodišče izreklo kazen mladoletniškega zapora. Obligatoren preklic je določen glede na to, da se lahko mladoletniku izreče kazen mladoletniškega zapora le za najhujša kazniva dejanja.

V drugem odstavku so določeni primeri, v katerih je prepuščeno presoji sodišča, ali je preklic pogojnega odpusta utemeljen. Takšna presoja bo potrebna v primerih, ko mladoletnik v času pogojnega odpusta stori eno ali več kaznivih dejanj, za katera bi mu sicer sodišče izreklo vzgojni ukrep namestitve v prevzgojnem domu (torej za hujša oziroma ponavljajoča se kazniva dejanja) in v primerih, ko mladoletnik sicer ni storil novega kaznivega dejanja, ne izpolnjuje pa navodil, ki mu jih je sodišče določilo za čas pogojnega odpusta. Le v primeru, ko je mladoletnik izvrševal v času pogojnega preklica hujša kazniva dejanja ali jih je vztrajno ponavljal, pa hkrati ne gre za tako huda kazniva dejanja, za katera bi mu bilo mogoče izreči mladoletniški zapor, mora sodišče imeti možnost preklicati pogojni odpust. V nasprotnem primeru bi morale sodišče postopek proti mladoletniku ustaviti, saj ne bi bilo več razlogov za pregon, ker mu ne bi bilo mogoče izreči nobene kazenske sankcije. To bi mladoletniku dajalo povsem napačno sporočilo – da lahko brez

vsakih posledic izvršuje kazniva dejanja. Ker pa v takem primeru glede na siceršnja pravila o izrekanju sankcij mladoletnikom in v izogib kopičenju kazenskih sankcij za mladoletnike, ne dopuščajo samostojnega izreka namestitve v prevzgojnem domu osebi, ki ji je preklican pogojni odpust in izrečen preostali del kazni zapora, je bilo treba to vprašanje urediti na ta način, da sodišče, ki vodi kazenski postopek proti mladoletniku za kazniva dejanja, storjena v času pogojnega odpusta, za ta kazniva dejanja najprej določi sankcijo, potem pa izreče enotno sankcijo, ki je v tem primeru le preostali del kazni mladoletniškega zapora.

Enaka pravila veljajo tudi v primerih, ko je mladoletnik storil kaznivo dejanje, preden je bil pogojno odpuščen.

V šestem odstavku je določen rok za odločanje o preklicu pogojnega odpusta. Ureditev je v tem delu enaka kot v KZ-1 za polnoletne storilce na pogojnem odpustu.

4. oddelek: Izvrševanje varnostnih ukrepov

K 163. členu (obvezno psihiatrično zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu)

S predlogom tega člena se urejajo posebnosti izvrševanja varnostnega ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu. Sodišče mora mladoletnika napotiti v zavod, v katerem se bo ta ukrep izvršil. To mora biti poseben psihiatrični oddelek za mladoletnike, saj mladoletnikov ni dopustno nameščati skupaj s polnoletnimi.

Drugi odstavek določa, kako mora biti organizirano delo psihiatričnega oddelka za mladoletnike.

5. oddelek: Obdelava osebnih podatkov

K 164. členu (evidenca vzgojnih ukrepov)

Predlog tega člena vsebinsko sledi ureditvi v 86. in 105. členu KZ, 135. členu ZKP in 250.a člen ZIKS-1.

V prvem odstavku je določen upravljalec evidence, t. j. Ministrstvo za pravosodje (tako kot to sedaj določa 135. člen ZKP), hkrati je v tem odstavku navedeno, da se v evidenci zbirajo tudi podatki o vzgojnih ukrepih, ki so jih izrekla tuja sodišča.

V drugem odstavku je naveden nabor osebnih podatkov o mladoletniku, ki se vpišejo v evidenco vzgojnih ukrepov in se s tem nadomešča tretji odstavek 250.a člena ZIKS-1 kar zadeva evidenco vzgojnih ukrepov. V skladu z 38. členom Ustave RS, ki določa, da zbiranje, obdelovanje, namen uporabe, nadzor, in varstvo osebnih podatkov določa zakon, je tako obseg osebnih podatkov posebej opredeljen v zakonu.

Dajanje podatkov iz evidence o vzgojnih ukrepih je v skladu s predlaganim četrtem odstavkom dovoljeno v bistveno ožjem obsegu kot dajanje podatkov iz kazenske evidence, in sicer se lahko le-ti dajo le sodiščem, državnim tožilstvom, policiji, organom za izvrševanje kazenskih sankcij, pomilostitev in izbris odločbe. Druge institucije niso upravičene do podatkov iz te evidence.

V skladu s predlaganim petim odstavkom pravica posameznika do vpogleda v svoje osebne podatke ni omejena.

KZ-1 v drugem odstavku 375. člena določa rok za izbris vzgojnih ukrepov iz evidence, in sicer v enem letu od takrat, ko je bilo izvrševanje ustavljeno. Zaradi različnih možnosti prenehanja

izvrševanja in možnosti, da sodišče po izreku odloči, da se vzgojni ukrep sploh ne izvrši, je trenutek, od katerega teče rok za izbris, v predlaganem šestem odstavku tega člena ustrezno natančneje opredeljen. Rok za izbris pa je podaljšan z enega na dve leti.

Glede na to, da določba 135. člena ZKP preneha veljati v delu, ki se nanaša na vodenje evidence vzgojnih ukrepov, je bilo treba v tem predlogu zakona posebej določiti pravno podlago za izdajo podzakonskega akta o načinu upravljanja evidence vzgojnih ukrepov.

K 165. členu (obdelava in varstvo osebnih podatkov)

V prvem odstavku tega člena je urejena pravna podlaga za obdelavo osebnih podatkov, potrebnih za izvajanje vzgojnega ukrepa in drugih s tem povezanih nalog.

V drugem odstavku je določen pravna podlaga, ki omogoča upravi pridobivanje osebnih podatkov.

V tretjem odstavku pa so urejene pravne podlage za obdelavo zdravstvenih osebnih podatkov v zvezi z uresničevanjem skrbi za zdravje nameščenega mladoletnika.

K 166. členu (zbirke osebnih podatkov zaradi izvrševanja kazenskih sankcij)

V tem členu so naštetih osebni podatki, ki se lahko zbirajo v skladu s prejšnjim členom, in v tem delu člen sledi ureditvi v 32. do 36. členu ZIKS-1. S tem predlog zakona sledi standardom urejanja obdelave osebnih podatkov na zakonski ravni, ki so določeni v Zakonu o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-2).

K 167. členu (zbirke osebnih podatkov zaradi izvrševanja omejevalnih ukrepov)

Predlog tega člen vsebinsko sledi ureditvi v 211. členu ZKP in določa osebne podatke, ki se lahko zbirajo zaradi izvrševanja omejevalnih ukrepov. Določena je tudi pravna podlaga za zbiranje osebnih podatkov za izvrševanje novega omejevalnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom.

6. oddelek: Strokovni svet

K 168. členu (strokovni svet)

Glede na poudarjeno potrebo po multidisciplinarni obravnavi mladoletnikov je uporaba vzgojnega programa, (ki ga pripravljajo strokovnjaki iz prevzgojnega doma, temelji pa predvsem na spoznanjih stroke na področju vzgoje in izobraževanja) kot strokovne podlage za obravnavo mladoletnikov v prevzgojnem domu neustrezna. Zato je s tem predlogom zakona predvidena ustanovitev strokovnega sveta, po vzoru strokovnih svetov, kot jih določa Zakon o financiranju vzgoje in izobraževanja, s to pomembno razliko, da gre za multidisciplinarni strokovni svet, ki bo pripravil multidisciplinarni program obravnave mladoletnikov v prevzgojnem domu kot strokovnega izhodišča za delo z mladoletniki v prevzgojnem domu. Ta program bo tudi izhodišče za pripravo osebnega načrta vsakega mladoletnika, ki bo nameščen v prevzgojni dom.

Strokovni svet bo pristojen tudi za odločanje o strokovnih zadevah na posameznih področjih obravnave mladoletnikov, nameščenih v prevzgojni dom in v zavod za mladoletnike ter za strokovno pomoč pri pripravi predpisov.

Način imenovanja članov strokovnega sveta zagotavlja, da bodo člani prihajali le uveljavljeni strokovnjaki s področja obravnavanja mladoletnikov v kazenskem postopku.

K 169. členu (organizacija dela strokovnega sveta)

Ta člen določa podlago za sprejem poslovnika, ki bo podrobneje urejal način dela strokovnega sveta ter naloge Ministrstva za pravosodje za zagotavljanje strokovnih, administrativnih in tehničnih pogojev za delovanje strokovnega sveta.

VI. poglavje: USPOSABLJANJE

K 170. členu (usposobljenost strokovnjakov)

Ta člen ureja multidisciplinarna usposabljanja vseh strokovnjakov, ki sodelujejo pri obravnavi mladoletnikov v kazenskem postopku in pri izvrševanju ukrepov in kazenskih sankcij, izrečenih mladoletnim storilcem.

Člen pomeni razširitev in nadgradnjo usposabljanj iz 452.b člena ZKP, ki ureja osnovno in redna usposabljanja za sodnike, državne tožilce, poravnalce, policiste in zagovornike, ki sodelujejo v postopkih proti mladoletnikom.

Usposabljanja so za strokovnjake obvezna, izjemoma pa, kadar delovnih procesov in pravočasne obravnave mladoletnika ne bi bilo mogoče zagotoviti, lahko posamezne naloge opravlja tudi strokovnjak, ki takega usposabljanja (še) nima opravljenega.

K 171. členu (osnovna in redna usposabljanja)

Predlog zakona ohranja že uveljavljen sistem osnovnih in rednih usposabljanj, z dopoljenimi vsebinami in razširjenim krogom udeležencev.

V drugem odstavku je opredeljeno, kdo izpolnjuje pogoj usposobljenosti po prejšnjem členu.

Predlog zakona v tretjem odstavku ohranja seznam odvetnikov z opravljenim osnovnim usposabljanjem, ki ga vodi Odvetniška zbornica Slovenije in dodaja pogoj, da morajo odvetniki, zato da ostanejo na seznamu, opravljati tudi redna usposabljanja, da osvežujejo pridobljena znanja in sledijo napredku znanosti in stroke na tem področju.

V četrtem odstavku se določa, da Ministrstvo za pravosodje vodi seznam poravnalcev, ki so strokovno usposobljeni za postopke poravnavanja v zadevah proti mladoletnikom.

K 172. členu (zagotavljanje usposabljanj)

Glede na to, da predlog tega zakona dopolnjuje nabor strokovnjakov, ki se morajo udeležiti usposabljanj in nabor področij in znanj, ki morajo biti vključena v program usposabljanja, je v prvem odstavku tega člena ustrezno dopoljen tudi seznam subjektov, ki so dolžni zagotavljati ta skupna usposabljanja. To pomeni, da so vsi navedeni subjekti dolžni sodelovati pri pripravi programov teh usposabljanj in pri sami organizaciji in izvedbi usposabljanj.

Drugi odstavek izrecno določa, da so pristojna ministrstva dolžna zagotavljati tudi sredstva za izvedbo usposabljanj in da so usposabljanja za strokovnjake, zaposlene v državnih organih, brezplačna.

K 173. členu (multidisciplinarni pristop)

Predlog tega člena določa način organiziranja in izvajanja usposabljanj in pomeni novost v primerjavi z dosedanjo ureditvijo, saj so bila usposabljanja za strokovnjake z različnih področij izvedena ločeno. Praksa je pokazala veliko dodano vrednost udeležbe različnih deležnikov na skupnih usposabljanjih. Tako so se usposabljanj v organizaciji CIP že doslej lahko udeleževali tudi posamezni strokovni delavci CSD, policisti in kriminalisti ter odvetniki. S predlagano ureditvijo se določa, da se usposabljanja izvajajo kot skupna za vse deležnike, vendar na regionalni ravni.

Na ta način se bodo vsi strokovnjaki seznanili s pristojnostmi drugih deležnikov, organizacija na regionalni ravni pa bo z mreženjem prispevala tudi k boljšemu medsebojnemu razumevanju izzivov posameznih strok in hitrejšemu medsebojnemu sodelovanju v konkretnih postopkih. Dodatno pa predlog zakona predvideva, da bo enkrat letno organiziran skupni posvet na ravni celotne države.

V tretjem odstavku je na enak način kot doslej v ZKP urejena pravna podlaga za podrobnejšo ureditev programa in načina izvajanja usposabljanj, s tem da je glede na razširitev kroga deležnikov in pristojnih ministrstev določen tudi širši krog soglasje dajalcev k podzakonskemu predpisu.

VII. poglavje: PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

K 174. členu (prenehanje veljavnosti, spremembe in podaljšanje uporabe določb drugih zakonov)

Prvi odstavek tega člena ureja prenehanje veljavnosti določb zakonov, ki se nanašajo izključno na mladoletnike in katerih vsebino na novo ureja ta predlog zakona.

Drugi iz tretji odstavek določata spremembe določb ZKP in ZIKS-1, ki urejajo tako položaj polnoletnih obdolžencev in obsojencev, kot tudi položaj mladoletnikov. Gre za črtanje tistih določb oziroma delov določb ki se nanašajo na mladoletnike. Nekatera izmed vprašanj, ki jih urejajo te določbe, predlog tega zakona posebej ureja (npr. prva točka drugega odstavka 39. člena in drugi odstavek 162. člena ZKP), glede nekaterih pa se te določbe za mladoletnike uporabljajo smiselno (npr. peti odstavek 87. člena, prvi odstavek 89. člena itd. ZKP).

Četrty odstavek ureja spremembo ZOOMTVI tako, da je od začetka uporabe tega zakona za določitev strokovnega centra, v katerem se bo izvrševal vzgojni ukrep namestitve v strokovni center, pristojno sodišče in ne več CSD.

Peti odstavek določa, da se določbe, ki bodo z uveljavitvijo tega zakona prenehale veljati, ali bodo spremenjene, do začetka uporabe tega zakona še naprej uporabljajo v sedaj veljavnem besedilu.

Šesti odstavek podaljšuje uporabo določb KZ, navedenih v 375. členu KZ-1, do začetka uporabe tega zakona.

K 176. členu (prenehanje veljavnosti in podaljšanje uporabe dosedanjih podzakonskih predpisov)

Prvi in drugi odstavek urejata prenehanje veljavnosti in nadaljnjo uporabo podzakonskih predpisov, ki jih ta predlog zakona v celoti razveljavlja.

Tretji odstavek določa podzakonske predpise, ki se ne sprejemajo v celoti na novo, temveč morajo biti usklajeni z določbami tega predloga zakona.

Četrti odstavek določa enoletni rok za sprejem podzakonskih predpisov in posamičnih aktov na podlagi tega zakona.

Peti odstavek ureja prehodno obdobje za čas do sprejema ustreznega akta, s katerim bo minister, pristojen za socialne zadeve imenoval zavode za usposabljanje, v katerih se izvršuje vzgojni ukrep namestitve v zavod za usposabljanje.

Šesti odstavek določa rok za uskladitve hišnih redov z določbami tega predloga zakona in pravilnikov, ki bodo urejali izvrševanje pripora, mladoletniškega zapora in izvrševanje vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom.

Sedmi odstavek določa rok za izdajo podzakonskih aktov, v katerem se določijo ukrepi glede zavarovanja osebnih podatkov, ki jih zbirajo CSD in center za mladoletnike.

K 177. členu (odločanje o priporu, odrejenem pred začetkom uporabe tega zakona)

Ureditev pripora je v primerjavi z veljavno ureditvijo v veliki meri spremenjena. Med drugim je jasneje določena pristojnost za odločanje o pritožbi zoper sklep o priporu in sicer o njej vedno odloča senat za mladoletnike višjega sodišča. Predlagani prvi odstavek določa, da se pripor zoper mladoletnika nemudoma odpravi, če ob začetku uporabe tega zakona pripor traja dlje, kot sme trajati po določbah tega zakona.

V skladu s predlaganima drugim in tretjim odstavkom se v primerih, ko je bila pritožba vložena pred začetkom uporabe tega zakona, pritožbeni postopek dokonča po določbah ZKP, če višje sodišče zadevo vrne v ponovno odločanje, pa sodišče prve stopnje odločba po določbah tega zakona.

K 178. členu (pogojni odpust v času izvrševanja mladoletniškega zapora)

Ta zakon na novo določa pristojnost sodišča tudi za odločanje o pogojnem odpustu v času izvrševanja mladoletniškega zapora. V postopkih odločanja, začelih pred začetkom uporabe tega zakona, pa se postopek dokonča po veljavni ureditvi, ki določa pristojnost komisije.

K 179. členu (izvrševanje vzgojnih ukrepov, izrečenih na podlagi KZ)

Predlog zakona je preimenoval zavodske vzgojne ukrepe, zato se s prehodnimi določbami ureja prehod na novo ureditev z dnem začetka uporabe tega zakona (prvi do četrti odstavek).

Predlog tega zakona določa, da mora sodišče v primerih, ko je izrečen kateri izmed vzgojnih ukrepov, katerih trajanje ni vnaprej določeno (zavodski vzgojni ukrepi in vzgojni ukrep nadzorstva centra za socialno delo) najmanj vsakih šest mesecev oceniti, ali so podani pogoji za njegovo ustavitev, spremembo ali nadomestitev z drugim vzgojnim ukrepom. V petem odstavku je določen rok, v katerem mora sodišče ponovno odločati o teh vzgojnih ukrepih, ki so se začeli izvrševati pred začetkom uporabe tega zakona.

K 180. členu (dokončanje kazenskih postopkov, začelih pred začetkom uporabe tega zakona)

Ta člen določa, da se postopki, v katerih se je pripravljali postopek začel pred začetkom uporabe tega zakona, dokončajo po določbah ZKP, razen, kolikor je glede posameznih določb urejeno drugače.

K 181. členu (psihiatrični oddelek za mladoletnike)

Glede na to, da poseben psihiatrični oddelek za mladoletnike še ni ustanovljen, predlog tega člena določa, da se vzpostavi v enem letu od uveljavitve tega zakona.

K 182. členu (ustanovitev strokovnega sveta)

Predlog tega člena določa rok za ustanovitev strokovnega sveta.

K 183. členu (začetek elektronskega poslovanja)

Začetek uporabe 57. člena tega zakona je odvisen od vzpostavitve ustreznih tehničnih pogojev pri sodiščih, zato se s prehodno določbo to ustrezno ureja.

K 184. členu (uveljavitev in začetek uporabe zakona)

Predlagano je, da začne zakon veljati v petnajstih dneh po objavi v Uradnem listu, uporabljati pa se začne eno leto pozneje. Gre za nov sistemski zakon, zato je treba določiti daljši rok začetka uporabe, da se bo lahko začel izvajati v celoti.

IV. BESEDILO ČLENOV, KI SE SPREMINJAJO

/

V. BESEDILO ČLENOV, KI SE RAZVELJAVLJAJO

/

VI. PREDLOG, DA SE PREDLOG ZAKONA OBRAVNAVA PO NUJNEM OZIROMA SKRAJŠANEM POSTOPKU

/

VII. PRILOGE

/